સ્વર્ગસ્થ પૂજ્યપાદ શ્રી કર્મસિંહજી સ્વામી સ્મારક
ગ્રંથમાળા—મણકો ૩ જો.

જૈન સમાચાર-ગધાવલિ

ખંડ ૭ તથા ૮.

લખી પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા,

વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ.
અમદાવાદ

ઇ૦ સ૦ ૧૯૧૩.

પ્રથમાવૃત્તિ—પ્રત ૧૨૦૦

શ્રી સત્યપ્રકાશ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં શાહ પ્રેમચંદ ન્હાલચંદ તથા
ડાહ્યાભાઇ શકરાભાઇ ગાંધીએ છાપી.
ઠે૦ ખાડીયા—અમદાવાદ.

મૂલ્ય ૦-૮-૦.

અંક ૭-૮ ની અનુક્રમણિકા.

[પૃષ્ટ ૧ થી ૫૬૬ સુધીના લેખો ખડ ૧-૨ ૩-૪ તથા ૫-૬ મા જોવા]

જૈન દૃષ્ટિની વિશાળતા ૫૬૭

આધ્યાત્મિક કીમીઓ ૫૮૩

શહેરમા વધતો જતો મોજશોખ જ્ઞાતિઓનુ કર્તવ્ય શુ ? ૫૯૧

માદાની માવજત ૫૯૬

કચ્છમાં જોઇતી સાર્વીશાળા ૬૦૧

ઉગ્ર ક્રિયાઓ તે વખાણવા લાયક ક્યહારે ? ૬૦૫

જૂના અને નવાં બધારણો અથવા પ્રાચીન કાળથી ચાલતી આવતી અને નવી સ્થપાયલી સંસ્થાઓ શું એ સર્વ આજે જરૂરની ચીજો છે ? એમને જીવતી રાખવામાં કલ્યાણ છે કે મરવા દેવામાં કે મારી નાંખવામા ? 'સુધારક' તેમજ 'હઠીલા' બન્નેને ચેતવણી ૬૧૩

જૈન પત્રકારો, લેખકો તથા વિચારકોની કૉન્ફરન્સ ... ૬૨૭

આ શુ ચોથો આરો કરી તો નથી બેસતો ? ૬૩૯

જૈનોમા વિદ્યા પ્રચાર કરવાના પ્રયત્ન (જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ સ્થાપવા અને તે સ્થપાયા પછી ત્હેને મદદ કરવા માટે લખાયલા જૂદી જૂદી તારીખના લેખો)...... ... ...૬૫૧-૭૪૦

આ પુસ્તકમાં કુલ પૃષ્ટ સખ્યા ૧૭૪.]

કચ્છ-પ્રદેશમાં જ્ઞાન પ્રચારાર્થે
સંસ્કૃત પાઠશાળા, પુસ્તકાલય અને સાધુપરિષદ્
જેવી ઉત્તમોત્તમ સંસ્થાઓને
જન્મ આપવામાં સહાયક
સ્વર્ગસ્થ

પૂજ્યપાદ આચાર્ય શ્રી કર્મસિંહજી સ્વામીને

ભક્તિપૂર્વક સમર્પિત.

કચ્છ-લુણી નિવાસી

શ્રીયુત શાહ વીરજીભાઇ ગોસર તરફથી

જ્ઞાનપ્રચાર માટે સાદર ભેટ !

'જૈન સમાચાર ગદ્યાવલિ'ના

પેહેલેથી ૧૦ અંક ભેગા

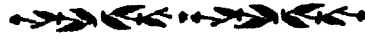
સુંદર મજબૂત પાકા પુંઠાવાળા પુસ્તક રૂપે
તૈયાર છે !

મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦ (થોડીક પ્રતો શીલીક છે.)

સ્વર્ગસ્થ પૂજ્યપાદ આચાર્યશ્રી કર્મસિંહજી સ્વામીનું સંક્ષિપ્ત જીવનચરિત્ર

કચ્છ પ્રાંતમાં શ્વેતામ્બર સાધુમાર્ગી (સ્થાનકવાશી) જૈન ધર્મમાં આઠ કોટી મોટી પક્ષ, નાની પક્ષ અને છ કોટી એમ ત્રણ પેટાવર્ગ છે, જેમાંના પહેલા વર્ગમાં માનનીય પૂજ્યપદ ધરાવતા આચાર્ય શ્રી કર્મસિંહજીનો જન્મ સંવત્ ૧૮૮૯ ના ચૈત્ર શુદી ૫ ગુરૂવારે કચ્છ-મુદ્રા તાબાના વાંકી ગામમાં ઓશવાલ જ્ઞાતીય કાશ્યપ ગોત્રીય છેડા અવટંકીય શાહ હેનરાજ અને ભાણબાઇના પુત્ર તરીકે થયો હતો. ઉગતી જુવાનીમાં શ્રીમદ્ પાનાચંદજી સ્વામીના સત્સમાગમથી આત્મહિતાર્થે અને પરોપકાર માટે દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા જાગી પિતા તરફના અનેક ઉપસર્ગો સહી, અનેક કસોટીઓમાંથી પસાર થઈ ઉક્ત સદ્ગુરૂ પાસે 'શ્રમણોપાસક' વ્રત લેઈ અંતે જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્યયુક્ત દીક્ષા અંગીકાર કરી (સિદ્ધપુર, સંવત ૧૯૦૪) દીક્ષાબાદ અનેક સત્પુરૂષોના સમાગમથી, શાસ્ત્રોના વાચનથી, અને લેખન પરિચયથી તેમનો અનુભવ વિશાળ થતો ગયો તેમ તેમ ઉપદેશ વડે તેઓએ શતાવધિ સ્ત્રીપુરૂષોને ધર્મપરાયણ બનાવ્યા. વય, સર્વસંગપરિત્યાગ વૃત્તિ, શાસ્ત્રાદિનું જ્ઞાન વગેરેથી પ્રસન્ન થયેલા માંડવીના સંઘે ૧૯૫૯ માં તેમને આચાર્ય પદથી વિભૂષિત કર્યા, કે જે પદને દીપાવવા તેમણે અનેકધા શાસનની ઉન્નતિ કરવાના ઈરાદાથી સંસ્કૃત પાઠશાળા, અને પુસ્તક ભંડારો ખોલાવવામાં તેમજ 'સાધુ પરિષદ્' ભરાવવામાં પ્રેરક અને ઉત્તેજક તરીકે રહી ઘણા ઉપકાર કર્યા હતા. આ અખંડ વિહારી અને તપોમય જીવન ગાળનાર તત્વચિંતક મહાત્મા, વૃદ્ધાવસ્થા અને કર્તવ્યાનુષ્ઠાનથી વસાઈ વિહારાદિ માટે અશક્ત થતા ૧૯૬૯ ના ફાલ્ગુન માસમાં મુદ્રાસંઘ અને શિષ્યવર્ગના અતિ આગ્રહને લીધે મુદ્રામાં સ્થીરવાસ રહ્યા. જ્યાં પૂર્ણ નિવૃત્તિ અને એકાન્ત ધ્યાન પરાયણતા સેવતા મહાત્મા ગુરદાના વ્યાધિથી તેજ વર્ષના દ્વિતીય અષાડ વદી ૫ શનિવારે સ્વર્ગસ્થ થયા એ ચીરસ્મરણીય પવિત્રાત્માને અખંડ શાન્તિ હો !

જૈન દૃષ્ટિની વિશાલતા.

લખનાર:-અવધાની મુનિરત્ન શ્રી રત્નચંદ્રજી.

'धम्मो मंगल मुक्किट्ठं'

શ્રીદશવૈકાલિકના ઉપલા પવિત્ર વાક્યમાં શ્રેયસ્કર ધર્મની જે ઉત્કર્ષતા બતાવી છે, તે બીજાઓ ત્યારે જ કબુલ કરે, કે જો ધર્મ-ની અથવા ધર્મશાસ્ત્રની વિશાલ દૃષ્ટિ સિદ્ધ થાય. વિશાલતા અને ઉત્કર્ષતા એ બેનો પરસ્પર વ્યાપ્ય વ્યાપક ભાવ સબધ છે, તે આ નીચેના દૃષ્ટાન્તથી સમજાશે. દૂરદર્શક યંત્ર (દૂરબીન) અથવા સૂક્ષ્મ-દર્શક યંત્રની અંદર રહેલો કાચ, જેમ જેમ વધારે દૂર અથવા વધારે સૂક્ષ્મ વસ્તુનો અનુભવ કરાવે, તેમ તેમ તેની કીમત અધિક અંકાય છે અને શોધમાં વધારો થાય છે. તેમજ કર્મના ક્ષયોપશમથી, સત્ત્વ ગુણનો પ્રકર્ષ થતાં, જે જે અંતઃકરણો જ્ઞાનની હદને વિ-સ્તારે છે, અતીતકાલ અને દૂરવર્તિ વસ્તુનો અનુભવ કરાવે છે, તે અંતઃકરણને લઇને પુરૂષની ઉચ્ચ સ્થિતિ (ઉત્કર્ષતા) લોકમાં મ-નાય છે; ઉપલા દૃષ્ટાન્તાનુસારે, ધર્મની ઉત્કૃષ્ટતા સાધવામાં પણ, ધર્મની વિશાલતા યા દૂરદર્શિતા સિદ્ધ કરવી જોઇએ. વિશાલતા એટલે વિસ્તાર અને દૂરદર્શિતા એટલે લાંબી દૃષ્ટિથી જોવું. તે ધર્મ યા ધર્મશાસ્ત્રમાં કેવી રીતે સંભવી શકે ! એમ કદાચ પૂછો, તો મારે જણાવવું જોઇએ કે, જેથી તમામ લોકોમાં સ્વાસ્થ્ય પ્રસરે

તેની મૈત્રી આદિ ભાવના, સમસ્ત પ્રજાકીય વ્યવહારને ઉન્નત સ્થિતિમા લાવનાર શુદ્ધ નીતિ, નિષ્પક્ષપાત દષ્ટિ, આત્મ ભાવના, અબાધિત નિર્દોષ સિદ્ધાન્ત નિરૂપણ, શારીરિક માનસિક અને આત્મિક શુદ્ધિ, ઉપર કહેલ ઉંચા પ્રકારની ભાવના દૃષ્ટિ અને કર્ત્તવ્ય, તેજ ધર્મની વિશાલતા યા દૂરદર્શિતા છે. ઐહિક અને પરમાર્થિક બંને પ્રકારના અભ્યુદય જેથી થઇ શકે, તેની વિશાલ ભાવના વિશાલ દૃષ્ટિ અને વિશાલ કર્ત્તવ્ય જે ધર્મમાં હોય, તે ધર્મ વિશાલ કહી શકાય. તેવો પ્રધાન કોઇ પણ ધર્મ હોય તો તે જૈન ધર્મ જ છે.

મૈત્રી આદિ ભાવના.

જૈન ધર્મમાં મૈત્રી આદિ ભાવનાની ભૂમિ કેવી રમણીય છે ! ચાલો આપણે બારીક દૃષ્ટિથી કંઇક તેનુ નિરીક્ષણ કરીએ.

" પભૂદોસે નિરાકિચ્ચા નવિરૂઝેઝ કેણઇ

" મણુસા વયસા ચેવ કાયમા ચેવ અંતસો " ૧॥

સૂયગડાંગ સૂત્રના અગીયારમા અધ્યયનની ઉપલી ગાથામાં, શ્રી મહાવીર પ્રભુએ ઉંચામાં ઉંચુ મૈત્રીનુ સ્વરૂપ દર્શાવ્યું છે. તેઓ શ્રી એમ ફરમાવે છે કે કોઇની સાથે પણ (સામા માણસો ગમે તેવા દ્વેષી હોય-વિરોધ વધારવા ચાહતા હોય તેવાની સાથે પણ) વિરોધ કે કલેશ કરવો નહીં; આંહિ તેમનો એવો આશય છે, કે કલેશ યા ખટપટને જન્મ આપનાર વિરોધ એ માનસિક ભુવનમાં પથરાએલી શાંતિ અને સમાધિના વાદળને વિખેરી નાખવામાં પ્રચંડ પવન રૂપ છે, તેથી સામા માણસોની સાથે વાદવિવાદ અથવા ધર્મગોષ્ટી કરવાનો પ્રસંગ આવે ત્યારે માત્ર ત્યાં સુધીજ ગોષ્ટી લબાવવી કે

જ્યાં સુધી બંને જણનાં મન, મૈત્રીની મર્યાદા અને શાંતિની સીમાનું ઉલ્લંઘન ન કરે; અર્થાત્ પોતાની અને પરની શાંતિનો ભોગ આપી-ને પોતાના સિદ્ધાન્તો બીજાના હૃદયમાં ઉતારવાની કોશીશ કરવા કર-તાં, બંને વર્ગ વચ્ચે રહેલી સામ્ય ભાવના યા મૈત્રી ભાવનાનું રક્ષણ કરવું તે વધારે સલામતી ભરેલું છે. આવા અભિપ્રાયથીજ ગા-થાના ત્રીજા અને ચોથા પદની રચના થયેલી છે. તેનો ભાવ એ છે કે, મનમાં કોઇની સાથે વિરોધ કરવાનું ચિંતવવું નહીં; વચન પણ તેવાં બોલવાં કે જેથી સામાના મનની અંદર ક્ષોભ ઉત્પન્ન ન થાય; અને શારીરિક પ્રવૃત્તિ પણ તેવી કરવી કે જેથી વિરોધ અને કલેશને બિલકુલ અવકાશ જ ન મળે. એટલુંજ નહીં પણ આંતર્વૃતિમાં પણ વિરોધને જન્મ આપનાર ખટપટના સંસ્કારો કે રાગ દ્વેષાદિ પ્રબલ દોષો હોય, તો તેને પહેલેથીજ દૂર કરી નાખવા. ઝેરની વેલડીનાં બી રાખવાં તે પણ ભયંકર પરિણામ માટે જ.

ઉપલાજ અર્થને પુષ્ટિ આપનાર, ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના છઠા અધ્યયનની બીજી ગાથાના બે પદ આ પ્રસંગે મને યાદ આવે છેઃ—

"અપ્પણા સચ્ચમેસેજ્જા; મિત્તિં ભૂએસુકપ્પએ."

જેને બુદ્ધિ અને તર્કશક્તિ મળેલી છે તેવા દરેક માણસે પોતાની જાતે "સત્ય શું છે?" તેની શોધ કરવી; અથાત્ પોતાને શું ઇષ્ટ છે અને શુ અનિષ્ટ છે, પોતાની ઇચ્છા અને બીજાઓની ઇચ્છાના બિન્દુમાં શું તફાવત છે, તેનો ખ્યાલ કરવો. ખ્યાલ કરવાથી જણાશે કે, " સવ્વેસિં જીવિયં પિયં " મને અને બીજાઓને એટ-લે સર્વને જીવિતવ્ય અને સુખ જ ઇષ્ટ છે, દુઃખ અનિષ્ટ છે. બીજાઓની પાસેથી હું જીવિત અને સુખની ઇચ્છા રાખુ તો, બીજા-

એ પણ મારી પાસેથી તેવીજ ઇચ્છા રાખતા હોવા જોઇએ; ત્યારે તે પાર પાડવાનો જે સરલ ઉપાય છે તે વીરપ્રભુ બીજા પદમાં બતાવે છે કે "મિત્તિં ભૂએસુ કપ્પએ" સર્વ પ્રાણીઓની સાથે મૈત્રી રાખવી એજ પોતાને અને બીજાઓને સુખ મેળવવાનો સીધો ઉપાય છે. આજ વાતને વધારે વિશદ કરવા શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૨૯ મા અધ્યયનના ૧૭ મા પ્રશ્ન ઉપર દષ્ટિ ફેંકીએ—

" સવ્વ પાણભૂય જીવ સત્તેસુ મિત્તીભાવ મુપ્પાએઇ મિત્તીભાવ મુવગ એયા વિજીવે ભાવ વિસોહિં કાઉણ નિબ્ભએ ભવઇ "

આ વાક્યમાં મૈત્રી ભાવ રાખનાર માણસ જ્ઞાનાદિક જીવસ્વભાવને યા અધ્યવસાયને વિશુદ્ધ બનાવી શકે છે. અને અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિ થતાં સકલ કર્મનો ધ્વંસ કરી નિર્ભય પદ પામે છે. એ અર્થ બતાવતાં શાસ્ત્રકારે એમ સૂચવ્યું કે, વિરોધ જ્યારે ભયંકર માર્ગમાં લઈ જાય છે ત્યારે મૈત્રીભાવ નિર્ભય પદ અર્પે છે; માટે વિરોધને દૂર કરી મૈત્રીપદનું સેવન કરવું.

જૈનશાસ્ત્રોમાં મોક્ષના અધિકારી પરત્વે કેટલી બધી વિશાલ અને નિષ્પક્ષપાત દષ્ટિ વાપરી છે તે નીચેના શ્લોકથી વિદિત થશેઃ—
આસંબરોય સેયંબરોય બુદ્ધોવા અહવ અન્નોવા સમભાવભાવિયપ્પા લહઈ મોખં ન સંદેહો ૧

ભાવાર્થઃ—દિગંબર હોય ચાહે શ્વેતાંબર હોય, બુદ્ધ હોય અથવા વેદાન્તી હોય; મુસલમાન હોય કે યાહુદી હોય, શીખ હોય કે ક્રિશ્ચીયન હોય; ગમે તે દેશનો હોય, ગમે તે જાતિનો હોય; પણ જો તેની આત્મભૂમિમાં સર્વાંશે મૈત્રીભાવ કે સમાન ભાવનાના શુભ

અંકુરા સ્ફુરી નીકળે, તો તે મોક્ષપદનો અધિકારી બની શકે છે.

બીજા ધર્મવાળા જ્યારે પોતાના ધર્મમાં દાખલ થનારને જ મુક્તિ મળવાનુ કહે છે, ત્યારે જૈન ધર્મ " સલિંગ સિદ્ધા અન્ન-લિંગ સિદ્ધા " ઇત્યાદિ વાક્યથી બહારના લિંગ (વેષ)-નોપક્ષપાત રાખ્યા વગર, સમાન ભાવ કે મૈત્રીભાવનાથી અંતરાત્માની વિશુદ્ધિ કરનાર ગમે તે ધર્મવાળાને મોક્ષ મળવાનુ કહે છે, એ જૈન ધર્મની કેટલી બધી નિષ્પક્ષપાત દષ્ટિ છે। તે દષ્ટિ જૈનધર્મને વધારે વિશાળ બનાવનાર એટલા માટે છે કે, તે ભાવના અને દષ્ટિ, પારલૌકિક યા આત્મિકોન્નતિની સાથે ઐહિક, આર્થિક અને નૈતિક સ્થિતિ ઉપર બહુજ ઉંચી અસર કરે છે. જ્યારે જનસમાજમા પરસ્પર વિરોધભાવ વર્તતો હોય, ત્યારે કોઇ પણ શાંતિથી બેસી શકતું નથી, વ્યાપાર હુન્નર કે ઉદ્યોગની શુભ ખીલવણી થતી નથી, એક બીજાના પ્રશંસનીય કાર્યને મદદ મળતી નથી, પડતાને આલંબન મળતું નથી; કિં બહુના, એક બીજાનુ અહિત ચિંતવવાથી અને અહિત કરવાથી પ્રજાની અધોગતિ યા આર્થિક પડતી થાય છે. તેવે વખતે જૈન ધર્મે ભાર દઇને બતાવેલી ઉપલી મૈત્રી ભાવના પ્રજામાં પરસ્પર સ્નેહનું સિંચન કરી, બંધ થયેલ પરોપકારના દ્વારને ધક્કો મારી, સ્વાર્થથી સંકુચિત થયેલી લોકોની દષ્ટિને વિશાળ બનાવી, શાન્તિના પવનવડે અશાંતિ અને વિરોધરૂપ કચરાને વિખેરી નાખી, આર્થિક અને નૈતિક અભિવૃદ્ધિનો માર્ગ ખુલ્લો કરી આપે છે, વ્યવહારિક ઉન્નતિના મેદાનમાથી પારમાર્થિક ઉન્નતિના બગીચામાં લઇ જાય છે; અને સુંદર ફળોનુ આસ્વાદન કરાવે છે.

એ બધી હકીકત ધ્યાનમા રાખીને જૈન શાસ્ત્રે મૈત્રી ભાવનાને મુખ્યપદ આપેલું છે, કે જે ભાવના શાસ્ત્ર દષ્ટિને વિશાલ બનાવે છે.

અહિંસા.

મૈત્રી ભાવનાની પેઠે જૈન ધર્મના મુખ્ય અંગ તરીકે પંકાયલી અહિંસા વૃત્તિ પણ ઐહિક અને પારમાર્થિક અભ્યુદય સાધનારી હોવાથી જૈન દૃષ્ટિની વિશાલતા સાધે છે.

જુઓ આચારાંગ સૂત્રના ચોથા અધ્યયનમાં તેનું કેવું ઉચ્ચ સ્વરૂપ દર્શાવ્યું છેઃ-

સેવેમિ જેય અતીતા જેયપડુપ્પન્ના જેય આગમિસ્સા અરહંતા ભગવંતો તે સવ્વેવિ એવ માઇખંતિ એવ ભાસતિ એવં પન્નવંતિ એવ પરૂવેંતિ, 'સવ્વે પાણા સવ્વે ભૂયા સવ્વે જીવા સવ્વે સત્તા ન હંતવ્વા ન અજ્જાવેયવ્વા ન પરિતાવેયવ્વા ન ઉદ્દવેયવ્વા ' -

અર્થ.-અતીત, વર્તમાન અને ભવિષ્યત્કાલના સર્વ તીર્થંકરોની એવી આજ્ઞા છે કે, કોઇ પણ પ્રાણી ભૂત જીવ કે સત્વને દુઃખ આપવું નહીં, હકુમત ચલાવવી નહી, પરાધીન બનાવવા નહી, પરિતાપ ઉપજાવવો નહીં, કિંબહુના કોઇની પણ લાગણી દુખાય-નુકશાન થાય તેવી વર્તણુક રાખવી નહીં અને કોઇ પણ જાતનો ઉપદ્રવ કરવો નહીં.

. ઉપલી આજ્ઞામા કેટલી મહત્તા સમાયલી છે! જ્યારે એક દેશમાં વસતી પ્રજામાં પરસ્પર કોલાહલ મચે છે, બંડ જાગે છે, એક બીજાની પાયમાલી કરવા ક્રૂરતાનો ઉપયોગ થવા માંડે છે, તેવા કટાકટીના વખતમાં લોકોના હૃદયની ઉંડી લાગણીમાં જો ઉપલી નિર્દોષ આજ્ઞાનું રહસ્ય રોપવામાં આવે, તો તેથી જન સમાજને કેટલો લાભ થાય! અને તેથી પ્રજા અને રાજ્યની કેટલી સલામતી

જળવાય ! એકંદર સર્વને સુલેહની સાથે શાંતિનો લાભ મળે છે આ તો અનુભવસિદ્ધ છે કે જ્યારથી જૈન શાસ્ત્રના નિર્ઝરમાંથી અહિંસા ભાવનાનો ઝરો ચારે તરફ પ્રસર્યો, ત્યારથી યજ્ઞ નિમિત્ત થતો પશુવધ અટક્યો. પાંજરાપોળ વગેરેની સ્થાપના થઇ, અને નિરાશ્રીત માણુસોના રક્ષણુને માટે ઉપાયો યોજાયા. આ બાબતમાં જૈનીઓની દયા સંબંધી સંસ્થાઓ જ પુરાવા રૂપ છે. એટલા માટે જૈનશાસ્ત્રમાં દર્શાવેલી ઉંચા પ્રકારની અહિંસક વૃત્તિ પણુ જૈન દષ્ટિને વિશાલ બનાવવામાં અગત્યનો ભાગ ભજવે છે.

નીતિમંદિર.

સત્ય એ નીતિનું પરમ અંગ છે. અને તેને ઉંચામાં ઊંચા સદ્‌ગુણુ તરીકે હૃદયમંદિરમાં ધારણુ કરવા જૈનશાસ્ત્ર ઉપદેશ કરે છે જુઓ આચારાગ સૂત્રના ત્રીજા અધ્યયનમાં—

બહુંચ ખલુ પાવકમ્મં પગડં સચ્ચં સિધિતિં કુવ્વહ એત્થોવરણુ મેહાવી સવ્વં પાવકમ્મં ઝોસઇ. ૧

અર્થઃ—ઘણો વખત પાપિષ્ઠ પ્રવૃત્તિ કરીને તેનાથી નિવૃત્તિ પામવાને ઇચ્છનાર માણુસને ઉદ્દેશીને વીરપ્રભુ કહે છે કે, પૂર્વે ઘણાં પાપ કર્મ કર્યાં છે એમ જાણી જો તે તરફ તિરસ્કાર છુટતો હોય અને લાગેલાં કર્મો દૂર કરવાં હોય તો દ્રવ્યને કે પ્રાણુને ભોગે પણુ ધીરજ રાખી સત્યનો આશ્રય કર ! સત્ય એજ પરમ તેજ છે; સત્ય એજ પરમ બલ છે, સત્ય એજ પરમ ધર્મ છે; અને સત્ય એજ પરમ ધન છે. એવો મનમાં નિશ્ચય કરી સત્યને મજબૂતપણે વળગી રહેવામાં, તારી પાસે જેટલી ધીરજ હોય તેના કરતાં પણુ

વધારે ધીરજ રાખ! સત્યમાં તત્પર રહેલા બુદ્ધિમાન પુરૂષ સર્વ કર્મનો ધ્વંશ કરી પરમપદ પામે છે.

એજ વાત વધારે સ્પષ્ટતાથી તેજ અધ્યયનમાં કહેલી છેઃ-

" પુરિસા સચ્ચમેવ સમભિજાણાહિ સચ્ચસ્સાણાએ ઉવઠિએ સે મેહાવી મારં તરતિ સહિતે ધમ્મ માદાય સેયં સમણુપસ્સતિ. "

અર્થઃ—હે પુરૂષો! સત્યને સારી રીતે સમજો. તેનાં ફરમાનો પાળો. જે પુરૂષ સત્યનાં ફરમાનો કબુલ કરી, તે પ્રમાણે વર્તે છે, ને મૃત્યુની સત્તાને ઉલ્લંઘી મોક્ષપદને પામે છે.

તેવી જ રીતે શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણ સૂત્રમાં બ્રહ્મચારી અને સત્યવાદીને ભગવત્તુલ્ય માનવામાં આવ્યા છે.

ઉપલાં વાક્યોમાં સત્યને મોક્ષના સાધન તરીકે મનાવતા વીરપ્રભુએ આદરવા લાયક ઉંચામાં ઉંચા સદ્‌ગુણતરીકે સત્યનું સમર્થન કરી નીતિનો પાયો પુરની રીતે મજબુત કર્યો છે. પ્રામાણિકતા પરત્વે પણ જૈનશાસ્ત્રનો બહુ ઉંચો અભિપ્રાય છે જુઓ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ત્રીજા અધ્યયનની બારમી ગાથાઃ-

" સોહિ ઉજ્જુય ભૂયસ્સ ધમ્મો સુદ્ધસ્સ ચિવઈ નિવ્વાણુ પરમં જાઇ ધમ સિત્તવ પાવએ. " ૧

અર્થઃ—ચિત્તમાં જેવા વિચારો ઉદ્‌ભવે, તેવાંજ વચનો બોલાય, અને તેવીજ કાયિક પ્રવૃત્તિ થાય. આમ મન, વચન અને કાયાની ત્રીપુટી એકરૂપ થાય, તેનું નામ 'ઋજુતા' યા 'પ્રામાણિકતા' છે. આવી પ્રામાણિકતા જેનામાં છે, તેજ માણસ અંતઃકરણ અને આત્માની શુદ્ધિ કરી શકે છે, અને તેના હૃદયમંદિરમાં જ ધર્મની

સ્થિતિ થઇ શકે છે. શુદ્ધિપૂર્વક ધર્મનો સ્થાયિ ભાવ થાય તો તે નિર્વાણુ પદને પામે છે, યા જીવન્મુકત થાય છે. પણુ તે બધાનો આધાર પ્રામાણિકતા ઉપર છે. પ્રામાણિકતાનો આવો ઉચ્ચ ઉપદેશ હોવાથીજ, ભૂતકાલીન શ્રાવકોના ચરિત્રો પ્રામાણિકતાથી પરિપૂર્ણ દૃષ્ટિગોચર થાય છે. શ્રી ભગવતી સૂત્રના બીજા શતક ના પાચમા ઉદ્દેશામાં તુગીયા નગરીના શ્રાવકના ચરિત્રનુ નિરીક્ષણુ કરો. તેમની કેવી હૃદયશુદ્ધિ હતી ? તેઓ કેટલા બધા લોકોના વિશ્વાસને પાત્ર બન્યા હતા ! કોઇને પણુ વેર જતા તેના ઘરમા ગમે તેવી વસ્તુઓ છુટી પડી હોય, પણુ લેશ માત્ર શકા લાવવાનુ તેનના સબધમા કાંઈ કારણ બનતું ? નહીંજ "સ્ફટિક હૃદયા" એ વિશેષણુ તેમને અક્ષરે અક્ષર લાગુ પડે છે. શ્રીઠાણાગ સૂત્રના ચોથા 'ઠાણા' મા ચાર પ્રકારના ઘડામાં 'અમૃતનો ઘડો અને અમૃતનુ ઢાકણું' એ પ્રકારના ઘડાની ઉપમા શ્રાવકોને બરાબર લાગુ પડે છે, શ્રાવકોના બાર 'વ્રતો' પૈકી બીજું 'વ્રત' પ્રામાણિકતાનો જ નમુનો છે. ખોટા લેખ લખવાની અને ખોટી સાક્ષી પુરવાની તેમાં સાફ મનાઇ કરવામા આવેલી છે. આ બધી હકીકતથી જૈનીઓના નીતિમંદિરની રમણીયતા સિદ્ધ થતા જૈનશાસ્ત્રની વિશાલતા સિદ્ધ થાય છે. કેમકે, તેના શાસ્ત્રોથી (અને તદનુસાર વર્તનથી) જનસમાજને આર્થિક અને નૈતિક મહાન્ લાભ મળે છે. (પારમાર્થિક લાભનું તો પૂછવુજ શું ?) એ વાત વિચારશીલ માણસો સારી પેઠે સમજે છે, જેથી વધારે વિસ્તાર કરી પત્રનો ઉપયોગી ભાગ રોકવો ઉચિત રહેતો નથી. જેમની ભૂતકાલ જોવાની અને પરખવાની શકિત છે, તેઓ તો ઉપલા કથનથી, નીતિમંદિરના કયા શિખર સુધી જૈન-

દષ્ટિ પહોંચી છે તેનો નિશ્ચય કરી લેશે, એમ નિસંશય આશા રખાય છે.

'આત્મભાવના.'

જૈનશાસ્ત્રોમાં દર્શાવેલી આત્મભાવના પણ વિશાલતાનો નમુનો છે; શ્રી આચારાગ સૂત્રના બીજા અધ્યયનનુ નીચેનું વાક્ય તે નમુનાની ભવ્યતામા પૂરણી કરે છે:-

" આયઓ બહિયા પામ ણુહતાણુ વિન્નાયયે " ઇતિ, **"આત્મવત્ સર્વ ભૂતેષુ"** " આત્મૌપમ્યેન સર્વત્ર " એ ગીતાના વાક્યને લગતું ઉપલું આચારાંગનુ વાક્ય અતિ ઉચ્ચ આશયથી આપણુને બોધે છે. એટલે કે પોતામા સુખ અને દુખ પરત્વે પોતાની જેવી ભાવના હોય તેજ ભાવનાથી બીજાના સુખ દુ.ખ તરફ જોવું જોઇએ. અર્થાત્ આત્મા સર્વ સરખા હોવાથી મને જેમ સુખ ઇષ્ટ અને દુ;ખ અનિષ્ટ છે, તેમ બીજાઓને સુખ ઇષ્ટ અને દુ;ખ અનિષ્ટ છે. માટે કોઇને દુઃખ આપવું નહીં. કોઇની ઘાત ચિંતવવી નહીં.

આચારાંગનાં બીજા અધ્યયન અને દશવૈકાલિકના છઠા અધ્યયનના નીચેના વાકયો ઉપલા અર્થને મજબુત ટેકો આપે છે:-

" સવ્વેસિં જીવિય પિયં-" (આ૦ અ૦ ૨) સવ્વે જીવાવિ ઇચ્છન્તિ જીઉં નમરીજિઉં તમ્હા પાણુ વહં ઘોરં નિગંથા વજયંતિણું.

ઉપલાં વાકયો સમાન ભાવ અને આત્મભાવનો ઉત્તમ બોધ આપતાં પ્રાણિવધનિવૃત્તિ અને પરોપકારનો ઉમદા પાઠ શીખવે છે;

તે એમ સૂચવે છે કે જેમ તમે સુખની ઇચ્છાથી પોતાના માટે સુખ મેળવવાનો પ્રયત્ન કરોછો, તેવીજ રીતે બીજાઓના દુઃખની નિવૃત્તિ અને સુખની પ્રાપ્તિ માટે પ્રયત્ન કરો. આનું નામજ પરોપકાર છે. જેના ઉપર દેશ, કોમ, નીતિ, ધર્મ અને આત્માના અભ્યુદયનો આધાર રહેલો છે તેવા પરોપકારની ભાર દઇને ભલામણ આપનાર શાસ્ત્ર, અત્યન્ત દીર્ઘ દષ્ટિવાળુ નથી એમ કોણ કહી શકે? કોઇજ નહીં.

સાયન્સની સાથે મળતાપણું.

પુરાવા અને પ્રમાણથી વસ્તુસિદ્ધિ બનાવનાર હાલના સાયન્સ (પદાર્થ વિજ્ઞાન શાસ્ત્ર) ની સાથે કોઇ પણ પ્રાચીન શાસ્ત્રોનાં તત્વોનું વધારે મળતાપણું હોય તો તે જૈનશાસ્ત્રનાં તત્વોનુ છે.

સિધ્ધવિજ્ઞાનવાદી જેમ જગત્ ઇશ્વર કે બીજા કોઇનુ કરેલ નથી એમ માને છે તેમ જૈનદર્શનની પણ જગત કોઇનું બનાવેલ છે એમ નહિ માનતા અસત્નું સત થતુ નથી અને સત્નું અસત્ થતું નથી એ નિયમને અનુસરી જગત્ને અનાદિ જ માને છે. પર્યાયને મુખ્યતા આપનાર પર્યાયાર્થિક નયને અનુસારે પદાર્થોનો ચય કે અપચય, વૃધ્ધિ કે હાનિ સંભવે ખરી; પણ દ્રવ્યને મુખ્યતા અર્પનાર દ્રવ્યાર્થિક નયથી જોતા કોઇ પણ પદાર્થનો નાશ થતો નથી અને ઉત્પત્તિ પણ નથી. જે ઉત્પત્તિ ને નાશ દેખાય છે તે મૂલ વસ્તુના નહી, પણ તે વસ્તુના પર્યાયો અને ધર્મોનો જ ઉત્પત્તિ-વિનાશ છે. ધર્મ અને ધર્મિનો કંઇક અંશે અભેદ છે, તેમ કંઇક અંશે ભેદ પણ છે. માટે ધર્મના નાશથી કે ઉત્પત્તિથી, ધર્મિનો નાશ અને ઉત્પન્તિ થતાં નથી; ઘડાનું મૂલ દ્રવ્ય (માટી) ઘડા

પહેલાં પણ છે અને પછી પણ રહેશે. કુંભારથી ઘડાની ઉત્પત્તિ કે લાકડીથી થતો તેનો નાશ, તે ઘડારૂપ પર્યાયના ઉત્પત્તિ અને વિનાશ છે; પણ માટીના નહીં. માટી અથવા તેના પરમાણુઓ જેમ ત્રણે કાલમાં છે, નિત્ય અને શાસ્વત છે, તેમ તેમાં ઘટરૂપ પર્યાયનું પણ અસ્તિત્વ રહેલું છે. પણ તે તિરોભાવ રૂપે છે, અવ્યક્ત છે. આવિર્ભાવ જ્યારે થાય છે ત્યારે તે પર્યાય વ્યક્ત અને દશ્ય થાય છે; તેને આપણે ઉત્પત્તિ કહીએ છીએ. ટુંકામા કહીયે તો આવિર્ભાવ અને તિરોભાવ જ પદાર્થના ઉત્પત્તિ અને વિનાશ છે. તળાવના પાણીમાં માણુસ ડુબકી મારે છે ત્યારે બહારના માણુસોની દૃષ્ટિએ અદશ્ય થઇ જાય છે, પણ સર્વથા નષ્ટ થઈ શકે નહિ, આને આપણે તિરોભાવ કહી શકીએ. અને માણુસ પાછો પાણીની સપાટી ઉપર આવી દશ્ય થયો, તેને આવિર્ભાવ કહી શકાય આ પ્રકારનો તિરોભાવ તે સર્વથા નાશ નથી, તેમ આવિર્ભાવ તે સર્વથા ઉત્પત્તિ નથી; અને હોય તો પણ તે પર્યાયના છે, પણ દ્રવ્યના તો નહિજ. તેમજ જગત માત્રનો પર્યાય રૂપે, ચય અપચય, ઉત્પત્તિ વિનાશ, થાય છે. પણ મૂલ દ્રવ્ય રૂપે તો ત્રણે કાલમાં છેજ–નિત્ય છે. આ પ્રસંગે નય વાદ પૂર્વક વસ્તુ સ્થિતિ પરત્વે ઘણું કહેવું જોઇએ. પણ તેમ કરતાં પ્રસંગાન્તર થઇ જતાં વિસ્તાર વધી જાય, જેથી પ્રતિજ્ઞાનુસારે આંહિ એટલું જ જણાવવું જોઇએ કે, પરિણામવાદ કાર્યકારણવાદ અને જગત્કર્તૃત્વવાદમાં, જૈનશાસ્ત્ર અને સાયન્સનો એકજ મત છે. તેમજ સૂક્ષ્મ જંતુઓના સંબંધમા પણ એકજ મત છે. જૈન શાસ્ત્ર જે સૂક્ષ્મ જંતુઓના સંબંધમાં કહે છે, તે તે સિધ્ધ પદાર્થવાદીઓ યંત્રાદિ દ્વારા પ્રત્યક્ષ કરી બતાવે છે. પાણી

અને વીર્યની અંદર સૂક્ષ્મદર્શક યંત્ર વડે સૂક્ષ્મ જીવો સ્પષ્ટ દેખાય છે. (જે જીવોનું અસ્તિત્વ જૈનશાસ્ત્ર પ્રતિપાદન કરે છે.) પ્રતિદિવસે નવી નવી શોધો થતાં જેમ જેમ સૂક્ષ્મ જંતુઓ જુદી જુદી જાતના સિદ્ધ થતા જશે તેમ તેમ જૈનશાસ્ત્રની ખુબીઓ, લોકની નજરે સ્પષ્ટ થતી જશે. પણ આજ સુધી સૂક્ષ્મજંતુઓની બાબતમાં વર્તમાન સાયન્સનું જૈનશાસ્ત્રો સાથે જેટલું મળતાપણું છે, તેવું બીજા કોઇની સાથે નથી. મળતાપણું દર્શાવી શકાય તેવાં સ્થળો જૈનશાસ્ત્રમાં અનેક છે; પણ આહિં વધારે લંબાણ ન કરતા 'શબ્દ' (voice) ની માન્યતા પરત્વેજ સરખામણી કરીશું. જ્યારે અન્ય-દર્શનકારો, શબ્દને અમૂર્ત્ત અને આકાશનો ગુણ છે એમ માનતા, ત્યારે જૈનશાસ્ત્ર શબ્દને પુદ્‌ગલ સ્વરૂપ મૂર્ત તરીકે સ્વીકારતું હતું. જુઓ નંદીસૂત્રમાં " પુઠં સુણે દસદ્ં " શબ્દનો કર્ણપુટની સાથે સંબંધ થયે જ ગ્રહણ થઇ શકે છે; અને તે મૂર્ત વગર થઇ શકે નહી. તે ઉપરથી જ શબ્દની પુદ્‌ગલસ્વરૂપતા અને મૂર્તતા સિદ્ધ થાય છે. આમ જૈનશાસ્ત્ર માને છે, તે વાત વર્તમાન સાયન્સ સિદ્ધ કરી બતાવે છે. તારયંત્રથી હજારો ગાઉ સુધી શબ્દો જાય છે. ફોનોગ્રાફમાં શબ્દો રોકાય છે. તે મૂર્ત વગર કેમ બની શકે ? નજ બની શકે. ત્યારે આજનું સાયન્સ 'શબ્દ' ને જે સ્વરૂપે માને છે તેજ સ્વરૂપ હજારો વર્ષ પહેલાં જૈનશાસ્ત્રે દર્શાવ્યું છે. હજારો વર્ષો વીત્યા છતાં, જેની તત્ત્વભૂમિ અખંડતાથી, આજ સુધી નિશ્ચલ રહી સિદ્ધવિજ્ઞાનીઓની સાથે ટક્કર ઝીલે, તે સુંદર તત્વભૂમિથી ભૂષિત થયેલ શાસ્ત્રની દીર્ઘદર્શિતા અને વિશાલતામાં કોણ વાંધો લઈ શકે તેમ છે ?

શુદ્ધિ.

જે લોકો જૈનીઓ ઉપર એવો આરોપ મુકે છે કે " બીજી રીતે જૈનદષ્ટિ ભલે વિશાલ હો; પણ શરીરાદિ શુદ્ધિના વિષયમાં જૈનશાસ્ત્રદષ્ટિ સંકુચિત છે, અન્યથા, જૈનીયોના આચારમાં આટલી મલીનતા પ્રતીત થાય છે તે ન થાય. " આ કથન પણ અબોધની નિશાની છે. જૈનશાસ્ત્રમાં સ્વચ્છતા રાખવા માટે જેટલો ઉપદેશ છે તેટલો બીજે કયે ઠેકાણે છે ? જ્યા લેશ માત્ર પણ અશુચિ હોય, ત્યાં શાસ્ત્રીય એક અક્ષરનો પણ ઉચ્ચાર કરવાની, જૈનશાસ્ત્ર સાફ મનાઇ કરે છે. જુઓ ઠાણાંગ સૂત્ર ને દશમે ઠાણે:—

" દસવિહે ઉરાલિએ અસઝાઈ પન્નત્તે તંજહા અટ્ઠિ મંસે સોણિએ અસુઈ સામંતં ઇત્યાદિ "

સાભલવા આવનારાઓ પૈકી કોઇનુ પણ શરીર વસ્ત્ર વગેરે લેશ માત્ર પણ લોહી વગેરેના બિંદુથી ખરડાયલ હોય તો ત્યાં સ્વાધ્યાય (શાસ્ત્રનું વાંચન વગેરે) ન થઇ શકે. જો અસઝાયમા પણ સ્વાધ્યાય કરવામા આવે તો" અસઝાઇએ સઝાઇયં " એ વચનાનુસારે જ્ઞાનનો અતિચાર-દોષ લાગે છે. અને જ્ઞાનાતિચાર લાગવાથી, શ્રોતા અને વક્તા બંનેને ' જ્ઞાનાવરણીય કર્મ, બંધાય છે. ઉપરની વાત જણાવતાં ભગવતે શું એમ ન સૂચવ્યું કે અશુદ્ધિવાળાએ અશુદ્ધિ દૂર કર્યા વગર, વ્યાખ્યાનાદિના પ્રસંગમાં ન જવું ? એટલા માટે જ ભગવતી આદિ સૂત્રોમાં શ્રાવકોનાં ચરિત્રો વિષે જ્યારે શ્રાવકો ભગવાનને વાંદવા અને વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળવા ગયા છે ત્યારે " એ હાયા ધોયા કયબલિકમ્મા " અર્થાત્ નાહી-ધોઇ શુદ્ધ પવિત્ર થઇને ગયા છે. એ કથન ઠેકાણે ઠેકાણે કર્યું છે. મલીનતાની આશકા દૂર

કરવા વધારે પુરાવા જોઇતા હોય, તો શ્રાવક ચારિત્રના તે તે આલાવા દૃષ્ટિગોચર કરો; એટલે નિશ્ચય થશે કે શુદ્ધિના સંબંધમાં જૈનશાસ્ત્રનો કેવો ઉંચો અભિપ્રાય છે. અલબત એટલું છે કે બીજાઓ જેમ સ્નાનાદિકને ધર્મના એક અંગ તરીકે સ્વીકારે છે અને સ્નાનાદિક ન કરે તો 'પ્રત્યવાય' (પ્રાયશ્ચિત લાગે તેવુ પાપ) લાગે એમ માને છે, તેમ જૈનશાસ્ત્ર સ્નાનાદિની ક્રિયાને ધર્મના અગ તરીકે, અને તેને વિરહે પ્રત્યવાય પ્રસગ સ્વીકારતું નથી પરન્તુ એટલું તો માન્ય છે કે ગૃહસ્થને સ્નાનાદિકથી બાહ્ય શુદ્ધિ થાય છે, અને વખતે તેથી આલસ્ય અને પ્રમાદના ઘસારા રૂપ આંતર શુદ્ધિ પણ સભવે, એટલુજ નહી પણ સ્વાધ્યાય પ્રતિબંધક અશુચ્યાદિ દૂર કરીને સ્વાધ્યાયનું નિમિત્ત પણ થાય છે.*

---

* કેવા જયણાપૂર્વક (guardedly) શબ્દો મુનિશ્રીની કલમમાંથી નીકળે છે તે વિચારવા જુનાવિચારના મહાત્માઓને તેમજ ઓછા જ્ઞાનથી સ્નાનના સંબંધમા ભાષણો આપી કાચું કાપનાર કેટલાક સુધરેલા સાધુઓને હું સવિનય આમંત્રણ આપવા રજા લઉં છું. 'સૂર્યમાંથી તેજ મળે છે' એમ પ્રતિપાદન કરવું તે એમ જૂદી વાત છે અને સૂર્યને પ્રાર્થના કરવી કે 'પેલા હિંસકોને હિંસાનુ કામ સુગમ થાય એટલા માટે તું હિંસાના પદાર્થપર પ્રકાશ નાખ' અગર 'હિંસાના પદાર્થ પર પ્રકાશ નાખતો સૂર્ય ભલે પ્રકાશ્યો !' એમ ચિંતવવું એ તદ્દન જૂદી વાતો છે જુના વિચારના મુનિરાજો પોતામાં ભાષાબળ ન હોવાથી જ આ બાબતમા કેટલીક હઠ પકડે છે. અને નવા વિચારના અર્ધ સુધરેલા કેટલાક સાધુઓ સુધરેલાઓના વ્હાલા

આવી રીતે સ્વચ્છતાના ઉત્તમ બોધ આપનાર શાસ્ત્ર ઉપર, મલીનતાનો બોધ આપવાનો આક્ષેપ મુકવો તે પ્રામાણિક અને સત્યવાદી માણુસ ઉપર જુઠાણુનો આરોપ મુકવા બરાબર છે.

જો કે વર્તમાનમા એકાન્તિક બોધની અવળી અસરથી કોઈ કોઈ માણુસનો અવિવેકમિશ્રિત અશુદ્ધ પણુ બાહ્યાચાર હશે, કે જે બાહ્યાચારે જૈનશાસ્ત્ર તરફ મલીનતાના આક્ષેપપુરઃસર હલકો અભિપ્રાય બાધવાની બીજાઓને (અન્ય દર્શનીઓને) તક આપી. પણુ આહિ મારે જણાવવું જોઇએ કે પ્રેક્ષાવાન વિવેકી પુરૂષોએ અભિપ્રાય બાધતી વખતે, એક વ્યક્તિ તરફ ધ્યાન ન આપતાં, શાસ્ત્રો ઉપર દીર્ઘદૃષ્ટિ પ્રસારી નિરીક્ષણુ કરવું જોઇએ. અને તેમ થશે તો ઉપલો દોષ તેની અમુક વ્યક્તિઓનો છે પણુ શાસ્ત્રનો નથી એમ ખાત્રી થશે. ઉપલી હકીકતથી નિશ્ચય થયો હશે કે, સ્વચ્છતા અને શુદ્ધિ પરત્વે જૈનશાસ્ત્રો કેવો ઉંચો અભિપ્રાય ધરાવે છે. અને તે બીના જૈન દૃષ્ટિની વિશાલતાની સાબીતી આપે છે. જૈનશાસ્ત્રમા તત્વવાદ

થવા માટે મરજીમાં આવે એવા શબ્દો (કે જે ખુલ્લી રીતે આજ્ઞાવાચક હોય છે) ઉચ્ચારે છે અને સાધુ અને સસારીના કર્ત્તવ્યો વચ્ચેનો મહાન તફાવત વિસારીને જાહેર પેપરો કે પુસ્તકોમાં પ્રગટ કરી મહાન પાપ બાધે છે. ભાષાસમિતિ વગરનું બોલવું તે ઇર્યાસમિતિ વગરના ચાલવા કરતાં હજારોગણું વધારે દોષીત છે; છતાં આ કહેવાતા મુનિઓ ભાષાજ્ઞાનને ધિક્કારી પોતાના હુંપદમાંથી હાથ જ કહાડે નહિ એ જૈનોની ઉન્નતિમાં મ્હોટામાં મ્હોટું ખલેલ છે. એવાઓ ઉલટા જૈનધર્મને જાહેરમાં હલકો પાડવાનો અને પોતાને પાપના ખાડામા ડૂબાવવાનો જ 'પરમાર્થ' કરી શકે !—વા. મો.

પણ અતિ ઉચ્ચતર છે એ પણ આંહિ બતાવવું જોઇએ, પણ તે વિષય અત્યન્ત ગહન હોવાથી, વિસ્તાર વગર સમજાય તેમ નથી, અને વિસ્તાર કરવા જતાં લેખનું બહુ લંબાણ થાય કે જેથી વખતે વાચક વર્ગને કંટાળો આવી જાય. એટલા માટે આ વખતે આટલે-થી વિષયની પૂર્ણાહુતિ કરૂ છુ.

સુજ્ઞેષુ કિં બહુના ! ॐ શાંતિ શાંતિ શાંતિઃ

ભોરારા (કચ્છ); તા. ૨૭-૮-૧૦

આધ્યાત્મિક કીમીઓ.

કીમીઆનો મૂળ શબ્દ "એલકીમી" (alchemy)એ અરબ્બી ભાષાના બે શબ્દોનો બનેલો છે, જેનો અર્થ 'છુપો હુન્નર' અથવા 'ગુપ્તકળા' એવો થાય છે.

હજારો વર્ષથી કેટલાક લોકોએ હલકી ધાતુને કેવી રીતે સુવર્ણરૂપે બદલી નાખવી એ કીમીઓ—છુપીકળા શોધવાને તેમનાથી બનતો પ્રયત્ન કર્યો છે. તે સર્વએ હલકી અને સામાન્ય ધાતુઓનું સુવર્ણ બનાવવાનો પ્રયત્ન કર્યોછે; અને તેમના સંબંધમાં જૂદી જૂદી અનેક અદ્ભૂત દંતકથાઓ આપણા સાંભળવામાં આવે છે.

કીમીઆની પાછળ પડનારા લોકોએ કીમીઓ શોધી કાઢયો નહિ. પણ ઘણેભાગે લોકોને ઠગ્યા છે, અને તેથી હાલમાં લોકોને કીમીબા-ગરના નામ પ્રતિ તિરસ્કાર ઉપજે છે. છતાં આ સ્થળે કહેવું જોઇએ

કે કીમીઓ એ વસ્તુ ખોટી નથી પણ તેના ખરા જાણકાર પુરૂષો હાલમાં વિદ્યમાન નથી, અને કદાચ વિદ્યમાન હશે તો પણ આવી સ્વાર્થી બનેલી દુનિયા આગળ તેઓ પોતાની વિદ્યાનો પ્રભાવ બતાવતા નથી.

કીમીયાના ઇતિહાસ સંબંધમાં આટલું પ્રસ્તાવનારૂપે લખ્યા પછી હવે જણાવીશુ કે, કીમીઓ બે પ્રકારનો છે; એક તો ધાતુઓને લગતો અને બીજો આત્માને લગતો છે. આ બન્નેમાં લોકો એકજ પ્રકારની ગુપ્તકળા શોધવા ઇચ્છેછે. તેઓ એનું રહસ્ય જાણવા ઇચ્છે છે, કે જેના પ્રભાવથી સામાન્ય અને હલકી અને નજીવી વસ્તુઓ શુદ્ધ,પવિત્ર અને કીમતી થાય. **દુનિયાનો** કીમીયાગર બીજી ધાતુઓને સોના રૂપે ફેરવી નાખવા ઇચ્છેછે, ત્યારે **આત્મિક** કીમીયાગર ક્રોધ, ઇર્ષ્યા, દ્વેષ, કામ, લોભ વગેરે હલકી વૃત્તિઓને શાંતિ, દયા, ઉદારતા, પ્રેમના રૂપમાં ફેરવી નાખવા ઇચ્છેછે અને ફતેહમંદ પણ થાય છે. કોઇપણ કીમીયાગર બીજી ધાતુઓમાંથી સોનું બનાવવા સમર્થ થયો **નથી,** પણ ઘણા આત્મિક કીમીયાગર તો જે તેમના સ્વભાવમાં નજીવું, હલકું અને ખરાબ હતું તે સર્વને પવિત્ર, સારૂ અને મહત્વનુ બનાવવા સમર્થ થયા છે અને આપણને પણ તેમના માર્ગે ચાલવાનો બોધ આપી ગયા છે. તેઓ એટલા બધા પવિત્ર, જ્ઞાની અને બળવાળા છે કે તેઓના તરફ પ્રેમ અને ભક્તિ દર્શાવ્યા સિવાય ચાલે તેમ નથી. તેઓ આપણા પવિત્ર અર્હતો છે મહાત્માઓ છે. તેઓ જે કામ કરી શકયા છે તે આપણે પણ ખંતથી મંડયા રહીએ તો કરી શકીએ. પ્રયત્ન છોડી દેવો એજ મોટી નિષ્ફળતા છે, એમ તેઓ ઉપદેશ આપે છે.

જેમ શાળામાં 'ટર્મ' ના અંતે અથવા વર્ષના અંતે પરીક્ષા લેવાય છે, જેમાં કેટલાક પાસ થાય છે અને કેટલાક નાપાસ પણ થાય છે, તેવીજ રીતે આ કાળચક્રના અમુક ભાગમાં આ આત્મિક કીમીયાગરની પણ પરીક્ષા લેવાયછે; જેઓ તેમના ચારિત્રમાં શુદ્ધ સુવર્ણરૂપ હોયછે, તેઓજ તે પરીક્ષા પસાર કરેછે.

આ પરીક્ષા બહુ દુષ્કર છે, અને વિદ્યાર્થીઓને ઘણા સખ્ત ખડબચડા અને સાંકડામાર્ગે ચાલવાનું હોય છે. તે માર્ગને અંતે ફક્ત એકજ દ્વાર હોય છે, જે દ્વારમાંથી શુદ્ધ સુવર્ણજ પસાર થઇ શકે. એ દ્વાર શોધવું તે પણ મુશ્કલ છે, તેથી તે શોધતાં શોધતાં ઘણા પોતાનો પ્રયાસ છોડી દે છે. ઘણાજ થોડા આ બાબતમાં પ્રયાસ કરેછે, અને પ્રયાસ કરનારમાં પણ ખંત અને અપ્રમત્ત દશાના અભાવે ઘણાજ થોડા વિજયવત નીવડે છે. જેઓ નાપાસ થાયછે, તેઓને બીજા જન્મમાં, જ્યાંથી અભ્યાસ પડતો મુકયો હોય ત્યાંથી, ફરી શરૂ કરવું પડેછે.

આપણે બધા હવે નિશાળે પાછા આવેલા છીએ. આપણે બે કામમાં રોકાયલા છીએઃ એક વાવવાનું અને બીજુ લણવાનુ. આપણા પૂર્વ જન્મમાં ગાળેલી જીંદગીનુ ફળ આપણે અત્રે લણીએ છીએ અને ભવિષ્યના જીવનમા ભણવા માટે આપણે અત્યારે આનંદ કે શોક, સુખ કે દુઃખનાં બીજ રોપીએ છીએ. આત્મિક કીમીઓ તે સાંકડા માર્ગે જવાને, તે દરવાજામાંથી પસાર થવાને, અને જે થોડા વિજયવંત નીવડે છે **તેમાંના એક** બનવાને આપણને કેવી રીતે સહાયકારક થઇ પડે છે, તે હવે આપણે તપાસીએ.

આપણી અંદર નીચેની ત્રણ બાબતો છે, જેને આપણે અશુભ-માંથી શુભમાં અને અપવિત્રતામાથી પવિત્રતામાં લાવવા પ્રયત્ન કરવો જોઇએ. તે ત્રણ બાબતે આપણા (૧) વિચારો (૨) વાસનાઓ અને (૩) કામો છે.

વિચારોથી આપણું ઉચ્ચ કે નીચ **ચારિત્ર** બંધાય છે. આપણા વિચારો અનુસાર આપણને આ જન્મમાં, સ્વર્ગમાં, તથા પરભવમાં મિત્રો મળે છે.

વાસનાઓ પ્રમાણે આપણને તેવા **પ્રસંગો** મળે છે, અને આપણી સારી યા બુરી **ટેવો** પડે છે.

કાર્યો પ્રમાણે આપણને **સંજોગો** મળે છે આપણું કુટુંબ, આપણું નગર, આપણો દેશ, આપણી સામાજીક સ્થિતિ, આપણે કરવા યોગ્ય કર્તવ્યો, સધનતા કે નિર્ધનતાઃ આ સર્વનો આધાર આપણા પૂર્વકૃત કર્મોપર રહેલા છે.

કેવી રીતે વર્તવું અથવા કાર્ય કરવુ, એ જો આપણે બરાબર સમજીએ તો આપણે **ધારીએ** તેવા થઇ શકીએ એકવાર કાર્યો કર્યા પછી તે કાર્યોનાં ફળમાંથી આપણે કદાપિ છુટા થઇ શકીએ નહિ.

આપણા ખરાબ વિચારો આપણી ઉન્નતિમા આપણને વિઘ્ન-કારક નીવડે છે; એટલે કે આપણા આત્માની જે શક્તિઓ ગુપ્ત છે, તેને પ્રકટ થવામાં તે અડચણરૂપ થાય છે. ખરાબ વિચારો આપણા મગજમાથી બ્હાર નીકળે છે ત્યારે બીજા જીવોને પણ તેમના માર્ગમાં વિઘ્નકર્ત્તા થઇ પડેછે. આપણે હાલના સમયમાં વિચાર કર્યા સિવાય તો રહી શકીએ તેમ નથી, આપણને વિચારો તો આવ્યા

જ કરવાના; તો પછી **સારા જ** વિચારો કેમ ન કરવા? જ્યારે કોઇ ખરાબ વિચાર મનમાં આવે કે, તેના વિરોધી સારા વિચારને મનમાં દાખલ થવા દો. તમારા મનને સદ્વિચારથી ભરો, પછી ખરાબ વિચારોને રહેવાને સ્થાન મળશે નહિ.

દાખલા તરીકે, જો કોઇ નિર્દયતાભર્યો વિચાર તમારા મનમાં આવે તો તમારી મેળે દયાનો વિચાર કરવાને પ્રયત્ન કરો. દયાનો અને નિર્દયતાનો વિચાર સાથે રહી શકે નહિ, અને હમેશા દયાના વિચારમા નિર્દયતાના વિચાર કરતા વિશેષ બળ હોવાથી તમારો દયાનો વિચાર કા તો નિર્દયતાના વિચારને તમારા હૃદયમાંથી ધકેલી મુકશે, **અથ**વા તો ધીમે ધીમે તેને સારો બનાવશે આ રીતે નિર્દય-યતાને તમે દયાના રૂપમાં બદલી શકશો, આ એક પ્રકારનો આત્મિક કીમીઓ છે.

જો કોઇ મનુષ્ય સંબંધી સારા અને માયાળુ વિચાર કરવાનુ તમારાથી ન બની શકતું હોય તો તમે તેની પાસે જાઓ અને કોઇ પણ રીતે તેને મદદ કરો જેની તરફ આપણે દયા કરીએ તેને આખરે આપણે ચ્હાયા વગર રહેતા નથી. આપણે આપણા વિચાર-ના જેવા ધીમે ધીમે બનતા જઇએ છીએ. ઇયળ ભ્રમરીનુ ધ્યાન કરતાં ભ્રમરી રૂપ થાય છે, એવો જૈનશાસ્ત્રમા પુરાવો છે આ રીતે આપણા **વિચારો** પ્રમાણે આપણું **ચારિત્ર** બધાય છે.

તમારા વિચારો પ્રમાણે તમને સોબતીઓ મળે છે. કારણ કે તમારા વિચારો તમારી પાસેથી તેમની પાસે જાય છે અને તેમને પણ તેવાજ પ્રકારના વિચારો કરતાં શિખવે છે. જો તમારો વિચાર અશુભ કે ખરાબ હશે, તો તે પુરૂષો પહેલાં હતા તેના કરતાં વિશેષ

ખરાબ તેમને તે વિચાર બનાવશે અને તે પુરૂષો તમારા સોબતી થશે; કારણકે તમે અને તે એક સરખા વિચારના છો, અને સરખે સરખા એક બીજા તરફ આકર્ષાય છે; અને વળી તમે તેમને હેરાન કર્યા તો હવે તેમને મદદ કરવાનો પ્રસંગ તમને મળવો જોઇએ.

ખરાબ વાસનાઓ, આસપાસના વાતાવરણને શુભ અને સહાયક વિચારોથી ભરવાને બદલે હલકા વિચારોથી ભરે છે, અને આ રીતે તમારી ઉન્નતિને બાધકારક નીવડે છે.

જે વસ્તુનો માલીક બીજો છે તે લેવાની જો તમે ઇચ્છા કરો અને તે ઇચ્છાને વળગ્યા રહો તો તમારી તે ઇચ્છા તમને તે વસ્તુની સમીપમાં રાખશે, અને કોઇક દિવસ તમે તે વસ્તુ લેશો અને આ પ્રમાણે ચોર થશો

ફક્ત સારી ચીજોની જ ઈચ્છા કરો, આત્માને લગતી વસ્તુઓ જ ઇચ્છો; જો તમારી ઈચ્છાઓ ઉચ્ચ હશે તો તમે જ્યા જ્યા જશો ત્યા ત્યાં તમે એક 'મદદગાર' થશો અને તમારા સબધમાં આવનારા પુરૂષોને તમારૂ જીવન આશીર્વાદ રૂપ થશે. તમારી ઇચ્છાઓનુ બારીક નિરીક્ષણ (તપાસ) કરો. જો તમારી ઇચ્છાઓ તમને બીજાના સહાયક બનાવતી હોય તો તેને રાખો અને તેનો ઉપયોગ કરો. તમારી સારી ઈચ્છાઓના બળથી સવ હલકી વાસનાઓ પોતાનુ સ્વરૂપ થોડા વખતમાં બદલી નાખશે. તમારી લાગણીઓ પણ બદલાઈ જશે. આ પણ એક પ્રકારનો આત્મિક કીમીયો છે.

છેલ્લો ફેરફાર તમારાં કાર્યોના સબધમાં કરવાનો છે. તેને છેવટમાં મુકવાનુ કારણ એજ છે કે **પ્રથમ** વિચારો અને વાસનાઓ થાય છે, અને જ્યારે તેમનું બળ વધતુ જાય છે ત્યારે તે **કાર્ય**-રૂપે પરિણમે છે.

વિચારો અને વાસનાઓને ઉત્તેજન આપી આપણે એવાં મજબૂત બનાવીએ કે જે એકદમ કાબુમાં રહી શકે નહિ, ત્યારે તે વિચારો અને વાસનાઓ કાર્યરૂપે બદલાઇ જાય છે.

પૂર્વજન્મના તમારાં કાર્યોએ તમને તમારૂં હાલનુ કુટુંબ, ધન કે ગરીબાઇ અને તમારી સામાજીક સ્થિતિ અર્પેલી છે. તમારાં હાલનાં કાર્યો ઉપર તમારા ભવિષ્યનો આધાર છે. તમે હાલ દયાનાં કામ કરો અને તેથી તમે દયાનો પાક લણુશો. તમારૂં ધન, અન્ન, વસ્ત્ર અને સુખનાં સાધનો બીજાના ઉપયોગમાં આપો, એટલે પછી એકદમ નહિ તો ધીમે ધીમે બીજાઓ પાસેથી તમને ધન, અન્ન, વસ્ત્ર અને સુખનાં સાધનો મળશે. જો તમને તે મળતાં વાર લાગે તો એમ વિચારજો કે, તમે ભૂતકાળમાં કરેલાં અશુભ કાર્યોનું દેવું તમારાં હાલના સારાં કામોથી વાળો છો. અને તેથી હાલમાં તેનું સારૂં પરિણામ આવવાનો સંભવ ઓછો છે. પણ વ્હેલાં કે મોડાં, તમારા કાર્યોનો બદલો તો તમને મળ્યા વિના નહિજ રહેવાનો.

જો તમે સ્વાર્થી, લોભી અને નિર્દય થશો તો એક દિવસ તમે ગરીબ થશો, ભુખે રડવડશો અને લોકો તમારી તરફ નિર્દયતાથી વર્તશે. જો તમે નિઃસ્વાર્થી, પ્રેમાળ અને દિલસોજ થશો તો જરૂર કોઇને કોઇ તમને ચ્હાનાર નીકળી આવશે, તમારી સંભાળ લેશે અને તમને મદદ કરશે. સુખ મેળવવાનો આ ચોક્કસ માર્ગ છે; કારણ કે તે જ સત્ય માર્ગ છે. આ માર્ગે ચાલનારા કંટાળી ગયેલા મુસાફરોને તે 'આનંદી મદદગાર'ના રૂપમા ફેરવી નાખે છે. તમારાથી જે હલકી સ્થિતિમાં હોય તેને તમે સહાય આપો અને હાલના કરતાં પણ વધારે ઉચ્ચ પાયરી પર ચઢશો. ઘાતકી અને જુલમી

બનો અને તમેજ ગુલામ તરીકે અવતરશો. દરેક મનુષ્ય તરફ દરેક પ્રસંગે પ્રેમ બતાવીને દ્વેષને પ્રેમરૂપે બદલી નાખો. જેને આપણે મદદ કરીએ છીએ તેને આપણે ચ્હાતાં શિખવીએ છીએ. અજમાવી જુઓ, આ બાબતનો પ્રયોગ કરી જુઓ અને તેથી તમને આ નિયમની સત્યતાની ખાત્રી થશે.

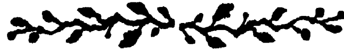
જે મનુષ્યને તમે ચ્હાતા ન હો તેને મદદ કરવાનો પ્રયત્ન કરો, અને તમને થોડાજ વખતમા ખાત્રી થશે કે તમે તેના પર પ્રેમ રાખતા પણ થશો.

દ્વેષ એ ઠંડું કટાઇ ગયેલું લોઢું છે, પ્રેમ એ પવિત્ર સુવર્ણ છે. કીમીયાગર-ફતેહમદ કીમીયાગર થાઓ અને લોઢાને સુવર્ણરૂપે રવી નાખો.

પ્રથમ તમે સારા કામો **ફળની ઇચ્છાથી** કરવા દોરાશો, તે સારી **શરૂઆત** છે, પણ તેને શરૂઆત રૂપ જ માનજો. ધીમે ધીમે તમે જાતે સારા થતા જશો; અને સારાં કામ કરવા એ તમારો **સ્વભાવ** થશે.

આ પ્રમાણે ધીમે ધીમે તમારો હલકા સ્વભાવ તદ્દન બદલાઇ જશે અને તમે ખરા નિઃસ્વાર્થી અને પ્રેમાળ બનશો. તમે જગત્ હસતું ભાળશો, અને તમે જગતમાં આનંદજ જોશો. આ જગત્ તે એક આયના સમાન છે, તેની અંદર આપણે આપણી જાતને જોઇએ છીએ. જો આપણે જગત્ ઉપર ધુરકીયા કરીએ તો જગત્ આપણા ઉપર ધુરકીયાં કરશે. માટે જ્ઞાન મેળવો અને આનંદી બનો. જો કે પ્રથમ તમે મ્હો મલકાવશો, પણ પછીથી તમે ખરેખરા આનંદી બનશો. માટે 'કીમીયાગર' બનો; હલકી વૃત્તિઓને ઉચ્ચ

રૂપમાં ફેરવી નાખો. ખરો આનંદ તેમાં જ સમાયેલો છે. આ કામ **થઈ શકે તેમ** છે, વળી તે **કરવા જેવું** પણ છે. માટે આ પળથી જ હલકી વૃત્તિઓ-વાસનાઓ અને કાર્યોને ઉચ્ચ સ્વરૂપમાં ફેરવવા મથો.

શહેરમાં વધતો જતો મોજશોખ.

જ્ઞાતિઓનુ કર્ત્તવ્ય શું ?

જે વખતમાં અનાર્ય કહેવાતા અંગ્રેજો અને અમેરીકનો જડ-ભાવને છોડી આત્મત્વના ગ્રાહક બનવા લાગ્યા છે તેવા વખતમાં આર્ય દેશના-આર્ય કુળના એક આગેવાન શહેર અમદાવાદમા જડભાવ કુદકે ને ભુસકે આગળ વધતો જાય છે એ જોઇ કયા સ્વદેશભકતનુ હૃદય બળ્યા વગર રહેશે? જડભાવને નામે અમે અત્યારે મૂર્તિપૂજાની વાત છેડવા માગતા નથી, અત્રે તો અમે મ્હોટી મૂર્તિ-આ દેહની પૂજામાં ગરકાવ થયેલાઓનું બ્યાન કરવા માગીએ છીએ. દેહ એ બીજુ કાંઈ નહિ પણ આત્માનુ એક હથીઆર છે, કે જે હથીઆર વડે તે શુભ કર્મો કરી આત્માની ઉત્ક્રાન્તિને સ્હાયભૂત થઇ શકે. માણુસે એ શરીર પરનો અત્યંત મોહ છોડી દેવો જોઇએ. એમાં લોલુપતા એ જ અધોગતિનો રસ્તો છે દરેક ધર્મના ઉપદેશકો કાયાને ઠગારી ઠગારી કહીને દુનીઆને ત્હેના મોહમાં લુબ્ધ નહિ થવાની ચેતવણી આપતા આવ્યા છે, એનું તાત્પર્ય એ નથી કે કાયાને બાળી જ નાખવી કે ભૂખે મારવી.પરંતુ કાયાને ફટાડવી નહિ, ત્હેના પર અંકુશ

રાખવો. એવા અંકુશ વગર એકાદ વ્યક્તિનો નહિ પણ આખી 'પ્રજા'-નો વિનાશ થયેલો ઇતિહાસમાં નોધાયેલો છે. જે મોજશોખે ગ્રિસ જેવા કેટલાએ દેશોને પાયમાલ કર્યા છે તે મોજશોખે હમણાં અમદાવાદમાં પગલાં કરી દીધાં છે. શહેરના મ્હોટા રસ્તાપર નજર કરતાં એક મુસાફર હૉટેલોની હાર જોઇને તાજુબ થશે.ગુજરાતની રાજધાનીના પુરાણા ઐતિહાસિક શહેરના મુખ્ય રસ્તાપર અનેક તરેહની વ્યાપારી પેઢીઓ અને ઑફિસો જોવાની આશા રાખનાર નવીન મુસાફર મહીને સો દોઢસો રૂપીઆ ભાડું આપનાર ' હિંદુ હોટેલો ' જોઇ તાજુબ થયાવગર રહી શકશે નહિ. આખા રિચીરોડ પર સંખ્યાબંધ હોટેલો, ફોનોગ્રામની દુકાનો અને બાઇસીકલની દુકાનો જ જોવામાં આવે છે. જે વખત જાય છે ત્હેમા વ્યાપારીઓની દુકાનો બધી અદશ્ય થઇ તે જગાએ નાચનારીઓની દુકાનો થાય તો પણ ના કહેવાય નહિ ! ગુજરાતની રાજધાનીના શહેરના મુખ્ય બજારનો આ દેખાવ એ શહેરની પ્રજામાં દાખલ થવા લાગેલી નૈતિક અધમતા સૂચવે છે. આ હોટેલામાં ભ્રષ્ટાભ્રષ્ટનો કાંઇ ભાવ પૂછાતો જ નથી એ વાત તો એક બાજુએ રહી, પણ સ્વચ્છતાને પણ સાબરમતીના પાણીના મ્હોટા કુંડામા હોમી દેવાય છે, કે જે કુંડામાં જૂદી જૂદી વર્ણના તનદુરસ્ત તેમજ રોગીષ્ટ શોખીનોના એઠાં વાસણ ભેગાં ઝીકવામાં આવે છે અને ધોયાં ન ધોયા કરી તેના તેજ વાસણમાં સીખંડ-પુરી અને બટાટાનું શાક એક જ ટેબલ પર બેઠેલા કોળી તથા નાગરને પીરસવામા આવે છે. આ હોટેલોમાં ઉભા રહેવાની પણ જગા મળતી નથી. એ ઉપરથી 'હોટલીઆ પંથ' ના ભકતોની સંખ્યાનો ખ્યાલ સારી રીતે આવા શકશે.લગભગ એટલા જ પ્રમાણ-

માં દારૂનું જોર પણ વધતું જાય છે. ખુદ જૈનોમાં પણ દારૂ તેમજ અભક્ષ્યનો ઉપયોગ થવા લાગ્યો છે, એમ સરકારી [illegible]માં લખાઈ ગયું છે. શહેરમાં મીલો ભાગતી જાય છે એટલે કે ઉદ્યમ નરમ પડતો જાય છે અને મોજશોખ વધતો જાય છે એ માઠું ભવિષ્ય સૂચવે છે. વ્યભિચાર તો હદ ઉપરાંત વધવા લાગ્યો છે. મુખ્યત્વે શ્રીમંતોનાં ઘર એ લત્તમાં આગેવાની લે છે. થોડા વખત ઉપર એક શ્રાવિકાએ ખુલ્લી રીતે કરવા માંડેલા વ્યભિચારના સંબંધમાં શિખામણ આપવા જતા યુવાનને પોતાના યાર પાસે મરણતોલ માર મરાવેલો એ સંબંધમાં અમે ઇસારો કર્યો હતો. એવી જ રીતે એક આગેવાન જૈનની સ્ત્રી કોઇ મુસલમાનને લઇને નાશી મુંબઇ જઇ રહી છે. સ્ત્રી અને હેનો પરણેત પતિ બન્ને હાલ હયાત છે. આવા બીજાં ઘણાંએ તોફાન ચાલુ જ છે. પ્રથમ તો અમ આ બધી બાબતોના સ્મરણથી ઉશ્કેરાઇને ઘણો સખ્ત લેખ લખવા પ્રેરાયા હતા; પરન્તુ વધુ વિચાર કરતાં એમ જણાયું કે આટલા બધા ભ્રષ્ટ થઇ ગયેલા માણસો પર વાગ્પ્રહાર કરવો તે 'પડતા પર પાટુ મારવા' જેવું કામ છે. જેમ શારીરિક દરદોથી પીડાતા એક શત્રુ ઉપર પણ આપણને ક્રોધ નહિ પણ દયા છુટે છે, તેમજ માનસિક દરદોથી પીડાતા આ બિચારા પામરો પર વાગ્પ્રહાર નહિ કરતા હેમની દયા ખાવી—હેમને ઉપદેશ દેવો—એમને સુમતિ સૂઝે એવી ભાવના ભાવવી એ જ વધુ ઉચિત અમને લાગે છે. એટલા જ કારણથી ગતાંકથી અમે વ્યભિચારનિષેધક કાવ્ય શરૂ કર્યું છે.

જેઓ આસપાસની સોબત વગેરેના કારણથી જીહ્‍વેંદ્રિય કે સ્પર્શેન્દ્રિયના ગુલામ થઇ જાય છે હેમનો દોષ કહાડવા કરતાં

આપણે જ્ઞાતિના અગ્રેસરોનો વધારે દોષ કહાડવાનો છે. ઘણાખરા અગ્રેસરો છેક જ સ્વાર્થી, ટુંકી દૃષ્ટિના અને ખટપટીઆ હોય છે. અમુક અગ્રેસરનું માન ન રાખવા માટે તેઓ ગમેતેવા નિર્દોષ અને નીતિમાન માણુસને નાત બહાર મુકવા ચુકતા નથી; જ્યાં રંડીબાજી, મદ્યપાન અને માંસાહાર જેવા કુકર્મો કરનારને તેઓ કશુ કરી શકતા નથી અગર કશું કરવા ચ્હાતા જ નથી. જે જ્ઞાતિ એટલી બધી શીથીલ હોય કે જહેમાં આવા દુરાચાર ખુલ્લા રીતે ચવા છતા આગેવાનો ત્હેના પ્રતિબંધ માટે કશું કરતા ન હોય તો તેવી જ્ઞાતિ ખરાબીના ખડકપર ઘણા નજીકના ભવિષ્યમા અથડાઇ મરવાની, એ કેવળીભાષીત સત્ય જેવું સત્ય માનવું. જ્ઞાતિઓ બંધાઇ તે કાઇ શેઠીઆઓના હાથમાં જુલમી સત્તા સોંપવા માટે નહિ, તેમ દેશને જૂદા જૂદા તડમા વહેંચી નાખી દેશનુ બળ ઘટાડવા માટે પણ નહિ; પરતુ દેશના માણુસોના અમુક વિભાગને આડે રસ્તે, અજ્ઞાનમાં અને કાયરતામાં ઉતરી પડતો બચાવવા માટે જ જ્ઞાતિની સસ્થાઓ મૂળે યોજાયલી હતી. જ્ઞાતિના બાળકોમાં કેળવણી વધારવી, નીતિ વધારવી, ધધા રોજગાર વગરનાને ધંધા રોજગારે ચ્હડાવવાઃ આ સર્વ આશયથી જ્ઞાતિનુ બધારણ યોજાયું હતુ. પરંતુ આજ જ્ઞાતિઓ કેટલાક દુરાચાર, કેટલાંક ખાંજરાં, હૉટેલો અને પીઠાં સામે બહિષ્કાર જાહેર કરે છે ? આજે જ્ઞાતિઆ કેટલીક સ્કૉલરશીપો કહાડીને બાળકો તથા કન્યાઓને કેળવણી લેવા લલચાવે છે ? આવા જ્ઞાતીના ઢગધડા જોઇને સુધરેલાઓ કે જેઓ મૂળથી જ જૂદા પડવાનું છીંડું શોધતા હોય છે તેઓ જ્ઞાતીની સંસ્થાને જ ધિક્કારે અને જ્ઞાતિબંધન તોડવા પ્રયાસ કરે એમાં શું આશ્ચર્ય ?

આજકાલ રાજ્યદ્વારી ચળવળે ગંભીરરૂપ પકડયું છે. ન્હાના મ્હોટા તમામ મનુષ્યો 'સ્વદેશી' અને 'બૉયકોટ' અને 'રાજ્યક્રાન્તિ' શબ્દો ઉચ્ચારતા સંભળાય છે, પણ ખરો સુધારો કાંઇ એકદમ નીપજી આવતો નથી, તે તેઓ ભૂલી જાયછે. રાજકીય સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા આપણા જેવી અજ્ઞાન દશામા સડતી પ્રજાને આપવામા આવશે તો પણ તે ભારે સોનું આપણા કાનને દુખદાયક થઈ પડવાનું. આપણે હજી આપણી પાસે જે સત્તા છે ત્હેનો સદુપયોગ કરી શકતા નથા. જ્ઞાતિને જે સત્તા છે તે સત્તા સરકારને પણ નથી, છતાં જ્ઞાતિ તે મત્તાનો સદુપયોગ ભાવલ્લે જ કરે છે. કુવારીજો અને કુપ્રારા દુર કરવા કોઇ જ્ઞાતિએ સંગીન પ્રયાસ કદી કર્યો જાણ્યો નથી. વ્યાપાર ખીલવવાના કામની બાજી જેટલી આપણા હાથમાં છે તેટલી આપણે કદીએ ખેલી નથી. દાખલા તરીકે બીજાને શિખામણ આપનારા 'છાપા'ઓ અમદાવાદમા સંખ્યાબંધ છતા હજી 'પ્રેસ ઍસોસીએશન' જેવું મંડળ-પોતામા જ ઐક્યનું ચિન્હ હયાતી ધરાવતું નથી અને તે કારણથી એ માનવંતો ધધો લગભગ પડી ભાગવાની તૈયારીમાં છે. કેળવણી સંબંધી હીલચાલો સરકાર તરફથી જે કાંઇ થાય છે તેટલેથીજ આપણે સંતોષ રાખીને બેસી રહ્યા છીએ; પણ કેળવણી ખાતાને લગતું કામ ઉપાડી લેનાર ખાનગી મંડળ મુદ્દલ હયાતી ધરાવતું નથી. આમ ઉદ્યોગ, કેળવણી તથા સંસારસુધારાને લગતા કામો કરવાની જે બાજી આપણા હાથમા છે તે બાજી આપણે ખેલતા નથી અને માત્ર રાજકીય સ્વતંત્રતાની જ પોકો મુકીએ તેથી ખરી ઉન્નતિ થવાની નથી. જુદી જુદી કોમો અને જ્ઞાતિઓએ પોતપોતાના સરકલમાં આ ત્રણ રસ્તે પ્રયાસ આદરવા જોઇએ છે અને એમ સઘળી કોમો અને જ્ઞાતીઓ જાગતી થશે તો

આપણે એક જબરજસ્ત પ્રજા બનીશું; અને 'લાયક'ને પરતંત્રતા સહવાનું નશીબમાં હોયજ નહિ.

માંદાની માવજત.

આપણા દેશમા કોઇ માંદુ પડે છે તો પ્રથમ તો તેને થયેલા રોગ તરફ બેદરકારી બતાવવામાં આવે છે અને પછી જયારે રોગ વધી પડે છે ત્યારે ઉપાયો લેવામાં આવે છે. ઉપાયોમા પણ ઘરને આંગણે તેમની ઇસ્પતાલમાના દરદીઓની પેઠે ઘણેખરે સ્થળે માવજત થતી નથી. વૈદ કે ડાક્તરની સલાહ મુજબ દરદીને દવા પાવાનું કે ખવરાવવાનુ નિયમિત રીતે થતું નથી. અને ઉલટું કેટલીકવાર દરદીને નહિ ખવરાવવા જેવી ચીજો માબાપો કે સગાંવહાલાંઓ તરફથી કે દદદીની ઇચ્છાથી ખવરાવવામા આવે છે. તેને જે રીતે હવા અજવાળું જોઇએ તે પ્રમાણે ગોઠવણ કરવામાં આવતી નથી, મતલબ કે જે પ્રકારે તેની સારવાર થવી જોઇએ તે પ્રકારે થતી નથી; પણ આપણા દેશીભાઇઓની તેમાં વિશેષે કરી બૈરાંઓની સામાન્ય ટેવ કેવી છે તે અહીં દર્શાવ્યુ છે.

માંદાની માવજતનું ખરું કામ બૈરાંનુ છે કોમળ અંત.કરણ, દિલાસોજી, નરમ સ્વભાવ વગેરે ગુણો માવજત કરનારમા જોઇએ અને પુરૂષ કરતાં સ્ત્રીઓમાં એ ગુણ વધારે હોય છે. તથાપિ કોઇ વખત અજ્ઞાનથી, કોઇ વખત ખોટી રૂઢીથા અને કોઇ વખત દેખાવ કરવાની ખોટી ટેવથી કેટલેક સ્થળે બૈરાંઓ મામલો બગાડી મૂકે

છે ગામનાં જોવા આવનારાં બૈરાંઓ તથા બૈરાં જેવા સ્વભાવના પુરૂષો એ માંદા માણસનું ખુન કરે છે એમ કહેવું અતિશયોક્તિ ભરેલું નહિ ગણાય

મનના વિચારોની શરીર ઉપર ઓછી અસર થતી નથી આધિ-ઉપાધિથી ઘેરાયેલો માણસ વ્યાધિનો ભોગ થઇ પડે છે, એ કાંઇ નવી વાત નથી જો દરદીના મનમાં અમુક રોગની અસાધ્યતા કે જીંદગી તુટી જવાના સંભવની વાત ઠસી જાય છે. તો પછી તેને આરામ થવો મુશ્કેલ થઇ પડે છે અને તેની આસપાસનાં માણસો તેના મરણની વારંવાર મનમાં શંકા કરતા રહેવાથી દરદીની આસપાસ મનના એવા ખરાબ વિચારના જે આકારો પેદા થાય છે તે દરદીને નુકશાન કરનારા નીવડે છે સારા વિચાર જેમ લાભ કરનારા થાય છે તેમ નઠારા વિચાર નુકશાન કરનારા નીવડે છે.

માંદાને જોવા આવનારને દરદી પાસે આવવા દેવા જોઇતા નથી ગંભીર અને પુખ્ત માણસને કોઇવાર સલાહ અર્થે અંદર બોલાવવામાં આવે એ વાત જુદી છે. બાકી, જોવા આવનારમાના ઘણા ભાગને માંદા માણસ પાસે કેમ બોલવું ચાલવું તેનું ભાનજ હોતું નથી. સારૂં લગાડવા જાણે માંદાની બહુજ લાગણી પોતાને હોય નહિ એવું બતાવવા ઘણા જોવા આવનાર દરદીને શરીરે હાથ અડાડી બોલી ઉઠે છે કે "વોયમા! શો આકરો તાવ આવ્યો છે ? શરીર તો લોઢાની પેઠ ધખ્યું જાય છે. માડી! રામજીના પ્રેમજીને આવો તાવ આવ્યો હતો તે બિચારો ત્રણ દિવસમાં ઉડીગયો, માટે આમની વારફેર જલદી કરજો !" વળી બીજું જોવા આવે તે બોલી ઉઠેછે કે. " અરર ! આવો તાવ તો દુશ્મનને પણ ન હોજો. આમાંથી ક્ષય થઇ જવાનો સંભવ છે.

માટે કલ્યાણભાઇની દયા કરજો. જે વૈદ્યની દવા કરોછો તે ક્ષય રોગમા બહુ વાકેફદાર નથી" વળી ત્રીજુ જોવા આવે તે કહે છે કે. "તાવ બહુ આકરો છે ભગવાન બિચારાને બેઠો કરે તો બહુ સારૂ." વળી ચોથુ આવીને જાણે પોતે બહુ કુશળ હોય તેમ ધારી ધારી દરદીને જુએ છે, ને પછી એવુ મો બગાડી નાખે છે ને બીજા ચાળા કરેછે, કે જેથી દરદી એમ સમજે છે કે હુ આ મંદવાડમાથી બેઠો થાઉ તેમ છેજ નહિ વળી દરદીને વહાલ કરનારાં માબાપ કે કુટુંબીઓ કોઇ તેવા જોવા આવનારને પોતાનુ કેટલુ બધુ દરદી ઉપર હેત છે તે દેખાડવા બોલી ઉઠે છે કે "આજ પાંચ દિવસની તો ભાઇને લાંઘણ થઈ છે. રાબનુ ટીપુ સરખુ પણ ભાઇએ મોંમા ઘાલ્યુ નથી" આનો જવાબ જોવા આવનાર એવો આપે છે કે "મંદવાડ એવો આકરો છે કે આમા તો પરમેશ્વર ખાવા વેળા દેશે ત્યારે ખવાશે પણ પરાણે બે કોળીયા ખવરાવવા; નહિ તો કાયા ગાળી જશે" આવાં વચનો સેંકડો વાર દરદીના સાભળવામા આવે છે આની દરદી ઉપર શી અસર થાય તે વિચારવંત વાચકોનેજ સોંપીએ છીએ. રોગીનું હૃદય નબળુ ને નરમ હોય છે સો દરદીમાં ભાગ્યેજ પચીશ દરદીઓ કાંઇક બળવાન મનના હોય છે. ઘણુખરા નિર્બળ મનના હોય-છે, તેથી સામાની વાત તરત માની લે છે.

આપણે શ્રાવકો છીએ કોઇ પણ જીવને ધ્રાસકો પડે તેવુ કે તેનુ મરણ થઇ જાય એવી અસર નીપજાવનારૂ એકે વચન આપણે બોલવુ ન જોઇએ. ખુનીને સરકાર ફાંસીએ ચઢાવે છે, પણ આપણે અજાણતા આવાં માંદા માણસનાં ખુન કરીએ છીએ છતાં શિક્ષા વગર (અહીં તો) બચી જઇએ છીએ ! દિલગીરીની વાત છે કે માંદાની આવી રીતે દાઝ ખાનાર માણસો આ પ્રપંચી જગતમાં ડાહ્યા

અને વ્યવહારકુશળ ગણાય છે. જનસમાજમાં કેવી કેવી જાતના અજ્ઞાને ઘર ઘાલ્યું છે ! આવા અજ્ઞાનતાનાં કામ દૂર કરવાનો પ્રયાસ કરવાની ફરજ સમજુ માણસોની છે. આશા છે કે આ ટુંકો લેખ વાચકવૃંદ સગાં-કુટુંબીઓ અને મિત્રમંડળમા સારી રીતે ચર્ચશે.

કેટલેક સ્થળે સુવાવડીની ચાકરી બરદાસ કરવામા પાપ માની લેવામાં આવે છે, વગેરે જે અજ્ઞાનમૂલક બાબતો ધર્મને નામે શ્રાવક–શ્રાવિકાઓમાં ઘુસાડી દેવામાં આવી છે તેમાં તથા દરદીની માવજત કરતાં તેના શરીરમાંથી નીકળતી ગદકી દૂર કરવામા, તેની ખાનપાનાદિની એઠી થયેલી ચીજો નાના બાળકોને ન આપવાદેવાની બાબતમાં, વસ્ત્રપાત્રાદિની સ્વચ્છતા રાખવામા વગેરે બાબતમાં સમજુ માણસો કુટુંબને યોગ્ય સમજુત આપવાનુ ચાલુ રાખશે તો ઘણો લાભ થશે.

માંદાને જોવા જનાર માણસો ઉલટાં એક માણસને ખોટી કરેછે. તેને સારૂ છે, ઠીક છે, ઠીક થઈ જશે, એમ જવાબ દેવા એક જણને રોકાવુ પડે છે. આથી જે એક માણસ માંદગીની ચાકરીમાં બીજાને મદદ કરતો તે બહાર કે બેઠકમાં જોવા આવનારને જવાબ દેવા બેઠો રહે છે. કોઇ જોવા આવનારે જોવા આવી માંદા માણસને શેક કરવામાં કે પગ દાબવામાં કે તેમ કોઈ બાબતમાં દરદીના ખેશીઓને મદદ કરી, એમ તો જોવામાં આવતુ નથી. તેથી મને તો લાગે છે કે યુરોપીઅનોમાં એ બાબત કાર્ડ મુકીને ચાલ્યા જવાનો જે રીવાજ ચાલે છે તેવો કોઈ રીવાજ આપણે ત્યાં વહેલો મોડો દાખલ થાય તો તેમાં કાંઇ વાંધો આવશે નહિ ટુંકામાં જોવા જનારે સમજવાનું છે કે હું તેને મદદ દેવા જાઉછુ; તેને ગભરાવવા કે ખોટી કરવા જતો નથી.

માંદાની માવજત કરવામાં આરોગ્યવિદ્યા અને શરીરશાસ્ત્રના મૂળ સિદ્ધાંતોનુ જાણપણુ બહુ ઉપયોગી થઇ પડે રોગીને કેવી જાતનો ખોરાક આપી શકાય, તે ખોરાક પણ કેવી રીતે રાધવો જોઇએ, દુધ બગડે નહિ તેમ રાખવા માટે શુ કરવુ, બરફ ઘસવો પડે તો શરીર પાણીથી ભીજાય નહિ તેમ શી રીતે ઘસવો, દરદીને ઉઠાડવો કે ફેરવવો પડે તો કયા અંગને કેવી રીતે ટેકો દઇને તેમ કરવુ, બીછાનુ કેવુ સાફ રાખવુ, ચાદર કેટલીવાર બદલવી, ગળફા વગેરે અશૂચિ જમીનપર કે કપડાપર ન પડવા દેતાં તેની શી વ્યવસ્થા કરવી, દરદીના મનમા હિમત આવે એવી વાતો કેવી રીતે કરવી, તેનુ મન આત્મામાં લીન થાય એમ કરવા માટે તેની પાસે શુ શુ વાચવુ, તેના બીછાનાવાળા ખડમા સફાઇ અને શાન્તિ કેવી રીતે સાચવવી, ઉંઘ ન આવતી હોય તો ઉંઘને કેવી રીતે લલચાવવી આ વગેરે મુદ્દાપર પુરતુ અજવાળુ નાખનાર પુસ્તક કોઇ પ્રવિણ ડાકટર પાસે રહેલી ઇમારતમા લખાવી તેની હજારો પ્રતો ધરોઘર વહેચાવી જોઇએ છે અને કન્યાશાળા તથા શ્રાવિકાશાળામા તે પુસ્તકનો અભ્યાસ કરાવવો જોઇએ છે. આ ખરેખર 'મનુષ્ય દયા'નુ મહાન કામ છે. એથી દર વર્ષે સેકડો ખુનો થતાં અટકશે.

કચ્છમાં જોઇતી સાધ્વીશાળા.

એક કચ્છી મુનિ પોતે શું કહે છે.?

અમારા મુનિઓ હવે સુધારાના શુભ રસ્તે ચ્હડવા લાગ્યા છે, એ બાબતનો એક વધુ પુરાવો.

કચ્છમા સાધુપરિષદ મળવાનો પહેલો દાખલો બન્યો અને સમસ્ત હિંદને એક માર્ગસૂચન થયુ, તેમજ એક બીજી જાતના સુધારાનો દાખલો પણ કચ્છ જ બેસાડે એમ બનવાજોગ જણાય છે. કેટલાક વિશાલ બુદ્ધિવાળા મુનિવરો આજકાલ કચ્છમાં એક સાધ્વીશાળા સ્થાપવા ઉપદેશ કરી રહ્યા છે અને બનવાજોગ છે કે કચ્છના ઉમગી અને લાગણીવાળા સ્વધર્મી મહાશયો આખા હિંદમાં પહેલ કરવાનુ માન ખાટવાની આ બીજી તક લેવા પણ તૈયાર થાય. આવું માન મેળવવુ એ કાંઇ જેવી તેવી વાત નથી, તેમા પણ કચ્છ જેવા એક ખુણે પડેલા પ્રાન્તને આવુ માન મળે તે તો એક અણધાર્યો વિજય જ ગણાય. આવુ માન કચ્છ જલદી મેળવવા ભાગ્યશાળી થાઓ એમ આપણે અંતઃકરણથી ઇચ્છીશુ, અને આ હીલચાલ કરનારા મુનિરત્નો સો વર્ષ જીવો અને અમને-એમના બાળકોને સીધે રસ્તે દોરવાના દરેક શુભ પ્રયાસમા તેઓ ફતેહમદ નીવડો એમ પણ ઇચ્છવા આપણે બધાયલા છીએ. મુનિઓ શું ન કરી શકે ? તોફાન અને ખટપટો કરવાની જેટલી શક્તિ કેટલાક મુનિઓમાં છે તેટલીજ શક્તિ શાન્તિનું

સામ્રાજ્ય ફેલાવવાના કામમાં કેટલાક મુનિઓ ધરાવે છે. જેટલી શક્તિ પોતાના માન પાછળ હજારો રૂપીઆનું પાણી કરાવવાના કામમાં કેટલાક સાધુઓ બતાવે છે, તેટલીજ શક્તિ પરમાર્થે આત્મભોગ આપવાનો પાઠ શીખવવામાં કેટલાક મુનિઓ બતાવી શકે છે. ખરેખર મુનિવર્ગની શક્તિ અગાધ છે, અને તે અગાધ છે એટલું આપણે ખુશ થવા જેવુ છે, માત્ર એટલુ જ ઇચ્છવાનુ રહે છે કે એ શક્તિનો તેઓ હમેશ સદુપયોગ જ કરે

કચ્છમા વિચરતા કેટલાક મુનિવર્ગોએ પોતાના માન વધારવાના રસ્તા, ખટપટો, ધામધુમો અને ખર્ચોને તીલાંજલી આપીને હમણા હમણા માત્ર શ્રાવકગણમા જ્ઞાનનો પ્રચાર વધારે થાય અને ખોટા રીવાજો દૂર થાય એવીજ પવિત્ર હીલચાલો પાછળ પોતાની શક્તિ, બુદ્ધિ અને સમયનો ભોગ આપવા માંડ્યો છે. એ ઘણુ સતોષ પામવા જેવુ છે એમણે સાધુપરિષદ ભરીને આખા હિંદના સાધુઓને ત્હેમની ફરજો બતાવી આપી છે અને સવળે રસ્તે ચાલવા ઇસારો કર્યો છે ત્હેમણે પાઠશાળાઓ અને લાઇબ્રેરીઓ સ્થાપવાનો સજ્જડ ઉપદેશ કર્યો છે, કે જે ઉપદેશ કેટલાક ગામોમા અમલમા પણ મુકાયો છે અને હવે તેઓએ પોતાની શક્તિ 'સાધ્વીશાળા' સ્થાપવાના ઉપદેશ પાછળ ખર્ચવા માડી છે. જુગ જુગ જીવો આવા સરળ અને ઉદાર દીલના સતો!

એવા મુનિવર્ગો પૈકી એકનો–મુનિશ્રી **નાગચદ્રજીનો** એક લેખ કચ્છ-**મજલ** ગામથી મ્હને મળ્યો છે, જે આ નીચે પ્રગટ કરવાની રજા લઉ છુ –

"આ કચ્છ પ્રાન્ત કેળવણીનાં શુભ ફળોથી ઘણેભાગે બેનશીબ રહ્યો છે તે છતા હમણાં હમણાં કાઇક જાગૃતિ દેખાવા લાગી છે, જે ખુશ થવા જેવું છે કચ્છ–**માંડવી** વાળા શેઠ **મેઘજી થોભણે**

આજથી ત્રણ વર્ષ ઉપર જે સાધુશાળા સ્થાપી છે તેમાં હાલ ૭ યુવક મુનિઓ અને ૪ દિક્ષાના ઉમેદવાર અભ્યાસ કરે છે અને તેમને શિક્ષણ આપવા રૂ. ૫૦) ના માસિક પગારથી એક અનુભવી કાસીનિવાસી શાસ્ત્રીને રોકવામાં આવ્યા છે ત્રણ વર્ષના અભ્યાસથી આ મુનિઓ એક અગત્યનુ કામ કરવા શક્તિમાન થયા છે, તે એ છે કે તેઓ હમણાં 'ન્યાયાર્ણવ' નામે ન્યાયનો ગ્રથ રચવામાં ગુથાયા છે આ પ્રયાસ અને સાધુપરિષદ્નો પ્રયાસ જો ચાલુ રહેશે, તો થોડા વખતમા આપણો પવિત્ર ધર્મ વધારે પ્રકાશમાં આવી શકશે.

"સાધુશાળાના ફળ તરીકે આ અને આવાં બીજા ઉત્તમ કામો જન્મ પામ્યાં છે, એ વાત લક્ષમાં લેતા સાધ્વીશાળાની જરૂર તુરત આંખ આગળ ખડી થાય છે આર્યાવર્ગના સુધારા, કેળવણી અને ઉચ્ચ સસ્કારો ઉપર એકદર શ્રાવિકા વર્ગના સુધારાનો આધાર છે અને દરેક માણસ પ્રથમ સ્ત્રીના ખોળામા જ કેળવાય છે એ વાત વિચારતા આખા સમાજના સુધારાનો આધાર સાધ્વીમાતાના શુભ સસ્કારો ઉપર રહે છે એમ કબુલ કરવા કોણ આનાકાની કરી શકશે ?

" અનુભવથી જાણવામા આવ્યુ છે કે, કચ્છ દેશના ૫ દરેક સાધ્વીને જો સારૂ શિક્ષણ મળે તો તેઓ જમાનાને ખરનો પ્રકાશ કરી શકે તેવા છે.'

"આર્યાઓને ઉચ્ચ સસ્કારો મળશે તો તેઓ શ્રાવિકાવર્ગને —સઘના એક ઉપયોગી અગને સુધારી શકશે, આસપાસના ઘણાએક કજીયાને અટકાવી શકશે, વસ્ત્ર—પાત્ર—પુસ્તક વગેરે સબધી ખોટી મારામારીઓને દેશવટો દઇ શકશે, અને અજ્ઞાની શ્રાવિકાઓ પાસે ખોટી વાદવાદમાં પૈસાનો ધુમાડો કરાવવાની પ્રથાને તીલાંજલી દઇ શકશે દાખના તરીકે, બે વરસની વાત ઉપર વાગડ પરગણામા એક

સારા વ્યાખ્યાની કચ્છી સાધ્વીના ચોમાસામા ઉમગી શ્રાવકોએ સઘ તેડાવવામા—જમાડવામાં વગેરે કામોમા કોરી ૧૦,૦૦૦ નો વ્યય કર્યો હતો. આ બાબત હુ કોઇ પર કટાક્ષ કરવા ઇચ્છતો નથી, પરતુ આ પ્રથાથી કાંઇ લાભ થયા વગર પૈસાનો ખાલી વ્યય થાય છે અને તે માત્ર ઉદાર સત્કાર નહિ મળવાનુ જ પરિણામ છે, એટલુ જ હુ કહેવા માગુ છુ એ જગાએ જો દીર્ઘ દષ્ટિવાળા–ઉચ્ચ જ્ઞાનવાળાં સાધ્વીજી હોત તો એમ ન થવા દેત અને તે પૈસાનો ઝરો શ્રાવિકાવર્ગને કેળવવાના અનેક કામોમા વહેવડાવવાની સલાહ આપત

"જો કચ્છમા એક સાધ્વીશાળા ખોલવામા આવે તો સાધ્વીઓને ઘણો સારો લાભ મળે એટલુ જ નહિ, પણ કચ્છમાં વિધવાઓની સખ્યા ઘણી મ્હોટી છે તેમને પણ જન્મ સફળ કરનારૂ જ્ઞાન મળવાની સુગમતા થાય કચ્છ-કોડાયમા મૂર્તિપૂજક ભાઇઓની સ્થાપેલી શ્રાવિકાશાળા છે, જેમા આપણી બ્હેનોને ન છુટકે જવુ પડેછે, પણ જો આપણી પોતાની સાધ્વીશાળા હોય તો તેમા સાધ્વીમાતાઓ ઉપરાંત શ્રાવિકાઓ પણ જ્ઞાન મેળવી શકે

" કચ્છમા રહેતા તેમજ બહાર ગામ ધધા અર્થે જઇ રહેલા કચ્છી ભાઇઓએ આ બાબત લક્ષમા ઉતારવાની પુરી જરૂર છે અને વગર વિલબે શરૂઆત કરવી જોઇએ છે કચ્છ-લાખાપરનિવાસી શેઠ રવજીભાઇ નેણશી એકલાજ ધારે તો આ કામ ઉઠાવી શકે તેવા સમર્થ છે વળી તે ભાઇ સખી મરદ છે, વૃત્તિ પણ નિર્મળ છે તો આવા આવા શેઠીઆ જગતમા અમર નામ કરવાનુ અને બીજા જન્મમા પણ સુખી થવાય એવા પરોપકારી કામો એક પછી એક ઉઠાવી લે તો કેવુ સારૂ ?"

* * *

મુનિશ્રીનો લેખ અહીં પુરો થાય છે. એમની આ 'ભિક્ષા' –આ 'ગોચરી' કેવી ઉત્તમ છે ! શુ ભાવિક શ્રાવકો પોતાના ગુરૂદેવને ગોચરી માટે પધારેલા જોવા છતાં થોડું દાન દેવાની આનાકાની કરશે કે ? હરગીજ નહિ. હજી અમારા જૈનો એટલા બધા નાસ્તિક થઇ ગયા નથી કે જેથી ગુરૂદેવને 'ભિક્ષા' આપવાના પવિત્ર કામમાં પોતાનુ મન કોચવાવે ! હજી અમારા સાધુઓનું માન છેકજ ઘટી ગયુ નથી કે જેથી ત્હેમના માન ખાતર પણ આવા શુભ કામની શરૂઆત કરવા શ્રદ્ધાળુ શ્રાવકો આનાકાની કરે ! હજી હિંદમાથી જૈન ધર્મ એટલો બધો દેશનિકાલ થયો નથી કે જેથી કોઇ નહિ ને કોઇક શ્રાવક પણ પોતાના ગુરૂદેવના મ્હોંમાંથી પડતુ વચન ઝીલી લેવા બહાર ન પડે !

મુનિશ્રી ! પ્રયાસ જારી રાખજો બીજા બધુમુનિઓ પણ આ પ્રયાસમા શામેલ છે, માટે વિજય અવશ્ય મળશે જ.

તા૦ ૬–૨–૧૧

ઉગ્ર ક્રિયાઓ.

તે વખાણવા લાયક ક્યહારે અને નિંદવા લાયક ક્યહારે?

મોક્ષના રસ્તાઓ ભકિત, જ્ઞાન અને ક્રિયા છે ત્રણે ઉત્તમ રસ્તા છે, પણ ત્રણે રસ્તે અમુક મહાન જોખમો પણ છે સ્વતંત્રતા ઉત્તમ ચીજ છે, પણ ઉછાછળાપણુ એ કાંઇ સ્વતત્રતા નથી. ઉદાર દીલ એ

ઉત્તમ ભૂષણ છે, પણ કુકૃત્યોમાં કે બીનજરુરી કામો પાછળ દોલત ઉડાવવી એ કાંઇ ઉદારતાનું લક્ષણ નથી

આમ ભક્તિ, જ્ઞાન અને ક્રિયા એ ત્રણે ઉત્તમ ચીજ હોઇ તે ચીજોને સાટે બીજી ભળતી ચીજો દુનીઆમાં ફાવી જાય છે એ બહુ ભયંકર છે. ભક્તિનો ઉપયોગ વ્યભિચારમાં, જ્ઞાનનો અભિમાનમાં અને ક્રિયાનો આડંબરમાં ઉપયોગ થનો ઘણીવાર નજરે પડે છે અને તે ભળતી ચીજોથી દુનીઆનો મ્હોટો વર્ગ ઠગાય છે.

ક્રિયાનો આડંબર આજકાલ ઘણી જગાએ પ્રસરેલો છે એક તરફથી ક્રિયાની જરુર જ નથી એમ બોલનારા શુષ્કજ્ઞાનીઓ દુનીઆને ખોટે રસ્તે દોરે છે (કારણ કે પોતાથી ક્રિયા બનતી નથી), ત્યારે બીજી તરફથી કેટલાક જ્ઞાનરિપુઓ બાહ્ય ક્રિયાના દમ્પારના દેખાવ કરી અજ્ઞાન લોકોને આડે રસ્તે દોરે છે લોઢાના ચીપીઆ વડે પોતાના શિરમાથી લોહી કહાડનાર વૈરાગીને જોઇને આપણે હસીએ છીએ અને એને ઢોંગી કહીએ છીએ પણ આપણા જ ધર્મના સાધુ તરીકે ફરનારા કેટલાક એકલવિહારી પુરુષો ઉગ્ર તપસ્યાના ઢોંગ કરે છે ત્યારે આપણને ત્હેના ઉપર તો ભક્તિભાવ થાયછે, ત્હેને ઢોંગી કહેતા આપણે અચકાઇએ છીએ. આ શું સર્વવ્યાપ્ત 'માયા' નું પ્રબળ ન કહેવાય કે?

' અમે તો અપાસરામા ઉતરીએ નહિ, ' 'અમે તો પાટ-પાટલા માથે મુકીને બજાર વચ્ચે થઇ ઉપાડી લાવીએ તો જ વાપરીએ,' 'અમે તો જીંદગી પર્યંત પણ કપડાને સાફ કરીએ નહિ અને સાફ વ્હોરી લાવીએ તો પણ મેલુ કરીને જ પહેરીએ' આ બધી ક્રિયાઓને હુ કોઇ દિવસ આત્માર્થીની ક્રિયા તરીકે માની શકતો નથી. આ 'ક્રિયાઓ' નથી પણ ' ક્રિયાનો આડંબર '-ક્રિયાનો ઢોંગ છે. જે કામ કોઇ ન કરી શકે તેવુ કામ પોતે કરી શકે છે એમ બતાવી પોતાને માટે

ચોતરફથી વાહવાહના પોકાર કરાવવા એટલો જ ત્હેમનો સ્વાર્થ હોય છે. પણ તેટલા સ્વાર્થે તો હજારો ભક્તોના બાળક આત્માની ખાણુ ખરાબી કરી દીધી છે. તેઓને આવા બાલખેલ બહાર નજર કરીને જોવા જ પ્રતિબંધ થયેલો હોવાથી તેઓ આખી દુનીઆને ધિક્કારનારા બની જાય છે; પરિણામે અજ્ઞાન દશામાં લીધેલા જન્મનો અંત વધુ અજ્ઞાન દશામાં જ આવે છે

ખરી વાત છે કે, ખરેખરા મહાત્માઓને મકાનની તમા નથી હોતી, શરીર આખુ અને મન એક જૂદી ચીજ હોવાથી ત્હેની મલીનતા તરફ ત્હેનુ લક્ષ પણ જઇ શકતુ નથી. પણ આ કોને માટે ? જેઓએ આત્માનો સાક્ષાત્કાર કર્યો છે તેઓને એ દશા **સ્વભાવતઃ** જ પ્રાપ્ત થાય છે. વિદેહી દશાના બાહ્ય ચિન્હ તરીકે એવી બેપરવાહી જન્મ પામે છે. પરન્તુ આપણે તો બેપરવાહીનો દેખાવ અચ્છો કરીએ છીએ અને વિદેહી દશા **હવે પછી** મળશે એમ આશા રાખીએ છીએ! આંબો વાવીએ ત્હેના ફળ તરીકે કેટલેક કાળે કેરી મળે, કેરીને અદ્ધર લટકતી રાખીએ અને પછી આંબો વાવીએ એ કાંઇ ડહાપણ ન મનાય. અને એમ અદ્ધર લટકાવેલી કેરી જોઇને ડાહ્યા લોકો તો આંબો માનશે નહિ મૂર્ખ લોકો પણ એક કેરી જોયા પછી બીજી કેરીઓ જોવાની આશા કરશે અને તે (આંબાનુ મૂળજ ન હોવાથી) નહિ મળવાને સબબે તે પણ શ્રદ્ધા ગુમાવી બેસશે. મુગટ એ રાજાનુ ચિન્હ છે, પણ તેથી કાંઇ નાટકમાં જે છોકરો મુગટ પહેરે છે તે રાજ્યલક્ષ્મીનો ધણી બની શકતો નથી રાજ્યલક્ષ્મીનુ નિશાન–ચિન્હ એ જ મુગટ, આ વાત બરાબર સમજવા જેવી છે. જેણે આત્મા અને દેહ વચ્ચેનો ભિન્નભાવ સપૂર્ણપણે જાણ્યો છે એવો મહાત્મા આ શરીરમાં અને આ લોકમાં મુકાયલો હોવા છતાં પોતાનાં બીજા સૂક્ષ્મ શરીરવડે

ઉચ્ચ ભુવનોમાંજ રમણ કરેછે-ઉચ્ચ આનંદમાં જ લીન હોય છે, તેથી ત્હેને આ બહારના ઝભ્ભા તુલ્ય શરીરની મલીનતા આદિની પરવાહ જ નથી હોતી. તે ઉભો ઉભો ઝાડો-પીશાબ કરે તોપણ ત્હેને ભાન નથી. એનુ ભાન દીવ્ય પદાર્થોમાં છે-એનો આત્મા ઉચ્ચ-દીવ્ય ભુવનોમા વિચરે છે અને ત્હા તે સમ્પૂર્ણ શૂચિ પાળે છે. પરન્તુ આ વાત જરા પણ ન ભૂલવી જોઇએ કે ઉભા ઉભા ઝાડો-પોશાબ કરીને મહાત્મામા ખપનારા તો ઢોંગી જ છે, જેઓ મહાત્મા જ હોય-જેઓ વિદેહી જેવા જ હોય તેઓમાં ત્હેમની એ દશાના ચિન્હ તરીકે આવી બાહ્ય આદતો આપોઆપ ઉત્પન્ન થાય છે.

જે પુરૂષ મહાત્મા જ હોય ત્હેને કોઇની તમા ન હોય, તે બહુજ થોડુ બોલે, તે ઝાઝા માણુસોથી ઘેરાયલો રહે નહિ, તે આત્મામા જ લીન થયેલો હોઇ દૃઢ સકલ્પબળવાળો, શાન્ત અને સ્થીર આંખો વાળો, અને દયાના સાગર જેવો હોય છે ત્હેને કોઈ લાખો ગાળે દે કે અપમાન કરે તેથી ત્હેની આંખનો ખુણો લેશ માત્ર લાલ થાય નહિ, તો પછી ગુસ્સાના વચન કોઇ સમક્ષ બોલવાની તો વાતજ ક્યહા રહી' એવા મહાત્મા મલીન જોવામાં આવે એ સ્વાભાવિક છે, ભુખ્યા પડયા રહે તો તે પણ સ્વાભાવિક છે, કુતરાની પેઠે જમીન પરથી એઠ ચાટે તો તે પણ વખાણવા જોગ છે એ દરેકમા કાંઇ કાંઇ આશય હશે, કાંઇ કાંઇ ખુબીઓ હશે.

વાંચનારને સમજાયુ હશે કે, હાલ જે ક્રિયાનો ભારે દેખાવ કરવામાં આવે છે, હાલ જે ઉગ્ર તપસ્યાના નામ તળે—આકરી ક્રિયાના નામ તળે—મલીનતાના નામ તળે જે જે ઢોંગ કરવામાં આવે છે તે તો આપણા ઓછા સમજદાર ભાઇઓને માટે એક હલાહલ વિષ

સમાન અસર કરનાર થઇ પડે છે. આત્મભાવમાં લીનતાને પરિણામે જે મલીનતા વગેરે આપોઆપ–સ્વાભાવિક રીતેજ થાય એને માટે હું કાંઇ બોલતો નથી, પણ જે મલીનતા કે જે ઉગ્ર ક્રિયા આજકાલ જોવામાં આવે છે તે તો માત્ર સોનાની કિંમતે ખપવા માટે પીતળ ઉપર ચ્હડાવવામા આવતો ઢોંગ જ છે. મ્હે જાતે એવા કેટલાએ સાધુઓનો અનુભવ મેળવ્યો છે કે જે અપાસરામા ઉતરવામાં પાપ માને છે અને ગુપ્ત રીતે એક યા બીજે રસ્તે પૈસા કઢાવવામા પાપ નથી સમજતા, અને ક્રોધ તથા ખટપટ એ તો એમનો ખાસ 'ધર્મ' જ હોય છે મ્હે એવા કેટલાક મલીનતામાં અભિમાન લેનારા મહાત્માઓ (!) ને જોયા છે કે જેઓ જ્ઞાનનો અંશ પણ ધરાવતા નથી, તો પછી જ્ઞાન વગર આત્મદર્શન ક્યહાંથી ? અને આત્મદર્શન વગર–આત્મલીનતા વગર, શરીરની હદપારની બેદરકારી ક્યહાંથી આવી ? આ જ ખુલ્લી રીતે પુરવાર કરે છે કે, શરીરની આ હદપારની બેદરકારી માત્ર ઢોંગ જ છે, આત્મલીનતાનુ સ્વભાવિક પરિણામ નથી

સાણંદથી આજે એક વિચારવંત, ઠરેલ વયના અને લાંબા વખતની દિક્ષાવાળા મુનિ એક શ્રાવકદ્વારા મ્હને નીચે મુજબ ખબર આપે છે, કે જે ખબર મ્હારી માન્યતાના એક અચ્છા દૃષ્ટાંત રૂપ થઇ પડે તેમ છે --

***

" અત્રે સાણંદમાં ગઈ કાલે (તા. ૧૧ મીએ) દિવસના અગીઆર વાગે ગોધાવી મુકામેથી આવેલો એક મારવાડી સાધુ ઉપાશ્રયમાં આવ્યો. ખંભાત સંપ્રદાયના મહારાજ શ્રી છગનલાલજી સ્વામીએ યથાયોગ્ય સત્કાર આપી સ્થાનકનુ આમંત્રણ કર્યું. તે મારવાડીએ આમતેમ ચોતરફ અપાસરો જોઇ લીધો અને પછી જવાબ આપ્યો: મ્હારે

મકાનમા ઉતરવુ નથી; મ્હને તો ખુલ્લી હવા જોઇએ મહારાજે કહ્યુ શીયાળામા ત્હમને ખુલ્લી હવાથી શરદી થશે. પણ તેણે તે વાત માની નહિ. પછી ત્હેને પૂછવામાં આવ્યુ; ત્હમારૂ નામ શું? કોના શિષ્ય છો? સ્થાનકમાં ઉતરો છો કે નહિ? જવાબ મળ્યો મ્હારૂ નામ ઘેરૂલાલજી, નરસિંહદાસજીના સઘાડામા મ્હે ૪ વર્ષથી દિક્ષા લીધી છે, ગયુ ચોમાસુ મારવાડના ઝાલોર ગામમાં કર્યુ હતુ, મ્હારી સાથે મ્હારો ગુરૂભાઇ હતો તે તપસ્યા કરતો નહતો અને હુ ઉગ્ર તપસ્યા કરૂ છુ તેથીજ અમારે બન્યુ નથી અને હુ એકલો પડયો, મ્હારી જીભ તોતડી છે, હુ કાંઇ ભણ્યો નથી, વિરમગામના શ્રાવકોએ વિનતિ કરી છે માટે ત્યાં જાઉછુ. અમદાવાદમા માધુપુરામાં ૨૨ દિવસ રહ્યો હતો આ પ્રમાણે વાતો કરી, પછી મહારાજે કહ્યુ ત્હમારે ઉતરવુ હોય તો અહી ઉતરો, નહિ તો ધર્મશાળામાં રહો. કોઇએ ત્હેને ધર્મશાળા બતાવી ત્હાં ઉતર્યો અને કોઇના ઘેરથી પાટીઉ માગી માથે મુકી ધર્મશાળામાં રહ્યો. અહીં એણે લોકોને ક્રિયાઓનો ડોળ બતાવવા માડયો હુ કેવો ઉગ્રક્રિયા કરનારો છું? ત્હમારા મુનિઓથી એમ બને કે? શીયાળામા પણ એકજ પછેડી રાખુછુ. એકાંતર ઉપવાસ કરૂછુ. ગુજરાતમા આવવા છતાં પણ ગધ મારતી મુહપતિ બદલતો કે ધોતો નથી આવી ઉપકારી પરૂપણા કરનારા તે મહાત્મા સાંજે પોતાની પાટ ઉપાડીને સરોવરના કીનારે જઇ બેઠા. રાતના ૧૧ વાગ્યા સુધી લોકોએ તથા પોલીસે ત્હેને ઘણોએ સમજાવ્યો કે તાબુતના દિવસો છે અને ત્હમે અહીથી ગામમાં ધર્મશાળામા જાઓ પણ તેણે માન્યુ નહિ સ્હવારે ૯ વાગે બજારમાં લોકોની દુકાનો ઉપર ઉતરવાની માગણી કરવા લાગ્યો. છેવટે મહારાજે ત્હેને ઉપાશ્રયમાં બોલાવી વિહાર કરી જવાની ફરજ પાડી, તેથી અમદાવાદ તરફની સડકે રવાના થયો. તે એક નમોક્કાર

મત્ર પણ શુદ્ધ બોલી જાણતો નથી "

સદરહુ લેખક આગળ વધીને લખે છે કે, " આવા ઢોંગીઓને ક્રિયાવાન તરીકે માનનારા બીચારા અજ્ઞાન જીવોને ચેતવવા એ ઘણું જ ઉપકારનુ કામ છે આવા ઢોંગીઓ એકજ પછેડી રાખી ટાઢ સહન કરવાનુ બતાવે છે તેમ તો ઘણાએ કાગીનાગી પણ કરી શકે છે, વહોરવા નીકળે છે તો ૫૦-૬૦ ઘર ભમીને એક જગ્યાથી ગોચરી કરે છે, એમ બતાવવા માટે કે સુઝતો આહાર કઠીનતાથી જ મળે. (હુ ધારૂં છું કે ૫-૧૦ શ્રાવકવાળાં ન્હાનાં ગામડામાં તો આ મહાત્માઓ મુદત્ત આહાર પામતા જ નહિ હોય અને રોજરોજ ભુખ્યાજ પડયા રહેતા હશે !) ઉના પાણીનુ કોઇ આમંત્રણ કરે તો સદોષ કહી ત્હેને નિર્ભર્શી નાખે અને ધોવણ તથા છાશ ગ્રહણ કરી પોતાની ઉત્તમ પવિત્રતા જાહેર કરે. વહોરવા ગયા ત્હાં કોઇ ગૃહસ્થ ઉઘાડે મુખે બોલી ગયો તો ' અસુઝતુ ' થયુ એમ કહી ચાલતા થાય (આશ્ચર્યની વાત છે કે એ મહાત્મા ગામમા પેઠા હશે ત્હારે મુહપત્તિની મદદ વગર કૂતરૂ ભસ્યુ હશે તે છતાં ગામને અસૂઝતુ કેમ નહિ માન્યુ હોય ! એમ અસૂઝતું માનતા હોત તો ગામવાળાને આવા ઢોંગીઓના ઢોંગમાં ફસાવાનું દુર્ભાગ્ય પ્રાપ્ત ન થાત !)

ઉપરના રમુજી પત્રમાંના વર્ણન ઉપરથી વાંચનારને મ્હારી પ્રથમની ટીકાનુ સત્ય વધારે સ્પષ્ટ રીતે સમજાયુ હશે જેટલો બહારનો દેખાવ છે તેટલો જ અંદરનો ગોટાળો છે એમ સમજવુ. જેઓમાં અધ્યાત્મ જ્ઞાન નથી, જેઓમાં આંતર્ શુદ્ધિ નથી, તેઓ છેવટે બહારની ક્રિયાનો આડંબર કરી લોકોમાં વાહવાહ કહેવડાવવા ઇચ્છે છે બાકી જેઓને ગાંડા જેવી દેખાતી દશા આત્મલીનતાને પરિણામેજ પ્રાપ્ત થઇ છે તેવા

પુરૂષોને તો વાહવાહ કે ગાળો સાંભળવા જેટલી પણ ફુરસદ નથી હોતી અને એવા પુરૂષ તો શોધ્યા હાથ લાગવા પણ મુશ્કેલ છે

દુનીઆમા આવા ઢોંગ ધર્મમાં વધી પડ્યા છે અને એટલા જ માટે જ્ઞાન, ક્રિયા અને ભક્તિ એવા ત્રણ રસ્તામાં સૌથી સહેલો એવો ભક્તિનો માર્ગ આજકાલ મ્હોટા જોખમવાળો માર્ગ થઇ પડ્યો છે. ભક્તિનું પાત્ર ખરેખર પવિત્ર ન હોય તો ઉલટા ડુબવાનુ અને જમીનના રસ્તા કરતા જળનો રસ્તો ટુંકો-જલદી પહોચાય તેવો છે, છતા જે બોટમા બેસીને જળમા સફર કરવાની હોય તે બોટ કાણી હોય તો સફરનો કદી પાર જ ન આવે ! માટે ભક્તિનો માર્ગ આજકાલ ઘણોજ જોખમભર્યો છે ક્રિયાના ઢોંગ કરનારા, માન-ક્રોધ-ઈર્ષા-અજ્ઞાનથી ભરેલા મહાત્માઓ (!) વડે તરવાની લોલુપતા આપણે જતી કરીએ તો ડુબી મરીએ નહિ, એ વાતની તો હુ ખાત્રી આપુછુ કારણ તે સિવાયના બીજા બે રસ્તા સ્વાધીનતાના છે-એનો આપણા હાથની બાજી છે જ્ઞાન અથવા દરેક બાબતનુ રહસ્ય શોધવાપણુ અને ક્રિયા એટલે એ જ્ઞાનનો પરોપકારમા 'ઉપયોગ' કરવો તે એ બન્ને રસ્તા (knowledge and character) આપણે માટે ખુલ્લા છે. જેને મોક્ષની ઇચ્છા હોય તે ખુશીથી તે ઓછા જોખમભર્યા રસ્તે (આત્મસાક્ષીએ, નહિ કે બીજાને બતાવવા માટે) ચાલ્યા જાય. તા. ૧૬-૨-૧૧.

જૂનાં અને નવાં 'બંધારણો' અથવા પ્રાચીન કાળથી ચાલી આવતી અને નવી સ્થપાયલી સંસ્થાઓ.

શું એ સર્વ આજે જરૂરની ચીજો છે?

એમને જીવતી રાખવામાં કલ્યાણ છે કે મરવા દેવામાં કે મારી નાખવામાં?

'सुधारक' तेमज 'हठीला' बन्नेने चेतवणी.

(૧)

કાયદા અથવા કાનુનને માણસ ભલે પોતાની અજ્ઞાનતામાં ગમે તેટલો ધિક્કારે, પરન્તુ આ **વિશ્વની ઘટમાળ જ કાયદા અથવા કાનુન આધારે ચાલે છે.** ન્હાનામાં ન્હાની અને મ્હોટામાં મ્હોટી ચીજ, બનાવ, પ્રાણી અને સમાજ સર્વને ઉત્પન્ન કરનાર, પોષનાર, મારનાર અને તારનાર, '**કાયદો**' જ છે. **કુદરતી** કાયદા ભાગ્યે જ બદલાય છે અને બદલાય છે તો પણ **લાંબે કાળે** બદ

લાય છે, જ્યહારે **મનુષ્યકૃત** કાયદા દેશ-કાળાદિ **સંજોગો ઉપર આધાર રાખતા હોઈ** પ્રમાણમા વધારે ઝડપથી બદલાય છે, જો કે ત્હેમના તેવી રીને **બદલાવામાં** પણ કુદરતી કાયદાનો **આધાર** લેવાયો હોય છે.

વિશ્વનો કોઇ ન્હાનામાં ન્હાનો દેખાતો બનાવ પણ-આપણી ટુંકી દૃષ્ટિ એનુ કારણ ન દેખી શકતી હોય તે છતા-'કર્મના **કાયદા'ના** હુકમથી જ બનવા પામે છે. 'Cause and effect' એટલે 'કારણ અને પરિણામ' ના ધોરણસર જ—વ્યવસ્થાપૂર્વક જ સર્વ કાંઇ બને છે, કાંઇ અણધાર્યું કે અકસ્માત તરીકે બનતું નથી.

કાયદાને બાજુએ રાખીને જીવનવ્યવહાર ચલાવવા જે માણસ ઇચ્છતો હોય—'કાયદો' શબ્દ જ જે માણસને વિષ જેવો લાગતો હોય તેવા માણસો **પોતાને માટે** એક આત્મઘાતીનુ કામ કરે છે અને **જનસમાજને માટે** ભયકર પ્લેગનુ કામ કરે છે.

સમાજનો આધાર 'કાયદા' ઉપર જ હોઇ, હરકોઇ દેશ, હરકોઇ જ્ઞાતિ અને હરકોઇ મંડળીના સ્થાપકો કે પ્રવર્તકો તે તે સમાજ માટે 'કાયદા' ઘણીજ દુરંદેશીથી બાંધવાની કાળજી રાખે છે. તે વખતના, તે દેશના, તે મનુષ્યોના અને બીજા **તે વખતે** હયાતી ધરાવતા સંજોગોના સમ્બન્ધમાં વિચાર કરીને **પછી જ** કાયદા બંધાય છે. પછી જેમ જેમ **નવો અનુભવ** મળતો જાય તેમ તેમ તે કાયદો બાંધનારા અગર ત્હેના મરણ પછી ત્હેના કોઇ વિદ્વાન અનુયાયીઓ તે કાયદાના શબ્દમાં ફારફેર કરવા કે કોઇ કલમ દૂર કરવા કે નવી ઉમેરવા ('કુદરતી કાયદા' ને આધારે)—એવી જરૂર જ્યહારે જ્યહારે જણાય ત્યહારે-આનાકાની કરતા નથી. પરન્તુ

જ્યહાં સુધી એક કાયદો ચાલે છે—ત્હેમાં અમુક સુધારો દાખલ કરવામાં આવ્યો નથી—ત્યહાં સુધી તો જેમને માટે તે કાયદો અસલ બનાવવામાં આવ્યો હતો તે સર્વ લોકો એ કાયદા અનુસાર ચુસ્તપણે વર્તવાને બંધાયલા જ છે; એમને એમાંની કોઇ વાત ન ગમતી હોય તો પણ સમાજમાં અવ્યવસ્થા ન પેસવા પામે એટલા ખાતર—વ્યવસ્થાના રક્ષણ ખાતર—'બંધારણ'ના નિભાવ ખાતર અણગમતી પણ કાયદાએ ફરમાવેલી વાતો પાળવી જ પડશે. વધુમાં વધુ તે માણસ એટલું કરી શકે ખરો કે, જે કલમ બદલાયલા સંજોગોમાં એટલે બદલાયલા 'દેશ-કાળ'માં કહાડી નાખવા કે સુધારવાથી સમાજને વધુ હિત થવાની વકી હોય તે કલમ સમાજની નજર આગળ લાવવી, ત્હેમાં કરવા જોઇતા ફેરફારોના સબંધમાં શાન્ત અને દલીલોવાળી ચર્ચા ઉઠાવવી, લોકમત કેળવવા અને ખાસ કરીને કાયદો જેમના હાથમાં કુદરતે મૂક્યો હોય તેવા સખસ કે સખસોનું તે તરફ ધ્યાન ખેંચવું. આમ કરીને કાયદો સુધરાવતાં સુધી તો તેણે જૂની કલમોનો અમલ કરવો જ જોઇએ, નહિ તો સમાજમાં અવ્યવસ્થા થાય અને બંધારણ તૂટી જાય. બંધારણ વગરનો સમાજ, આત્મા વગરના શરીરથી પણ વધારે હાનીકારક છે; કાયદાને નહિ માનનારા બ્હારવટીઆઓના ટોળા જેવો તે ભયંકર—ધાસ્તી રાખવા લાયક થઇ પડે.

આટલા માટે જ હું આ વાત ઉપર ભાર દેવા માગુ છુ કે, શું ભણેલા કે શું અભણ, શું ગરીબ કે શુ શ્રીમંત, શુ ગૃહસ્થ કે શું ત્યાગી કોઇએ 'બંધારણ'ની બેપરવાઇથી વર્તવું ન જોઇએ, પોતાના પંડને જે કામ અનુકૂળ જણાય તેજ કરી લેવાની સ્વચ્છંદી પ્રકૃતિને વશ થવું ન જોઇએ. સમાજ અને પોતા સાથેનો સંબંધ

વિસારવો ન જોઇએ. ' **માણસ** એ ' **સમાજનો એક અંકોડો** ' છે; તે એકલો જ—છુટોછવાયો કાંઇ ' ચીજ ' નથી—કોડીદામનો નથી—રે રોટલાનો ટુકડો પણ મેળવી નહિ જ શકે જો અભિમાની ગ્રૅજ્યુએટ એમ માનતો હોય કે હું આટલો ભણેલો—સુધરેલો છતા આ જગલી જેવા દેખાતા લોકોના સમાજની શા માટે દરકાર કરૂ, તો ત્હેને ' બંધારણ 'ની **રચના જ** માલુમ નથી. થોડા દિવસ તે સખસને કોઇ નિર્જન ટાપુમાં મુકો, ત્હાં ત્હેના માનીતા વિદ્વાનોના ગ્રથોના ઢગલા, કાગળ—ખડીઓ-શાહી—પેનનો જથો અને સુવા-બેસવાના મજાના કોચ પણ (જો કે તે ત્હેણે જાતે ઉત્પન્ન કરેલા નથી અને ' **સમાજ** ' થી-' બધારણ ' ના નિયમ ઉપર ચાલતા ' **સમાજ** ' થી બનેલા છે તો પણ) ત્હેના ઉપર મહેરબાની ખાતર ત્હેને પુરા પાડો બધારણના નિયમથી ઉપન્ન થયેલુ અન્ન-ખોરાક હજી ત્હેના પેટમાં છે, ત્હા સુધી ત્હેને **સમાજ**નુ સ્મરણ થશે નહિ એક, બે, ત્રણ ને છ કલાક વ્યતીત થવા દો. ' બધારણ ' અને ' કાનુન ' ને પૂજનારૂ ત્હેનુ જડ શરીર પોતે કહેશે કે, ' મ્હને રોટલી—દાળ—ભાત—શાક જોઇએ છે ! '

આપણા ' માસ્ટર બાબુ ' ગભરાય છે, આસપાસ નજર કરે કરે અને વિચારમાં પડે છે કે અહી હુ જમીન ખેડવા માટે હળ ક્યહાંથી લાવુ, અનાજ સાફ કરવાના સાધનો ક્યહાથી લાવુ, ત્હેને દળવાનાં-પકવવાના રાચ ક્યહાંથી લાવુ ? હવે ત્હેને જીંદગીમાં **પહેલી જ વાર** સમજાય છે કે, સૃષ્ટિમાં દરેક પ્રાણી ઉપયોગી છે અને કોઈ પ્રાણીને ગેરઈન્સાફ ન થવા પામે એવી રીતે સર્વની ઉન્નતિ કરવા **સમાજ** બધાયા, તેથી કોઇ ખેતી કરે-કોઇ દળણું કરે-કોઇ ભણાવવાનું કામ કરે—કોઇ રોગ મટાડવાનું: કામ કરે, એ પ્રમાણે

કામની **વહેંચણી અને વ્યવસ્થાથી** 'બંધારણ' બંધાયું, અને બંધારણ ટટવાથી—એકેક માણસ **છૂટોછવાયો** પડવાથી કે પોતાનો જ સ્વાર્થ સાધવાની કે પોતાની જ સગવડ જાળવવાની ઇચ્છા થવાથી આખો સમાજ સમુદ્ર તળીએ જઇ બેઠો. મતલબ કે, કોઇ પણ માણસે પોતાના તેમજ સમાજના હિત તરફ નજર રાખીને ચાલુ બંધારણ જ્યહા સુધી બદલવામાં ન આવે ત્યહાં સુધી ત્હેનું ઉલ્લંઘન કરવા જેવી આપખુદી ન ચલાવવી જોઇએ. તેમાં પણ **માણસ જેમ વધારે ભણેલો—વધારે કેળવાયલો—વધારે સમજુ તેમ તે તો 'કાયદા'ને—બંધારણને ચુસ્તપણે પાળવાને વધુ બંધાયલો છે.** એક 'સંઘ,' એક 'જ્ઞાતિ' કે એક 'ગોળ' બંધાયા પછી, કેટલેક કાળે એ સંસ્થાના કોઇ સભાસદને એમાંનો એકાદ નિયમ અગવડ રૂપ થઇ પડયો, એથી કાંઈ એને એ સંસ્થા તોડવાનો અધિકાર મળતો નથી. આપણે થોડાક દાખલા તપાસીએ. 'જૈનસંઘ' નામની એક સંસ્થા છે, ત્હેનો કોઇ સભાસદ એ વર્ગની માન્યતા વિરૂદ્ધ ખળભળાટ કરતો હોય તો તે સંસ્થાના અમુક એક કે બે મુખ્ય મથકો ખાતે રહેતા અગ્રેસરો તે સખસને જૈનસંઘથી બહિષ્કાર કરે, એવો રીવાજ ચાલુ છે. આ રીવાજ પ્રથમ તો સંઘના રક્ષણાર્થે-ધર્મના રક્ષણને અર્થે દાખલ થયેલો, પરન્તુ વિશાળ દૃષ્ટિવાળા અને મ્હોટા પેટવાળા અગ્રેસરોની જગાએ જ્હારથી છીંછરા પેટના અને અંધશ્રદ્ધાળુ બબુચકે.એ શેઠાઇ લીધી ત્હારથી જ્હેનેત્હેને વગર અપરાધે પણ, એ સખ્ત શિક્ષા ફરમાવવા માંડી. **સત્તાનો ખરેખર આ દુરૂપયોગ છે—ખરેખર એ જુલમ જ** છે, તથાપિ—કહું છું કે **તથાપિ**-નુકસાન પામતા સખસોને એમ કહેવાનો કશો અધિકાર નથી કે "તમે

અમુક બે મુખ્ય મથકના અગ્રેસરો અમારો ન્યાય કરવાનો **અધિકાર** જ ધરાવતા નથી; આખા હિંદના જૈનોને એકઠા કરો અને પછી ઇન્સાફ આપો." આ કાંઈ કાયદાના જાણપણાવાળા સખસનું કથન ન કહેવાય. કાયદાનો અમલ કરનાર અમુક મૅજીસ્ટ્રેટ કે જજ ખરાબ હોય તેથી કાંઇ કાયદો ખોટો ઠરે કે? જો તે મૅજીસ્ટ્રેટે આપેલો ઇન્સાફ ખોટો કે ઇર્ષાયુક્ત જણાતો હોય તો ત્હમે બીજા કોઇ મૅજી-સ્ટ્રેટ પાસે—બીજા કોઇ મુખ્ય મથકના અગ્રેસરો પાસે ન્યાય માગો અને ત્હેમનું જજમેન્ટ શાન્તિપૂર્વક જાહેર કરો. આખા હિંદના જૈન કદી એકઠા મળી શકે જ નહિ અને કોઇ ખરા દોષીતને પણ શિક્ષા કરવાનો વખત જ આવે નહિ: માટે એવી દલીલ કરવી તે માત્ર જોહુકમીનું જ લક્ષણ ગણાય. વળી આજ સુધી જે કાયદો ચાલતો આવ્યો છે તે કોઈ **અમુક સખસ માટે** બદલી શકાય નહિ; તે સખસે તે કાયદાનુ માન સાચવી દુ:ખ સહન કરવુ **પડે** તો તે **શાન્તિથી** સહીને પછી—**પછી** જ તે કાયદો સુધરાવવા (**પરમાર્થ માટે** સુધરાવવા) હીલચાલ કરવી જોઇએ કે જેથી ફરીથી બીજાઓને તે કાયદાનો ગેરઉપયોગ કરનારા ઇર્ષાળુ, અભિમાની અને અંધશ્રદ્ધાળુ 'મૅજીસ્ટ્રેટો'નો ત્રાસ સહવા વખત ન આવે. એવા પુરૂષો જ આ **દુનિયાના ટેકા** રૂપ છે. એઓ જ 'સમાજ'ના **નેતા** અને **મિત્ર** છે. જેઓ પોતાને માથે આવી પડતી થોડીએક અગવડ સહન ન કરતાં ખળભળાટ કરી મુકે અને અમુક મુખ્ય મથકોના અગ્રેસરોને ગમે તેવા ભયંકર બનાવ વખતે પણ ઇનસાફ આપવાનો **અધિકાર નથી** એવી સમાજનું મૂળ વાઢનારી દલીલ રજુ કરે તેઓને પૂછવું જોઇએ છે કે "ત્હમારો કહેવાતો ગુન્હો, ગુન્હો નથી એમ દલીલ ખાતર માની લ્યો, પરન્તુ ત્હમે જ્હેને ખરેખર જ ગુન્હો ગણો

એવુ કોઇ દુષ્કૃત્ય—જેથી સમાજને ભારે નુકશાન થવા વકી હોય એવુ જ દુષ્કૃત્ય કોઇ સખસ કરે તો પણ શુ આખા હિંદનો સંઘ એકઠો મળે ત્હાં સુધી રાહ જોવી ? શુ ગુન્હાનો વંશ વધ્યા જ જાય એ ઇચ્છવા યોગ્ય છે ? " સુજ્ઞ પ્રજા તે જ છે કે જે ગમે તેવા મૅજીસ્ટ્રેટનો હુકમ **તે વખતને માટે તો** માથે ચ્હડાવે અને પછી બીજા જજ પાસે ઇન્સાફ માટે અરજ કરે અને જો સર્વ મૅજીસ્ટ્રેટો **હયાતી ધરાવતા કાયદાને અનુસરતાં** બીજો ઇન્સાફ ન જ આપી શકયા હોય તો તે કાયદો બદલવા–સુધારવા કે રદ કરવાને **કાયદેસર**-ની હીલચાલ કરે.

એક બીજુ દષ્ટાંત લઇએ. ઝાલાવાડ પ્રાંતના દશાશ્રીમાળી સ્થાનકવાશી જૈનોમાં કન્યાવિક્રય, લગ્નાદિ પ્રસંગે ભારે પડતાં ખર્ચ, કન્યા મેળવવાની મુશીબતી વગેરે દુખોનો અટકાવ કરવા માટે તેઓએ એકઠા મળીને પોતા માટે એક ' બધારણ ' બાંધ્યું, જેને ' ગોળ ' કે ' ધોળ ' એ નામથી સામાન્ય લોકો ઓળખે છે ઝાલાવાડમાં વસતાં એ જ્ઞાતિનાં તમામ ઘર આ બધારણમા શામેલ છે, મતલબ કે આખા સમાજના હિત માટે અને તમામે એકઠા મળીને આ ' બધારણ ' બાંધ્યુ છે. ઝાલાવાડની કન્યા દેશાવર ખાતે ન જવાને

' આ દષ્ટાન્તો, કોઇ અમુક જ જ્ઞાતિને માટે લખાયલાં સમજવાનાં નથી ભણેલાઓ કેટલીકવાર જે ' બધારણો 'ની વિરૂદ્ધ મત આપવાની ઉતાવળ કરે છે અને તોડી નાખવા પ્રયાસ કરે છે તે બધારણોમાં કોઇ વખત ઘણુ ઉત્તમ તત્વ રહેલુ હોય છે, એ વાત આ દષ્ટાન્તપરથી બરાબર સમજાશે. આ દષ્ટાન્તમાંથી દરેક જ્ઞાતિના માણસોને ઘણા શિખવા જેવા મુદ્દા મળી આવશે.

લીધે કન્યાની અછત ઓછી થતી ગઇ એટલુજ નહિ પણ ' ગોળ ' બંધાયાને હજી ભાગ્યે જ હજાર દિવસ થયા છે એટલામાં તો કન્યાને બદલે સારા વરની અછત જણાવા લાગી છે ! ' ગોળ ' સ્થાપવાના ઘણા આશયોમાંનો એક તો આટલા ટુંકા વખતમાં પાર પડયો છે.

એકેક ગરીબને ઘરબાર અને ' પડ ' ને પણ વેચીને (દેવાદાર થઇને) બે કે ચાર હજાર રૂપીઆના ખર્ચે કન્યા મેળવવી પડતી હતી તે હવે વેચાણ તો લગભગ બંધ થઇ ગયુ છે અને એક માણસના ૨૦૦૦ એ હિસાબે દરસાલ માત્ર ૧૦૦ માણસોના જ ગણીએ તો વર્ષે ૨૦૦૦૦૦ બે લાખ રૂપીઆનો ફાયદો ઝાલાવાડને થયો છે આટલો ચમત્કાર પોતાની ટુંકી કારકીર્દીમા બતાવનારા એક ' બંધારણ ' થી કદાપિ પોતાને બીજી કોઇ રીતે અગવડ થતી જોવામા આવે તો તે સહન કરી લેવી એ જ સજ્જનનુ ભૂષણ હોવા છતા કેટલાક શ્રીમતો અને કેટલાક કેળવાયલા ભાઇઓ હવે ફર્યાદ કરવા લાગ્યા છે કે ' અમારી પુત્રીઓ માટે અમને ખાનદાન વર ઝાલાવાડમા મળતા નથી માટે અમે તો ' ગોળ ' ને તુટેલો જ જોવા ખુશી છીએ " આ કેટલુ અજ્ઞાન ! કેટલી સ્વાર્થાંધતા ! અરે પોતાના સ્વાર્થમા પણ કેટલુ સમજદારપણુ ! એ ભાઇઓને કદાચ તાજુબી લાગશે પરન્તુ મ્હે તો જે દિવસથી ' ગોળ 'ની હિમાયત કરી હતી તે દિવસ થી જ પરિણામ મનમાં નક્કી કરી રાખ્યુ હતુ. શ્રીમતો અને સુધરેલાઓને પસદ પડે તેવા ' વર ' નો ટોટો આવે તો જ ' ગોળ ' ફતેહ પામ્યો કહેવાય-**તો** જ ' ગોળ ' નો આશય પુરો પડયો કહેવાય, એમ મ્હારી માન્યતા હોવાથી મ્હે એ પરિણામ ઇચ્છીને જ આ હીલચાલ ઉભી કરી હતી અને એ પરિણામ જોઇને મ્હને એટલો હર્ષ થયો છે કે જેટલો એક સૂત્રધારને પોતાનો

ખેલ જોઇ તાલીઓની ગર્જના કરતા પ્રેક્ષકોને જોવાથી થવા સંભવ હોય. હું ખુલાસો કરીશ. લાયક–ગેરલાયકની આપણી **વ્યાખ્યા** જ પ્રથમ તો ખોટી છે. કોઇ, **શ્રીમંતને** લાયક કહે છે ; કોઇ, **સ્વતંત્ર બનેલા** થોડું અંગ્રેજી ભણેલાને લાયક કહે છે, કોઇ, જેના ઘરમાં એક પણ કન્યાવિક્રય અગાઉ ન થયો હોય તેવા ઘરના જ ગમે તેવા છોકરાને ' ખાનદાન મુરતીઓ ' ગણે છે. આમ જૂદી જૂદી અને ભૂલભરેલી માન્યતાઓ ચાલી રહી છે. કોઇ તો કન્યા વેવીશાળ કે લગ્નને લાયક થાય તે પહેલાં જ બૂમ મારી ઉઠે છે કે " આટલાં વર્ષો સુધી તપાસ કરી પણ લાયક મુરતીઓ ન મળ્યો, માટે આ ' ગોળ ' નું સત્યાનાશ જજો " ! ખરેખર સત્યાનાશ તો સ્વાર્થાંધ અને દીર્ઘદૃષ્ટિ વગરના પુરૂષોનું જ જવાનું છે, કે જેઓના **સુખ માટે** કરાયલા કામમાંથી પણ તેઓ **સુખ મેળવી શકતા નથી** અને સર્વત્ર દુઃખ–દુઃખ અને દુઃખ જ ભાળે છે. મુરતીઓ જો ન્હાનો જ પસંદ કરવો હોય–વૃદ્ધ નહિ–તો પછી કોઇ જ મુરતીઓ ' નાલાયક ' નથી. કાચી કોડીને કાનો ચ્હડી શકે છે. શા માટે ત્હમે કે જેઓ અમુકને ત્હમારો જમાઇ બનાવવા ઇચ્છોછો–જેના હાથમાં ત્હમારી પ્રિય પુત્રીનો હાથ આપવા ઇચ્છોછો–જે પુત્રીના માની લીધેલ સુખ માટે તો ત્હમે આખા સમાજનું છેદનભેદન કરવા તૈયાર થયાછો એવી એ વ્હાલામાં વ્હાલી કન્યાનો જેને ત્હમે ' પ્રાણનાથ ' બનાવવા ઇચ્છોછો ત્હેને માટે ત્હમે કે જેઓ શ્રીમંત યા સુખી છો તેઓ શા માટે થોડાક રૂપીઆ ખારા ન કરી શકો ? શા માટે ત્હમે કોઈ પણ ન્હાની ઉમરના દેખાવડા અને તનદુરસ્ત તથા સામાન્ય અકલવાળા સ્વધર્મી છોકરાને ત્હમારા ખર્ચે ભણાવવાનો બંદોબસ્ત કરી પછી જ ત્હેને કન્યા ન

પરણાવો ? વળી ત્હમારામાંના જેઓ વિદ્વાન હો તેઓને તો એવી રીતે પોતાની પુત્રીના લાયક પતિ 'બનાવવો' એ બહુ મુશ્કેલ કામ ન જ જણાવું જોઇએ એક ઘરમાં ગમે તેવાં કુકર્મ–દેશકાળ ખરાબ હોવાને લીધે—વાતાવરણ ખરાબ હોવાને લીધે—વર્ષો પહેલાં થયાં હોય, તથાપિ તે ઘરના બાળકને ત્હમે **ઉચ્ચ ખ્યાલાતવાળા મનુષ્ય જ** જો ઉછેરશો તો તે **ત્હમારા જેવો જ** થશે અને ત્હમે જેવો જમાઈ ખોળતા હતા તેવો જ નીવડશે **દીકરી** વ્હાલી છે પણ **દીકરીનો પતિ** ત્હમને વ્હાલો નથી ! દીકરી **વ્હાલી** છે પણ દીકરીના પતિ–જીગર–સર્વસ્વ ખાતર થોડુંક ખર્ચ કે થોડીક તકલીફ વ્હોરવી ત્હમને **પાલવતી** નથી ! અને તે છતાં ત્હમે દોષ દોછો 'ગોળ ને શિર, કે જે ત્હમને 'સારા વર' નથી મળવા દેતો ! શુ 'ગોળ' ઝાલાવાડની સ્ત્રીઓને પુત્ર ઉત્પન્ન કરવાની મના કરે છે ? શુ 'ગોળ' સ્કુલના માસ્તરોને એ પુત્રોને ઉત્તમ શિક્ષણ આપતા અટકાવે છે ? શુ 'ગોળ' ઉત્તમ **સોબતના** સ્વાભાવિક પરિણામને રોકવા કમર કસે છે ? અને શુ 'ગોળ'ની પાસેથી ત્હમે એમ ઇચ્છોછો કે 'ગોળ' ત્હમને અનાજ ચાવી આપીને મ્હોંમાં મૂકે? **'આપબળ' સિવાય સઘળું નકામું છે.** ત્હમે જો ત્હમારી આંખની કીકી સરખી પુત્રીના જીંદગીભરના સુખ માટે 'આપ બળ' ન વાપરી શકો તો ત્હમારા' માટે 'ગોળ' કે 'રાજ્ય કે ખુદ કુદરત પણ કાંઇ જાતનુ સુખ આપવાને શક્તિમાન નથી. જે કુદરતે ઝાલાવાડમા પ્રથમ કન્યાવિક્રય ઉત્પન્ન કર્યો તે કુદરતના તે ડહાપણ-ભર્યાં પગલાને ગાળ ભાંડવાનો ત્હમને કશો અધિકાર નથી, કારણ તે તેણે તો તે 'કર્મ'ના કાયદા મુજબ જ કર્યું હતુ, એટલા માટે કે ત્હમે અતિશય દુખ પામ્યા સિવાય જાગવાના નથી અને જાગીને

'બંધારણ' બાંધશો તથા કન્યાવિક્રયની બદીના પ્રતાપે સારા પુરૂષોની સંખ્યા થોડી રહી હોવાથી મનમાનતા 'વર' નહિ મળવાથી ત્હમને ત્હમારા સ્વદેશી અને સ્વજાતિ બંધુઓને '**લાયક**' **બનાવવાની ફરજ સમજાશે**, **તેથી** ત્હમારી હજારોની સંખ્યા ધરાવતી **કોમનું ભવિષ્ય ચળકતું બનતું પામશે.** પરન્તુ ત્હમે તો ઉન્નતિક્રમના એક પગથીઆ આગળ જ અટકી ગયા અને ત્હમારી તે પ્રમાદ દશાને-ત્હમારી તે ટુંકી દૃષ્ટિને લીધે થતું દુઃખ '**બંધારણ**' **ને માથે** -'ગોળ' ને માથે ઢોળી દેવા અને ત્હેને જ ગાળો ભાંડવા તથા તોડી પાડવા તૈયાર થયા !

ચાલુ સંજોગોમા એ ડહાપણભર્યું હતુ કે 'ગોળ' ના સૈક્રેટરી અને 'ગોળ' માંના કેળવાયલા યુવાનો પોતાના વિચારો, અનુભવો અને મુશ્કેલીઓ અવારનવાર જાહેરમા મુકી તે બાબત પર ચર્ચા ચલાવે, કે જેથી કાંઇ નહિ ને કાંઇ સુધારા કરવાનું બની શકે મ્હને કહ્યા સિવાય નહિ જ ચાલે કે એક પણ 'ગોળ' ના સૈક્રેટરી પોતાની ફરજ સમજતા નથી. તેઓ ઘેર બેઠા બેઠા સૈક્રેટરી તરીકેની વાહવાહ ખાટે છે અને બહુ તો અમુક પક્ષપાતનાં કામો કરી 'બંધારણ' ને શીથીલ બનાવે છે. વર્ષમાં ૨-૩ માસની મુસાફરી કરી, હજી નવા જ ગણાવા લાયક 'ગોળ'નાનાં જૂદાં જૂદાં ગામોની મુલાકાત લઇ, ધારાધોરણ સમજાવવાનુ અને ચુસ્તપણે ધારાનો અમલ કરવાની સલાહ આપવાનુ કામ કોઇ સૈક્રેટરી બજાવતો નથી અમુક ધારાનુ પાલન કરવા જતાં અમુક સખસને હરકત નડી છે એમ જાણવામાં આવતાં જ તે હકીકત જાહેર પત્રો દ્વારા ખુલ્લી કરીને વિદ્વાનો અને વૃદ્ધોની સલાહ પૂછાવવાનું કામ કોઇ સૈક્રેટરીએ કર્યું નથી.

એક પત્રકાર એ જો સમાજ કે વ્યક્તિનો **પગારદાર** ન હોય તો તેણે ખુલ્લી રીતે કહ્યા સિવાય ન રહેવુ જોઇએ કે, 'ગોળ' ની આજની અસતોષજનક સ્થિતિનુ કારણ ત્હેના સેક્રેટરીઓ તે પદને લાયક નથી એ જ છે અને ભવિષ્યમાં જો એ સસ્થા ટૂટશે તો એનો સઘળો દોષ સેક્રેટરી તથા 'ગોળ' માંના સ્વચ્છદી લોકોને શિર ગણાશે **કેળવાયલા લોકોએ પોતાના વિચારો, ફર્યાદો, સૂચનાઓ જાહેરમાં મૂકતાં શા માટે અચકાવું જોઇએ ?** લોકમત કેળવવા અને સુધારવાનો **એ એકજ રસ્તો છે.** "કન્યાવિક્રય ન કરનારાં કુટુબો થોડા જ હોઇ, વરરાજાઓ મોઘા થાય છે, હવે અમે શું કરીએ ?" આવી પોક મૂકવાનુ કેળવાયલાઓને મન થાય એ જ આજની કેળવણીની કીમત કેટલી આકી શકાય એ બતાવવાને પુરતુ છે સમાજનુ રક્ષણ કરવાનો કાઇ પ્રયાસ **પોતે** તો કરી શકે નહિ, અને બીજાઓએ પોતાથી બને તેટલી અક્કલ અને શક્તિ ખર્ચીને જે કાંઇ પ્રયાસ કર્યો હોય તે **સુધારવાનું** પણ બને નહિ, માત્ર **તોડવાનું** જ સૂઝે એ શુ 'કેળવણી' મા 'ભેળવણી' હોવાનો પુરાવો નથી ?

અગ્રેજી ભણેલાઓ કહે છે કે, સ્ત્રી અને પુરૂષ સમાન ગુણવાળા—સમાન શોખવાળા જોઇએ. પુરૂષ ભૂગોળ—ખગોળની વાતોમા મજાહ માનનારો વિદ્વાન હોય અને સ્ત્રી તો ચલ્લામાં ને ઓલામાં રમી રહી હોય તો સસાર સુખી થઇ શકે નહિ તદ્દન સાચી વાત ! જો એક સ્ત્રીને ત્હમારા જેવા ગુણ અને શક્તિવાળી બનાવવા ઇચ્છોછો તો ત્હમારા દેશના—ત્હમારા ગામના—ત્હમારી પડોશના અને તે સાથે જ ત્હમારા ધર્મ અને જ્ઞાતિના લોકોને આવી જ અજ્ઞાન—હલકી દશામાં રહેવા દઇ ત્હમે તેઓ વચ્ચે રહેનારા અગ્રેજી ભણેલાઓ સુખી સંસાર જોવાની આશા રાખો છે કે ? આ વખતે ત્હમારી ફીલસુફી

ક્યહાં ચાલી જાય છે ? 'ગોળ'ને '**સાંકડી હદ**' ગણનારાઓ ! ૨૫ કે ૫૦ **હજાર** માણસોના હિતમાં પોતાનુ હિત માનનારા 'બંધારણ'-ને જો હમે 'સાંકડી હદ' ઠરાવો છો તો માત્ર 'હુતો ને હુતી' ના જ હિતની દરકારમા દુનીઆનો સમાવેશ માનનારા હમે લોકો **હમારી તે હદને માટે** શુ વિશેષણ ઉપન્ન કરવાના છો તે કાઇ વિચાર્યું ? કોઇ પણ સમાજને ઉન્નત દશાએ લાવવા માટે '**અભિમાન**'જના ગુણની ખાસ જરૂર છે, ફીલસુફીક 'સમાનતા'ની વાતો તેમા ચાલી શકે નહિ ! 'સમાનતા' નો સિદ્ધાત જો જૅપાનીસો પકડે તો હેમણે શા માટે એ કદરૂપા ઠીંગુજી ઉપન્ન કરનારી ન્હાની હદવાળી ભૂમિ માટે અભિમાન ધરાવવુ જોઇએ ? અને જો તે અભિમાન હેમનામાં ન હતે તો આજે રાક્ષસી રસીઆની ડાઢમાં તે ચવાઇ ગયું ન હતે કે ? કહો કે 'અભિમાન'ની ખાસ જરૂર છે કોઇ ગુજરાતી કે પંજાબી એમ કેમ કહેતો નથી કે 'મ્હારી કન્યા કાઠિયાવાડમા આપુ'? **(કેળવણી તો ગુજરાતી જૈનો કરતાં કાઠિયાવાડમાં વધારે છે તો પણ એમ કેમ?)**

ગુજરાતને જો વ્યાપારની મદદ હોય તો **વ્યાપારરહિત** બનેલા ઝાલાવાડે પોતાના દેશના યુવાનોને પોતાના ખર્ચે કેળવણી આપીને પોતાના જમાઇ થવાને લાયક બનાવી પોતાનો દેશ ગુજરાતની હરીફાઇમાં ઉતરવા યોગ્ય છે એમ બતાવી આપવુ જોઇએ છે. ઉન્નતિનો એ જ રસ્તો છે.

'બંધારણ' **ગમે તેવાં સુંદર હોય** પરતુ જેને **પારકો** જ દોષ કહાડવાની ટેવ છે એવા પુરૂષો તો પોતાની ટુકી દષ્ટિનો દોષ 'બંધારણ' ઉપર જ ઢોળી દેવાના અને અતે 'બંધારણ'ને તોડી

પાડવાનો ઉદ્યમ કરવાના. પરન્તુ સમજદાર શાણા સજ્જનો તો 'બાંધવા'માં પડેલી મુશ્કેલીનો ખ્યાલ લાવીને, પોતાને પડતી કોઇ અડચણને દૂર કરવા માટે ખાનગી રીતે તેમજ જાહેર રીતે બીજાઓની સલાહ પૂછવાને અવશ્ય શોભશે, પણ **'તોડવા'ને કદી તત્પર નહિ જ થાય.**

દૃષ્ટાન્તોમાંથી આગલ ચાલો 'બંધારણ'ની શી જરૂર છે અને 'બંધારણ' તરફ કેવી દૃષ્ટિએ દરેક વ્યક્તિએ જોવું જોઈએ એ બાબત વિવેચન કર્યા પછી હવે આપણે 'ચતુર્વિધ સંઘ' નામથી ઓળખાતુ જૂના વખતથી ચાલ્યુ આવતુ અને 'કૉન્ફરન્સ' નામથી ઓળખાતું નવું સ્થપાયલુ બંધારણ એ બન્નેનુ સ્વરૂપ તપાસીશું અને એમના ગુણ દોષ વિચારીશુ તથા ત્હેમની હયાતી જરૂરની છે કે કેમ એ પણ ચર્ચીશું. **તા. ૨૪ જુલાઈ ૧૯૧૧**

જૂનાં અને નવાં 'બંધારણો' અથવા પ્રાચીન કાળથી ચાલી આવતી અને નવી સ્થપાયલી સંસ્થાઓ.

(૨)

जैन पत्रकारो, लेखको तथा विचारको [illegible] माटे दरखास्त अने आमंत्रण.

તા. ૨૪ જુલાઇના અંકમાં 'બંધારણોની' ની-'સંસ્થા'ઓની શું જરૂર છે અને હેમને અનુસરવાની કેટલી બધી અગત્ય છે એ બાબતપર મ્હારા વિચારો હું છૂટથી જણાવી ચૂક્યો છું ત્યહાં મ્હેં સુધરેલા પરન્તુ એકલપેટા વિચારવાળા ભાઇઓને ખુલ્લા શબ્દોમાં ઉપાલમ્ભ આપ્યો છે. આજે આપણે 'ચતુર્વિધ સંઘ'ના નામથી જૂના વખતથી ચાલી આવતી સંસ્થાના સબંધમાં વિચાર કરવાનો છે; હેમાં કદાપિ શેઠીઆ અને સાધુ વર્ગને માટે કડવી દવા જોવામાં આવે તો હેમણે પોતાની જાતને દવાની જરૂર જે સ્થિતિમાં પડતી હોય તેવી સ્થિતિમાંથી મુક્ત કરવાની કોશીશ કરવી.

સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા એ **ચાર** વર્ગથી બનેલી સંસ્થાને '**ચતુર્વિધ સંઘ**' કહેવાય છે એક દૃષ્ટિએ જૈનોનુ રાજ્ય બંધારણ '**પ્રજાસત્તાક**' છે, એમા **સર્વનો અવાજ** કબુલ રાખવામા આવ્યો છે. જુલમી સત્તા કોઇ **એક** વ્યક્તિને આપવામા આવી **નથી.** 'બાબા વાક્યમ્ પ્રમાણમ્' એવુ પોલ કાંઇ જૈનોમા રાખવામા આવ્યુ જ નથી. એક **સાધુનો** દોષ એક **શ્રાવક** ખુશીથી કહાડી શકે, એવુ જૈન કાયદો સ્પષ્ટ ફરમાવે છે અને, ત્યહા સુધી કે શ્રાવકને સાધુના 'અમ્માપિઆ' અથવા '**માબાપ**' તરીકે ઠરાવ્યા છે. **રથનેમિ** જેવા મ્હોટા સાધુને ત્હેનો ગુન્હો—અરે ગુન્હાનો ઇરાદો માત્ર જોવામા આવતા એક શ્રાવિકા કહે છે કે "ત્હને **ધિક્કાર** છે ! ત્હારે **મરવું** બેહેતર છે !" આટલી સ્વતત્રતા જૈન શાસ્ત્રો **દરેક** જૈનધર્માનુયાયીને અર્પે છે, એમા કાંઇ સાધુના કે શ્રાવકના, સાધ્વીના કે શ્રાવિકાના **ખાસ** હકકો નથી, કે જેથી તે **મનધાર્યું** કરી શકે.

સમાન હકકો **સર્વેને** આપવા જેવી હ્રદયની વિશાળતા ધરાવના જૈનશાસનમા **આબાદી** અને **સુલેહશાન્તિ** જળવાઇ રહે એ કાંઇ આશ્ચર્ય પામવા જેવુ નથી. પરન્તુ તે **દુરંદેશ** જૈન ધારાશાસ્ત્રીઓ આ દુનીઆમાથી ચાલ્યા ગયા અને વખત જતા **પાછળના** જૈનો **અસલી** ધારાશાસ્ત્રીઓના **આશયને** ભૂલી ગયા, જેને પરિણામે, માથાના ફરેલા—જોહુકમી ચલાવતા—અક્કલથી શત્રુતા ધરાવતા અને અધ્યાત્મના નામથી ભડકતા ફરતા એવા મુફીસર સાધુઓના અને એમનો જ ગુરૂમત્ર લેઇ આગેવાની બથાવી પડેલા કેટલાક કહેવાતા 'શેઠીઆઓ'ના હાથમા જૈનશાસનની લગામ આવી ગઇ તેઓએ ધર્મના પથો, પથના વળી વાડાઓ, વાડાના પણ ઉકરડાઓ, ઉકરડાઓની પણ ગધાતી ગટરો વધારી મૂકી અને એ ગટરની

બહાર નજર કરે. અરે ગટરને છોડી વાડા કે પંથની હદમાં (પ્રમાણમા) વધુ સ્વચ્છ હવાની વાનગી લેવા હિંમત ધરે એને ગરદન મારવાની **પોતાને સત્તા** છે એવો હક્ક હસ્તગત કર્યો એવા સાધુઓને એવા આગેવાનો પણ મળી ગયા અને એમણે 'બાબા વાક્યમ્ પ્રમાણમ્' કરીને ગુરૂના મૂર્ખતાભરેલા હુકમોને અમલમાં મૂકવાની-**કોઈ પણ જોખમે અને કોઈ પણ ભોગે** અમલમાં મૂકવાની 'શ્રદ્ધા' (!) ધારણ કરી પરિણામ શુ આવ્યુ તે કહો બતાવવા માટે એકાદ હરિભદ્ર કે કાલીદાસ કે શૅકસપીઅરની જરૂર જેવુ રહ્યુ નથી, એટલી બધી **ખુલ્લી રીતે** પરિણામ આપોઆપ જગજાહેર થઇ ગયુ છે. જૈનો પબ્લીકની બત્રીસીએ ચ્હડયા છે, જૈન ધર્મ માટે આજકાલના જૈન ભવાડાઓ જોઇ દુનીઆ હલકો મત બાંધવા દોરાઇ ગઇ છે અને હજી આપણે જોવાનુ અને રોવાનુ બાકી રહે છે કે જૈન ધર્મ આખી દુનીઆમાં હજી વધુ લઘુતા પામશે. આવતા અંકમાં 'સંઘ બહારનુ શાસ્ત્ર' નામનો મ્હારો લખેલો એક લેખ વાંચવાથી વાચકો સમજી શકશે કે જોહુકમી **કેટલી હદે** વધી પડી છે

અમુક પુસ્તક વાંચવુ એ પણ સંઘનો ગુન્હો, કોઇ પણ ઉત્તમ બાબત પર ભાષણ આપવુ એ પણ સંઘનો ગુન્હો, અન્યધર્મીની સોબત કરવી એ પણ ગુન્હો; આવી આવી બાબતો હમણાં કીડીઓના દરની માફક ઉભરાઇ આવવા લાગી છે—અરે તીડોની માફક ઉભરાઇ આવવા લાગી છે અને જૈનધર્મનો સઘળો પાક ખાઇ જઇ ખાલી ખોખું કરી મુકવાની તૈયારીમાં જ છે.

કોઇ પુસ્તક વાંચવું એ શું મિથ્યાત્વનું કામ છે? જ્ઞાનનો પ્રયાસ એ શું પાપ છે? બુદ્ધિને વિકસાવવી એ શું અધર્મ છે?

જો દુનીયાનો કોઇ મ્હોટામાં મ્હોટો દેવ પણ અમને એવું ફરમાવતો હોય તો તે દેવને માનવા અમે બંધાયલા નથી, તો પછી આચાર્યો કે સાધુઓના એવા મિથ્યા બકવાદની અમને શુ પરવા પડી છે? આંખો મીચીને કૂવામાં પડવાથી જો અમને મોક્ષ મળતુ હોય તો તે મોક્ષ **અમારે** નથી જોઇતુ, ભલે તે વેષધારીઓને મુબારક હો! હરકોઇ ધર્મનુ કે હરકોઈ વિચારનુ પુસ્તક વાંચવુ—સાંભળવુ કે જોવુ એને અમે કદી પાપ માનીશુ નહિ; એમાંના વિચારો ખોટા હશે તો અમે ત્હેને ગ્રહણ કરીશુ નહિ, સાચા હશે અને અમારા આત્માને કોઇ પણ ગુણ **પ્રગટાવવાના** કામમાં મદદ કરશે તો તે ગમે તે ધર્મનુ પુસ્તક હો--ચાહે કોઇ ક્રિશ્ચીઅનનું બનાવેલુ કાં ન હો–પણ અમને તે માન્ય છે–અમારૂ તે ઉપકારી છે.

મરહુમ કવિ રાયચંદની વિરૂદ્ધમાં મ્હે કેટલાંક વર્ષ અગાઉ એકાદ વખત વિચારો પ્રગટ કર્યાં હતા, હુ હજી પણ ત્હેમને કેવળી કે તીર્થંકર તરીકે કે અપવાદ રૂપ પુરૂષ તરીકે માનતો નથી. શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક સાધુ આણંદસાગરજીના ઉપર મરહુમના સબંધમાં લેખ લખતા આવી પડેલો ધાડ વખતે ત્હેમની મદદમાં ઉભો રહેનાર પણ હુ જ હતો, તે છતાં આજે જ્યહારે મરહુમના **પુસ્તકને વાંચવાં** કે ત્હેમના ઉપર ઉપકાર દૃષ્ટિથી જોવુ એ પણ એક મહાભારત ગુન્હા તરીકે ગણાવા લાગ્યુ છે અને આચાર્યો એવા ગુન્હા (!) માટે પોળ બહાર અને સંઘ બહારનાં ફારસ કરવા લાગી પડયા છે તેવે વખતે મ્હારે કહ્યા સિવાય ચાલશે નહિ કે, 'જૈનશાસન'ના રાજ્યનો **ચોથો હિસ્સો ધરાવતા** શ્રાવક વર્ગના **વાજબી હક્ક** ઉપર તરાપ મારનાર સાધુઓ હમારા આખા સમાજના શત્રુઓ છે—રે **વીર** પરમાત્માના દ્રોહીઓ છે. 'અમુકને જ માનો, અમુક વિચાર જ સાંભળજો'

એમ તે પિતામહે કદી **ફરજયાત** ઠરાવ્યું નથી. 'અન્ય લિંગે સિદ્ધા' એવો બોલ બોલનાર **મહાવીરના** પુત્રો ઉપર—જૈનો ઉપર ખુદ જૈન ધર્માનુયાયી પુરૂષોનાં વચનો વાંચવા કે માનવાં એને મહાભારત અપરાધ ઠરાવવા જેવી જોહુકમી ચલાવવામાં આવશે, તો પછી અમો શ્રાવકોને ધરતીપર પગ મૂકવો ભારે થઇ પડશે. મરહુમ રાયચંદભાઇનાં પુસ્તકો વાંચવાં એ જો ગુન્હો હોય તો પછી **પીળાં** કપડાંવાળાનાં પુસ્તકો વાંચવાં એ **સફેદ** કપડાંવાળાના હીસાબે ગુન્હો નહિ કે? અને **પીળાં** કપડાંમાં પણ 'સાગર'નાં પુસ્તક વાચવાં એ 'વિજય'ના હિસાબે ગુન્હો નહિ કે? થાઓ તૈયાર ત્હારે, ઉગામો 'સંઘ બહાર'નું શસ્ત્ર અને કુલ જૈનોને કરી દો સંઘ બહાર, એટલે પીડા મટી! પંદર લાખ ગણાતા હતા તે ન ખમાયા તેથી પાંચ લાખને જ **વીરના** પુત્ર માન્યા, તેમાંએ હવે તો મારામારી ચાલી અને એક જ ગચ્છમાં પણ અમુકના વિચારો સાંભળનારને ગચ્છ બહાર કે સંઘ બહાર મૂકવા માંડયા! હવે તો જૂદા જૂદા સંઘાડાના સાધુઓ **પોતાના** ઘેર માણસો **જન્માવે** અને ત્હેમને જન્મથીજ પોતાના વિચારના બનાવે તો કાંઇ ખરો જૈન ધર્મ (ત્હેમની વ્યાખ્યા પ્રમાણે ખરો જૈન ધર્મ) ટકી શકે! બાકી તો જૈન ધર્મ પાયમાલ થઇ જશે!

પરન્તુ નહિ, શ્રાવકો! ત્હમે એવા બ્હીકણ ન થાઓ. ત્હેમને આંખે પાટા બંધાવનાર પરની ત્હમારી પૂજ્યબુદ્ધિને તળીઆ વગરના કુવામાં ફેંકી દો. અપાસરો છોડી આખી દુનીઆમાં ફરો, અને કૂવામાંના દેડકાં થતાં બચી જઇ દુનીઆનું જ્ઞાન પામો. અમુક જગામાં જ સર્વ જ્ઞાન ગોંધી રાખ્યું છે એવો સાંકડો અને આત્મઘાતી વિચાર છોડી તત્વનો અને નીતિનો ઉપદેશ અને ચર્ચા કરનારાં હર-

કોઈ લેખકનાં પુસ્તકો વાંચો અને ત્હમારી બુદ્ધિને ધાર ચ્હડાવો. એમ કરતા ત્હમને સઘ બહાર મૂકવાની કોઇ બગુચકો હિમત ધરે તો કહો કે **અમેજ ત્હમને સઘ બહાર—ભગવાન વીરના સઘ બહાર સમજીએ છીએ.** રાજાની પાસે લશ્કર થોડુ હોય અને બ્હારવટીઆ પાસે જબરી ફોજ થઇ જાય એથી શુ બ્હારવટીઓ 'રાજા' કહેવાશે? '**વીર**' ના યોદ્ધાઓ હમેશ થોડા જ રહેવાના છે; ડાહ્યા કરતાં મૂર્ખાની સખ્યા સઘળા દેશોમાં અને સઘળા જમાનામાં વધારે જ હોય છે, સિહ કરતા કૂતરાઓની ગણુતરી વધારે જ થાય છે. જ્ઞાનના શોખીનોને–અમૃતના શોખીનોને **ભ**ગવાનના સઘ બહાર કહાડવાની તાકાદ કોણ ધરાવે છે? નવા જમાનાની ઝાખી થવા પામેલા ઓ જનો! જાગો, ત્હમને આ બનાવટી શસ્ત્ર બતાવી ધમકાવનારા **વીર**ના દ્રોહીઓને ત્હમે **ત્હમારા ઉત્તમ અને સ્વતંત્ર વર્તનથી** જૂદા પાડો અને ત્હમે નહિ પણ તેઓ જ **વીર**ના સઘ બહાર છે એમ સાબીત કરી બતાવો 'સઘ' કોનો? **મહા** વીરનો!–હા મહાવીરનો અને '**વીર**' ના 'સઘ' ના લોકો શું **કાયર** હોઇ શકે? દશવૈકાલિક સૂત્રમાં જેણે 'ધમ્મો મુક્કિઠ મગલ' એમ કહી જૈન ધર્મ પર ખાસ પક્ષપાત ન બતાવતા '**ધર્મ જ** ઉત્કૃષ્ટ મગલ છે' એમ કહ્યુ એવા પક્ષપાત**રહીત પ્રભુ**ના 'સઘ' માં માત્ર ઢુંઢીઆજ હોઇ શકે, કે **તપાજ** હોઇ શકે, કે **દીગબરો**જ હોઇ શકે, કે અમુક આચાર્યને માનનારા જ હોઇ શકે એવુ કહેવુ એ માત્ર તે પિતાના નિર્મળ નામને બદનામ કરવા બરાબર છે. આવો, આવો, અમારા પિતાના શાસનમા **કોઈ પણ** આવો, અમે એ '**વીર**' ના '**સઘ**' ના લોકો કોઇને '**સઘ બહાર**' તો મૂકતા નથી જ, પરન્તુ તે 'સઘ' માં આવનાર **હિંદુ, પારસી, ખ્રીસ્તી** હરકોઇને અંદર લેવા

તૈયાર છીએ અમારા 'વીર' ના શાસનમાં હલકી જાતના 'ઢેડ' ને પણ લીધેલા છે અને એને કેવળજ્ઞાન મળતાં કોઇ આચાર્યે વાંધો લીધો નથી ! અરે અમારા સંઘમાં તો હાથી ને વાઘ, સાપ અને સસલુ સર્વ પ્રાણી માત્ર છે હરકોઇ જીવ કે જે અમારા પિતાની અમારા રાજાની—અમારા દેવની ખુબી સમજી શકયો છે અગર સમજવા ઇન્તેજાર છે તે અમારા સંઘમાંનો એક છે અને અમે એને તરછોડવાની નીચતા ન કરતા અમારાથી બનતી મહેનતે આગળ વધારવા ખુશી છીએ. જે બીચારા—બાપડા—મૂરખા લોકો મહાવીરના શાસન બહારનો જૂદોજ સંઘ ચલાવે છે અને 'સંઘ બહાર' નું હથીઆર સર્વને બતાવી બતાવીને તાંડુલ મચ્છની માફક પળે પળે ભાવહિંસા કર્યા કરે છે એમને પણ અમે તો સુધારવા અને અમારા 'વીરના સંઘ' માં લેવા ઇચ્છીએ છીએ. અમારા પિતાનો એ જ હુકમ છે કે સઘળાને 'શાસન રસી' બનાવો !

અને બીજી બાજુએ પેલા હઠીલા—બાળજીવો અપાસરામાં જીવદયાનાં ભાષણો થતાં જોઇ કળીએ કળીએ કપાઇ જઇને રાતોરાત ફરીને સંઘ બહારની સહીઓ લેવા મથી રહ્યા છે ! ભાષણો થાય —એ ભાષણોની તારીફ થાય—કેળવાયલા સ્વધર્મીઓ એ ભાષણોથી પ્રસન્ન થઇ સાધુનાં વ્યાખ્યાનો કરતાં તે ભાષણો કેટલાં ચ્હડીઆતાં છે એવી સરખામણી કરે—અને અન્યધર્મીઓ તારીફ કરે આ બધું પેલા સાધુઓથી કેમ ખમાય ? ભાષણ સાંભળવા માટે કોઇએ આવવુ નહિ એવો ઢંઢેરો પીટાવવાની બહાદુરી કરનાર શ્રાવકો અને સાધુઓ આ જમાનામાં આવી બધી કેટલી ઘડી ચલાવી શકવાના હતા ? અપાસરો ખુલ્લો રહેશે તો ભાષણ કરનાર કરી જશે એવા ડરથી સાધુઓ અંદર પુરાઇને બહારથી તાળાં વસાવે અને વ્યાખ્યાન

પણ બંધ રાખે અને સર્વને તદ્દન જૂઠી વાતો કરે અને હિતચિંતક શ્રાવકને ગાળો દે એવાં તૂત હવે કેટલો વખત ચાલશે? ખાનગી ગૃહસ્થો ઉપર ખોટાં તહોમતો અને ગાળોનો ઉચ્ચાર **જાહેર મકાનમાં કે ૫-૭ માણસો વચ્ચે** કરવો એ ફોજદારી **ગુન્હો થાય છે,** એ વાતનુ હવે **અંગ્રેજી હદમાં રહેતા** સાધુઓએ ભાન રાખવું જોઇએ છે, કારણ કે હવે દોષીત જૂઠા અને નિંદક સાધુ-ઓને કોર્ટમાં ઘસડવા એ કાંઇ પાપ મનાતુ નથી. અમે જૈનો હવે મફતનુ ખાઇને મસીદે સૂનારા અને સૂવા છતાં ઝંપીને ન બેસતાં ખોદણી અને કુલેષનુ જ કામ કરવામાં આનંદ માનનારા ઢોંગી સાધુ-નામધારીઓને માનવા પૂજવા કે સાધુ તરીકેનો કોઈ પણ હક્ક આપવા ચોખ્ખી ના કહીશુ અને અમે ત્હેમને ખુલ્લી રીતે કોર્ટમા દોરીશુ. એક સાધુ બીલકુલ અભણ હોય તે સામે બોલવાનો અમને કશો હક્ક નથી, એક સાધુ તપસ્યા ન કરતો હોય ત્હેની ફર્યાદ કરવાનો અમને કશોઅખ્ત્યાર નથી, એક સાધુ બારીક ક્રિયા ન પાળતો હોય તે માટે બડબડવા અમે ખુશી નથી, પણ એક સાધુ-પછી તે ચાહે તેવો મ્હોટો હોય-રે ખુદ અમારો ગુરૂ પોતે હોય-પણ જો તે ખટપટ-જૂઠ -ગાળગલોચ અને કુકર્મમાં રચ્યપચ્યો રહે તો એની સઘળી ક્રિયાઓના આડંબર છતાં અમે એને અમારા સમાજનો શત્રુ જ માનીશુ અને એના ફોજદારી ગુન્હા બદલ એને કોર્ટમાં ઢસડવામાં અમારા ધર્મની શોભા સમાયલી છે એમ જ માનીશુ. લોકો મૂળે તો અર્ધદગ્ધ છે જ, કેળવણી જૈનોમાં સર્વ કરતાં ઓછી છે, બહારના મહાપુરૂષો-અધ્યાત્મીઓ અને ફીલસુફો તથા આત્મભોગમાં શૂરા પુરૂષોથી જૈનો બીલકુલ અજ્ઞ છે; તેમા વળી લોકો ભણશે કે સારા વિચારો સાંભળશે તો આપણી માનપૂજા બંધ થશે એ ડરથી

સાધુઓ એમની આંખે પાટા બાંધે છે. હાયરે ! આ ચીભડાં ગળનારી વાડથી અમને કોણ બચાવે ? **અમને કોણ બચાવે ? અમને કોણ બચાવે ?**

ઓ જૈન લેખકો ! ઓ પત્રકારો ! ઓ વિદ્વાનો ! ઓ વિચારકો ! ઓ વિશાળ હૃદય ધરાવતા થોડાએક મુનિરત્નો ! અમારૂં ચિત્ત **આપના** તરફ દોડે છે ત્હમે ઉઠો, બાપુ ઉઠો, છેક જ **એકલપેટા** અને **પોતાની** સગવડોના શોખીન ન બનો. મનને દૃઢ કરો **અને** જૈન શાસનની માલેકી બથાવી પડનારા આ ડેસ્પૉટીક સાધુઓ **અને** આગેવાનોની આંખ ઉઘડાવવા માટે એક મડળ સ્થાપો

એ મડળમાં સાધુમાર્ગી, મદીરમાર્ગી અને દીગમ્બર તમામ સંપ્રદાયના વિચારકો (thinkers), લેખકો અને પત્રકારો તથા વક્તાઓ દાખલ થાઓ. જે **મુનિરત્નો** એ મડળના કાનુનને પસંદ કરી શકે ત્હેમને પણ ત્હેમાં શામેલ રાખો, પરન્તુ નકામો ખળભળાટ ન થવા દેવા માટે એમનાં **નામો** ગુપ્ત રાખો. આ મડળની મુખ્ય માન્યતા એ હોવી જોઇએ કે, જ્ઞાન ગમે ત્હાંથી મેળવવાની હરએક મનુષ્યને છૂટ છે, મડળનો દરેક માણુસ ગમે તે ધર્મ પાળી શકે–ગમે તે માન્યતા ધરાવી શકે અને તે છતા ભિન્ન માન્યતાવાળા બીજાઓ તરફ મતસહિષ્ણુતા ધરાવે, ત્રણે ફીરકામાં ચાલતાં તોફાન અને જુલમને તોડવા માટે મડળના સઘળા મૅમ્બરો તન–મન–ધનથી સાથે મળીને કામ કરે. જો માત્ર ત્રણે ફીરકાના પત્રકારો અને લેખકો જ આ મડળમાં જોડાય તો ૧૫ લાખ જૈનોને વિશાળદષ્ટિના બનાવવા એ કામ કાંઇ મુશ્કેલ નથી.—જૂદા જૂદા વાડાના સેંકડો 'શીકારી'ઓને શરમભરેલી રીતે હાંકી કહાડવાનું કામ બીલકુલ કઠન નથી–કહેવાતા આગેવાનો પૈકી ધર્માદાના માલ ખાઇને મહાજ-

નીઆ પાડા જેવા બનેલા 'બડેખાં'ઓની આંખો ઉઘડાવવાનુ કામ કાંઇ અશકય નથી

આ માટે પ્રથમ તો જૈન કોમના પત્રકારો, વિદ્વાનો, વિચારકો અને લેખકોની એક '**કોન્ફરન્સ**' ભરવાની ખાસ જરૂર છે અને જો મ્હારા બીજા સહયોગીઓ મ્હારૂ રક આમત્રણ સ્વીકારવા કૃપાવાન થાય તો પહેલી બેઠક મ્હારા ખર્ચે અને મ્હારી ઑફીસમાંજ કરવા હુ **આમત્રણ આપું છું.** અમદાવાદ એક મધ્યસ્થળ છે, કે જ્હા સઘળા પ્રાન્તના લોકોને આવવુ એકસરખુ સુગમ છે અને જ્હાં સ્વધર્મના તેમજ અન્યધર્મના વિદ્વાનોની સારીસરખી સખ્યા હોવાથી આપણને સારી સલાહ મળવાની પણ સુગમતા છે ભોજન ઉતારા અને દરેક બાબતની સગવડ કરવાનુ કામ '**જૈન-સમાચાર**' ઑફીસ પોતાના શિર લે છે કયા મહિનામા આ કૉન્ફરન્સ ભરવી અને ત્હેમા કોને કોને આમત્રણ આપવાં એ વગેરે બાબતનો નિશ્ચય થવા અગાઉ હુ ત્રણે ફીરકાના સઘળા પત્રકારો અને વિચારકો તેમજ લેખકોના અભિપ્રાય જાણવા ચાહુ છુ.

ફરીથી યાદ કરાવવાની રજા લઇશ કે આવા મડળનો હેતુ કાંઈ સાધુવર્ગને કે અગ્રેસર વર્ગને હલકા પાડવાનો કે ત્હેમના આપણે માલીક બનીએ તેવો કાંઇ નથી. જે સાધુરત્નો પોતાને રસ્તે ચાલે છે, દુનીઆ પર ઉપકાર કરતા હો વા ન કરતા હો પરન્તુ **કોઈને નુકસાન તો નથી જ કરતા,** પોતે આચાર સખ્ત પાળતા હો યા મધ્યમ રીતે, પરન્તુ જૈનોના ઉદયના કોઇ પણ કામમા—એકાંત 'ધર્મ'ના કામમા કે મિશ્ર કામમાં પણ ખલેલ ન કરતા હોય **ત્હેમને આપણે સંપૂર્ણ માનની દૃષ્ટિથી જોવાં;** માત્ર જેઓ ખટપટ, નિંદા, જોહુકમી અને દુરાચારમાં ફસાયલા છતાં સિદ્ધાઇથી હાથ ન

કહાડતા હોય એવા નામધારી સાધુઓનુ, અને કાં તો છોકરાની લાલચથી કે પૈસાની લાલચથી કે અંધશ્રદ્ધાથી એમની પોપલીલામાં જેઓ મદદ કરતા હોય તેવા આગેવાનોનું, બળ ઓછુ કરવા માટે **કાયદાની મર્યાદામાં રહીને** દરેક ઇલાજ લેવા એ જ આપણો આશય છે ઉત્તમ સાધુઓ-શાન્ત મહાત્માઓ-વિદ્વાન ઋષિઓ અને સુજ્ઞ આગેવાનો તો આપણા ઉપકારી પુરૂષો છે અને એવાઓ જે કોઇ પણ પથમા હોય તે પથના આપણે ન હોઇએ તો પણ ત્હેમના તરફ પૂજ્યભાવ સઘળાએ રાખવો અને ત્હેમની સલાહો પૂછવી. એમના સસર્ગમાં આવવુ અને એમનામાના જેઓ આપણા કામમાં જોડાવામાં દોષ ન માનતા હોય એમને આપણા મડળમાં ગુપ્ત રીતે જોડવા.

આવો, જૈનો ! આવો, આપણે જુના સઘને કાયમ રાખીને એક નવો જ ' સઘ ' ઉભો કરીએ કે જેથી સઘ બહાર થવાની ધાસ્તી કોઇને માટે રહેવા જ પામે નહિ આવો, જૈન કોમના તારાઓ ! આવો, આપણે, અનાર્યોના હાથનો માર ખાઇને પણ ત્હેમને સુધારનાર કૃપાનાથ **વીર ભ**ગવાનના સાચા પુત્ર બની આપણા ભાઇઓની ગાળો અપમાન અને માર ખમીને પણ **એમને સુધારવા માટે** પ્રચડ પ્રયત્ન આરંભીએ આવો ! યુવાનો ! આવો, આપણે આપણાં કોમળ પુષ્પ જેવાં શરીરો **સઘસેવાની વેદીમાં**-યજ્ઞમાં હોમીએ અને ત્હેમા **સઘળા** જૈનોના પાપો બળી ભસ્મ થાઓ એમ પ્રાર્થના કરીએ. આવો ! કેળવાયલા બધુઓ ! આવો, આપણે સાધુ અને શેઠીઆનો વાક કહાડીને એક ખૂણે ન ભરાતાં **આપણું કર્તવ્ય બજાવી** ને આપણે ખરા સાધુ છીએ અને ખરા આગેવાન છીએ એવું દેખાડી **આપી ભ**ગવાનની કૃપા મેળવવા મહેનત કરીએ

કારણ કે, જેઓ આ યજ્ઞમાં નહિ હોમાય તેઓ ' જૈન ' નથી, લોકલજ્જા અને બ્હીકણપણામાં તણાશે તેઓ નરકની વેતરણી-માં તણાશે; અને જેઓ પૈસાવાળાની શ્હેમાં રહેશે તેઓ રત્નપ્રભા નરકમાં રહેશે, અને જેઓ સાધુ–અસાધુનો તફાવત સમજવા છતાં પણ અસાધુનો ડર રાખી કોમને ખરે વખતે ચેતાવવા–બચાવવાની પોતાની જોખમદારી નહિ સમજે ત્હેમને પરમાધામી સમજાવશે; અને જેઓ ભણીગણીને પોતાનુ પેટ ભરવામાં જ મશગુલ રહેશે અને સંઘસુધારણા માટે આત્મભોગ નહિ આપે ત્હેમના ભોગ મળ-વામાં વાર નહિ જ લાગે; અને જેઓ **કામ કરવા વખતે દૂર રહેશે** તથા સાધુઓ કે અગ્રેસરોને માત્ર **ગાળો દેવામાં જ આનંદ માનશે** ત્હેમને માટે નીગોદનો આનંદ નિર્માયલો જ સમજવાનો છે. આવો, અય નવજવાનો ! બીજાને ઠપકો દેવા બહાર આવો અને **ત્હમે પોતે** ઠપકાને **પાત્ર સ્વાર્થ કે પ્રમાદ નથી સેવતા એમ પણ જગતને બતાવી આપો** તે જ સખસ બીજાને ઠપકો દેવાને ' અધિકારી ' છે કે જે બીજા માટે પોતાની સગવડ, પોતાનુ ધન, પોતાનુ શરીર કે પોતાની આબરૂને પણ જોખમમાં નાખતો હોય.

(' જૈનસમાચાર, ' તા. ૧૮ સપ્ટેમ્બર **૧૯૧૧.**)

આ શું 'ચોથો આરો' ફરી તો નથી બેસતો ?

જુનામાં જુના વિચારના પ્રાન્તમાં નવામાં નવો સુધારો.

ઘણુ જીવો, મુનિમહાત્માઓ ! શાસનનાયક દેવ આપને સ્હાય કરો !

આ લેખ લખવા જેવો હુ કલમ ઉઠાવુ છુ કે મ્હારી આંખ હર્ષના અશ્રુનો વરસાદ વરસાવે છે. મ્હારૂં મગજ આનંદી વિચારોની ચ્હડ-ઉતરથી નાચી રહ્યુ છે. મ્હારા આખા શરીરમાં—રે દરેક નસે નસે બે મહીનાથી દાખલ થયેલી બીમારીની જગાએ ઉત્સાહ, હર્ષ, આશા અને આનદ વ્યાપી રહ્યા છે. આ જે જાદુઇ ફેરફાર વિલાયત-થી શીખી આવેલો મ્હારો ડાકટર-મિત્ર ઉંચામાં ઉંચી દવાથી પણ ઉત્પન્ન કરી શકયો નહતો, તે હમણાં એક ક્ષણ માત્રમાં કેવી રીતે થયો ? એ સ્વર્ગીય દવા કઇ હશે કે જેણે મ્હને જોતજોતામાં નવુ જીવન અર્પી દીધુ ? એ ઉપકારી વૈદ્ય કોણ હશે કે જેણે મ્હને પથા-રીમાંથી ઉઠાડી બાળકના જેવો હસતો-કૂદતો બનાવી દીધો ? એ તેજ વૈદ્ય છે કે જે વર્ગના વૈદ્યો દવાથી નહિ પણ એક શ્લોક માત્રથી કે

એક શબ્દ માત્રથી—રે એક 'ઇચ્છા' માત્રથી મુડદાને બોલાવી શકતા એ તે દવા છે કે જેની દેવતાઓને પણ જરૂર પડે છે.

મહાત્માઓ—મુનિઓની શક્તિથી કોણ અજાણ્યુ હશે? એવો એક પણ ચમત્કાર નથી કે જે, મુનિઓના પવિત્ર જીવનથી ઉત્પન્ન થતી અદૃશ્ય શકિતઓ વડે ન બની શકે એમના પવિત્ર મંત્રોચ્ચાર-રે એમની અમુક 'ભાવના' (Exercising the Will Power) ગમે તેવા ચમત્કારી કામ કરવાને સમર્થ છે, એવું આપણે પુરાણા ઇતિહાસોમા, શાસ્ત્રોમાં, ગ્રંથોમા અનેકવાર વાંચ્યુ છે, અને હાલ પણ એવા થોડાએક મહાત્માઓ ખરેખર અસ્તીત્વ ધરાવે છે.

મુનિવર્ગની એવી ખુબીનો અનુભવ મ્હને પોતાને પણ હમણા થયો મ્હને થયેલો હર્ષાનંદ એક મુનિમંડળના પત્ર માત્રથી ઉદ્‌ભવ્યો છે. તે પત્ર રેલ્વે વડે બીજા જીલ્લાઓ સાથેનો સહવાસ મેળવવા ભાગ્યશાળી નહિ થયેલા કચ્છ પ્રાંતના એકત્ર મળેલા જૈન મુનિમંડળ તરફથી મહાપુરૂષ શ્રી ત્રિલોકચંદ્રજીએ લખેલો છે. એ પત્રમાંના ખુશ ખબરે જ મ્હારામા હમણાં આશા, ઉત્સાહ અને આનંદ પ્રેરી મ્હને ટટાર બનાવ્યો છે, તો ખુદ મહાત્માઓનાં દર્શનથી—રે એમની ભકિતથી શુ ન થાય?

એ પત્ર જાહેરમાં પ્રકટ કરવા એમણે મને ફરમાવ્યું નથી તો પણ તે એક જાહેર ને ઉપયોગી બાબત હોવાથી અત્રે આખો પત્ર ટાંકી બતાવવાની છૂટ લેવામાં હુ કાંઇ અપરાધ કરતો હોઉં એમ ધારતો નથી.

ॐ वीर,

જૈન સ્થાનક અભ્યાસ સ્થલ: કચ્છ–કાંડાકરા.

વૈશાખ શુદ પૌર્ણિમા, મંગલ,

સુજ્ઞ શ્રાવકવર્ય શ્રી—

જયજિનેન્દ્ર! માંડવીમાં પ્લેગ હોવાના સબબે "શાહ મેઘજી થોભણ, જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા" હાલ બંધ હોવાથી તેમાં અભ્યાસ કરનારા યુવક મુનિઓ લક્ષ્મીચંદજી, પંડીતવર્ય દેવચંદજી, માણેકચંદજી, ગુલાબચંદજી, કલ્યાણજી, કપુરચંદજી અને હું અત્રે શાસ્ત્રીજી રાજારામ દિક્ષીત પાસે વ્યાકરણ, ન્યાય, કાવ્ય, કોષ, સાહિત્ય, છંદ વગેરે શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરીએ છીએ. આ અભ્યાસી મંડલને એવી ઇચ્છા થઇ છે કે કચ્છમાં વિચરતા છકોટી, આઠ કોટી, મોટી પક્ષ તથા નાની પક્ષના—

મુનિવરોની એકત્ર પરિષદ્

એક ગામે ભરવી, જેમાં ઐકય અને જ્ઞાનવૃદ્ધિ આદિના સવાલો ચર્ચી વિચારોની આપલે કરી શ્રી સાધુમાર્ગીય જૈન સંઘની ઉન્નતિ કરવાના પ્રયાસો કરવા

એટલા માટે ત્રણે સમુદાયના અનુભવી, વિદ્વાન, કુશળ મુનિવરોની સલાહ લેવા માંડી છે. એ પરિષદ્‌માં મુખ્યત્વે ત્રણ મુદ્દા ચર્ચવા યોગ્ય જણાય છે: (૧) ત્રણે પક્ષમાં ઐકય, (૨) સંસ્કૃત—માગધી વગેરે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ અને (૩) આચારશુદ્ધિ.

પહેલી બાબતને અંગે નીચેના મુદ્દા વિચારવા જેવા છે:—

(૧) એક બીજા પક્ષના અનુયાયીઓની થતી નીંદા અટકાવવી અને એકજ સમુદાય તરીકે વર્તી એક, બીજાને હર પ્રકારે સ્હાયતા આપવી.

(૨) જ્યાં જુદાં જુદાં સ્થાનકો છે ત્યાં એકજ સ્થાનકે વ્યાખ્યાન (વિદ્વાન મુનિ હોય તે) વાંચે. કોઇ ખાસ કારણે કોઇ વખત આ નિયમ ન પળાય તેમ હોય તો નાની પક્ષના સ્થાનકમાં મોટી પક્ષના મુનિવરે અને મોટી પક્ષના સ્થાનકમાં છકોટીના મુનિવરે અને છકો-ટીના સ્થાનકમાં નાની પક્ષના મુનિવરે એમ હરકોઇ રીતે ઐક્ય બના-વવાનો રસ્તો રાખીને વ્યાખ્યાન આપવુ.

(૩) પ્રતિ વર્ષ મુનિવરોનુ સમગ્ર એક મડળ મળવું જોઇએ.

બીજી બાબતને અંગે નીચેના મુદ્દા વિચારવાના છેઃ-

(૧) સુત્રજ્ઞાન ઉપરાંત માગધી અને સસ્કૃત સાહિત્યનુ જ્ઞાન મુનિવરોને સહેલાઇથી મળે એવી એક યોજના તૈયાર કરવી.

(૨) ત્રણ પૈકી હરકોઇ સમુદાયના મુનિવરો પાસે જે જ્ઞાન હોય તે લેવુ અને તદુપરાંત જરૂરી જ્ઞાન મેળવવા માટે જિજ્ઞાસા રહે તો શાસ્ત્રી વગેરેની વ્યવસ્થાવડે જ્ઞાનનાં સાધન જિજ્ઞાસુને પુરાં પાડવાં.

(૩) વિદ્યાર્થી મુનિઓ પરસ્પર સ્પર્ધામાં ઉતરી જ્ઞાનમા પ્રગતિ કરે એટલા માટે તેમને લાયકની ' પદ્વીઓ ' (ડીગ્રીઓ માફક) આ-પવાની યોજના કરવી.

(૪) વિદ્યાર્થી મુનિઓની પરીક્ષા માટે પરીક્ષક મડલ નીમવુ.

(૫) વ્યાખ્યાન વાંચવાનો અધિકાર, અમુક મુદત પછીજ અને અમુક યોગ્યતા મેળવ્યા પછીજ આપવો

(૬) આપણા પ્રાચીન મુનિઓએ કરેલી કૃતિઓનો સગ્રહ કરી તેમને પ્રગટ કરાવવા કોશીશ કરવી.

(૭) જૈનશાળા, પાઠશાળા, સાધુશાળા, જૈન ટ્રેનીંગ કૉલેજ એ વગેરે વિષયો વ્યાખ્યાનમાં ચર્ચી તે સસ્થાઓ તરફ જનસમુહનું લક્ષ ખેચવું.

ત્રીજી બાબતને અંગે નીચેના મુદ્દા વિચારવા જેવા છે—

(૧) મુનિઓની શીથીલતા દૂર કરવા બનતુ કરવું.

(૨) શિષ્યો કેટલી ઉમ્મરના કરવા, કેટલા વખત સુધી સાથે ફેરવ્યા પછી દિક્ષા આપવી, ઓછામાં ઓછો કેટલો અભ્યાસ જૈન ટ્રેનીંગ કોલેજમાં મોકલીને કરાવ્યા પછી દિક્ષા આપવી, એ સર્વ નક્કી કરવું અને પરીક્ષા કર્યા પછી યોગ્ય જણાતા ઉમેદવારને દિક્ષા, વગર ધામધુમે, આપવાનું ઠરાવવુ.

(૩) શિષ્યો કોણ કરી શકે ? એ ઠરાવવું, વગેરે, વગેરે, વગેરે.

ઉપરની બાબતોના લેખીત સવાલપત્રક આંહીથી વિદ્વાન મુનિરાજોને અભિપ્રાયાર્થે મોકલ્યા છે, અને તમોને પણ મોકલીએ છીએ. ઉમેદ છે કે, વખતનો ભોગ આપીને આ બાબતમાં યોગ્ય અભિપ્રાય બનતી ત્વરાએ લખશો.

લી. 'મુનિકુલ' બાળક
મુનિ તિલોકચંદજી.
(મંડળના આદેશથી.)

ઉક્ત પત્ર વાચી મ્હને થયેલા વિચારો અત્રે જણાવવા હુ અશક્ત છુ. મુનિવર્ગમાં આવા વિચારો ઉત્પન્ન થવા, 'ગુરૂકુલ' ની માફક 'મુનિકુલ' ની સ્થાપનાનો ત્હેમના મગજમાં અંકુરો ફુટવો, ધામધુમ વગર દિક્ષા આપવાનો સુધારો કરવાની ત્હેમને ઇચ્છા થવી, જૈન ટ્રેનીંગ કૉલેજમાં પોતાના ઉમેદવાર–શિષ્યને ભણવા મોકલવાનો ઠરાવ કરવાની અગત્યનુ ભાન થવુ, આ સર્વ કાંઇ ઓછા ઉત્સાહક ખુશ ખબર નથી. મ્હારી આજ સુધીની ધારણાઓ, સ્વપ્નો, વિચારો, હવાઇ ખ્યાલો સર્વનો અમલ થવાનો–સર્વને સ્થૂલ રૂપમાં આ વિશ્વપર જોવાનો વખત

આવી પહોંચવાનો હવે મ્હને વિશ્વાસ આવ્યો. અહા ! તે દિવસ કેવો સુખી, કે જ્યહારે આવા વિચારો દરેક સાધુને ઉત્પન્ન થશે અને એના એ વિચારો ઘણા ચોળાવાથી એમાંથી નીકળતી નવી તનદુરસ્ત અસર સર્વ જનોને ધર્મમાં પ્રગતિ કરતા બનાવશે.

મ્હે આ પત્ર અત્રે પ્રગટ કર્યો છે તે એટલા હેતુથી કે કચ્છની અંદરના તેમજ કચ્છ બહારના મુનિવરો પણ એ પત્રમાં કહેલી બાબતો પર પોતાના અભિપ્રાય લખી જણાવે. એવા સર્વ પત્રો મ્હને મોકલવામાં આવશે તો હું તે કચ્છ પહોચાડીશ મ્હારો અભિપ્રાય ખુલ્લી રીતે આપવાનુ મ્હે પસંદ કર્યું નથી એનુ કારણ એ છે કે બીજાઓને મ્હારા અભિપ્રાય પ્રમાણે દોરવા કરતાં ત્હેમના સ્વતંત્ર અભિપ્રાય તેઓ જણાવે તો વધારે સારૂ, કારણ કે ત્હેમાંથી મ્હને પણ ઘણુજ શીખવાનુ મળી શકે.

દેશનુ રક્ષણ ત્હેની પોલીસ પર આધાર રાખતું નથી તેટલુ ત્હેના પવિત્ર ઉપદેશક વર્ગના ઉપદેશ પર આધાર રાખે છે. દેશનો સુધારો ત્હેની સ્કુલો અને કૉલેજો પર આધાર રાખતો નથી તેટલો ત્હેના ત્યાગી ઉપદેશકોને પ્રૌઢ વિચાર પ્રેરનારી સંસ્થાઓ પર રાખે છે અને એ ત્યાગી ઉપદેશકોમાં પેસેલો સળો દૂર કરવાનુ કામ સંસારીઓથી નહિ પણ ખુદ ત્યાગીઓથી જ થવાનુ એમાંનાં ઉત્તમ પાત્રો જ્યહારે કટિબદ્ધ થશે, તેઓ જ જ્યહારે યોજનાઓ ઘડશે, તેઓ જ જ્યહારે કઇ નસ દબાવાથી ચુક મટે તેમ છે તે શોધી કહાડશે, ત્યહારે અને ત્યહારે જ તે વર્ગ તરી શકશે અને બીજાઓને તારી શકશે. સાધુ વર્ગના સુધારા માટે કામ કરનારાઓએ ઘણી સાવધાનીથી કામ કરવાનું છે–પેનસીલની અણી કહાડનારાએ ઉપરનુ લાકડું છોલતાં અંદરની કાળી સળી ન

કપાઇ જાય એ માટે ખાસ કાળજી રાખવાની છે. કેટલાક નાલાયક સાધુઓને દૂર કરવા જતાં બીજા ઉત્તમ પૂજ્ય પુરૂષો પર આક્ષેપ ન થઈ જાય એ સાચવવાનુ છે. અને એટલા જ માટે હુ કહુ છું કે સાધુસુધારાનું કામ સાધુ વર્ગના જ સુધારકોને હાથે થાય એજ ઇચ્છવા યોગ્ય છે. એ કામ ધીમુ થશે હેની ફિકર નહિ; કારણ કે સગીન કામને હમેશ વધારે જ ટાઇમ જોઇએ છે. સારે નસીબે હમણાં હમણાં પૂજ્ય મુનિવરો સમજવા લાગ્યા છે કે જે ઉપાશ્રયો પવિત્ર વાતાવરણ-થી ભરાયા રહેતા હોવાના સબબે હેમાં દાખલ થતા દુષ્ટ પુરૂષના વિચારો પણ સુધરી જતા, હેની જગાએ હવે તે જ ઉપાશ્રયમાં વ્યાખ્યાન વખત પછી કે પહેલાં સ્ત્રીઓને પેસવા દેવાની મના કરનારા કાયદા આચાર્યોએ અને સંઘપતિઓએ બાંધવા પડ્યા છે એટલી બધી અધમ-તાએ એ વાતાવરણ પહોંચી ગયું છે અને હેને ફરીથી પવિત્ર કરવા માટે, ફરીથી શાસ્ત્રોચ્ચારના પવિત્ર ઘોષ વડે વાતાવરણને નિર્મલ કરવા માટે શાસ્ત્રોનો અને શાસ્ત્રભાષાના જ્ઞાનનો પુનરૂદ્ધાર કરવો જરૂરનો છે, એમ તેઓ સમજતા થયા છે. કારણ કે એકનો એક શ્લોક—એકનો એક પાઠ—એકનો એક મંત્ર જ્યહાં સુધી યથોચિત ઉચ્ચારથી અને સંપૂર્ણ રીતે પવિત્ર મુખથી બોલવામાં ન આવે ત્યહાં સુધી હેની કશી અસર થતી નથી અગાઉના વખતમાં અમુક તપસ્વીઓ, અમુક આચાર્યો અને અમુક મહાત્માઓએ કરેલા ચમત્કારો આજે કોઇ માની પણ શકતું નથી, એવો ' નાસ્તિક ' જૈન સમાજ બની ગયો હેનું કારણ શુ છે તે હવે સુજ્ઞ મુનિવર્ગ સમજવા લાગ્યો છે. બીમારની આગળ ' મંગળીક ' સંભળાવનાર મુનિ ઉપાશ્રયે પહોંચ્યા પણ ન હોય એટલા-માં તો બીમાર ઉભો થઇ, કપડાં પહેરી, બજારમાં જવા લાગતો, એ

આજે માનવામાં પણ ન આવતુ હોય તો ત્હેનો દોષ આત્માર્થી મુનિવરો પોતાના શિર પર ઓઢી લેતાં શીખ્યા છે આટલો સુધારો થયો એ ખચીત જ મહાન ફેરફાર સુચવે છે અને તે ફેરફાર શુભસૂચક છે. દરેક પ્રાંતમાં કેટલાક મુનિઓ એવા આત્માર્થી છે; પણ ત્હેમનુ સંયુકત બળ જ્હાં સુધી કામે નથી લાગતુ ત્હા સુધી મહાન કામ થવુ મુશ્કેલ છે. તોપણ આપણે નીરાશ થવાનું નથી જે થોડાઓ પ્રયાસ કરતા હોય ત્હેમને આપણે અભિનંદન આપીશું, અનુમોદન આપીશુ, ઉત્સાહ આપીશું તો આપણી શુભ ભાવનાઓ પણ ત્હેમના પવિત્ર કાર્યમાં મદદગાર થઇ પડશે. અને તે થોડા વીર પુરૂષોને સત્યના બચાવમાં માથુ કોરાણે મુકી લડતા જોઇ આપણા જેવા બાજુએ રહી જોનારાઓને પણ શૂરાતન ચ્હડી જશે અને આપણે પણ ત્હેમના સૈન્યમાં એક દિવસ ભળીશુ. અને ખરેખર સાધુ વર્ગને સુધારવાનુ કામ માથુ બાજુએ મુકીને કરવા જેવુજ કઠીન છે. મૂર્ખ લોકોને સમજાવવા સારા, વિદ્વાનોને સમજાવવા પણ સારા, પણ પોતાને વિદ્વાન અને પૂજ્ય માનનારા આ દેવાધિદેવોને સમજાવવા જતા તેઓ ઉલટા શત્રુ થઇ ભારે નુકસાન કરી બેસે છે, એ બાબતનો અનુભવ અનેક વખત આ ક્ષુદ્ર લેખકને થયેલો છે પરન્તુ ત્હેમાં તે પોતાનો જ દોષ સમજે છે, કારણ કે સાધુને સુધારવાનુ કામ સાધુ વર્ગ પૈકીનાનું જ હોવા છતા તેણે પારકી હદમાં પગ દીધો તો દંડ ભરવો જ પડે. અને સાધુ વર્ગ પૈકીના જ કોઇ એ કામ ઉઠાવશે તો એટલી બધી વિરૂદ્ધતા ઉત્પન્ન કર્યા સિવાય વધારે સુગમતાથી લક્ષ્યબિંદુએ પહોંચી શકાશે

સાધુ વર્ગના સુધારા માટે જેમ ઉપર કહેલા મંડલ જેવાં મંડળો સ્થપાવાની જરૂર છે, તેમજ બીજો પણ એક રસ્તો છે. અને તે એ છે કે શ્રાવક વર્ગમાં અધ્યાત્મ જ્ઞાનનો પ્રચાર કરવો. જેઓ 'કર્મ'ના

કાયદાને માનવાની હા કહેતા હશે તેઓ તો સ્હેલાઇથી સમજી શકશે કે **જેવી આપણી લાયકાત તેવુંજ આપણને મળે છે.**: જો આપણે પવિત્ર હોઇએ તો આપણને વધારે સારા સંજોગો અને વધારે સારા ગુરૂઓ મળવા જ જોઇએ. માટે જેમ સાધુવર્ગમાં પવિત્રતા અને જ્ઞાન-વૃદ્ધિ માટે ઉપર કહેલા જેવા ઇલાજો લેવાની જરૂર છે તેમજ **શ્રાવક વર્ગને વધારે લાયક બનાવવાના ઇલાજો** પણ અવશ્ય લેવાવા જોઇએછે જડવાદમાં ડુબી ગયેલા શ્રાવકગણને અધ્યાત્મના પ્રકાશમા લાવવાને માટે પ્રબળ પ્રયાસ થવા જોઇએ છે. આ દેખીતા શરીર ઉપરાંત બીજા શરીરો પણ આપણે છે, કે જે આના કરતાં વધારે કિમતી અને વધારે ચમત્કારી છે, આ જન્મ સિવાય બીજા જન્મો પણ છે કે જેની દરકાર હોય તો આ જન્મને પ્રમાદ કે સ્વેચ્છાચારમાં ગુમાવવો ન પાલવે, જીભથી બોલાયલો એક શબ્દ–શરીરના કોઇપણ અંગથી કરાયલું એક કામ–મગજમાં ઉદ્ભવેલો એક પણ વિચાર પરિણામ ઉત્પન્ન કર્યા સિવાય રહેતો નથી. આવી આવી તત્વની બાબતો ત્હેમને સમજાવવા માટે પુસ્તકો, પેપરો, પેમ્ફલેટો અને પાઠશાળાઓની સવડ જેમ બને તેમ વધારે પ્રમાણમા કરવી જોઇએ છે.

જ્યહારે શ્રાવકો અધ્યાત્મમાં પ્રવેશ કરતા થશે ત્યહારે તેવા લાયક શ્રાવકો માટે લાયક જ ગુરૂ મળી રહેશે. અને તેમ છતાં કોઇ બદમાશ વેશધારી ઢોંગ કરતો જોવામાં આવશે તો આજની માફક તે વખતે તે પૂજાવા પામશે નહિ–જૈન શાસનને કલંક લગાડવામાં તે ફાવી શકશે નહિ; કારણ કે જ્યહાં શ્રાવકો જ સમજુ થાય ત્યહાં ઢોંગીઓ અને ખરા સાધુઓ વચ્ચેનો તફાવત કેમ છૂપો રહેવા પામે ? કેટલાક પંથમાં સાધુઓ શાસ્ત્ર વાંચવાનો ' હક્ક ' પોતા માટે ' રીઝર્વ ' રાખી બેઠા છે.

('All rights reserved'!) તેથી શ્રાવકો અજ્ઞ રહી એટલા બધા અંધશ્રદ્ધાવાળા બની જાય છે કે જેથી સાધુઓ મરજીમાં આવે એવા સ્વેચ્છાચાર સેવી શકે છે અને ઉપર જતાં વળી પોતાને સર્વોપરી મહાત્મા તરીકે પૂજાવી શકે છે. તેવા પંથોમાં એક એક સાધુ પોતાને સૌથી શ્રેષ્ટ માનતો હોવાથી અને ક્રોધ, માન અને ખટપટનુ ઘણુ જોર હોવાથી ત્હાં ' સાધુપરિષદ્ 'ની આશા રાખવી પણ વ્યર્થ ગણાય છે. પરન્તુ આપણા ધર્મમાં હજી સુભાગ્યે જ્ઞાનનો ઇજારો અમુક માણસોને જ આપવામાં આવ્યો નથી; તેથી આપણે દરેક સુધારાની આશા રાખવાને હક્કદાર છીએ. શાસ્ત્રોનું રહસ્ય સાધુઓમા અને શ્રાવકોમાં પ્રવેશ કરશે તો અન્યોઅન્ય એક બીજાની સ્હાયથી તરી–તારી શકશે.

કચ્છમાં થવાની ' સાધુપરિષદ્ ' ફતેહમંદ નીવડો એવી ભાવના ભાવવા હું દરેક વાચકને અરજ કરૂં છું. સુભાગ્યે લિંબડી સમુદાયના કેટલાક વિદ્વાન મુનિવરો પણ હમણાં કચ્છમા છે તેથી આપણે આશા રાખીશુ કે તેઓ સર્વ એક થઇ પરિષદ્‌ને ખરેખરી વિજયવતી બનાવશે.

આર્યસમાજીઓનો જુસ્સો અને થીઓસોફીસ્ટોનુ ગુપ્ત જ્ઞાન આપણે શીખવાનુ છે શરીર અને માનને વોસીરાવી દે એવા મહાત્માઓની એક ટુકડી દરેક પ્રાંતમાં બને અને કઠીન વ્રતો અંગીકાર કરવાની ઉપદેશશ્રેણી ચલાવે એ આપણે માટે ઘણું જરૂરનું છે. જૈનધર કૉન્ફરન્સના હેવાલમાં મ્હેં જણાવેલા ત્રણે સાધુજી જેવા સાધુજી ઉત્પન્ન કરવા માટે અનેક સાધુપરિષદો અને સાધુશાળાઓ થવી જોઇએ છે. એ બધુ જ્યહારે થશે ત્યહારે જ સાધુવર્ગ ' દીપતો ' થશે અને સાધુવર્ગ દીપતો થયા સિવાય શ્રાવક વર્ગ આજકાલની જડવાદ શિખવનારી કેળવણીથી ઉદ્ધાર કે ઉદય જોઇ શકે એવી આશા સ્વપ્નમાં પણ ન રાખવી.

ઉક્ત મુનિસમ્મેલનની તારીખ નક્કી થવાથી મ્હને ખબર આપવામાં આવશે તો બનતી સેવા કરવા તથા સદ્‌ગુરૂઓનાં દર્શન કરવા તે સ્થળે જવા હુ પણ ઇચ્છુ છું. કચ્છની મુલાકાત માટે છેલ્લાં ચાર વર્ષથી મ્હને અનેક આમંત્રણો હોવા જતાં માત્ર દેખાવ કરવા જવું મ્હને પસદ ન હોવાથી હજી સુધી કચ્છમાં ગયો નથી. પરન્તુ આવી શુભ હીલચાલ કરનાર મહાત્માઓની સેવામાં હાજર થવું એને તો મ્હોટામા મ્હોટો લાભ હું માનુ છું.

કચ્છમાં જૈન પાઠશાળા તથા પુસ્તકાલયની સ્થાપના.

કચ્છ-ભોરારાથી એક ગૃહસ્થ નીચેના ખુશ ખબર લખી જણાવે છે. જે ખબર, "સાધુપરિષદ્"વાળા મુનિઓ કેવા ખરે રસ્તે કામ કરવા લાગી ગયા છે ત્હેનો પુરાવો આપવાને પુરતા છે.

લિંબડી સમુદાયના પડીત શ્રી રત્નચંદ્રજી મહારાજ તથા શ્રી છોટાલાલજી વગેરે ૪ મુનિઓનો 'વિદ્યાદાનની શ્રેષ્ટતા' એ વિષય ઉપર વારવાર ઉપદેશ ચાલવાથી કચ્છ-ભોરારાના શ્રાવકોના મન ઉપર ઘણી સારી અસર થવા પામી હતી, જેને પરિણામે એ ગામના જૈનોએ ૮૧૦૦ કોરી કહાડી અને પાઠશાળા સ્થાપવાનું ઠરાવ્યું. વધુ ફંડ કરવા મુંબાઇ ગયેલા શ્રીયુત મુરગભાઇ જેવતે ત્યહાંથી પણ સારી મદદ આણી. બાદ આચાર્ય મહારાજ શ્રી દેવચંદ્રજી સ્વામી તથા પંડીત શ્રીરત્નચદ્રજી સ્વામી સમાગોગામાં બીરાજતા હતા, ત્યહાંજ ભોરારાના કેટલાક શ્રાવકોએ ત્હેમને વિનંતિ કરવાથી તેઓ માગશર શુદ પાંચમના રોજ ત્યહાં પધાર્યા. બીજે દિવસે એક મ્હોટા મેળાવડા વચ્ચે આચાર્યશ્રીએ જૈન પાઠશાળાની સ્થાપના કરી. આ વખતે ખાસ આમંત્રણથી પધારેલા જૂદા જૂદા મુનિઓ અને શ્રાવકોએ અસરકારક ભાષણો આપ્યાં હતાં.

પંડીતશ્રી રત્નચંદ્રજી, શ્રી પ્રેમચંદ્રજી, શ્રી ત્રિલોકચંદ્રજી, શ્રી છોટાલાલજી વગેરે મુનિઓ ઉપરાંત રામાણીઆની પાઠશાળાના શિક્ષક મી. લાલજી રવજી વગેરેનાં ભાષણોથી સ્વધર્મી તેમજ અન્યધર્મી શ્રોતાઓના મન પર સજ્જડ અસર થઇ હતી.

આ પાઠશાળા ઉપરાંત એક જૈન પુસ્તકશાળા સ્થાપવાનો ઉપદેશ પણ મુનિવરોએ કરેલો હોવાથી, શુદ ૮ ના દિવસે એક જાહેર મેળાવડા વચ્ચે ભોરારા સ્થાનકમાં શ્રી ' ગુલાબ પુસ્તકાલય ' સ્થાપવામાં આવ્યું હતુ.

વિદ્યાવૃદ્ધિના પ્રયાસો એજ સાધુઓનુ પરમ કર્ત્તવ્ય છે. મૂર્ત્તિપૂજાદિ પાછળ ફૂજૂલ ખર્ચો, સ્વમાન વધારવાની ખટપટો, કજીઆ ઉત્પન્ન કરવાની ધાંધલો: એ સર્વથી દૂર હોય તે જ અમારો આ જમાનાનો તારનારો ગણાશે.

સદરહુ મુનિવરોએ કચ્છના ૭ કોટી સંઘમા લાંબા વખતથી ચાલતા કુસંપને દૂર કરવા મુંદ્રા મુકામે પધારી એવી તો ઉપદેશધારા ચલાવી હતી, કે જેથી કુસંપ સમૂળ નાશ પામ્યો અને સંપનુ સામ્રાજ્ય પુન તે દેશમાં ફેલાયુ. એ સમુદાયના નવા નીમાયલા અગ્રેસર શ્રીયુત નાનચંદ મૂળચંદ દેવચંદે શરૂમાજ ધર્મોત્સાહના ચિન્હો બતાવવા એવો સ્તુત્ય ઠરાવ કર્યો છે કે, હરસાલ ચૈત્ર શુદ ૧૩ ના દિવસે ' મહાવીર જયંતિ ' ઉજવવી અને ઘર દીઠ એક કોરી (રૂ. ૦।) જ્ઞાનખાતા માટે ઉઘરાવવી.

આવી રીતે કુસંપ દૂર કરાવવા, લોકોને સાચી સખાવતો શીખવવી, સ્વમાન માટે ખર્ચ કરવાના રસ્તા ન બતાવતાં પરમાર્થ તરફ જ દૃષ્ટિ રાખવાનો બોધ કરવો : આ વગેરે ઉત્તમ મુનિવરોના રસ્તા છે, કે જે દરેક સમુદાયે અનુકરણ કરવા જેવા છે. તા. ૧૯-૧૨-૧૦

जैनोमां विद्याप्रचार करवाना प्रयत्न.

(१)

ગરીબ બિચારા જૈન વિદ્યાર્થીઓ !

અફસોસ ! હું સુવર્ણ કેમ ન જન્મ્યો ?

ગરીબ બિચારા જૈન વિદ્યાર્થીઓ ! જેનો કોઇ બેલી ન મળે એવા ગરીબ બિચારા જૈન વિદ્યાર્થીઓ ! ત્હમારૂં દુઃખ જોઇ હવે તો હૈયું હાથ રહેતુ નથી. માબાપની દયાજનક સ્થિતિ અને અજ્ઞાન દશા: એ બન્ને કારણો ત્હમને અંગ્રેજી ભણતર ભણતાં અટકાવે છે તે છતાં સંજોગોને વશ ન થતા વીર પુરૂષની પેઠે ત્હમે તે સંજોગોને પગ તળે કચરીને આગળ વધવા મથોછો—હા, પણ તે ત્હમારૂં શુરાતનભર્યું માનસિક યુદ્ધ જોવા કોણ નવરૂં છે ? ત્હમારી હિંમત, વિદ્યા પરની પ્રીતિ ખાતર ખમવાં પડતાં ત્હમારાં દુઃખો અને ત્હમારી જીગરની ગુપ્ત બૂમો તરફ લક્ષ આપવા કોણ નવરૂં છે ? શું ત્હમારા વડીલ બંધુઓ—પેલા આગેવાનો અને શેઠીઆઓ—પેલા સાધુઓ અને મહાત્માઓ કાંઈ એવા નવરા પડ્યા છે કે ત્હમારા સુધી એમની દૃષ્ટિ પડે ? પોતપોતાના સ્વાર્થની મારામારી જ્યહા ચાલી રહી છે ત્યહાં ત્હમારા જેવા ઓરડાના ખૂણામા બેસીને છાતી ખાલી કરતા છોકરાઓની દરકાર કરવા કોણ નવરૂં છે ? રડો, બાપુ ! રડો, હૃદય ખાલી કરો અને એ આંસુડાંનો વરસાદ આ ત્હમારા મુરબ્બીઓ—પેલા ત્હમારા આગેવાનો—તે ત્હમારા શેઠીઆઓ અને ચોતરફ ઘુમતા ત્હમારા મહાત્માઓના હૃદયપર પડવા,

દો ! પણ, ના. તે હૃદય કાંઈ એટલાં–થોડા ઘડા ભરાય એટલાં–આંસુડાંથી પલળે તેમ નથી. તે તદ્દન કઠોર થઇ ગયાં છે. ત્હેમણે જૈનનો પહેલો સિદ્ધાંત જે **દયા** ત્હેને તો હવામાં જ ઉડાડી દીધી છે ત્હારે હવે ત્હમે શા માટે રડો છો ? કોને સભળાવવા રડો છો ? અને શા માટે ત્હમારી હાલતના પત્રો સાધન વગરની 'જૈનસમાચાર' ઑફીસને લખી લખીને એના બળતા હૃદયને વધારે બાળોછો ? તે ત્હમારૂ દુખ ટાળવા સમર્થ નથી એ ત્હેનુ કમભાગ્ય છે. એક, બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ અને પચીસ વિદ્યાર્થીઓના પત્રો મ્હને મળ્યા છે, કોઇને પ્રીવીઅસના અભ્યાસ માટે અને કોઇને વ્યાપારી લાઇનના શિક્ષણ માટે, કોઇને મૅડીકલ કૉલેજમા દાખલ થવા માટે, અને કોઇને બીજા જ કોઈ અભ્યાસ માટે ઇચ્છા હોવા છતાં **શક્તિ ન હોવાથી** વિચાર માંડી વાળવાની ફરજ પડે તેમ છે, તેથી તેઓ પોતાને માટે શ્રીમતોની મદદ મેળવી આપવા મ્હને લખે છે કેટલાક શ્રીમંતોને મ્હે ભલામણપત્રો લખ્યા હતા, જેમાંના માત્ર બે ગૃહસ્થો સિવાય બીજા કોઇએ કશી ભલાઇ કરવાની ઇચ્છા બતાવી નહોતી. મ્હારી તે વખતની નાસીપાસી ખુદ તે વિદ્યાર્થીઓની નાસીપાસી કરતા અનતગણી અધિક હતી. મ્હને તે આશામાં સુખ માની બેઠેલા વિદ્યાર્થી બધુઓને, પેલો આખી દુનીઆના દુખોમાં શિરોમણિ જેવો શબ્દ–એક 'ના' શબ્દ—લખી મોકલવા કરતા દેહથી જૂદા પડી બીજી દુનીઆમાં સતાઇ જવુ એ વધારે ઠીક લાગતું તથાપિ હા, ધિક્કાર હો આ લેખિનીને, કે તે પેલા નિર્દય, કઠોર, સ્વાર્થી શ્રીમતોના હૃદયને અસર કરવામાં ફાવી શકી નહિ. તે લેખિની–પોતાનુ અભિમાન ન છોડતાં હમેશ ટટાર ને ટટાર રહેતી તે લેખિની જો પોતાના માલીકના થોડાક લઘુ બાંધવોને શાન્તિ ઉપજાવવાના કામ માટે શ્રીમતોને પલાળી ન શકી તો એનું ટટાર ચાલતું

પણ મિથ્યા છે-એની હયાતી પણ ફોકટની છે. મ્હને એમ થયુ, તે વખતે, કે આ મનુષ્ય દેહ-દુખીના દુખ ટાળવાનાં સાધનો **વગરનો** આ મનુષ્ય દેહ પામવા કરતાં કૅલીફૉર્નીઆ, ઍલ્ડોરેડો કે લંકામાં સોનાની ખાણોમાં સુવર્ણ તરીકે-એકેદ્રિય જીવ તરીકે હુ જન્મ્યો હોત તો પણ ઘણુ સારૂ થાત, કે જેથી તે સુવર્ણ વડે અનેક વિદ્યાર્થિબંધુઓની હાજતો પુરી પડત. પોતાનાં સ્વાર્થી પેટ ભરવા માટે અને દુનીઆના અમનચમન ભોગવવા માટે પચેન્દ્રિય મનુષ્ય થવા કરતાં દુનીઆના જીવોને શાન્તિ ઉપજાવવા માટે એકેદ્રિય પથ્થર કે સુવર્ણ થવુ એ પણ એક મ્હોટુ સુભાગ્ય છે,-સાધુઓ એ વાતને ન માને તેથી શું થયું ? એમને એકલા એકલા મોક્ષ સુદરી પકડી લેવી છે ! એમનો આખો આશયજ સ્વાર્થનો છે. હુ એકલો તરૂ ને દુનીઆ જહાનમમાં જાય ! અને તરવાનો ખ્યાલ પણ કેવો ? મોક્ષ નામની **સુંદરી**ને વરવાની ઈચ્છાવાળો ! મ્હારે નથી જોઇતું મોક્ષ, એવુ જ જો મોક્ષ હોય તો. મ્હને તો જગસેવા-પ્રાણીસેવા એ જ મોક્ષ વધારે પસદ છે મ્હને તે અહી જ મોક્ષ સમ લાગે છે. સાધુઓથી દિક્ષાના મેળાવડા પાછળ ૨૦૦—૫૦૦ કે ૫૦૦૦ ખર્ચ કરાવાય અગર કરતાને અનુમોદાય અને પોતાના જૈન બાળકોની કેળવણી માટે ઉપદેશ ન કરાય તો એવુ સાધુપણુ અમને આ લોક કે પરલોક કશામાં કામનું નથી. સાધુઓથી દર્શન માટે આવતા ટોળાબધ શ્રાવકોને જમાડવા વગેરે પાછળ એકેક ચોમાસામાં ૨ થી ૫ હજાર રૂપીઆનું આંધણુ એકજ ગામમાં મુકાવી શકાય, અને જે જ્ઞાન પામી જૈન બાળકો વિશાળ બુદ્ધિના થાય અને એ બુદ્ધિ વડે જૈન શાશનને ઉચ્ચ દશાએ લાવી શકે તે જ્ઞાનના કામમાં સખાવત કરવાનો **ઇસારો સરખો** પણ ન

થાય,—ના—ના-ના-અમને એવા સાધુપણા પર કાંઇ પ્રેમ નહિજ સ્ફુરી શકે. અને ત્હમે ઉપરથી એવા ઢોંગ કરોછો કે "અમે ક્યહાં શ્રાવકોને એવું ખર્ચ કરવાનું કહેવા ગયા હતા ?" માફ કરો, હદ થઈ; ત્હમારા જીગરનો દરેક ખુણો જેણે વરસો સુધીના સહવાસથી દૂરબીન વડે જોયો છે ત્હેને ત્હમે આમ ઉડાડો નહિ; એને હવે વધુ કમકમી ઉપજાવે એવી વાતો બ્હાર કાઢવાની ફરજ પાડો નહિ મહાત્માઓ ! આપણે એક બીજાનુ ખોદવા અત્યારે નવરા નથી **આપણે એક બીજાનું અપૂર્ણ અંગ પુરૂં કરી આપવા બેઠા છીએ.** અમો સંસારીઓની ખામીઓ ત્હમે પુરો. ત્હમારી અમે પુરીશુ **અમારા સિવાય ત્હમારો મોક્ષ છે જ નહિ;** કદી છે જ નહિ જો અમારા સિવાય ત્હમારો મોક્ષ હોય એમ ત્હમે માનતા હો તો અપાસરાઓ છોડો, તે સાથે શ્રાવકોની મદદથી મળતા **માગેલાં મકાનો** પણ છોડો, રહો માત્ર જંગલમાં અને ત્યહાં ધ્યાનમાં જેમ 'અવધુ' યોગીઓ આજે પણ કરે છે તેમ પડયા રહો તો અમે ત્હમને ખરા સ્વતંત્ર ગણીશુ ત્હમારે રહેવુ છે **અમારી સાથે**, **અમારામાં**, અમારા **ખર્ચે**, અમારી **સીફારસથી**, અને અમારા બાળકોને કેળવવા-સુધારવા—**જીવતા રાખવામાં** ત્હમારે **પાપ** માનવું છે અને ત્હમારી માનતા—પૂજાઓ પાછળ અમારા ખીસ્સાં ખાલી કરાવવા છે ! અને ઓ શ્રાવકો ! હવે તો ત્હમે ચેતો ! હવે તો પ્રકાશમાન જમાનાનો પ્રકાશ કાંઇક ત્હમારા ઉપર પડવા દો. **ગુરૂભકિતને પૈસા** સાથે કશો સબંધ નથી એ બરાબર યાદ રાખો. નિગ્રથી ધર્મ છે, પૈસા વગરનો ધર્મ છે, માટે સાધુ સબંધે કોઇ કામમાં પૈસો ખર્ચવો જવા દો જે કાંઇ ખર્ચ કરો તે સાધુ પદથી હલકી પાયરી અગર તો 'સુશ્રાવકપણું' ત્હેને ખીલવવામાં કરો.

સારા 'સાધુ' ક્યહારે થશે ? **શ્રાવકો** સારા હશે તો જ કારણકે **શ્રાવકમાંથી જ સાધુ થવાય છે.** અને સારા 'શ્રાવક' ક્યહારે થશે ? વિશાળ બુદ્ધિ, તનદુરસ્તી, ગુજરાનનાં સાધન, **હરીફાઈવડે જીવતી** દુનિઆ વચ્ચે ટકી રહેવાની શકિત. આ સર્વ એમનામાં આવશે ત્યહારે જ—અને ત્યહારેજ અને ત્યહારેજ. તપાસો **ત્હમારા આજના જૈનોની બુદ્ધિ** કે જે હજારો રૂપીઆ દરસાલ ત્હમારી શીખડાવેલી રીતીએ જીવદયા પળાવવામાં ખર્ચે છે, અને પછી ધ્યાનમાં લ્યો પેલા **ભણ્યાગણ્યા અંગ્રેજોની બુદ્ધિને,** કે જેણે લંડન શહેરનાં ૧૦૦૦૦ છોકરાંઓને વનસ્પતિના આહારપર અને ૧૦૦૦૦ ને માસાહાર પર છ મહીના સુધી ગુજારો કરાવ્યા પછી પ્રસિદ્ધ ડાકટરોની સમક્ષ ત્હેમના બળની, બુદ્ધિની, વજનની, છાતીના માપની, દોડવાની શક્તિની વગેરે તમામ બાબતની પરીક્ષા કરાવી અને વનસ્પત્યાહાર બધી રીતે શ્રેષ્ટ છે એમ સાબીત કરી આપ્યુ, આખી દુનીઆને વનસ્પત્યાહાર વાપરવાનો શોખ લગાડી દીધો લંડન શહેરમાં લાખ્ખો ઘેટાં—બકરાં દરરોજ બચશે. આ શુ બુદ્ધિનો પ્રતાપ નહિ કે ? શુ જીવદયાનું કામ પણ બુદ્ધિ **વગર** થશે કે ? અને બુદ્ધિ કાંઇ ભણ્યા વગર જ આવવાની કે ? ૧૦૦ માણસ ભણશે તો ૨-૪ **મહાબુદ્ધિવાન** થશે. છે ત્હમારામાં ૧૦૦ ને ભણાવવા જેટલી હિમત અને ધીરજ અને પ્રેમ ?

દુનીઆમાં જીવવુ એ આજકાલ અતિ કઠીન થઇ પડયુ છે એ વાતનો અનુભવ 'ભિખ્ખુ'ઓને કયાંથી હોય ? એમને એક રોટલી માગતા પાચ લાડુ મળતા હોય ત્યહાં પછી રળવાનું કેવુ મુશ્કેલ થઈ પડયુ છે ત્હેનો અનુભવ શી રીતે હોય ? કદાપિ થોડો ઘણો અનુભવ હોય તો એકાદ કેવળચદને કે એકાદ ખેતસીને હોય, બીજાઓને નહિ જ. આજે વ્યાપાર પણ યુરોપીઅનોએ એકહાથ કરવા માંડયો છે.

આપણાં ન્હનાં ન્હાનાં ગામડાઓમાં પણ તે લોકો પહોંચી વળે છે અને માલ ખરીદી લે છે. આપણે માટે ઘણુંજ થોડા ક્ષેત્રો ખુલ્લાં રહ્યાં છે અને વખત જાય છે તેમાં આપણે છેકજ કફોડી હાલતમાં આવી પડીશું. આથી સમજાશે કે અમદાવાદમાં રહેનારાઓને માત્ર અમદાવાદી વ્યાપારીઓ સાથે જ હરીફાઇ કરીને રળવાનુ નથી પણ આખી દુનીઆના લોકો અમદાવાદમાં આવીને કે એજન્ટોદ્વારા જે **હરીફાઇ** કરો રહ્યા છે તે **હરીફાઇમાં ઉતરીને જીતીએ તો જ પેટપુર રોટલો મળશે,** નહિ તો ભૂખ્યા મરવાનું છે. હવે જ્યહારે હમારે હરીફાઇ તો **આખી દુનીઆ સાથે** કરવાની છે અને કેળવણી તો **એક ગામડામાં** મળતી હોય તેટલી જ લઇને અપાસરામા બેસી જવુ છે, ત્યહારે તેટલી કેળવણી અને તેટલા ઉદ્યમથી અમારૂં પેટ કેમ કરી ભરાવાનુ હતું ? અને પછી પેટ ન ભરાતા ચોરી, જૂઠ, છળકપટ, કન્યાવિક્રય, ચર્મદલાલી, ધર્માદાનું હોઇઆ કરવાનુ એ વગેરે બધુંએ કરવું પડે એમાં શુ આશ્ચર્ય ? સેંકડો આગેવાનો ધર્માદાની રકમો બથાવી પડીને શ્રીમત બન્યા છે તે કોણ નથી જાણતુ ? પણ ત્હેનો ઉપાય શુ ? ઘરમાં હાંડલાં કુસ્તી કરતાં હોય અને શેઠાઇનો મોભો જાળવવા માટે ખર્ચ તો કરવુ પડતું હોય, ફલાણા રખજી મહારાજના શ્રાવકો સઘ કાઢીને વાંદવા આવ્યા હોય તે પેલા આગેવાન શેઠને ઘેર ઉતર્યા હોય ત્હેમને જમાડવા હોય, અને પોતાને કેળવણી ન મળેલી હોવાથી દુનીઆની હરીફાઇમાં પડીને પ્રમાણિક ઉદ્યમથી મળતો પૈસો મેળવ્યો ન હોય, તો પછી ધર્માદાની જમા રકમ ઓહીઆં કર્યાં વગર કાંઇ છુટકો ? આ બધું પાપ કોને માથે છે તે મ્હારે મ્હોઢે કહેવા કરતાં કોઇપણ ધર્મના 'વિચારક' ને કે તર્કશાસ્ત્રના અભ્યાસીને પૂછો એટલે સાધુવર્ગની આંખો ઉઘડે એવો જવાબ મળશે.

આજે અમારે **વ્યવહારૂ** (પ્રૅક્ટીકલ) ધર્મ જોઇએ છે અને જૈન ધર્મ—ખાસ કરીને **સાધુમાર્ગી** જૈનધર્મ તો વ્યવહારૂ જ છે; આજના હરીફાઇના જમાનામાં અમને પાછા ન પાડે એવો એ ધર્મ છે. પરન્તુ માત્ર **ધર્મઘેલા** (ધર્મ**પ્રેમી** નહિ) સાધુઓએ એનું સત્યાનાશ વાળી નાખ્યુ છે. દરેક માણસે પ્રથમ 'માર્ગાનુસારી' બનવું, પછી 'શ્રાવક' બનવુ અને પછી 'સાધુ' બનવુ એ વાત મ્હારા અનુક્રમમાં આવે છે અને મ્હને ત્રણે સ્થિતિઓ માન્ય છે. 'માર્ગ'-પવિત્રતાના માર્ગને અનુસરવાની શરૂઆત કરનારા 'માર્ગાનુસારી'ઓએ નીતિના સિદ્ધાતો સમજવા અને પાળવા અલબત તેઓ માત્ર સ્વાર્થજ સાધે, પરમાર્થ માટે બધાયલા નથી; પણ નીતિ-**મય** સ્વાર્થ સાધવાને લીધે બીજા કોઇના સ્વાર્થમાં નુકસાનકર્તા તેઓ નહિ જ થઇ પડવાના. ત્યાર પછી 'શ્રાવકો' એટલે પરમાત્માના વચનો (લખાયલાં, પ્રેરાયલાં કે બોલાયલાં) શ્રવણ કરે અને તેથી પરમાર્થ માટે જ પોતાનુ જીવન છે એવો ખ્યાલ પૂરેપૂરો પામે એવા પુરૂષો બને. 'શ્રાવકો' કોણ? દુનીઆના 'સ્વયસેવકો'—જગતના 'વૉલટીઅરો'—પ્રાણીસૃષ્ટિના સહોદરો-વિશાળ પેટવાળા સાગરો...: શ્રાવકો' કોણ? ઘર બાળીને 'તીર્થ' કરે તેઓ (તીર્થ એટલે તારે એવું કામ—જગતનો ઉદ્ધાર કરે એવું કામ—બળ-બુદ્ધિ કે સુખ કોઇને જેનાથી મળે એવું કામ)...શ્રાવકો કોણ? દુ ખીની બૂમ સાંભળી મ્હોંમાંનો કોળીઓ પણ પાછો ફેકી દે તેઓ... 'શ્રાવકો' કોણ? દરરોજ બાર ભાવનાઓમાં એકવાર તો ડુબકી મારે જ અને આખા વિશ્વથી એકતા અનુભવે તેઓ...'શ્રાવકો' કોણ? પ્રાત કાળ-માં સુસ્તીને ફેકી દઇ એ શ્રેષ્ટ મુહુર્તમાં સામાયિક—સમાધિ ધરીને પર-માત્માની શક્તિનો ઝરો પોતામાં ઉતારી લે અને એ શક્તિ વડે

આખો દિવસ ઉદ્યમ કરે અને એ ઉદ્યમમાં કાંઇ દોષ થઇ ગયો હોય તો સાજે 'પ્રતિક્રમણ' વડે દોષો માટે પશ્ચાત્તાપ કરી લે. પરન્તુ જેને સામાયિક જ નથી તેને પવિત્ર ઉદ્યમ કેવો? અને ઉદ્યમ નથી એને પ્રતિક્રમણ શાનુ? માત્ર શબ્દો રૂપી સામાયિક અને પ્રતિક્રમણમા અમારા હજારો ઘેટા જેવા ભાઇઓને ગોંધી રાખનારા ઓ ગોપાલકો! આ બકરા-ઘેટાને ત્હમારા કબજામાં ભૂખે મરવા નથી સોંપાયાં તે વાતનુ કાંઇ ભાન છે કે?

અમારે આજે પ્રૅકટીલ-વ્યવહારૂ ધર્મ જોઇએ છે. જે ધર્મ અમને આખા દિવસોને દિવસો એક જગાએ ગોંધી રાખે તે ધર્મ અમને આ **જમાંનામાં** તો કામનો નથી. સમયસમયને અનુસરીને ભગવાને ધર્મ સબધી કાયદાઓમા ફેરફાર કર્યો છે,—અરે ખુદ નમોકકાર મત્રમા પણ ફેરફાર કર્યો છે. સાધુના કપડામા અને આચારમાં પણ જૂદા જૂદા જમાનામાં ફેરફાર કરવો પડયો છે તેમ આ જમાનામા—હરીફાઇના આ જમાનામાં-ઓછી તાકાદ અને ઓછી પુન્યાઇવાળા આ જમાનામા અમારે ધર્મ **વ્યવહારૂ**-પ્રૅકટીકલ જોઇએ છે, કે જે ધર્મ અમારૂ વર્ત્તન શુદ્ધ કરે, અમને પવિત્ર ઉદ્યોગ કરવા માટે જોઇતો **વખત—પૈસો અને શરીરબળ** મેળવતા અટકાવે નહિ, પણ ઉલટું અવર્ણનીય બળ **સામાયિકના રહસ્યમાંથી** મેળવી આપે, જે ધર્મ અમને આખા દિવસના પ્રમાણિક ઉદ્યોગમાંથી મળેલા થાકને ભૂલાવવા અને હ્રુદયને ઠારવા **પ્રતિક્રમણ** રૂપી ઠડુ જળ પાય અને ભક્તિરસથી ટપકતાં અને આત્મવીર્યનો ઝરો વહેવડાવતાં (કોઇ સમર્થ જ્ઞાનીનાં રચેલાં) સ્તવનો વડે શાતા ઉપજાવે. અમને સાધુને વાંદવાનાં ખર્ચ, સાધુની દિક્ષાનાં ખર્ચ, લ્હાણી—પ્રભાવનાનાં ખર્ચ આજે ન જોઇએ; જે વખતે જોઇતા હતા તે વખતે અમારી પાસે **પૈસો અને શરીરબળ અને ફુરસદ** ત્રણે પુષ્કળ હતાં. ચક્રવર્તીઓએ એવાં કામોમાં ખર્ચ

કરેલાં તે વખતો આજે રહ્યા નથી. અમને હાલ તો ચક્રવર્તી રાજા અંગ્રેજના ન્હાના સરખા નોકર તરીકે પણ કોઇ રાખતુ નથી. અમારી તેટલી પણ લાયકી ત્હમે રહેવા દીધી નથી, અને તે છતાં ચક્રવર્તીએ કરેલા દિક્ષાના વરઘોડા, સહસ્ત્રવાહિની પાલખી, સોનારૂપાનાં ઉડાડાતાં ફુલ અને જમણનાં વાયણાં, લ્હાણીઓ, ભોજનો વગેરે શું જોઇ કરાવો છો ? આ પ્રમાણે પૈસાની રેલછેલ ક્યાંથી કરાવો છો તે ત્હમને ખબર નથી શું ? ભૂખે મરતા, અજ્ઞાન દશામા રીબાતા, સમકીતનો અંશ પણ હજી નથી પામ્યા તેવા ગરીબ લોકોને લૂટનારા પોતે કેવી રીતે સુખી થવાના હતા ? અમે મરી રહ્યા છીએ. શરીરની કમજોરીમા, પૈસાની કમજોરીમા, બુદ્ધિની કમજોરીમાં અને સ્વતંત્રતાની કમજોરીમા અમે સડીએ છીએ. એવા જે અમો એમને હવે આવા ઉપદેશોની જરૂર નથી અમને, હુ ફરીફરીથી અરજ કરૂં છુ કે, અમને હવે વ્યવહારૂ—પ્રૅક્ટીકલ ધર્મના ઉપદેશની જરૂર છે

અને હું ફરીથી યાદ કરાવુ છુ કે, સાધુમાર્ગી જૈન ધર્મ વ્યવહારૂ ધર્મ છે. અમારે નથી મૂર્ત્તિ પૂજવામા વખત કે પૈસો કે શક્તિનો વ્યય કરવાનો. અમારા ભગવાને મ્હોટી વાત એ શીખવી દીધી છે કે "ત્હમારો મોક્ષ ત્હમારા જ હાથમા છે." એટલે પછી અમારે કોઇ સાધુના શરીર સાથે પણ મોહ રાખવાની જરૂર (શાસ્ત્રાધારે તો) રહેતી નથી. અમારા ભગવાને ' ગૃહસ્થ લિંગે સિદ્ધા ' એટલે સુધી ઉદારતા બતાવી હોવાથી અમે જો ગૃહસ્થ તરીકે મહાદયાળુ, અત્યંત કર્ત્તવ્યપરાયણ અને ધર્મનું અંદરનું રહસ્ય સમજી યોગમાં ઉંડા જઇએ તો ગૃહસ્થ છતાં પણ અમને મોક્ષ આપવાની અમારા નિષ્પક્ષપાતી ભગવાન ના કહેતા નથી. અમારૂં સામાયિક અમને આખો દિવસ ચાલે એટલુ માનસિક બળ અને શાન્તિ અક્ષનાર એક 'તાકાદનો ઝરો' છે,

એક વ્યવહારૂ મદદગાર છે. અમારૂ પ્રતિક્રમણ અમને શ્રદ્ધાવાન-કોમળ હૃદયના અને ઇન્દ્રિયદમન કરનારા તથા ભૂલનો પસ્તાવો કરનારા બનાવીને જીંદગીમાં સુખ મેળવવાને વધારે લાયક બનાવે છે. આ ધર્મ ખરેખર વ્યવહારૂ છે-પ્રૅક્ટીકલ છે, પણ તે ધર્મનું શિક્ષણ આપનારા વ્યવહારૂ નથી; કારણ કે તેઓ પ્રાય દુનીઆમા મળી શકતા જ્ઞાન વગરના છે. દુનિઆ અને સ્વર્ગને સબધ છે, અને દુનીઆનુ જ્ઞાન મેળવ્યા વગર-દુનીઆમા સુખી જીદગી ગાળવા માટે જોઇતા ધૈર્ય-સહિષ્ણુતા—ઉદારતા-પ્રેમ-ઉદ્યમ એટલે તપ એ વગેરે ગુણો મેળવ્યા વગર સ્વર્ગમા જવાને કોઇ પ્રાણી અધિકારી જ નથી દુનીઆ એ સદ્ગુણો કેળવવાની નિશાળ છે અહી અમને દુખો રૂપી મ્હેતાજી સાકરીઓ ચુંટીઓ ખણીખણીને અનુભવ આપે છે અને એક પ્રાણીને બીજા પ્રાણી સાથેનો સબંધ સમજાવે છે. અમે તે સબધ સમજયા સિવાય અને સહનશીલ, ઉદાર, નિસ્વાર્થ પ્રેમી થયા વગર સાધુ બનીએ તો ત્હાં શુ અમારા **સૂક્ષ્મ શરીર** બદલાઇ જવાનાં હતાં ? ત્હાં ઉદારતા અને સહનશીલતા ક્‌હાથી આવવાની હતી ? આ બધા ગુણો કેળવી કેળવીને અમે શુદ્ધ 'શ્રાવક' બનીએ અને દુનીઆની સેવા કરીએ: તે **પછી** અમારે માટે સાધુપણુ છે. દુનીઆમાં **રહીને** 'ત્યાગ' કરી શકીએ તો જ દુનીઆ છોડયા **પછી** 'ત્યાગ' થઇ શકશે, તે વગર નહિ જ. ત્યાગ કાંઇ **વસ્તુનો** નથી, વસ્તુ ઉપરના **મોહનો** છે પૈસો, સ્રી અને ક્રોધ ન્હડે એવા સંજોગોના વચ્ચે રહીને અમે પૈસો બીજા માટે ખર્ચી નાખતાં શીખીએ, બીજાને શાતા ઉપજાવવા માટે જોઇતા બળ ખાતર સ્રીસેવનમાં મિતવ્યયી બનીએ, અગર અમુક ઉચ્ચતમ પરમાર્થનું કામ પાર પાડવાનું હોય તેવે વખતે સમ્પૂર્ણ બ્રહ્મચર્ય પણ પાળીએ અને

ક્રોધના પ્રસંગને જોઇને હસીએ; એ અમારૂં 'શ્રાવકપણું' ! એવા 'શ્રાવકપણા'ના સિદ્ધાંત માટે જ અમે જૈન ધર્મના નામથી મગરૂર છીએ; નહિ કે ક્રોધ, સ્વાર્થ અને ખટપટ તથા ટુંકી દ્રષ્ટિમાં રમી રહેલા સાધુ માટે.

પણ શું સઘળા સાધુ એક સરખા છે ? કોણ જાણે ? કેવળી પ્રભુ જાણે, સૂક્ષ્મ શરીર જોઇ શકનાર જ્ઞાની જાણે ખુશામત આપણાથી દૂર હો, નિંદા આપણામાથી નાશ પામો. જે વાત આપણે જાણતા નથી તે પર મત આપવાનો આપણને કશો અધિકાર નથી પરન્તુ **સારી આશાઓ** રાખવાનો તો આપણને અધિકાર છેજ અને આશામાંથી પણ વસ્તુ ઉત્પન્ન કરી શકાય છે આપણને હજી આશા છે કે કેટલાક એવા પુરૂષો પણ હશે કે જે પોતાના ભક્તોની આવી દુખી દશા માટે એકાંતમાં આંસુ પાડતા હશે ત્હેમના ચરણમાં આપણું શિષ આપણે ઝુકાવીશું એમને ખોળાપાથરી કરીશું, એમને કરગરીને કહીશું કે ઓ જગતના ઉદ્ધારકનું મહાન પદ પામેલા મહાત્મા ! રડ નહિ, અમારા દુખો માટે રડ નહિ, રડીને તે શક્તિ ઓછી કર નહિ પ્રેમમાં અગાધ શક્તિ છે અને પ્રેમનો તું સાગર છે, તો રૂદન દ્વારા પ્રેમ વહેવડાવવા કરતાં શબ્દ દ્વારા જ તે પ્રેમ વહેવડાવ પિતા ! ઉઠ, જા પેલા ત્હારા ભક્તોના ઘેર, આ ઝોળી કે જેમાં તું ત્હારે માટે હમેશ ભોજન લાવતો ત્હેને હમણાં અહીં જ રાખીને જા, અને કહે કે તેઓ ત્હારા પુત્રોને માટે કાંઇક કરૂણા કરે. કહે કે ત્હારા પુત્રો તે ત્હેમના ભાઇ છે, અને મહાવીરના પણ પુત્રો છે, માટે આ બધા અજ્ઞાન દશામાં સડતા હજારો જૈન બાળકોને કેળવવાના કામ માટે પોતાની દોલત અર્પણ કરી દે. કહે કે દોલત આપ્યેથી

ઓછી થતી નથી પણ ચક્રવર્તી વ્યાજે વધે છે. કહો કે, તે જો ખરો જ જૈન હશે તો 'કર્મ'ના કાયદામા ત્હેને વિશ્વાસ હોવો જ જોઇએ અને 'કર્મ' ને માનો તો પછી આવતા જન્મમાં આજે કરેલાં શુભ કર્મોનાં ફળ મળશે જ એ બાબતમાં શ્રદ્ધા કેમ નથી રાખી શકતા? કહે કે, સાધુ પર ભક્તિભાવ જેનામાં હોય તે શ્રાવક સાધુનું નહિ પણ સાધુએ બતાવેલા દુખી પુરૂષોનુ પેટ ભરવામાં કદી આનાકાની કરી શકે જ નહિ, અને કરે તો તે 'ભક્ત' કહેવાય જ નહિ.

બે રસ્તા ખુલ્લા છે, ચાહે તો દુનીઆ અને દુનીઆના માણસો કે જેમની દયા કરવાની ત્હમને ઇચ્છા નથી ત્હેમનો લાભ લેવાની ના કહો અને જંગલમાં રહી 'અબધુ' બનો, કે જેથી જલદી જલદી ત્હમારૂ કલ્યાણ થશે,–અગર–તેમ ન થઇ શકે અને દુનીઆની એટલે માણસોની હદમાં રહેવુ હોય અને માણસોએ ઉત્પન્ન કરેલાં કપડાં, અન્ન (અને ત્હમારા માનાર્થે વાપરવાના પૈસા) વગેરેની ત્હમને જરૂર જ હોય તો સમય વિચારીને, સંઘની સ્થિતિ વિચારીને અમારા શ્રીમંતોને સીધો ઉપદેશ આપો કે જેથી તેઓ કેળવણીના પ્રચારમાં તન–મન–ધનથી મદદ કરે. 'શાસ્ત્રમાં આવી છૂટ અમને આપી નથી' એમ કહેશો તે નહિ ચાલે. શાસ્ત્રમાં **જરૂર પડયેથી** નદી ઓળંગવાની ત્હમને છૂટ આપી છે કે વારૂ? શું દેશ—કાળ જોવાની આંખો ભગવાનને નહોતી એમ કહેવાની ત્હમે હિંમત ધરો છો કે? ખરેખર ત્હમારા આ જવાબથી ત્હમે ખુદ પૂજ્ય પરમાત્માનું 'લાઇબલ' કરો છો. અને વળી કહો કે શું ત્હમે ત્હમારી દીનચર્યા અને રાત્રીચર્યામાં દરેક કામ ભગવાને કહેલી આજ્ઞાઓને **પુરેપુરી રીતે અનુસરીને** જ કરોછો કે? ઓ વડીલો! ઓ મુરબ્બીઓ! ઓ મહાત્માઓ; હવે તો હદ થઈ; હવે તો **સમય**-

ને પીછાનો અને સમયને ન પીછાની શકતા હો તો કૃપા કરી એટલો નિયમ લ્યો કે. "હુ વધારે જ્ઞાન ધરાવતો ન હોવાથી આ બાબતના નિશ્ચય ઉપર આવી શકતો નથી; માટે હવે પછી હુ કોઇ જાતનો ઉપદેશ જ નહિ આપુ; હવે પછી હુ મ્હારા ગુજરાન માટે ગોચરી કરવા ઉપરાંત બીજી બાબતમાં હાથ જ નહિ ઘાલુ, હવે પછી હું મ્હારાં દર્શન માટે આવતા સઘની વાત આગળથી જાણીશ તો સાફ લખાવી મોકલીશ કે 'હું ઓરડામાં સાંકળ વાસીને તેટલા વખતનો સંથારો કરીશ; પણ મ્હને લાગે છે કે દર્શન કરાવાને લાયક તો ઘણાજ્ઞાની—ગુણી મહાત્માઓજ છે, હું નહિ, અને તેટલા માટે હુ ત્હમને મ્હારાં દર્શન આપી દોષીત નહિજ બનુ' હવે પછી હું શ્રાવકોના પૈસાનો વ્યય થતો હશે એવાં કોઇ પણ કાર્યમાં શામેલગીરી નહિ આપું." આટલા નિયમ ગ્રહણ કરો, તો પણ મ્હોટો ઉપકાર થશે તો પછી ત્હમે ખરેખર જ પૂજ્ય–પૂજાવાને યોગ્ય બનશો. જેઓ પોતાને મહાત્મા માને છે તેઓ પૂજાવાને યોગ્ય નથી જ; જેઓ પોતાને અપૂર્ણ અને દોષીત સમજે છે અને માન–પૂજાથી દૂરજ ભાગતા ફરે છે તેઓજ ખરેખર પૂજ્ય છે અને ત્હેમને તો હજારો ગાઉ દૂરથી પણ વદન થઈ શકે છે.

કાં તો મહાત્માઓ અમારા વર્ગને સીધે રસ્તે દોરવાને તૈયાર થાય તો ઠીક, અગર તો તદ્દન અલગ રહેવાનો નિયમ કરે તો ઠીક. જો તેઓ સીધે રસ્તે ઉપદેશ દે તો હજીએ કાંઇ બગડી ગયુ નથી. ચાતુર્માસની મોસમ નજીકમાં જ છે; ધર્મયુદ્ધનુ મુહુર્ત હાથવેતમાં જ છે. દરેકે દરેક સાધુ પોતાને યોગ્ય લાગે એવી શૈલીથી અને એવા શબ્દોમાં શ્રીમંતોને બોધ કરે તો કૉન્ફરન્સ ઑફિસ પાસે કેળવણી ફંડ (એકજ ચાતુર્માસમાં) બે લાખ રૂપીઆથી ઓછુ ન

થાય એ વાતની હું ગેરન્ટી આપું છું. અમે શું કરીએ ? અમારી બધી બાજી સાધુજીના હાથમાં છે. એમની મદદ વગર અમારી એકકે બાજી સુધરવાની નથી, નહિ આ લોકની કે નહિ પરલોકની. એટલા માટે જ અમારે સાધુઓના હજારો દોષ નજરે જોવા છતાં વળગતા જવુ પડે છે અને ખુશામત કરવી પડે છે,–ખુશામતમાં પણ પરમાર્થ રહેલો છે, અને તેથી જ તે આજકાલ જરૂરની ચીજ છે.

ત્ય્હારે હવે સઘળો આધાર આવ્યો **ચાતુર્માસ** ઉપર. અષાડી પૌર્ણીમાએ ચાતુર્માસ શરૂ થશે મુરબ્બી શ્રાવકો ! અમુક સાધુ પધારે તો આટલુ ખર્ચ કરીશુ અને આટલુ ઉજ્વરાણુ કરીશું એવા વિચારને હમણાં છોડી દેશો નહિ. ત્હમારા માનીતા સાધુના માનમાં જે કાંઇ ખર્ચ ત્હમે કરવા ધાર્યું હોય તેથી સવાઇ રકમ એકઠી કરી રાખજો. પણ તે રકમ કોઇ જમેલાને જમાડવામાં ન ખર્ચી નાખતાં—

અજમેર જૈન કૉન્ફરન્સ ઑફિસ જોગ,

મોતી કટલા—**અજમેર.**

એ શિરનામે મોકલી આપવા કૃપાવાન થજો, અને તે સાથ લખજો કે " આ રકમ **જૈન બાળકોને કેળવણી આપવામાં**—અમારા ન્હાના ભાઇઓ, આખા હિંદના જૈન વિદ્યાર્થીઓ પૈકી જેઓને મુશીબત હોય ત્હેમને શાતા પમાડવામા, અમારો જૈનધર્મ તેઓ છોડે નહિ અને જૈન ધર્મનું રહસ્ય ' દાન ' છે એમ તેઓ દેખીને દાન ગુણ શીખતો જૈન ધર્મ ચુસ્તપણે પાળવાને કમર કસે એટલા માટે ત્હેમને શાતા પમાડવામાં—ભણાવવામાં અને ધીરવામાં ખર્ચજો "

કેમ સંઘના પતિઓ ! સઘ નામની આજકાલ સ્ત્રી થઈ બેઠેલી વ્યક્તિઓના વરરાજાઓ ! આ વાત એક વરસને માટે–**માત્ર એકજ** વરસને માટે મજુર રાખવા કૃપા કરશો કે ? એક વર્ષ દુકાળ પડે છે તો શુ કરો છો ? તો પછી આ વર્ષ અધશ્રદ્ધાનો દુકાળ પડયો છે એમ માની, ચોમાસામાં ખર્ચવા ધારેલી કુલ રકમનું ઉધરાણુ કરી અજમેર મોકલી આપો ત્હેની ત્હમને રીતસરની પહોંચ આપવામાં આવશે અને પેપરમાં પણ નામો પ્રસિદ્ધ થશે દર અઠવાડીએ ૨૦૦—૫૦૦—૧૦૦૦ રૂપીઆ એકઠા થવ'ના નવાનવા ખબરો સાંભળી ત્હમારા હ્રદયમાં આનદનાં ઝરણાં વહેવા લાગશે. પરમાર્થની ભવ્ય ઇમારત ચણવા માટે ત્હમે મુકેલી એક ઈંટ ઉપર બીજાની એક ઈંટ ગોઠવાઇને થોડા વખતમાં સુંદર મેહેલ તૈયાર થતો જોઇને ત્હમને ખુશાલીનો પાર રહેશે નહિ. તે એકઠી મળેલી રકમોમાંથી **હમેશ નભે એવુ** મહાન કામ થશે અને ફલાણા મહારાજે ચોમાસુ ત્હમારા ગામમાં કર્યાની વાત તો બીજી જ સાલે ભૂલી જશો

ચાતુર્માસમાં કોઇ ગામના શ્રાવકો દર્શને આવે તો ત્હેમને ન જમાડવા કે ? એમ ત્હમે પૂછશો એ હું જાણું છું. અને કેમ ન જાણું ? હું ત્હમારો જ ન્હાનો ભાઇ છું. મ્હોટા ભાઇઓ રોજ રોજ કરતા હોય તે જોવા—તપાસવામાં અને ધ્યાનમાં રાખવામાં ન્હાના ભાઇઓને બહુ મજાહ પડે છે ત્હમે ઉપલો પ્રશ્ન કરશો પણ તે પ્રશ્ન બહુ કઠીન નથી. ત્હમારા કરતાં વૈષ્ણવોમાં ભક્તિ વધારે છે તે ત્હમને જણાવવું પડે તેમ નથી. તે ભાઇઓ જ્યહારે તીર્થયાત્રાએ જાય છે ત્યહારે કોઇનું પાઇનુ પણ ઋણ ચઢાવતા નથી, બદામભાર ચીજ કોઇની ખાતા નથી, યાત્રાએ ચાલ્યા ત્યારથી ઘરમાં પાછા પેઠા ત્યહાં સુધીનું તમામ ખર્ચ

પોતાના ખીસ્સામાંથી કરે છે અને તીર્થ સ્થળે જઇને ગરીબમાં ગરીબ માણસ—મહીને ૪—૫ રૂ. રળનારી વિધવા પણ ૨૫—૫૦ રૂપીઆ દાન કરીને આવે છે. સામાન્ય માણસો ૫૦૦—૭૦૦ અને શ્રીમતો તો હજારો રૂપીઆનું દાન કરી આવે છે. હવે ત્હમારી 'તીર્થયાત્રા' યાદ કરો. શું સાધુજી એ 'જંગમ તીર્થ' નથી? પૂછો ત્હમારા શાસ્ત્રોને, તે કહેશે કે સાધુ એ 'જંગમ તીર્થ' છે. અને હાલતા—ચાલતા—બોલતા—ઉપકાર કરતા આ તીર્થની ભકિત ત્હમે લોકો કેવી રીતે કરો છો? ભકિતના નામે જઇને ધર્માદાનું ખાઓ છો કે? ધિક્કાર છે એ ખાવામાં! ધર્મ નિમિત્તે જવું અને ધર્માદાનું ખાવુ એના જેવું સાંકડા મનનુ કામ બીજુ કોઇ છે જ નહિ. દર્શને આ-વેલા ભાઇઓને ઉતારા વગેરેની ગોઠવણુ કરી આપવી અને પૈસા ખર્ચતાં પણ ખરાબ સીધું ન મળે એવી સગવડ કરી આપવી એજ ત્હાંના સંઘનું કર્ત્તવ્ય છે, એથી વધુ નહિ જ. અને વાંદવા આવેલા શ્રાવકોએ દર્શન કરી બે ચાર દિવસ રોકાઇ સ્હવાર—બપોર—સાંજ તત્ત્વનો ઉપદેશ શ્રવણુ કરી, આવ્યા હતા તેથી વધારે શાન્ત અને વધારે પવિત્ર બની, પાછા જતી વખતે તે ગામના સ્થાનક, જૈનશાળા, અના-થાશ્રમ, પાંજરાપોળ, લાઇબ્રેરી વગેરે ખાતાંઓને અમુક હજાર કે સો રૂપીઆની સખાવત કરતા જવું જોઇએ. આનુ નામ 'યાત્રા'! બાકી તો હરામનુ ખાવાના ઢોંગ સમજવા જમવા—જમાડવા પાછળ એક પાઇ પણ ખર્ચવી આ દેશને અને ખાસ કરીને **નિર્ધન સ્થાનક-વાસી જૈન કોમને** હવે પાલવે તેમ નથી—એવી એની દશા થઇ ગઇ છે. હવે તો મરેલાને નીચોવવા જેવુ થાય છે.

કામ તો ઘણાંએ કરવા જેવાં છે. જૈનોમાં વિદ્યા વધારવાનું કામ, નિરાધાર જૈનોનો હાથ પકડી ઠેકાણે પાડવાનું કામ, વિધવાઓની દશા

સુધારવાનુ કામ, એમ (દેશસેવાની મ્હોટી વાત બાજુએ રાખીએ તો પણ ખુદ જૈન વર્ગની સેવાનાં પણ) અનેક કામો કરવા જેવાં છે. પરન્તુ કોઇ કામ પૈસા વગર બનતુ નથી. અને જ્યહાં સુધી ઓછા જરૂરી કે બીન જરૂરી કામો પાછળ ખર્ચાતો પૈસો બચાવવામાં ન આવે ત્યહાં સુધી આ વધારે જરૂરી કામો પાછળ પૈસો મળવો મુશ્કેલ છે. માટે ઓ બધુઓ ! ભગવાન મહાવીરના ઓ સુપુત્રો ! દેવતાઓના વલ્લભો ! જગતના ' શાહુકારો ' ! હમણાં એક વર્ષને માટે કૃપા કરી સાધુ કે કહેવાતા ધર્મકાર્ય નિમિત્તે પૈસો ખર્ચવો બધ રાખી તે ખર્ચ જેટલી જ રકમ કેળવણી માટે અજમેર મોકલી આપવા કૃપા કરો ઓ તરણતારણ સાધુ મહાત્માઓ ! ઓ કરૂણાળુ–દયાળુ–ક્ષમાવાન પરમાર્થી સતો ! આ એક ચાતુર્માસમાં ત્હમને વાંદવા આવનાર માટે ઉપલો ઠરાવ કરો અને કરાવો, કે જેથી દ્રવ્યે અને ભાવે બન્ને રીતે લાભ થાય એક તો જૈન બાળકોને કેળવણીનુ સાધન મળશે અને જૈન સઘો ખરી ભકિત શીખશે, ખરી યાત્રાનુ રહસ્ય શીખશે જે સાધુ મહાત્મા આ સુધારો દાખલ કરશે તે ભવિષ્યની પ્રજાને ઉત્તમ દૃષ્ટાંત રૂપ બનશે જે સાધુ મહાત્મા આ પ્રમાણે કોમની ખરી જરૂરીઆતનુ ભાન લોકોને સમજાવશે તે જન સાશનના ખરા ' મુરબ્બી ' અને ' શુભેચ્છક ' ગણાશે. અને જે શ્રાવકો આ સલાહનો અમલ કરશે એમને અમે અમારા વડીલો–મુરબ્બીઓ–મિત્રો અને સહોદરો માનીશુ. કીર્તિ અને ધર્મ બન્ને હાસલ કરાવનારો આ રસ્તો સર્વ કોઇએ ગ્રહણ કરવો જોઇએ છે.

ત્હારે આવો આપણે દરેકે દરેક ગામ, નગર, પુર, પટ્ટનના ન્હાના મ્હોટા શ્રાવકો અને શ્રાવિકાઓ (કારણ કે તે પણ સંઘનું કીમતી ' અગ ' છે) જમાનાને પીછાનીએ અને અંધશ્રદ્ધાની સોબત

ઘડી ભર છોડીને શુદ્ધ ભક્તિના ગ્રાહક બનીએ, આવો આપણે ઓણ-સાલ દરેક ન્હાના ગામમાંથી ૧૦૦, તાલુકા શહેરમાથી ૨૦૦ અને જીલ્લા શહેરમાથી ૫૦૦ રૂપીઆ કેળવણી ફંડમા મોકલીએ આવો આપણે જૂદા જૂદા ગચ્છોના આગેવાન સાધુઓ જ્યહાં ચાતુર્માસ બીરાજવાના હોય ત્યહાથી બે કે ચાર હજાર રૂપીઆ ઉધરાવીને અજમેર મોકલીએ, અને એ બધી રકમોના જુથથી એકઠા થયેલ ફંડમાથી ગુજરાત અને કચ્છ, કાઠિયાવાડ અને માળવા, પંજાબ અને રાજપૂતાના, દક્ષિણ અને બંગાળ-માં વસતા આપણા ન્હાના સહોદરો–જૈન વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસમા આગળ વધવામાં મદદ કરીને એમને વધારે તનદુરસ્ત, વધારે બુદ્ધિશાળી, વધારે ગુણી અને વધારે જૈન ધર્મના અભિમાની બનાવીએ, કે જેથી દુનીઆમાં જીવન-વ્યવહારમા ચાલતી હરીફાઇમાં તેઓ ટટાર ઉભા રહી શકે અને જૈન ધર્મને પણ ટટાર રાખી શકે

અને આવો આપણે દરેક ગામના કેળવાયલા અને કેળવાતા વૃદ્ધો, યુવાનો અને બાળકો ઘેરઘેર ફરીને રકમો એકઠી કરી અજમેર મોક-લીએ અને એમાં આપણા પોતા તરફનો પણ ફાળો યથાશક્તિ આપ-વાની પેહેલ કરીએ કદી પારકાં છોકરાંને જતી કરશો નહિ પ્રથમ પોતે **કરી બતાવો** અને પછી **બીજાને** ઉપદેશ આપો; તો તમારા વચનની અસર પડશે ઉઠો ત્યહારે, જાઓ સીધા ત્હમારા ઓરડામા, અરજ કરો ત્હમારા વડીલોને; ૫૦૦–૧૦૦–૫૦ કે ૨૫–કે ૧૦ રૂપીઆ પણ ત્યહાંથી કરગરીને મેળવો અને તે રૂપીઆ હાથમાં લઇને બીજા-ઓને ઘેર કરગરો, સમસ્ત હિંદના જૈનોના હિત અર્થે ભીખ માગો અને જે કાંઇ મળે તે શુદ્ધબુદ્ધિથી તાબડતોબ અજમેર મોકલો. ત્હમારા ન્હાનામાં ન્હાના બધુ તરફની–આ પત્રની ઑફિસ તરફથી રૂ. ૧૦૧)

ની એક ન્હાની સરખી રકમ સ્વીકારો તે પહેલવહેલી આજે અજમેર મોકલુ છું. ત્હેમાં ત્હમે–ઓ જૈન કોમની આશાઓ ! ઓ ત્હમે જૈન કોમના ભવિષ્યના નેતાઓ !—ત્હેમાં ત્હમે ત્હમારા ઘેરથી અને બીજાઓના ઘેરથી એકઠી કરેલી રકમોનો ઉમેરો કરો અને ત્હમારા શક્તિવગરના એક રંક બન્ધુની તે રકમ પર મીડાં ઉપર મીડા ચ્હડાવી ન ઉચકાય તેવી મ્હોટી કરી દો ! હિંદના સેંકડો ગામમા સેંકડો વોલટીઅરો નીકળે તો પછી લાખ—બે લાખ રૂપીઆ થવા એમા પણ શું મ્હોટી વાત છે ? ઉદ્યમ કરો, પરમાર્થનો ઉદ્યમ કરો, ભાઇઓને બચાવો, દુનીઆ ત્હમારા ઉદ્યમ અને ત્હમારી સામેલગીરી ઇચ્છે છે, માગેછે, પ્રાર્થેછે ત્હમારા જૈન બન્ધુઓ હરીફાઇથી ભરેલી દુનીઆમાં ટટાર રહી ' પ્રમાણીક જીદગી'નો દાખલો બેસાડવા સમર્થ થશે એમાં ત્હમારી, ત્હેમની, જૈન સંઘની તથા દુનીઆની આબાદી સાથે જ છે. ઉઠો, ઉઠો, ઉદ્યમ કરો, બેશી રહેશો તો ત્હમે જૈન નથી; ત્હમે ખરા સાધુમાર્ગી નથી સાધુતા એટલે પવિત્રતા એ જ જેનો માર્ગ છે એવા નામને દીપાવો એવા એક પવિત્ર કામને માટે જ્યહારે હમણાં બ્યુગલ ફુંકાય છે ત્યહારે તે સાભળવા છતા શુ ત્હમે બેસી રહેશો ? ના, ઉઠો, કમર કસો અને બ્યુગલના અવાજ પાછળ દોડો, ' સેવા'ના યુદ્ધમાં ઝોપલાવો **શ્રી શાસનનાયક દેવ ! ત્હમને સ્હાય થાઓ.**

તા, ૨૯—૫—૧૧

(૨)

મ્હોં ન છૂપાવશો.

—o—

આંખ આડા કાન ન કરશો.

ગયા અંકના મુખ્ય લેખને ફરીથી વાંચો.

દરેક મિત્રને વંચાવો.

દરેક જૈનને સંભળાવો.

સંઘ વચ્ચે મ્હોટે અવાજે વાંચી બતાવો.

યાદ રાખજો કે 'ધર્મ'ને ઉંચો લાવવા માટે 'ધર્મી'ને પ્રથમ આબાદ કરવા જોઇશે.

યાદ રાખજો કે વિદ્યાના પ્રચાર વગર જૈનો કદી આબાદ કે પવિત્ર થવાના નથી.

યાદ રાખજો કે કેળવણી ઉત્તેજક ફંડ સિવાય
જૈનો પ્રતિદિન મરતા જ જવાના છે.

યાદ રાખજો કે ખુશામતથી પ્રસન્ન થાય એવો
કોઈ દેવ જૈન શાસ્ત્રમાં છે જ નહિ.

યાદ રાખજો કે જનસેવા એજ જીનસેવા છે.

જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ

આખા હિંદના જૈન વિદ્યાર્થીઓ માટે જોઈએ છે.

રૂ. ૫૦,૦૦૦ એકઠા કરવાના છે.

ત્હમે શ્રીમંત હો તો હજાર-બેહજાર આપો.
મધ્યમ હો તો બસો-પાંચસો આપો.
ગરીબ હો તો ૨૫-૫૦ આપો.

જે કાંઈ આપશો તે ત્હમારા જ કાકા-મામા-ભાઈ-ભત્રીજાને અને
સૌથી મ્હોટી સગાઈ ધરાવતા સાધર્મી ભાઈને કામ લાગશે.

આપો અને બીજા પાસે અપાવો.

ધર્મને ઉંચો લાવવા માટે સાધર્મીને આબાદ કરો.

સાધર્મીને આબાદ કરવા માટે જ આ ફંડ છે માટે ત્હેમાં
તણાઇ—ખેંચાઈને પણ પૈસા આપો.

આપો, આપો, આપોજ આપો.

ત્હમારા આત્મહિત માટે આપો, ત્હમારા ધર્મ
માટે આપો, ત્હમારા સાધર્મી માટે આપો,
ત્હમારા દેશ માટે આપો, ત્હમારા અરજ-
દારની દયા ખાતર આપો.

કેમ, નહિં જ સાંભળો કે ?

યાદ રાખજો કે, જેઓ દયાના કાલાવાલા સાંભળતા નથી
ત્હેમને પોતાના દુઃખ વખતે કોઈ જાતનો દીલાસો
આપવા કુદરત નવરી નથી.

યાદ રાખજો કે છતી શકિતએ "નકારો" બોલનારને
ભોગાન્તરાયી કર્મ બંધાય છે, જેથી કોઇ ભવમાં
ત્હેને સુખભોગ મળી જ શકતા નથી.

ત્હમે ન ભણી શક્યા હો તો હજીએ પસ્તાઓ અને ત્હમારા સ્વધર્મીને ભણાવી ખુશી થાઓ.

ત્હમે જો 'સાધર્મી'ના ઉદય માટે ઉદારતા ન બતાવી શકો તો આખા 'દેશ' માટે તો ઉદારતા શું બતાવી શકો? અને જૈન ધર્મ તો આખા 'વિશ્વ' માટે ઉદાર થવાનું ફરમાવે છે. ત્યારે ત્હમને 'જૈન' કોણ કહેશે?

'દાન' ગુણ વગરના સખસને 'જૈન' કહેવાની વીર ભગવાને ના કહી છે

અને હું કહું છું કે દાન ગુણ વગર 'ધર્મી' તરીકે ડોળ કરનારને 'ધૂર્ત્ત' કહેવા જોઈએ.

જૈનોને ભણાવો-બુદ્ધિવાન કરો-શક્તિવાન કરો; પછી તેઓ ત્હમારા ધર્મને શક્તિવાન બનાવશે.

જુવાનીઆને પ્રથમ 'આપો' અને ત્યાર પછી જ ત્હેમની પાસેથી 'લ્યો.'

મદદ આપશો તો જુવાનીઆ ત્હમારો ધર્મ જાળવી રાખશે; નહિ તો કહેશે કે " જે ધર્મ મ્હોટી મ્હોટી વાતો કરતો હતો તે ધર્મ સેંકડો વર્ષથી પાળનારા લોકો પોતાનાં છોકરાંને માટે પણ થોડા રૂપીઆ અળખામણા ન કરી શક્યા તો તેવું ચારિત્ર્ય શિખવતા ધર્મમાં રહેવાથી શું ગુણો આપણામાં આવવાના હતા?" કારણ કે ?

ધર્મની કિંમત 'માન્યતા'ઓથી નહિ પણ 'વર્તણુક'થી અંકાય છે.

કાનમાં કહેવાની વાત—લાલા લજપતરાય જેવા આખી દુનીઆમાં વખણાયલા પુરૂષ ત્હમારા ધર્મમાં જન્મ પામ્યા હતા પણ સાધુઓની આવી સાંકડી વૃત્તિ અને શ્રાવકોની તુચ્છ પ્રકૃતિ જોઇને જ ધર્મ છોડયો હતો. આજે અનેક બુદ્ધિશાળી યુવાનો ત્હમારો ધર્મ છોડે છે. શુ ત્હમને બુદ્ધિશાળી યુવાનોને ખોવા ગમે છે અને કાચા-સડેલા ભેજાવાળાંનાં વખાણુથી ફુલાવુ ગમે છે ? આવી ગાંડછા-ખોટી ધર્મઘેલછા રાખશો તો જૈન ધર્મ નાબુદ થવાનો ડર છે. જરા શાણા થાઓ. ધર્મને ટકાવવો હોય તો તે ધર્મ પાળનારને ભણાવો અને ભણતરથી આબાદ થવા દો.

શ્રીમંતો ! ઉઠો; બાપુ ! ઉઠો !

એકવાર થોડાક હજાર ખારા કરો !

દર વર્ષે ઉચ્ચ શિક્ષણ પામતા સો જૈનોનો તથા ત્હેમના કુટુંબનો આશિર્વાદ પ્રાપ્ત કરો.

એક સાલને માટે કારજ, લગ્ન કે જમણનાં ખર્ચ ઓછાં કરો.

એક સાલને માટે પ્રભાવના અને સ્વામીવત્સલનો ખોટો અર્થ કરીને કરાતાં જમણો ઓછાં કરો.

એક સાલને માટે સાધુનિમિત્તે થતાં આરંભસમારંભ ઓછા કરો.

પણ એક સાલને માટે—અરે એક જ સાલને માટે બે ચાર હજાર રૂપીઆ ત્હમે દરેક શ્રીમંત જૈન બંધુ ત્હમારા નિરાધાર વિદ્યાર્થી બંધુઓ માટે અવશ્ય મોકલો.

ત્હમારી લક્ષ્મી કાયમ રહેશે—એકના એકવીશ થશે. ત્હમને સ્વર્ગ મળશે.

ત્હમારા ભગવાનની દયા મળશે.

તમારાં ભોગાંતરાયી કર્મ નાશ પામશે.

યુવાનો ! કમર કસો

આળસ કરો તો ત્હમારા ધર્મના સોગન છે.

પ્રમાદ કરશો તો ત્હમારા પરમેશ્વરના ચોર થશો.
દુ:ખદાવાનળ વખતે ઉંઘતા રહેશો તો બળી જ જશો.

ઉઠો ! ઉઠો ! ઘેરેઘેર ફરો ! ભીખ માગો

આજે ફરો, તહેવારોમાં ફરો, ચોમાસામાં ફરો.
પર્યુષણમાં ફરો ! મહારાજ વ્યાખ્યાન દે તે વખતે ફરો !
ફરો અને ધનનો ઢગલો એકઠો કરો.

ન માને ત્હેના પગમાં પડો.

માને ત્હેમના ઉપર આશિર્વાદનો વરસાદ વરસાવો.

ત્હમારા પિતા મહાવીર મ્હોટા રાજા હોવા છતાં દુનીઆના હિત માટે 'ભિખારી' બન્યા હતા.

साधु म.ात्म ओ!

अमारा मुरब्बीओ !

अमारुं सुख साधी आपो; तो त्हमारो मोक्ष सधाशे.

अम डूब्ये तम डूबवाना ज.

अमे अज्ञान रही अंधश्रद्धालु बनी त्हमारी खुशामत करीए ए त्हमने पसंद होय तो त्हमे-अमे बन्ने वहेलावहेला मरवाना.

अमे विद्वान अने टेकी, मजबूत अने दयाळु, श्रीमान अने सखावतेबहादुर थइशुं तो त्हमारी भक्ति घणी सारी बजावी शकीशुं अने धर्मने दीपावी शकीशुं.

भणीने नास्तिक कोण बने छे? जेमने त्हमे त्हमारा श्रावकोना उदार खवासनो अनुभव नथी कराव्यो ते ज.
जेओ श्रावकोनी उदारतानो लाभ लेशे तेओ तो चोकस मानशे के "धर्म खरेखर उत्तम छे माटे ज ते धर्म माननारा श्रीमंतो अमने मदद करवा तैयार थया छे; माटे अमे पण ते धर्म पाळीशुं."

साधुदादाओ !

बहु मान छोडो—बहु ढोंग छोडो.

त्हमारा निमित्ते हरसाल हजारो रुपीआ त्हमारा अंधश्रद्धालु श्रावकोना घरमांथी ओछा थाय छे.

ना, दादा, ना; त्हमे तेथी राजी न थशो.

त्हमारी कीर्त्तिथी शुं दहाडो वळवानो हतो ?

कीर्ति करा[illegible] वीर पिताना नामनी.

कीर्ति करावो जैन शासननी.

कीर्ति करनारा श्रावकोने उद्यमी—प्रमाणिक—विद्वान बनावो.

त्हमारा निमित्ते थतां तमाम खर्च बंध करवा श्रावकोने 'नियम' करावो.

बे--चार—पांच—दश तो एवा निकळो ज नीकळो.

बीजा बधा त्हमारी पाछळ पाछळ चाल्या आवशे.

प[illegible]ळ करे ते परमेश्वर [illegible]ल्य छे.

मान मूके ते महावीर समान छे.

ओ भाषण क नारा बहादूरो !

कॉन्फरन्स वखते लांबांचोडां भाषण करी
खोटो देखाव करवामां शूरा एवा ओ युवानो !

बतावो हमणां त्हमारा भाषणनो भभको !

बतावो हवे ज त्हमारी बुद्धिनी कसोटी !

मानपत्रो--चांदो अने ढोंगोमां देवता मूको.
लोकसेवानुं मानपत्र सौथी म्होटुं छे.

आवो--आवो आजे त्हमारुं काम पडयुं छे.
घेरोघेर अने गामोगाम फरीने रु. ५० हजार एकठा करवा छे,
--लाख करशो तो त्हमारी वडाइ छे.--

त्हमे तो अमारा सरदार छो--त्हमे तो अमारा मुरब्बी छो--
त्हमे तो अमारा न्हाना सरखा साधु छो.

करो विहार गामोगाम--फरो घेरोघेर--भरो 'केळवणी फंड'नी तीजोरी अने वरो अमरकीर्ति !

पछी 'जैनसमाचार' त्हमारा गुणनी गीता हरहमेश गाशे.

શ્રાવિકા બ્હેનો !

અમે પુરૂષોએ ત્હમને સ્ત્રીવર્ગને હમેશ દગો જ દીધો છે,
ત્હમને અભણ રાખી ગુલામડી માફક
કામ લેવાની સ્વાર્થતા મરદો કરતા આવ્યા છે;
વળી અમે અમારા પુત્રોને અજ્ઞાન રાખી ત્હેમની સાથે
ત્હમને પરણાવી દુઃખી કરીએ છીએ.

માટે હે શ્રાવિકા બ્હેનો ! ત્હમારી ભવિષ્યની પુત્રીઓને
સારા—ઉદાર—કેળવાયલા અને ધર્મીષ્ઠ પતિ મળે
એવી ત્હમારી ઇચ્છા હોય તો ત્હમારા પતિને આગ્રહ કરો
કે અજમેરખાતે જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડમાં રૂપીઆ
જલદીને જલદી મોકલી આપે.

ત્હમારી પાસે ખાનગી મૂડી હોય તો ત્હેમાંથી કાંઇક મોકલશો
તો તે વાત જાણી બીજા મરદો લજવાશે; પુરૂષો કરતાં
સ્ત્રીઓ વધારે ધર્મીષ્ટ છે એમ અમને કહેવાનું મળશે.
મખ્ખીચુસ-કૃપણ-બખીલ—ધર્મધૂત્તા મરદોને
લજવાઇ મરવું પડશે.

પાળે એનો ધર્મ છે.

ધર્મ 'બોલવા'માં નથી પણ 'કરવા'માં છે.

ધર્મનું પહેલું પગથીઉં વીર ભગવાને 'દાન' બતાવ્યું છે.

સૂચનાઃ—"જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ" નાં નાણાં અજમેર કૅાન્ફ્રન્સ ઑફિસપર મોકલવાં **શિરનામું** નીચે પ્રમાણે કરવું —

ઑ૦ સેક્રેટરી, શ્વેતામ્બર સ્થાનકવાશી જૈન કૅાન્ફરન્સ.

મોતી કટલા—**અજમેર** (રાજપુતાના).

એ ફંડ જૂદુ જ રાખવામા આવશે. એની પહોંચ પેપરમાં છાપવામાં આવશે. **ફંડની વ્યવસ્થા કરનારી કમીટી રૂપીઆ ભરનારામાંથી નીમવામાં આવશે.** ધારા-ધોરણ સર્વ રૂપીઆ ભરાઇ ગયા બાદ એક સભા બોલાવીને મુકરર કરવામાં આવશે. વિદ્વાનોને ત્હેમાં આમત્રણ આપવામાં આવશે. કાચી યોજના એવી છે કે આખા હિંદમાં કોઇ પણ સ્થા. જૈનધર્મ પાળતા વિદ્યાર્થીને ઉચ્ચ શિક્ષણ લેવામાં મદદની જરૂર હોય તો મહીને રૂ ૫-૧૦—૧૫ ધીરવા અને તે ધધે કે નોકરીએ લાગે ત્હારે તે રકમ પાછી લેવી. હરસાલ લગભગ ૭૫-૧૦૦ વિદ્યાર્થીને મદદ કરી શકાય એવી સગવડ કરવા વિચાર છે. પછી વિદ્વાનોની સલાહ મળતાં જે ધારાધોરણ નક્કી થાય તે ખરા; પણ પ્રથમ તો રૂપીઆ એકઠા કરવાની જરૂર છે. અને તે કૅાન્ફરસ ઑફિસ જેવી સદ્ધર જગાએ મોકલવા, જ્હાં તે રકમ વ્યાજે મૂકવાની વ્યવસ્થા થશે. [તા. ૧૨-૬-૧૧.

मालवा–मारवाड–पंजाब–वगेराके मेरे खुदके प्रेमी मित्रों और स्नेही जनोंको खुल्ला पत्र.

प्यारे मुरब्बी स्नेही गण !

आज दीन तक ‘ जैनसमाचार ’ व ‘ जैनहितेच्छु ’ का कायम रहना आपहीका प्रताप है. आपने खरीददारों बढा कर, लाइफ मॅम्बर हो कर, बक्षीसकी कीताबें छपानेके खर्चमें कुछ न कुछ हिस्सा दे कर, मुझे आपके वहां आमंत्रण दे मेरा उत्साह बढा कर: इत्यादि इत्यादि अनेक तरहसे उत्तेजन दे कर ‘जैन-समाचार’ को जींदा रक्खा है. इस लिये मैं अन्तःकरणपूर्वक आपका आभार मानता हूं. ‘जैनसमाचार’से कोई भी अच्छा काम कभी हुआ हो तो यह सब आप सहायक महाशयोंके पुन्य प्रतापसे ही हुआ होगा; जो कुछ अपराध हुआ हो, मेरी कम-अक्कलका ही दोष होगा. भविष्यमें ‘ जैनसमाचार ’ से कोमको ज्यादा या कम लाभ होना आपहीकी कृपादृष्टि पर निर्भर है. श्री शासननायक देवकी, मरहुम गुणानुरागी पूज्य महात्मा श्री मु-

लतानन्दजी (इनकी आत्माको अमर शान्ति हो !) जैसे मुनि-रत्नोंकी, और आप जैसे द्रव्यकी स्हायता करनेवाले श्रावक-रत्नोंकी कृपासे ही जो कुछ हुआ है उसका यश आप ही को अर्पण करता हूं.

अब मैं अपने समाजकी हालतको सोचता हूं तो ज्ञानकी बडी जुरुरत मालूम होती है. युवानोंको उत्तेजन दे कर उच्च अभ्यास कराना जुरुरी है और दुनीयादारीमें लगे हुवे बंधुओंको बक्षीसके तोर पर कीताबें पर कीताबें बांट कर ज्ञानका शोक लगानेकी जुरुरत है. इस तरह दो रास्तेसे ज्ञानकी वृद्धि करनेमें कमसे कम १० वर्ष तक सतत उद्यम करनेकी मुझे पूर्ण आवश्यकता मालूम होती है. मगर मैं कह चूका हूं कि जो कुछ काम मैं करना चाहता हूं आप ही के स्हायताके विश्वाससे करना चाहता हूं. मेरी कोई ताकाद नहीं है; मेरेमें ना तो है बुद्धि, ना तो है लक्ष्मी. मैं बुद्धिमान पुरुषोंसे बुद्धि ग्रहण करके योजना करता हूं और श्रीमंतोंसे दाम ग्रहण करके योजनाको अमलमें लाता हूं. इस तरह मानो मैं तो बुद्धिमानों व श्रीमानोंका एक ऑन्जीन मात्र हूं.

समस्त हिंदके साधुमार्गी जैन विद्यार्थीयोंको उच्च शिक्षण लेनेमें स्हायता हो इस लिये रु. ५०,००० का फंड करना मैंने

सोचा है. आपहीने एक या दूसरे वक्त पर दिया हुआ रु. १०१) मैंने इस काममें पहले पहल अजमेर भेज दिया है. अब आपसे अर्ज करता हूं कि यदि आप मेरे सच्चे प्रेमी हो, यदि आपको मेरे कार्यों पर सच्चा ही प्रेम हो, तो आपकी इज्जतके हिसाबसे इस काममें ५०००, २०००, १०००, ५००, २५०, १०० भी भेज दे कर मेरी इज्जतका रक्षण करो. द्रव्य मेरे वहां भेजनेका नहीं है, अजमेर कॉन्फरन्स ऑफिसको भेजनेका है.

जिन २ श्रावकरत्नोंने मेरी पास कोई भी काम कराके भविष्यमें बदला देनेका वचन दिया था उनको और जिन २ साधु संतोंने मेरी भक्तिसे प्रसन्न होकर कोई मोके पर मेरे अखबारको पुष्टि देनेकी आशा दीथी इन सबको अब मैं नम्रतापूर्वक अर्ज करता हूं कि मुझे कोई तरहकी मददकी जुरुरत नहीं है, जो कुछ जुरुरत है "श्री जैन विद्योत्तेजक फंड" को है. आप मुझे दिया हुआ वचन पालना चाहते हो तो इस वक्त पर अवश्य मदद करो; मुझे नहीं मगर मैं बतलाता हूं वो खातेको. 'पंचकी लकडी, एकका बोझ' यह कहलावतको स्मरणमें रख कर मेरे प्रशंसकों, मेरे मित्रों व मेरे पहचानवाले सज्जनों यह काम मेरा खुदका ही है ऐसा समझ कर जैन विद्योत्तेजक फंडमें यथा शक्ति रकम भेजेंगे तो मैं उनका हमेशके लिये आभारी बनूंगा.

परमार्थमें स्वार्थ समाया हुआ है.

करेगा सो पायेगा.

धर्म बोलनेमें नहीं, करनेमें है.

समय हमेश एकसा नहीं रहता है अच्छे दीनोंमें जो सार्थक कर लिया वो आपहीका है.

मनुष्य जन्म और उत्तम धर्मका जोग मिला है; तो कुछ न कुछ धर्मकी सेवा बजा लेना आप सरीखे सज्जनोंका परम कर्त्तव्य है.*

आप सरीखे धर्मप्रेमी सत्पुरुषोंको हमेश कुशल चाहने वाला—

मैं हूं

आपका आभारी

वा. मो. शाह.

(सम्पादक, जैनसमाचार)

---

* પંજાબ-માળવા-દક્ષિણાદિ પ્રાંતોના કેટલાક મહાશયોએ મ્હને મ્હારા પેપર માટે સારી રકમ મદદ તરીકે આપવા કહેલું; પરન્તુ મ્હે તે વખતે તે સ્વીકારી નહોતી, હમણાં 'વિદ્યોત્તેજક ફંડ' જાહેરને માટે ખોલ્યું હોવાથી તે ફંડ ખાતે તે રકમો અજમેર મોકલી આપવાની અરજ તરીકે ઉપલો ખુલ્લો પત્ર તા. ૧૨-૬-૧૨ ના અંકમાં પ્રસિદ્ધ કર્યો હતો.

આપણી કોમના પિતા સમાન રાય શેઠ ચાંદમલજી સાહેબની 'કેળવણી ફંડ' તરફ પ્રીતિ.

કોમના બીજા 'પિતાઓ' એવી પ્રીતિ બતાવવા શું તૈયાર નહિ થાય ? થશે જ—થવું પડશે જ.

महात्मा बुद्धने स्वात्मार्पणका यज्ञ किस खुबीसे किया था?

વ્યવહારમાં તેમજ શાસ્ત્રમા અનેક તરેહના 'પિતા' ગણાવેલા છે. વ્યવહારમાં સસરો અને ગુરુ તે પણ 'પિતા' ગણાય છે, કારણ કે તે બન્ને જન્મદાતા પિતા સમાન જ આપણુ હિત ઇચ્છેછે તેમજ શાસ્ત્રમા સાધુના પિતા શ્રાવક કહ્યા છે, કારણકે શ્રાવક સાધુનુ હરેક રીતે ભલુ જ ઇચ્છેછે ત્યારે હવે પિતાની વ્યાખ્યા ખુલ્લી થાય છે કે, એક માણસને આબાદ કરવાની ઇચ્છા જે માણસમા હોય અને તે ઇચ્છા પ્રમાણે ઉદ્યમ પણ તે માણસ યથાશક્તિ કરતો હોય તો તે માણસ પેલા બીજા માણસનો 'પિતા' જ કહેવાય. એવીજ રીતે આપણી સાધુમાર્ગી જૈન કોમના પિતા તરીકે આજે હુ રાય શેઠ ચાંદમલજી સાહેબને ઓળખાવુ તો એમા કાંઇ ગેરવાજબી કર્યુ નહિ કહેવાય પિતા એટલા માટે કે, જે વખતે આ કોમ તદ્દન મુડદાલ દશામાં હતી

તે વખતે કૉન્ફરન્સના પ્રેસીડેન્ટ એટલે પિતા બની 'અંધાધુંધી' ની જગાએ 'વ્યવસ્થા'નું રાજ્ય સ્થાપી આપનાર તે જ 'રાય સાહેબ' હતા. પિતા એટલા માટે કે, મોરબી બેઠકના શુભ દિવસથી તે આજ સુધી જો કોઈ પણ ન્હાનો કે મ્હોટો માણસ સતી કૉન્ફરન્સના સાચા ભક્ત તરીકે ત્હેની હજુરમાં હાજર ને હાજર રહ્યો હોય તો તે આ રાય સાહેબ એક જ છે, બીજા તો દેવીને 'જે જે' કરી પોતપોતાના ઘરમાં જઈ ભરાયા છે. પિતા એટલા માટે કે, જ્યહારે પણ એમને કાંઇ કોમના હિતની વાત કહેવામાં આવે છે ત્યહારે તેઓ તે પર લક્ષ બરાબર આપીને પોતાની સહાનુભૂતિ બતાવ્યામાંથી જતા નથી આવા જે રાય સાહેબ પોતાને હજારો જંજાળ છતાં આપણા સંઘના ઉદય માટે આટઆટલી કાળજી રાખે છે ત્હેમને 'કોમના પિતા' કહેતાં આપણી જીભને શું થાક લાગે કે ? ના, ના, એ 'પિતા'એ હમણાં મ્હે જાહેર કરેલી 'વિદ્યોત્તેજક ફંડ' ની યોજના પ્રત્યે પૂર્ણ દીલાસોજી બતાવી છે અને પોતાનું 'પિતા' તરીકેનુ બીરુદ સાચુ પાડવા જેવી આગાહી આપી છે. આ નીચે હુ તેઓ સાહેબનો મ્હારા પરનો પત્ર રજુ કરું છુ —

जा. नं. ३४५० ता. १४—६—११

श्रीयुत वाडीलाल मोतीलाल शाह

जयजिनेन्द्र !

पत्र आपका ता. ७ वीका मिला. समाचार जाने. आपके 'जैनसमाचार' के गत अंक व ता. १२ जूनके अंकमे "गरीब बेचारे जैन विद्यार्थीयो" इस हैडिंगका जो लेख प्रसिद्ध किया है उसको गौरके साथ पढा.

आपने गरीब जैनी विद्यार्थीयोंको इस तरहकी मदद दी जानेकी जो योजना प्रकट की है वह प्रशंसनीय है. और इससे अपना बहुत कुछ सुधारा होनेका संभवीत है.

आपने इस फंडमे रु १०१ देनेकी उदारता की है इस लिये आपका उपकार माननेमे आता है. रसीद इसके साथ भेजी है सो तपास लेवे. और आगामी अंकमें प्रसिद्ध करे

आपके लिखे अनुसार इस फंडका नाम "जैन विद्योत्तेजक फंड" रख कर उसी खाते अलग जमा किये गये है

आप मेरेसे मिलना चहाते है सो ठीक. जब आपका यहां आनेका विचार हो उसके पांच रोज पेस्तर समाचार हमको लिख कर मंगवा लेवे और जब हम लिखे तब यहां पर पधार जावे.

उक्त योजनाको हर प्रकारसे मदद दिलवानेका प्रयास करते रहे.

आपका

(राय शेठ) चांदमलका जयजीनेन्द्र

जनरल सेक्रेटरी.

* *

अय जैन कोमके खेरख्वांह! मैं आपका हुकम शिरपे चडाता हूं. " उक्त योजनाको हर प्रकारसे मदद दिलवानेका प्रयास करते रहें " ऐसा जो हुकुम आप मुरब्बीसे मिला है मैं इस पर भली भांती अमल करनेको तैयार हूं. देवी लेखिनीकी स्हायतासे जो कुछ बनेगा सो तो करही रहा हूं और करुंगा;

जब उनकी महीनतका फल बराबर नहीं देखा जायगा तो जीव्हा देवीकी कृपा मांग कर जगह जगह याचना करनेको चला जाउंगा. आपको मैंने प्रथम चिठ्ठिमें लिखा था उसी मुजब प्रथम ही भिक्षा आपके वहांकी ले कर कृतार्थ बनूंगा.

५०००० मनुष्योंके पिता तुल्य आपके वहांकी भिक्षासे जब मेरा एकाध ' पात्र ' भर जायगा, आहा कैसा आनंद मेरे नसेनसमें फैला जायगा! मैं आपका कितना शुक्रजादा करुंगा! सारी आलम आपके उपर कितने आशिर्वचन उच्चारेगा! आपके वहांसे उत्तेजन पा कर सतारा, अहमदनगर, पंजाब वगेरा तर्फ जाउंगा. मुझे जो जो महाशयें भिक्षा देंगे उनके नाम जैन इतिहासमें अमर हो जांयगे; क्युं कि यह भिक्षा कुछ एक आदमीके पेटमें जा कर विष्टा बननेवाली नहीं है; मगर ये भिक्षामेंसे हजारों जैनी विद्वान–बुद्धिशाली बन कर धर्मशास्त्रोंका उद्धार करनेमें, जैन नीतिकी तारीफ दुनीयाभरमें करानेमें, जैनोंका ऐहिक और पारमार्थिक उदय करनेमें प्रयत्नशील बनेंगे. १० वर्षमें सारे संघकी दशा कोई और ही ढंगकी हो जायगी.

श्री [illegible] कोई तरहका तप–जप नहीं किया था मगर संघको स्हायता देनेमें कमी नहीं रखी थी इस लिये तीर्थंकर गोत्र उपार्जन किया था. जो जो महाशय श्रावक वर्गको विद्वान

व श्रद्धालु बनानेके काममें दाम दे कर संघकी सेवा बजावेंगे उनको क्यों लाभ नहीं होगा? क्युं कि जो लोग जैनोंकी मददसे पढेंगे उनको जैन धर्मके प्रतापका भान अवश्य ही हो जायगा और वे लोग जैन धर्मका ज्ञान प्राप्त करनेका उद्यम, रोजगारमें लगनेसे, अवश्य ही करेंगे. और जब ऐसे पुरुषोंमेंसे किसीको वैराग्य आ जायगा तो वैसे विद्वान साधुओंसे धर्मका उदय ही उदय हो जायगा.

इस लिये, अय बीरादरो! जागो, कमर कसो, पांचपचीस हजारका दान करनेका निश्चय करो और मै आपके वहां आनेकी परवानगी मांगूं इसके पहले ही पहले आप खुद कृपा कर मुझे वहां बुलाओ, कि जिससे आप लोगोंकी लायकी देख सारी आलम आपकी तारीफ करे और मेरा उत्साह भी बढे.

गत अंकमें मैंने मालवा–मारवाड–पंजाब वगैराके मेरे खुदके प्रेमी मित्रों और स्नेही जनोंसे एक खुल्ला पत्र छापा था उसको आज फिरसे याद कराता हूं. उसको फिरसे पढनेकी अर्ज हरएक जैनबंधुको करता हूं.

અય ગુજરાતી–કચ્છી–કાઠિયાવાડી શિરદારો! ત્હમે કહેતા હતા કે અમે કેળવણીમાં તો બીજાઓ કરતાં બહુ આગળ વધ્યા છીએ. એ ત્હમારૂ કથન હમણાં સાબીત કરી બતાવો. કેળવાયલો કોણ કહેવાય? બસોનો મહીનો રળીને બૈરીને મડમ બનાવે ત્હેને? અભણુની હાંશી કરે

ત્હેને ? લોકો જેને નીચે નમી સલામ કરતા હોય ત્હેને ? ના, ના, ના. કેળવાયલા માણસનુ હૃદય પણ કેળવાયલુ જોઇએ. જેના મનમાં સમાજ તરફ પ્રીતિ નથી તે માણસ કેળવાયલો કહેવાય જ નહિ. સમાજની મહેનતથી—'આપ-લે'ના સિદ્ધાંતથી તો આપણે બધા જીવીએ છીએ; માટે સમાજને ઉન્નત દશાએ લાવવાને જે માણસ હમેશ ઉદ્યમ કરે તેજ માણુસ ખરો કેળવાયલો છે. બીજાના દોષ જોઇ શકે પણ તે સાથે તે દોષ મટાડવા માટે પોતાની જાતને તકલીફમાં ઉતારવા પણ તૈયાર થાય એનું નામ કેળવાયલો માણસ કેળવણીનો સ્વાદ પોતે ચાખવા છતાં એ જ કેળવણીનો લાભ બીજા ભાઈઓને આપવા માટે જે માણસ થોડોક સ્વાર્થત્યાગ ન કરે, એને હુ કદી-કદી કેળવાયલો ન કહુ 'વિદ્યોત્તેજક ફંડ નુ બ્યુગલ પ્રથમ વાગ્યાને આજે ત્રણ અઠવાડીઆં થયાં વ્યાકરણ અને કોષ ભણેલા અને તેથી શબ્દ અને વાક્યરચનાની કિંમત સમજનારા સેંકડો-હજારો ભણેલાઓમાંથી હજી એક પણ સખસનો પત્ર નથી મળ્યો કે આ કામ ઘણુ જ જરૂરનુ છે માટે ત્હેમાં મ્હારા બે માસનો પગાર, કે બે માસની વકીલાતની આવક, કે ડાકટરી ધંધાની બે માસની આવક, કે વેપારની બે માસની આવક આપવા તૈયાર છુ આતે કેળવણી કહેવાય ?

પરન્તુ એ ભૂલ ત્હમારી નથી, એ ભૂલ મ્હારી જ છે. મ્હને ત્હમારો દોષ બતાવવાનો કશો હક્ક નથી. ત્હમને હજી આત્મભોગ, પ્રેજ્યુડીસીઝનો ત્યાગ-અંગત વિચારોનો ત્યાગ વગેરેનુ શિક્ષણ આપવા કોઇ સાધુએ કોશીશ કરી નથી તેથી ત્હમારો તે દોષ કહાડવામાં મ્હારી જ ભૂલ ગણાય ત્હમારો દોષ કહેવો એ ઉલટુ કામ બગાડવા જેવુ પગલું ગણાય ! ત્હમારૂં અમારે ઘણુ કામ છે. માટે ત્હમને અરજ કરૂછુ કે, બુદ્ધને રાજવૈભવથી ભરપુર મહેલમાં પસંદ કરાયલી યુવાન પત્ની

સાથે મજબૂત ચોકી પેહેરા વચ્ચે રાખવા છતાં અને તે રાજકુમાર કોઇના પણ દુઃખ જોવા ન પામે તો ઠીક (કારણ કે કોઇના દુઃખ જોવાથી સત્પુરૂષોને આંસુ આવ્યા સિવાય રહેતા નથી–વૈરાગ્ય સ્ફુર્યાં સિવાય રહેતો નથી) એમ સમજીને ત્હેને કોઇનાં પણ દુઃખ જોવાનો વખત ન મળે એવો બદોબસ્ત રાજપિતાએ કરેલો હોવા છતાં એ 'હૃદયના ભણતરવાળા' મહાપુરૂષને દુનીઆના દુઃખોથી બહુ લાગી આવ્યું અને રાતોરાત મેહેલ, વૈભવ પત્ની સર્વ છોડીને ચાલી નીકળ્યો હતો તે વખતે તે શું બોલ્યો હતો તે ત્હમે જાણોછો? કૃપા કરી લક્ષપૂર્વક સાંભળો

* * * *

"હું જઇશ, જરૂર જઇશ, સંસારનો ત્યાગ કરીશ, **વખત આવી પહોંચ્યો છે હે** સુતેલી પ્રિયે! આપણે જેથી જૂદા પડીએ, પણ **આખું વિશ્વ** જેથી બચે તે તરફ મ્હારા વિચારો દોરાય છે. **આ આકાશમાં પણ હું તે જ સંદેશો વાંચું છું. મ્હારો જન્મ પણ તે જ વાસ્તે હતો. આ** પસાર થયેલા બધા દિવસો અને રાત્રિઓએ પણ મ્હને તે જ કરવા પ્રેર્યો છે. જે રાજ્યો મેળવવાને તરવારો ખુલ્લી કરવી પડે, અનેક નિરપરાધી મનુષ્યોના રૂધિર વ્હેવરાવવા પડે, અને અને અનેક પશુઓનો સંહાર થાય, તે રાજ્યો તથા તેથી મળતી કીર્તિ મ્હારે નથી જોઇતી હું ધરતી ઉપર શાંતિથી પગ મૂકવા ઇચ્છું છું. પૃથ્વી મ્હારી પથારી થશે અને જંગલો મ્હારી રહેવાની ભૂમી થશે ને ભિખારીના જેવો પોશાક પહેરીશ અને દયાળુ પુરૂષો જે કાંઇ ખાવાનું આપશે, **તે** પર મ્હારો નિર્વાહ કરીશ આ અને બીજાં અનેક દુઃખો હું સહન કરીશ, કારણ કે **જગતનાં દુઃખનો પોકાર મ્હારે કાને પડે છે; અને મ્હારૂં હૃદય તે જગતનાં દુઃખની બુમથી–દયાથી**

ઉભરાય છે અને ચીરાય છે. જો તે દુઃખ દૂર કરવાનો માર્ગ જડશે, તો તે માર્ગવડે હુ તે દુઃખ દૂર કરવા પ્રયત્ન કરીશ. **મ્હારા સર્વસ્વનો ત્યાગ કરીશ** મ્હારો સઘળો પુરૂષાર્થ આ કામમાં વાપરીશ.

"મ્હને મ્હારે માટે દુઃખ થતુ નથી, પણ આખી **મનુષ્યજાતિ** માટે દુઃખ થાય છે. સત્યની શોધ ખાતર મ્હે સર્વસ્વ અર્પણ કર્યું છે, અને જરા, વ્યાધિ અને મરણમાથી મુક્ત થવાનો માર્ગ સ્વર્ગમાં હશે તો ત્હાંથી પણ હુ શોધીશ, નરકમાં હશે તો ત્હાંથી પણ હું શોધીશ. મ્હારા આત્મામાં સ્ફુરણ થાય છે કે, ખરા સત્યશોધક આગળ માયાનો પડદો અદશ્ય થશે, જેને ખાતર જગતનો ત્યાગ કર્યો તે માર્ગ જડશે, અને મરણનો વિજેતા હુ થઇશ આ હુ કરીશ જ, કારણ કે **મ્હારા જાણીતા તથા મ્હારાથી અજાણ્યા એવા સર્વ હૃદય માટે મ્હારા આત્મામાં દુઃખ થાય છે.** આ મ્હારા સ્વાર્થત્યાગથી–મ્હારા પ્રેમથી લાખો જીવ **મ્હારા** થશે હે તારાઓ! હુ આવુછુ. હે દુઃખી જગત્! ત્હારે માટે અને ત્હારા ઉપર રહેતા જીવો માટે હુ આ યૌવન, રાજ્ય, સુખ, વૈભવ, મ્હેલ અને જેનો ત્યાગ કરવો દુષ્કર છે તેવી સ્ત્રીનો પણ ત્યાગ કરૂ છું. હે પ્રિયે! જગતનો ઉદ્ધાર કરવા જતાં **ત્હારો પણ ઉદ્ધાર કરીશ;** કારણ કે તુ **જગતમાંની** એક છે. હે બાળક! ત્હને આશ્વાસન આપવા રહુ તો મ્હારા નિશ્ચયમાં ડગી જાઉ, માટે ત્હારૂં આઘેથી કલ્યાણ ઇચ્છુ છુ.

"હે પ્રિયે! હે પુત્ર! હે પિતા! હે લોકો! વિશ્વને ખાતર–જગતના કલ્યાણ ખાતર થોડો વખત વિયોગ દુઃખ સહન કરો, કે જેથી પ્રકાશ ઝળકી ઉઠે, અને આખું જગત્ સત્ય ધર્મને જાણે હવે મ્હારો દઢ નિશ્ચય થયો છે હવે હું જાઉ છું, અને જ્યહાં સુધી હું જે શોધુ છુ તે નહિ જડે ત્હાં સુધી હું પાછો નહિ ફરૂં."

હવે સિદ્ધાર્થ કુમાર ઉભો થયો. પોતાની પ્રિય પત્નીના સામું જોયુ, તે દીન મક્ષિકા જેવી પડી હતી. નિશ્વાસથી ત્હેની પાંપણો મીંચાઇ હતી. તે પલંગની આસપાસ, જાણે કે તે કોઇ દેવની મૂર્તિ ન હોય તેમ, તેણે ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરી. ત્રણવાર પલંગ તરફ બારણા તરફ ગયો, અને ત્રણવાર તે પાછો આવ્યો ત્હેનું સૌંદર્ય એટલુ મોહક હતુ, ત્હેનો પ્રેમ એટલો તો વિશાળ હતો! છેવટે તે પલંગ તરફ જોઇને બુદ્ધે વિચાર કર્યો "મ્હારાં વ્હાલાં સ્વજનો! ત્હમે મ્હને પ્રિય લાગો છો. ત્હમારો ત્યાગ કરવો બહુ કઠણ લાગે છે પણ જો હુ ત્હમારો ત્યાગ ન કરૂ તો આપણા બધાની શી સ્થિતિ થશે? વૃદ્ધાવસ્થા પોતાનું કામ કરશે અને મરણ પોતાની જાળ પાથરશે, ત્હેમાંથી આપણે શી રીતે મુકત થઇ શકીશું? જ્ય્હારે દીપકમાંથી તેલ જતુ રહેશે ત્ય્હારે જ્યોત શી રીતે બળશે? જ્ય્હારે ગુલાબ કરમાઇ જશે, ત્હારે ત્હેની સુગંધ અને શોભા ક્ય્હાં રહેશે? અતે સ્વજનો! ત્હમારો ને મ્હારો વિયોગ થવાનો છે, તો તે વિયોગ સહન કરીને પણ મરણ, જરા, વ્યાધિના પંજામાંથી સર્વને છૂટા કરવાનો માર્ગ હવે હું શોધીશ. હવે વધારે વિચાર કરવાથી વધારે ગભરાઉં છું. સ્ત્રી તરફનો પ્રેમ અને વિશ્વ તરફનો પ્રેમ—આ બેની મારામારી અસહ્ય છે. પણ હવે તો—

સૌ પ્રાણી દુ:ખમય ભાસે
જનતા પીડાતી જગ આખે,
તે સઉની પીડા દૂર કરવા—
કલ્યાણ જગતમાં ભરવા—
થઈ પ્રબુદ્ધ ગૌતમ આજે
થઈ તપસ્વી તપ શુરૂ માંડે.

જગના સઉ આધિ–વ્યાધિ
હરવા નવી બુદ્ધિ સાધી:
એ તપમાં બુદ્ધ તપાશે,
નવો યજ્ઞ વેદિ મંડાશે.
પશુ માત્ર હવે ઉગરશે
મુજ પ્રીતિ એ હોમે પડશે.
મુજ પ્રીતિ એકલી હોમાશે
બીજું જગત્ જીવી સુખી થાશે.

હો તાત ! હે પ્રિય ! હે પુત્ર ! હે માતા ! હે પ્રભુ ! ત્હમે સવ મ્હને વ્હાલાં છો. મનુષ્ય અને પશુઓનું કલ્યાણ કરવાનો ભગીરથ યજ્ઞ મ્હેં આરંભ્યો છે, ત્હેમાં હું મ્હારી પ્રીતિનું બલિદાન આપું છું. એ યજ્ઞમાંથી જે કાંઈ ફળ પ્રાપ્ત થશે તે આખા જગતને હું આપીશ. આ યજ્ઞ ત્હેમને માટે જ છે અને યજ્ઞનુ ફળ પણ તેઓને માટે જ છે. જે સ્નેહમાં ભગ થવાનો ભય છે, તે સ્નેહબધનમાં હવે વધારે વાર પડી રહેવાથી આ ભગીરથ કામ પડયું રહેશે.”

હવે શાકયસિહ ગર્જે છે,
પ્રીતિ ગુફા છોડી, નીકળે છે !
જગ નવુ આશ્વાસન લે છે,
દુષ્ટોનાં ઉર કમ્પે છે,
હવે દયા ધર્મ પ્રકટે છે,
દીન જગત્ સુખે જપે છે.

* * * *

ગર્જો, ભાઇઓ ! ત્હમે પણ લોકહિતના કામમાં તેવી જ રીતે ગર્જો. સ્વાર્થ રૂપી સ્ત્રીના મોહને છોડી પરમાર્થની પ્રાપ્તિ માટે **ભાવયજ્ઞ** માંડો ! લોકો કહે છે કે, આગલા વખતમાં કોઇ મહાન કામ કરવાનુ આવતુ તો કોઇ બત્રીસલક્ષણો પુરૂષનુ લોહી જ છાંટવાથી તે કામ સફળ થતુ. એનો અર્થ માત્ર એટલો જ છે કે ભણેલાઓ—બુદ્ધિશાળી પુરૂષો આત્મભોગ આપે તો જ મહાન પરમાર્થનાં કામો થઇ શકે

આનુ નામ **ભણતરં**! આનુ નામ **દયા** ! આનુ નામ **ધર્મ** ! આનુ નામ **મનુષ્યત્વ** ! કેળવાયલા બધુઓ ! જરા પણ દુ ખ નહિ અનુભવવા પામેલા **ગૌતમ** બુદ્ધને **આખી દુનીયાનાં દુઃખનાં** સ્વપ્ન આવ્યાં અને તે **પારકાં** દુ ખો મટાડવા માટે ત્હેણે સર્વ પ્રિય ચીજોનો ત્યાગ કર્યો, તો ત્હમે ત્હમારા **પાંચ લાખ જૈન ભાઈઓના** દુ ખમોચન અર્થે **બે માસની આવક** જેટલા ' કુકા 'નો પણ ત્યાગ શુ ન કરી શકો ? તો પછી ત્હમારૂ ભણતર શા કામનુ ? તમ છતાં કોમને અપુત્રીઆ વર્ગમા ખપવુ પડે એ શું ત્હમે સહન કરી શકોછો? બુદ્ધનુ પરમ દયા અને પરોપકારના આદર્શ રૂપ, જીવનચરિત્ર હુ થોડા જ માસમા ત્હમારી સેવામાં (વિના મૂલ્ય) અર્પણ કરવાનો છું તે ત્હમે કાળજીથી વાચજો અને કાઇક પરમાર્થવૃત્તિ શીખજો. હાલ તુરતમાં આ અપીલનો અવાજ સાભળો-એને ત્હમારા જીગરમાં કોતરી રાખીને ત્હાંજ તે ફરીથી વાચો અને બીજાને તે વંચાવો

ત્હમારી સામેલગીરી અને ત્હમારી મદદ, ત્હમારી કૃપા અને ત્હમારી દુવા માગવાને મ્હને હક્ક આપશો, સાહેબો? [તા. ૧૯ જુન૧૯૧૧

———o———

(૫)

નામદાર શહેનશાહ હિંદમાં.

બ્રિટીશ શહેનશાહત આ દેશમાં સ્થપાઇ ત્હારથી આજ સુધીમાં જે કોઇ પણ શહેનશાહને આ દેશમાં પધારીને તખ્તનશીન થવાનો વિચાર પસંદ પડયો હોય તો તે આપણા ભલા શહેનશાહ નામદાર જ્યૉર્જ જ છે. તેઓ આ દેશમાં જાતે પધારીને દીલ્હી ખાતે તખ્ત-નશીન થશે તેથી આ દેશના લોકોને "આ રાજા અમારો પોતાનો છે" એવો ભક્તિભાવ સ્વાભાવિક રીતે જ ઉત્પન્ન થશે એ પ્રસંગની ખુશાલી પ્રદર્શિત કરવાને જૂદીજૂદી કોમો જૂદીજૂદી હીલચાલ કરી રહી છે, તો જૈન પ્રજાએ પોતાનુ કર્તવ્ય બજાવવામાં પાછા પડવુ જોઇતું નથી.

સમસ્ત જૈન પ્રજા તરફથી કરવા જેવુ કામ માત્ર એટલું જ છે કે શ્વે સ્થાનકવાશી, શ્વે૦ મૂર્તિપૂજક અને દીગબર એ ત્રણે કૉન્ફરન્સો તરફથી એક સયુકત હીલચાલ કરીને સમસ્ત જૈન પ્રજા તરફનુ માનપત્ર તે નામદારને એનાયત કરવુ. આ માનપત્રની બાબત-માં મ્હોટું ખર્ચ કે આડંબર કરવાની કશી જરૂર નથી; કારણ કે લંડન તેમજ દીલ્લી ખાતે થવાના રાજ્યાભિષેક પ્રસગને ઉદ્દેશીને વર્ત્તમાનપત્રો જોગી બહાર પાડવામાં આવેલી યાદીમાં જણાવવામાં આવ્યુ છે કે "**ના૦ શહેનશાહ માનપત્ર પાછળ ખર્ચવામાં આવનારો પૈસો સખાવતમાં ખર્ચાય તે વધુ પસદ કરશે.**'

નામદાર શહેનશાહની આ શિખામણ આપણે ભૂલવી જોઇની નથી. તેઓ માન-પાનના ભૂખ્યા નથી, પણ આપણે-ત્હેમની પ્રજા આગળ વધીએ એ જોવાને જ ત્હેમને ઉત્કંઠા છે. એટલા માટે માન-

પત્રો સાથે ભેટ–શોગાદો પાછળ ખર્ચ ન કરતાં જે કાંઇ ખર્ચ કરવું ધાર્યું હોય તે પ્રજાહિતના કોઇ પણ કામમાં સખાવત તરીકે વાપરવું એમ તે નામદાર આપણને ભલામણ કરે છે. આ ભલામણ બરાબર વાજબી વખતે થતી જોઇને આપણે વધારે ખુશ થવાનુ છે. જે વખતે આપણે રથા. જૈન વર્ગ માટે **"જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ"** ની અગત્ય સમજાવવા લેખો ઉપર લેખો લખીને કોશીશ કરી રહ્યા છીએ— બરાબર તે જ વખતે નામદાર શહેનશાહ તરફની આ સૂચના આવે છે એ ખરેખાત શુભસૂચક છે. ત્હારે હવે આપણી રાજ્યભકિત બતાવવા સારૂ કયો રસ્તો ગ્રહણ કરવો એ સવાલનો ફડચો આપોઆપ થઇ જાય છે. આપણે કરવા ધારેલા **'જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ' સાથે નામદાર શહેનશાહનું નામ કાયમ રહે એમ કરવું, અને તે ફંડ રાજ્યારોહણની ખુશાલીમાં જ ઉભું કરવું. તે ફંડનું નામ "ધી કૉરોનેશન જૈન ઍજ્યુકેશનલ ફંડ"** કે કાંઇક એવી મતલબનુ જ રાખવું આપણા શ્રીમતોએ પોતે ખરેખર રાજ્યભક્ત જ છે એમ બતાવી આપવાની તક લેવાને બહાર પડવુ અને ૧૦–૨૦ હજારની એકેકી રકમો તે ખાતે ભરીને ત્હેને જેમ બને તેમ મ્હોટુ ફંડ બનાવીને **'કૉરોનેશન'** ના **પ્રસંગને લાયકનું** બનાવવું. ખરેખાત નામદાર શહેનશાહ આ ખબર જાણી ઘણા ખુશ થશે અને આપણી રાજ્યભકિત પણ બરાબર મનાશે. આવા પ્રસંગો કાંઇ ફરી-ફરીને આવતા નથી, માટે શ્રીમતોએ, કૉન્ફરન્સના સેક્રેટરીઓ, પ્રાંતીક સેક્રેટરીઓ અને ઉપસેક્રેટરીઓએ આ માટે પોતાની ખુશાલી જાહેર પેપરદ્વારા જણાવીને લોકોમાં ઉત્સાહ વધારવા બહાર પડવું જોઇએ છે.

જૈન **સાધુઓએ** પણ રાજ્યભકિત બતાવવાનો આ પ્રસગ ગુમાવવો જોઇતો નથી. તેઓએ જાણવું જોઇએ કે પુલ ઉપરથી જવાનો

ખાસ હક્ક, વસ્તીપત્રમાં આપણી કામની જૂદી સંખ્યા નોંધવાનો ખાસ હક્ક, ગોમાસપ્રતિબંધ કાયદો: વગેરે વગેરે ઘણાં કામો સરકાર પાસેથી આપણે કરાવ્યાં છે અને કરાવવાનાં છે, તો ત્હમે જો ફક્ત 'માગ્યા' જ કરો અને 'આપો' કાંઇ જ નહિ, તો સ્વાર્થી અને કર્ત્તવ્યભ્રષ્ટ ગણાશો અને બીજી કામોની દૃષ્ટિમાં તેમજ સરકારની દૃષ્ટિમાં ત્હમો હલકા પડશો માટે જેમ નામદાર શહેનશાહે કીમતી ચીજોની ભેટો લેવાની ના પાડીને પ્રજાના હિત માટે દ્રવ્ય ખર્ચવાની ભલામણ કરવા જેવું મ્હોટું મન બતાવ્યું છે તેમજ ત્હમે જૈન સાધુઓ પણ હવે બોલી દો કે "ઓણ સાલ અમારા ચાતુર્માસમાં જમણ-પ્રભાવના વગેરે કોઈ નિમિત્તે જે કાંઇ ખર્ચ શ્રાવકો કરવા ધારતા હો તે સર્વ બંધ રાખીને ના૦ શહેનશાહના રાજ્યારોહણની યાદગીરી માટે કરાતા જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડમાં અર્પણ કરો" આવો ઢંઢેરો જો જૈન સાધુઓ પીટાવશે તો ખરેખરી રાજ્યભક્તિ બજાવી ગણાશે, અને જેઓ એવા હઠીલા થશે કે અમારે તો અમારૂં જ માનપાન જોઇએ ત્હેમને પ્રજા તેમજ રાજા તરફથી એક વખત સખત સહવું પડશે, તે પણ યાદ કરાવવાની જરૂર જોઉં છું રાજાનું માન જાળવવા જૈન શાસ્ત્રોમાં ખાસ ફરમાન છે રાજકુટુંબીના સ્વર્ગવાસ વખતે પણ ત્યાગી સાધુએ શાસ્ત્રવાંચન બંધ રાખવું એવું ખાસ ફરમાન જૈન શાસ્ત્રોમાં છે રાજા એ ધર્મનો રક્ષક છે, માટે રાજ્યારોહણની ખુશાલીમાં પોતાના ત્યાગીપણાને છાજતો એક યા બીજા રૂપમાં પ્રયાસ ધર્મગુરૂઓએ કરવો જ જોઇએ છે જે એવી ફરજ બજાવવા ના કહેશે તે અમારો સાધુ નથી. જે સાધુ ફરજ બજાવશે તે અમારો બેવડો હિતેચ્છુ ગણાશે, અમારા સંઘની કીર્ત્તિ ચોતરફ ફેલાવનારો ગણાશે, અમને સરકારના વ્હાલા બનાવનારો મિત્ર મનાશે અને તે સાથે જ અમારી ઉન્નતિનો રસ્તો કરી આપનારો ઉપકારી પુરૂષ ગણાશે. [તા. ૧૯ જુન ૧૯૧૧.

કૉન્ફરન્સ ઑફિસ તરફનો ઢંઢેરો.

વિદ્યોત્તેજક ફંડ.

સઘળાં દુઃખનું મૂળ કારણ 'અજ્ઞાનતા' છે નામદાર ગાયકવાડ સરકારે આપણા સઘળી જાતના દુઃખો માટે એક રામબાણ દવા પોતાના વિદ્વત્તાપૂર્ણ પત્રદ્વારા આપણને સૂચવી છે કે, "Education is the surest panacea of Social evils in India" અર્થાત્ 'હિંદમાંના હાનીકારક સંસારી રીવાજોને નાબુદ કરવા માટે સૌથી વધારે અસરકારક ઇલાજ કેળવણી' છે " આ અમૂલ્ય સલાહ તરફ નજર રાખી 'જૈનસમાચાર'ના અધિપતિની સૂચના ઉપરથી થોડો સમય થયા " વિદ્યોત્તેજક ફંડ " ખોલવામા આવ્યું છે કેળવણીના વધતા જતા જમાનામાં દેશની જૂદી જૂદી કોમો ઉંચી કેળવણીના પ્રચારાર્થે સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ કરી રહી છે તેવા વખતે આપણી કોમની ઉછરતી પ્રજાના શ્રેય માટે સ્થાપવામાં આવેલ આ ફંડને તન, મન, ધનથી મદદ કરવા અમે સર્વ ભાઇઓને નમ્રતાપૂર્વક અને આગ્રહપૂર્વક અપીલ કરીએ છીએ.

કેળવણીનો લાભ લેઇ જે ભાઇઓ સુખી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી શક્યા છે તેઓ આપણી કોમના ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને ઉચ્ચ અભ્યાસ કરવામાં પડતી મુશ્કેલીઓનો ખ્યાલ કરી આ ફંડને મદદ કરવાની પોતાની એવડી જોખમદારી સ્વીકારશે ?

☞ શેઠ ચાંદમલજીનો આ પત્ર તા. ૨૪-૭-૧૧ ના અંકમાં છપાયો હતો.

श्री संघनो सेवक,
K. Chhaganmal.
ऑनररी सेक्रेटरी.

પર્યુષણ વખતે ખાનગી મિત્રો અને પીછાનવાળાઓ જોગ લખેલા ખાનગી પત્રની નકલ.

શ્રી લોંકાશાહ દેવનું પાટનગર.
પર્યુપાસનાનો અમર દિવસ.

કૃપાળુ વડીલ બન્ધુ !

આજે પર્યુષણ છે—દીનાનાથ પરમદયાળ પરમાત્માની પર્યુપાસના અથવા **ભક્તિ** કરવાનો આજે પવિત્ર દિવસ છે.

એ દયાસાગર પાસે આપણે કાંઇ **માગીએ** તે પહેલાં આપણે ત્હેના પુત્રોને **આપવા** તૈયાર થવુ જોઇએ કારણકે, જેઓ **આપેછે** તેઓ જ **માગીશકે છે;** અને જે સખસ એવી **લાયકાત સાથે** માગે છે ત્હેને અવશ્ય મળે પણ છેજ

દયાળુ બન્ધુ ! હુ આજે આપની પાસે **માગવા** આવ્યો છુ. મ્હને થોડીક ભિક્ષા **આપશો** ? " **अप्पा सो परमप्पा** " એટલે " આત્મા એ જ પરમાત્મા ' એ સિદ્ધાન્તને નજર આગળ રાખીને હુ આપને પરમાત્માના અ શ ગણુ છુ અને પરમાત્માની જ ભકિત કરવાના આજના પવિત્ર દિવસે હુ **આપની** જ ભકિત કરૂ તો તે પરમાત્માની ભકિત થઈ એમ માનુ છુ.

હુ આપને વન્દન કરૂ છુ અને વિનયપૂર્વક જેમ લોકો પરમાત્મા પાસે પ્રાર્થના કરેછે (જેમ આપ પણ કરતા હશોજ) તેમ હુ આજે આપને પ્રાર્થુ છુ—આપની પાસે **માગુ છું** મ્હારાપર કૃપાદૃષ્ટિ કરશો ?

મ્હને ઘણી ક્ષુધા લાગી છે. એક મનુષ્યમાં ચૌદે રાજલોક સમાઇ જાય છે, પરન્તુ હું સાંકડા પેટનો હોવાથી મ્હારા શરીરમાં માત્ર પાંચ લાખ ('સ્થાનકવાસી જૈન ' નામે ઓળખાતા) જીવો જ સમાયલા છે. એટલે ' હુ ' અને ' પાંચ લાખ સ્થાનકવાસી જૈન ' એ બે શબ્દો એકજ અર્થમાં વપરાતા શબ્દો છે,—માટે કહુછું કે મ્હને ઘણી ક્ષુધી લાગી છે. મ્હારા જૂદા જૂદા અવયવો (જૈનો) વિદ્યા રૂપી ખોરાકને અભાવે અશક્ત થઇ ગયા છે. તેથી આજે આપ પરમાત્મ પદના અધિકારી પુરૂષ પાસે હુ ભિક્ષા માંગવા આવ્યોછુ મ્હારી અરજ સુણશો ? દેવ ! મ્હારા કાલાવાલા પર આજે ભક્તિના દિવસે લક્ષ આપશો ? કૃપાળુ પરમાત્મા ! મ્હારી થોડીક ભૂખ ભાગશો ?

મ્હારા પાંચ લાખ અગ કેળવણી રૂપી ખોરાક વગર મહા દુ ખી હાલતમા રીબાય છે. જો એમાંનાં થોડાક અગોને પુષ્ટિ મળે તો તે થોડાક પોતે જ બાકીનાઓને ટેકો આપશે અને આ પ્રમાણે મ્હારૂં આખુ 'શરીર' બચી જવા પામશે, એમ ધારીને જ મ્હે "જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ" નામનુ ભિક્ષાપાત્ર હાથમાં લઇ જગાએ જગાએ અરજ કરવા માડી છે.

લોકો કહે છે કે, પવિત્ર પર્વના દિવસે શ્રીમત તેમજ ગરીબ, ઉદાર તેમજ કૃપણ તમામ મનુષ્ય નિર્મળ અને દયાળુ બને છે અને કોઈ ભીખારીને પાછા કહાડવાનુ કોઇને મન જ થતુ નથી એ વાત ઉપર વિશ્વાસ રાખીને હુ આજે—પરમેશ્વરની ઉપાસના અથવા ભક્તિ કરવાના ખાસ દિવસે આપ–પરમેશ્વરને પ્રાર્થના કરવા આવ્યો છુ મ્હને પાછો ન કહાડતા, ઓ પરમ દયાળુ પવિત્ર દેવના અશ ! મ્હને ત્હમારા જેવા બીજા એક 'અશ' તરીકે જ ઓળખો, ત્હમે અને હુ એકજ અગ્નિના ચીણગારા છીએ એ બાબતનું સ્મરણ રાખો અને અંતે

આપણે એકજ જગાએ જવાનું છે અને હમેશને માટે સાથેજ વસવાનું છે એ વાત મનમાં લાવી મ્હને **પ્રસન્ન કરો**—મ્હારૂં મન મનાવો—મ્હને સંતોષો—મ્હને ભૂખ્યો મરતો અટકાવો !

ત્હમારી **શક્તિ**ના પ્રમાણમાં મ્હને ભિક્ષા આપો, એક સમાન્ય ભિખારીને આપે તેમ ન આપતાં, ત્હમારા **હમેશના સોબતીને** આપો એવી રીતે આપજો. મ્હારૂ પેટ અને મ્હારી ભુખ બન્નેનો વિચાર કરીને આપજો.

મ્હને આપશો તો મ્હારા પાંચ લાખ અંગોની દુવાથી ત્હમારો—મ્હારો પરમેશ્વર ત્હમારી પ્રાર્થના ઝટ સાંભળશે.. ...**આપશો** તો જ લેઇ શકશો.

દયા **કરશો** તો જ દયા **પામી** શકશો.

ભક્તિના પવિત્ર **ખાસ** દિવસોમાં ભક્તિનું પહેલુ પગલુ (દાન) ચૂકતા ના. પરમેશ્વરના પુત્રોની ભક્તિ એ જ પરમેશ્વરની ભક્તિ છે. બીજી કોઇ શબ્દજાળ કે ખુશામત પરમેશ્વરને પહોંચતી નથી.

'તુ' અને 'હુ'ના સરવાળાથી બનતો 'તે' ત્હમને સન્મતિ આપો ! શાન્તિ આપો ! આબાદી આપો ! એ સન્મતિથી પરમાર્થસેવનનો રસ્તો

સૂચના—(૧) મ્હારી ભીખ "જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ' ને માટે છે. (૨) આ ફંડમાથી આખા હિંદના હરકોઇ **સ્થાનકવાશી** જૈનને ઉંચી કેળવણી લેવા માટે જોઇતાં નાણાં ધીરવામાં આવશે અને તે ધંધે લાગ્યા પછી ફંડમાં પાછા આપશે. (૩) ગરીબ અને તે સાથે ખાસ ચાલાકી ધરાવતા યુવાનોને જ ફંડનો લાભ આપવામાં આવશે, કે જેથી રકમ નકામી ઉડી જશે નહિ. (૪) અંગ્રેજી ભણનારા આપણા યુવાનો ઉપર આ રીતે ઉપકાર કરીને એમને પરોપકારનો અને ધર્મિષ્ટપણાનો પાઠ શીખવવા માટે જ આ પ્રયાસ છે. (૫) એકંદરે રૂ. ૫૦,૦૦૦ નું ફંડ કરવાનુ છે અને તે હાલ તો અજમેર કૉન્ફરન્સ ઑફિસમાં વસુલ

ત્હમને જડો ! એ શાન્તિથી પરમાર્થસેવનના કામમાં ત્હમને ધીરજ મળો ! એ આબાદીથી પરમાર્થસેવનનાં અનેક કામ ત્હમારા હાથે બનો !

હું છું
ત્હમારૂં બીજું રૂપ
આજે 'ભિક્ષુક' અને કાલે 'દાતાર'
વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ.

થાય છે ત્યહાથી પછી બૅન્કમા મુકવામાં આવનાર છે (૬) આ ફંડને લગતી એક પાઇ પણ મ્હારી દ્વારા કે કોઇ ખાનગી ગૃહસ્થ દ્વારા ન મોકલતા સીધા "જૈન સ્થાનકવાશી કૉન્ફરન્સ–મોતી કટલા–અજમેર" એ શિરનામે બારોબર જ મનીઑર્ડર કરશો. ત્હેની આપને પહોંચ મળશે અને પેપરમાં પણ પહોચ છપાશે (૭) ફંડની વ્યવસ્થાને લગતા કાયદા કાનુન ફંડમાં રકમો ભરનારા ગૃહસ્થોની મીટીંગ મળીને મુકરર કરી લેશે. (૮) સેવકની સ્થિતિ શુ છે તે આપના જાણવા બહાર નહિ હોય, તે છતાં તેણે ખેચાઇને ટુકડો બચકુ આપેલુ છે અને પછી જ બીજાની પાસે અરજ ગુજારી છે (૯) રકમ અમુક વર્ષો બાદ પાછી ફરવાની હોવાથી ફંડ હમેશને માટે કાયમ રહેશે અને દર વર્ષે ૫૦—૭૫ ગ્રૅજ્યુએટો કે ડાકટરો વકીલો કે સારા વેપારીઓ ઉત્પન્ન થાય એ આપણી કોમને મગરૂર થવા જેવુ થશે, એનુ પુણ્ય આપ દાનેશ્રી દેવોને જ છે. (૧૦) મરણ પગલાની હેડ છે અને જીદગીમાં એકાદ મ્હોટુ કામ કર્યા વગર મરનારનુ આ દુનીઆમા આવવુ જ નિરર્થક ગણાય છે. માટે આ ખાતે **સારી** રકમ આપી નામ અમર કરો કૃપાળુ દેવ ! તણાઇ ખેચાઇને પણ પુણ્ય અને અમર કીર્તિને વરો ! પુનર્જન્મની વાત સાચી જ છે એમ ખાત્રી હોય તો મ્હારી અરજ મજુર રાખો. **'આપશો તે પામશો'—'હાથે તે સાથે'** અને **'વાવશો તેવું લણશો.'**

(૮)

અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે ?

પ્રસિદ્ધ પૂજ્ય શ્રી શ્રીલાલજી મહારાજના મુખથી નીકળેલા શબ્દો સત્ય કરી આપવાનો આવેલો સમય.

'द्रव्य दीक्षा' थी नहि पण 'भाव दीक्षा' थी बजाववानुं मिशन.

ब्रिटीश राज्य प्रत्ये वफादारी बतावववानी उमदा तक.

માન્યવર અધિપતિ મહાશય !

આપણા સંઘની ઉન્નતિના ઉપાયો સંબંધમાં આજકાલ આપના પેપરમાં આવતા અંતરના ઉદ્‌ગારો વાંચી સાત્વિક વૃત્તિવાળા શ્રાવકોના મનમાં તો ગલીપચી થઇ રહી છે, પરન્તુ પથ્થરપર પાણી ઢોળ્યે ફળ મળવાનુ નથી પથ્થર પાણીથી તો લાંબે વખતેજ લીસો થશે; જો કોઇ કુશળ સલાટ પ્રયાસ કરે તો અલ્પ સમયમાં લીસો થાય. શ્રી સંઘની ઉન્નત્તિ માટે એવો જ ઉપાય યોજવાની જરૂર છે. પેપરોમાં પુરતું લખાયું છે પરન્તુ મુનિરાજોને મર્યાદાપૂર્વક બોધ આપવાનો હોવાથી આપ ધારો છો તેવી અસર કદાપિ ન થતી હોય તો તેમની કસુર ગણી નિરાશ ન થતાં, તમારાં લખાણોના જુસ્સા જેવા જ ઉત્સાહથી હજી પણ જો આગળ પ્રયાસ કરશો તો ધાર્યાં કરતાં પણ વધારે ફતેહ મેળવશો.

અમુક વજનદાર ગૃહસ્થના મુખથી મ્હેં અજમેરમાં એક વખત સાંભળ્યું હતું કે, પ્રસિદ્ધ પૂજ્ય શ્રી શ્રીલાલજી મહારાજના મુખાર્વીંદ-માંથી એક વખત એવા શબ્દો નીકળ્યા હતા કે—"જો ભાઇ કેશરી-ચંદજી ભંડારી, નથમલજી ચોરડીયા, દુર્લભજી ઝવેરી અને વાડી-લાલ એ ચાર દીક્ષા લે તો શ્રી સંઘને ઘણો લાભ કરી શકે." આ શબ્દોનુ સ્મરણુ કરાવી હુ તમોને સંસારત્યાગ કરવા લલચાવતો નથી. ચોથા આરામાં પરૂપેલા ત્યાગના નિયમાનુસાર વર્તમાનઉન્નતિ યોજવા બહાર પડવુ એ મુશ્કેલ છે તે માટે 'દ્રવ્ય દીક્ષા' કરતાં હુ હાલ તમોને 'ભાવદીક્ષા' માટે સવિનય સૂચન કરૂ છું.

સમય સાનુકુળ છે, મુનિરાજો ચાતુર્માસમાં સ્થિર થયેલા છે, વ્યાપારીઓ પણ કાઇક અવકાશ પામ્યા છે, તો ત્રણુ માસની મુસા-ફરી માથે લેવાથી ઘણુ કામ થઇ શકશે. પૂજ્યશ્રીએ પસંદ કરેલા બાકીના ત્રણુ ગૃહસ્થો ઉપરાંત હુ પંજાબના એક શ્રદ્ધાળુ વક્તા લાલા પ્રભુદયાલનું નામ સૂચવીશ. આપ પાંચ જો એકત્ર થઇ ત્રણુ માસ મુસાફરી કરો તો હુ ખાત્રી આપુ છું કે ઓછામા ઓછા પાંચ લાખ રૂપિયા એકઠા કરવા મુશ્કેલ નથી. લોકોને સત્યવાત સમજાવો તો યથા શક્તિઆપવા તૈયાર જ છે. બોર્ડીંગના મકાનનો પ્લાન કરાવી, એક એક રૂમપર તેના દાતાના નામની તખ્તી મારવાની યુક્તિથી ત્રીશેક રૂમનાં વચન મેળવો તો કાયમનું મકાન થઇ જાય અને હાલ ભાડામાં મોટુ ખર્ચ થાય છે તે બચે ને વિદ્યાર્થીઓને ભોજન પણુ આપી શકાય. "શહેન-શાહ રાજ્યાભિષેક સ્મારક વિદ્યોત્તેજક ફંડ" પણુ સ્થાપીને સ્કૉલર-શીપો શરૂ કરાય, જીવદયાનાં કામો અને મુખ્યત્વે કરીને માંસાહાર છોડા-વવા જમાનાને અનુસાર કોશેશો થઈ શકે, રતલામ ટ્રેનીગ કૉલેજને સારા ધોરણે ગોઠવી શકાય અને કાઠીયાવાડમાં એકાદ અનુકૂળ સ્થળે

'ગુરૂકુળ' જેવી સંસ્થા ઉભી કરી, નિરાધારને ઉછેરી શકાય અને બીજાઓને નિષ્પાપી ધંધાનું શિક્ષણ આપી શકાય. સાધુ મુનિરાજોને અભ્યાસ કરાવવાની સગવડ પણ થઇ શકે અને આપ જે જે ખામીઓ રજુ કરોછો તે જો આમ ભેઠ બાંધો તો સુધારી શકાય.

ગભરાઓ છો શું? ઉઠો, સપથ લો, આર્યસમાજીઓ અને દીગબરી ભાઇઓની પેઠે માથાપરથી પાઘડી ઉતારો અને શ્રી સંઘના હિત માટે પાંચ લાખ રૂપિયા એકઠા થાય તો અને તો જ માથે પાઘડી મુકવી એવો પાકો નિશ્ચય કરો. અને નિશ્ચયને શું નથી મળતુ? બાકીના ચારે ગૃહસ્થોને તમારા મિશનમાં ભળવા ઉઘાડે માથે જઇ લલચાવો. અલબત ભાઇ કેશરીચંદજી વ્યવસાયી છે, તેણે બીજી દુકાન ઇંદોરમાં કરી છે. ભાઇ નથમલજી એકલાને નીમચ અને નીમ્બાહેડાની દુકાનો સંભાળવી પડે છે અને ભાઇ દુર્લભજીએ પણ હમણાં જેપુરમાં શાખા ખોલી છે. ત્રણે ધંધાર્થી છે છતાં શ્રી સંઘના હિત માટે લાગણીવાળા છે. જાણે શારિરીક કારણોને લઇ દુકાનો સંભાળાઇ નથી એમ ધારે તો ત્રણે પોચતા પામતા હોવાથી તમારા મિશનમાં ભળી શકે એમ છે. પંજાબી લાલા પ્રભુદયાળજીને મેળવવા મુશ્કેલ નથી. તો હવે ઢીલ શું છે? ચાતુર્માસના દિવસો ઓછા થતા જાય છે. પંચ મળી રાજકોટ પધારો, પૂજ્ય શ્રી પાસે 'ભાવ દીક્ષા' ગ્રહણ કરો, પાંચે જણા મસ્તક પરની પાઘડીઓ શરમ મુકી દૂર કરો, કેશરીઆ જભ્ભા ધારણ કરો, પાંચ લાખ પુરા થયે પાઘડી પહેરવાનું 'પણ' જાહેર કરો, અને રાજકોટથી જ શરૂઆત કરો. અરે, પાંચ લાખ બંધુઓ આપણા છે તે વધારે નહિ તો એક એક રૂપિયો આપશે તો પણ પાંચ લાખ ભેગા થઇ જશે. હજી ઉત્સાહ વધારો, લોકોને આપણીખરી સ્થિતિનું અને સ્હાય આપવાની જરૂરતનું ભાન કરાવો, સંઘની પડતીને

ટેકો આપવાની આવશ્યકતા દર્સાવો, ને પછી રૂપિયાના ઢગલા જુઓ. યાદ રાખજો કે, પાઇને પણ તમારે કોઇએ હાથ ન અડાડવો. પરભાર્યાં અજમેર રૂપિયા મોકલો ધોરણ મુજબ મેનેજીંગ કમીટીની સલાહ અનુસાર વ્યવસ્થા કરવા વચન આપો. તમો પાચે સાદાઇથી મુસાફરી કરો, કોન્ફરન્સનો એક ચપરાશી અને એક રસોયાને સાથે લઇ નીકળો. કોઇ પણ ગામમાં કોઇને ત્યા જમવા ન જવાનો નિશ્ચય કરો

આમ મુસાફરીમાં રૂા એક હજાર આશરે ખર્ચ થશે, પણ પાચ લાખથી વધારે રૂા એકઠા થશે લોકો પણ જાણશે કે 'ભાવ દીક્ષા' લઇ નીકળેલા બધુઓ આત્મભોગ આપીને શ્રી સઘનુ શ્રેય કરી શકે છે. તમો જ્યારે એકલા જઇ આટલુ કરી શકયા છો તો પચના બળથી ઘણુ સારૂ કામ થઇ શકશે, બ્રીટીશ રાજ્ય પ્રત્યેની વફાદારી બતાવાશે, રકમ આપણા હાથમા રહેશે, ઉપયોગ આપણી કોમના હિતમાં થશે અને **શહેનશાહના રાજ્યાભિષેકનું સ્મરણ રહેશે.** આંગણે આવેલા અતિથિનો સત્કાર કરવા સર્વ કોઇ શક્તિ અનુસાર તૈયાર થશે. થશે ને થશે જ.

બૌદ્ધ ધર્મના અનુયાયીઓમાં ફરજીયાત એક વખત દીક્ષા ગ્રહણ કરવાનો રીવાજ છે. દરેક બુદ્ધિસ્ટ એક વખત, અમુક વખત માટે દીક્ષા ધારણ કરે છે લક્ષાધિપતિ છતા પાતરૂ લઇ, અભિમાન છોડી. ભિક્ષા માગે છે. તમારે તો પરમાર્થ માટે ભીખ માગવાની છે જીંદગીમાં ઘણાં પરમાર્થી કામો કર્યાં છે પણ આ એક એવુ કામ છે કે જે જૈન ઇતિહાસમાં સોનેરી અક્ષરે જળવાઇ રહેશે એજ વિનતિ,

ભવદીય,
'ભાવ સાધુ' નો ભક્ત.

ચર્ચાપત્રી મહાશયે પોતાના લેખમાં મ્હાસ પોતાના સંબંધમાં

પણ ઇસારો કરેલો હોવાથી કાંઈક જવાબ આપવા હું બધાયલો છું એમ મ્હારૂં માનવું છે. લેખ તો ખાસ્સો મજાનો છે! પ. ણુ, વચ્ચે એક 'પણુ' આડું આવે છે! તે બે અક્ષરનો ન્હાનો શબ્દ સઘળી ખાણાખરાબી કરી નાખેછે! "વો દિન કહાં કિ મિયા કે પાવમેં જુતી?" વો દિન કહા કિ હમારે જૈનીયોકો 'ભાવ-ત્યાગ' કા નામ પસંદ પડે? અરે ખુદ ત્યાગીઓ જ દીક્ષા લેતી વખતે પોતાની લક્ષ્મી ઘરમાં દાટીને **પછી** સંસારનો ત્યાગ કરે છે તો અમારા સંસારી શ્રાવકો ઘરતું કામ બીગાડીને **ભાવત્યાગી** બની પરોપકાર માટે 'ભિક્ષાચારી' કરે એ બનવું મ્હને તો જરા મુશ્કેલ લાગે છે. તથાપિ, 'એ ભાવસાધુઓના ભક્ત' મહારાજ! ત્હમારી વાતને અદ્ધર ઉડાડવા પણ હું ખુશી નથી પ્રયત્ન આગળ કોઇ ચીજ અસાધ્ય નથી. ત્હમે ગણાવેલા ભાઇઓ 'ત્યાગી' બનવા ખુશી હોય તો આ સેવક પોતાની તરફનો રોકડીઓ જવાબ હમણાં જ પરખાવી દે છે કે, 'હું અત્યારે જ તૈયાર છું' બાકીના નામો પૈકી જેઓ આનાકાની કરશે એને શિર નિષ્ફળતાનો દોષ પડશે સાધુઓની ખોટી ખુશામત કરી 'શ્રદ્ધાળુ' માં ખપવાની ઇચ્છા કરતાં, 'ભક્ત' મહારાજે બતાવેલી 'શ્રદ્ધા' કોઇ રીતે ઓછી લાભકારક નથી આ લખનાર તો ઉત્તમોત્તમ ધર્મક્રિયા સ્વાત્માર્પણમાં જ સમાયલી માને છે, ઉત્તમોત્તમ 'શ્રદ્ધા' અને ઉત્તમોત્તમ 'ભક્તિ' પણુ એને જ માને છે સાધુઓના સ્થૂલ શરીરને પગે લાગી ભક્ત કહેવડાવા કરતાં કોઇ ઉદારચરિત્ સાધુવર્યની જનહિતકારિણી સૂચના શિર પર ચ્હડાવીને ત્હેનો અમલ કરવા રૂપી જ ભક્તિ એને વધુ પસંદ છે. એટલા ખાતર જ ગયા ઑકટોબર માસમાં અજમેરમા કૉન્ફરન્સની મેનેજીંગ કમીટી જ્યહારે એકઠી મળી અને એક મ્હોટું ફંડ સર્વ કામોને પુગી વળવા માટે કરવા સારૂ ગામોગામ જઇ અપીલ

કરવાને રાય શેઠ **ચાંદમલજી** સાહેબ, રાય શેઠ ઉમેદમલજી સાહેબ, મી. ચોરડીયા, મી. ભંડારી, મી ઝવેરી વગેરે પદરેક મહાશયોનુ એક ડેપ્યુટેશન મુકરર કરવામા આવ્યુ, અને સેવકને હેમાં જોડાવાને ફરમાશ થઇ ત્હારે સેવકે એ જ જવાબ આપ્યો હતો કે "ઘર **રાખીને** વાત કરવાથી કોઇ કામ સફળ થવાનુ નથી,–ઘર **બાળવાથી** જ ઘર સચવાય છે. માટે ડેપ્યુટેશનના મેમ્બરો જો પ્રથમ ઘરમાથી જ સારી રકમ કહાડીને પછી બહાર નીકળી પડે તો તો અવશ્ય લાખોની રકમ એકઠી થઇ શકે. હુ મ્હારી જાતને માટે કહીશ કે યદ્યપિ મ્હારે રહેવાનુ ઘર પણ નથી તથાપિ પ્રેસ તથા જે કાંઇ માલમતા મ્હારી પાસે છે તે સર્વ (માત્ર પહેર્યાં કપડા સિવાય) કૉન્ફરન્સને આપીને પછીજ ડેપ્યુટેશનમાં ભળવા હુ ખુશી છુ, પણ તે સાથે ત્હમો બીજા મેમ્બરો પૈકી જેઓ સામાન્ય હો તેઓ પોતાની મીલ્કતનો અડધો ભાગ અને જેઓ લખપતિ હો તેઓ દરેક ૨૫–૨૫ હજાર રૂપીઆ બાજુએ મુકીને પછી નીકળી પડો". આ દરખાસ્ત સાંભળીને સઘળા મેમ્બરો ઠડાગાર પડી ગયા અને ત્હા જ 'વાત' બધ થઇ ભાઇ! વાતોના તડાકાથી કશુ વળવાનુ નથી. જેને કાંઇ પણ કરવુ જ છે તે તો એક કૉન્ફરન્સના જલસાથી બીજી કૉન્ફરન્સના જલસા સુધી ઘેર બેસી રહી માન ખાટયા કરવાનુ કદી પસદ કરે જ નહિ. માણુસને તો–**સાચા** ધર્મીને તો ઇસારો પણ બસ છે. મહેણુ તો 'માંયકાંગલા' સહન કરે. ખરા પ્રેમીઓ કદી મહેણુ સહન કરતા જ નથી પણ તુરત કમર કસે છે અને કર્ત્તવ્યના યજ્ઞમા પોતાની કાયાને ઝીપલાવે છે. ભંડારીજી વગેરે જે જે મહાશયો માટે ચર્ચાપત્રી મહાશય દરખાસ્ત મુકે છે તેઓ કેળવાયલા છે–કૉન્ફરન્સ વખતે આગળ પડતો ભાગ લેછે અને કોમનુ હિત હૈડે ધરાવે છે તો કોમની બેહેતરી માટે કરાતી સૂચનાનો અમલ કરવામાં તેઓ

વિલંબ કરે એ શું સંભવિત છે? પાઘડીનો ત્યાગ કરવાથી શું થવાનું હતું? સ્વાર્થનો ત્યાગ, શરમનો ત્યાગ, ઘરકામ અને કુટુંબકબીલાના મોહનો ત્યાગ કરી નીકળી પડે તો અશક્ય કાંઇ નથી વળી પૂજ્ય શ્રીલાલજી મહારાજના તેઓ સઘળા પરમ ભકત છે તો તે મહાત્માનુ નામ અમર કરવાનો એકનો એક રસ્તો આ જ છે. જનહિતકારી કાર્યો સાધુઓની કૃપાથી બનેલાં ભાગ્યેજ મ્હારા જોવામાં આવતા હોવાથી જેટલી જોઇએ તેટલી શ્રદ્ધા સાધુઓ પ્રત્યે હજુ મ્હારામાં ઉત્પન્ન થઇ નથી, તથાપિ જો પૂજ્ય શ્રીલાલજી મહારાજ પાસે આ શુભ કામ માટે દીક્ષા લેનારા સખસો (સેવકને સાથે જ ગણવો) પોતાના 'મીશન'મા ફતેહ પામશે તો મ્હારા અંતરમાં પૂજ્યશ્રી તરફ સમ્પૂર્ણ ભક્તિભાવ ઉત્પન્ન થયા વગર નહિ જ રહે કારણ કે મ્હને સ્થલ કરતાં સૂક્ષ્મ તત્વો પરથી થતી કસોટી પર પૂર્ણ શ્રદ્ધા છે જેમના વચનથી, જેમની મહેનતથી, જેમના હુકમથી કે જેમની આશિસ્‌થી કોઇ મહાભારત કામ સફલ થાય તેવા પુરૂષના સૂક્ષ્મ શરીરની પવિત્રતાની મ્હને સંપૂર્ણ ખાત્રી થાય અને તેવાનો જીંદગીભરનો દાસ કહેવડાવામાં હું મ્હોટુ માન ગણુ

ભંડારીજી વગેરેને મ્હારો ખુલ્લો જવાબ છે કે, ચાહે સર્વસ્વ અર્પણ કરીને નીકળવાની શરત કરો કે એમને એમ નીકળવાનો ઠરાવ કરો, બેમાંથી જે કરો તે મ્હારે મંજુર છે. હવે શુ વ્યવસ્થા કરવી તે બાકીનાઓને શિર છે.

જંજાળ સર્વને લાગેલી છે. વ્યાપારીઓને તો મુનીમ પણ કામ કરી શકે તેવા હોય છે, પણ મ્હારૂં પેપર ચલાવવાને માટે તો મ્હારી ઑફિસમાં એક પણ સબએડિટર નથી, વળી મ્હારી ગેરહાજરીમાં લખાણ કરનાર કોઇ ન હોવાથી પ્રેસનાં માણસોનો પગાર ચ્હડયાં કરે છે.

તથાપિ હર સાલ ૩-૪ માસ મ્હારે બહાર ભ્રમણ કરવાનુ ફરજ્યાત હોય છે. હમણાં બે માસથી તો હુ મુદ્દલ ઘરમાં રહી શકયોજ નથી અજમેર અને જયપુરની મુસાફરીમાં ધાર્યું પરિણામ આવ્યુ નથી અને હદથી જ્યાદા કંટાળો અને નિરાશા પ્રાપ્ત થઇ છે, સુરત જઇને ત્રણ ચાર લાખ રૂપીઆની સખાવતવાળા વીલ સબંધી તપાસ કરી કેટલાક પુરાવા મેળવ્યા છે પણ ત્હેમાં મ્હને અંગત ઘણુ સહવુ પડયુ છે અને હજી પડશે * આ સર્વ છતા મ્હને ખેદ માત્ર એટલો જ છે કે સઘળા પ્રયત્નો એક હાથના હોઇ લગભગ નકામા છે મી ભક્ને સૂચવેલા ગૃહસ્થો જો શામેલ રહે તો પ્રયત્નોમા સફળતા જલદી મળે અને હુ પોતે એમનો હમેશનો આભારી બનુ એ દિવસ ક્ય્હારે આવે કે જ્ય્હારે લૂખ્ખા ઉપદેશથી વાહવાહ ખાટી જનારા અને સઘળામાં પાપ જ મનાવનારા ધર્મગુરુઓના શ્રાવકોમા સ્વાત્મભોગનો શોખ જળહળી રહે અને તેઓ પવિત્ર જૈન ધર્મની જયધ્વજા પુર જોશથી ફરકાવે ! એવા સઘળા શ્રાવકો, તેઓ ગરીબ હો યા શ્રીમત, બાલ હો યા વૃદ્ધ, સામાયિક-પ્રતિક્રમણ કરતા હો યા બીલકુલ સ્થાનકમા પણ ન જતા હો, તથાપિ તેવા સઘળા આત્મભોગી સજ્જનો મ્હારા ગુરૂ થવાને લાયક છે, હું ત્હેમને મ્હારા પૂજ્ય પુરૂષો ગણીશ અને ત્હેમના શિષ્ય થવામાં અહોભાગ્ય સમજીશ.

સમ્પાદક, જૈનસમાચાર.

તા ૨૪ જુલાઇ ૧૯૧૧.

---

* આ ભવિષ્યકથન આગળ જતા ખરૂ પડે છે અને આજ કામને અંગે જેઈલયાત્રા કરવા વખત આવે છે એ, આગળ વાંચવાથી સમજાશે.

સ્થાનકવાશી હોય તેણે વાંચવું નહિ !

(૧) શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક બોર્ડીંગ (અમદાબાદ) ને મુંબઇના ૨૦ સામાન્ય સ્થિતિના ભાઇઓએ દરેક મહીને રૂ. ૧૦ પ્રમાણે વર્ષે રૂ ૨૪૦૦ ની મદદ આપવાનુ ગયા અઠવાડીઆમાં કબુલ્યુ છે દર વર્ષે રૂ ૨૪૦૦ !

(૨) દીગંબર જૈન ભાઇઓએ ગયા માસમાં બેલગામ મુકામે બોર્ડીંગ હાઉસ ખોલ્યુ છે, જેમાં એક જ ગૃહસ્થે રૂ. ૨૦,૦૦૦ આપ્યા છે હા, ફક્ત રૂ. ૨૦,૦૦૦ !

(૩) તે જ દીગબર જૈન ભાઇઓએ જેઠ માસમાં સાંગલી (કોલ્હાપુર) ખાતે એક બોર્ડીંગ હાઉસ ખોલ્યુ છે તે જ મહીનામાં વળી આરા મુકામે 'જૈન સિદ્ધાંત ભવન' અથવા જૈન પવિત્ર પુસ્તકોનો સગ્રહ ખોલવામાં આવ્યો છે, જેમાં બાબુ દેવકુમારજી તરફથી રૂ. ૧૦,૦૦૦- ની એક રકમ અને તે ઉપરાત તે જ ગૃહસ્થ તરફથી દર વર્ષે રૂ. ૫૦૦૦ આપવાનુ જાહેર થયુ હતું. દર વર્ષે માત્ર રૂ ૫૦૦૦ જ !

(૪) સોલાપુર ખાતેની દીગબર જૈન બોર્ડીંગ સ્કુલનો વાર્ષિક હિસાબ બહાર પડયો છે, જેમાં જણાવવામાં આવે છે કે રૂ ૩૫૦૦૦ તથા ૨૫૦૦૦ ની બે રકમો શીલીકે છે માત્ર !

(૫) શ્રી સ્તવનિધી ખાતે દીગબર જૈન પાઠશાળામાં રૂ. ૧૬૦૦૦ એકઠા થયા છે. ફકત ૧૬૦૦૦ !

(૬) ગયા અઠવાડીઆમાં શ્વેતામ્બર શેઠ વસનજી ત્રીકમજી તરફની ૨,૫૦,૦૦૦ની–અઢી લાખ રૂપીઆની સખાવત જાહેર થઈ ચૂકી હતી. માત્ર અઢીલાખ !

કોઈ સ્થાનકવાશી છે જીવતો ?

કોઇ સ્થાનકવાશીના ઘરમાં છે **વાશી** ધાન પણ ? કોઇ સાધુમાર્ગીથી કાંઇ લીલું વળે તેમ છે ? એક તો નીકળો, કોઇક તો માઇનો પૂત નીકળો ? મ્હોટાં મ્હોટાં પાઘડા પહેરી કૉન્ફરન્સના મેળા વખતે 'વરના બાપ' બની આગળ ખુરશીએ બેસવાનો હકક કરનારાઓમાંના કોઇ જીવેજાગે છે કે નહિ ? હત્તારી માની વિધાતા ! [૭-૮-૧૧

---

(૧૦)

फंड संबंधमां मळेला उपयोगी पत्र.

राय सेठ चांदमलजी साहबसे एक पत्र ता. ४-८-११ का लिखा हुआ मिला है, जो मैं यहां पर प्रसिद्ध करता हूं.

अजमेर ता. ४-८-११

श्रीयुत वाडीलालजी शाह.

मु. अहमदाबाद.

जयजिनेन्द्र,

अपनो कोम में उच्च व्यवहारिक केलवणी का प्रचार हो इस शुभ हेतु से विद्योत्तेजक फंड आप की सूचना पर से थोडे समय से खोलने में आया है. मैं इस फंड में रुपये ११०१) भरता हूं और आशा रखता हूं कि:-अपनी कोम में केलवणी का

प्रचार हुवा देखनेकी इच्छा रखने वाले हरेक स्वधर्मी बन्धु इस उपयोगी फंड को यथाशक्ति मदद देनेमें कभी पश्चात् नहीं रहेंगे.

इस फंडको सहायता पहुंचाने के लिये आप बहार गाम पधार कर जो आत्मभोग देते हैं इसलिये मैं आप को अन्तःकरण पूर्वक धन्यवाद देता हूं.

मेरे कहने की जरुरत नहीं है कि इस प्रगति के जमाने में उच्च केलवणी की बहुत ही आवश्यकता है और उच्च केलवणी प्रत्ये मैं सम्पूर्ण दिलसोजी धराता हूं.

शुभेच्छक

चांदमल.

***

भला, शेठजीने मेरी इतनी आजीजीको मान देकर पहलेसे रु. १००) बढाया इस लिये मैं शेठजीका कुछ तो आभार मानना फर्ज समझताहूं. इससे ज्यादा क्या कहना मुझे इस वक्त मालूम नहीं है. अब हमारे जलंधर कॉन्फरन्सके प्रेसीडॅन्ट साहब मान्यवर राय बहादूर शेठजी उमेदमलजी साहबसे हमारी अर्ज है कि हमारे सारे हिंदके स्वधर्मीयोंके हितार्थ इस फंडमें अच्छी रकम दे कर हमारी आत्माको शान्त करे. श्रीयुत चांदमलजी साहबको तो सरकारने शिर्फ 'राय शेठ' का खीताब दिया है मगर आपको

तो 'रायबहादुर' का मान्यवर खीताब दिया है इस लिये आपको इनसे पांच गुणा अच्छा कार्य करके बतलाना चाहिये. आप हमारी कोमके अग्रेसर हो, हमारे एक मान्यवर शीरदार हो; एक वक्त कोई बडी रकम लाख दो लाखकी बक्षीस कर दोगे तो सरकारमें और कोममें आपका मुबारक नाम अमर हो जायगा. आजके अखबारमें मंदीरमार्गी और दीगंबरी श्रीमंतोंने १-२ महीनेके अरसेमें की हुई बडी बडी सखावतेंका लीष्ट है उसको पढनेके बाद आपकी मरजी मुजब रकम जाहेर करनेकी कृपा फरमाइये. इस फंडकी सब रकम किसी गृहस्थके वहां जमा रखनेकी नहीं है मगर अबीसे ही बॅन्कमें रखनेकी है यह बात आपको वीदीत हो. हमारे बुझोरग और श्याणे शिरदार! एक दफा तो हमारे पर ऐसा जबरदस्त ऐशान जुरुर कीजिये, ताकि हम आपके हमेशके ताबेदार बने और आपकी तारीफ करें.*

अधिपति, 'जैनसमाचार.'

---

* જયપુર, અજમેર વગેરે સ્થળોમાં આ ફંડ માટે પદરના ખર્ચે કરેલી મ્હારી મુસાફરીનો હેવાલ તથા જૂદા જૂદા પ્રાંતોના મુનિરત્નોએ, સુશ્રાવકોએ અને વિદ્યાર્થી વર્ગે લખેલા ઉત્સાહવર્ધક પત્રો અને મોકલેલી રકમોની પહોંચો જૂની જૂની તારીખના 'જૈન સમાચાર' ના અંકોમા છપાઇ છે, જે અત્રે વિસ્તારના ભયથી પ્રગટ કરવા ઉચીત ધાર્યું નથી.

(૧૨) જૈન વફાદારીનું પ્રમાણ.

હજી વખત વીતી ગયો નથી.

એએક વર્ષ ઉપર ભાઇબંધ 'જૈન' પત્રે જૈનોની બ્રિટિશ સત્તા તરફની વફાદારી સબંધમાં થોડુંક વિવેચન કરતાં કલકત્તાવાળા જે હિંદીએ અંગ્રેજોને મળી જઇ રાજ્ય અપાવરાવ્યું હતું તે હિંદી અમીચંદ નામે એક જૈન હતો એમ કહી ગર્વ લીધો હતો, કે જે ગર્વને હું પોતે એક 'શરમભર્યા ગર્વ' સિવાય બીજું નામ આપી શકું નહિ એક રાજાની પ્રજા થઇ પરદેશી રાજાને મળી જઇ તર્કટ કરવું એને કાંઇ તે બીજા રાજા તરફની વફાદારી કહી શકાય નહિ. કહેવાનું તાત્પર્ય કે, આવા સબંધ વગરના દાખલા જૈનોને પોતાની વફાદારીનો પુરાવો આપવા માટે શોધવા પડે એજ જૈનોએ વફાદારી બતાવી આપવાનું કાંઇ સંગીન કામ નથી કર્યું એમ બતાવવાને પુરતું ગણાય વફાદારી બતાવવાના પ્રસંગો કાંઇ રોજ રોજ આવતા નથી દાખલા તરીકે હમણાં નામદાર જ્યૉર્જ મહારાજા હિંદના પાટનગર દીલ્લીમાં તખ્તનશીન થવા પધારનાર છે. તે બનાવ ખરેખર સ્મરણીય હોઇ તેનું સ્મરણ રાખવા માટે કાંઇ સંગીન કામ કરવું એ જૈન વર્ગની બ્રીટીશ શહેનશાહત તરફની વફાદારી બતાવી આપવાનો શ્રેષ્ટ પ્રસંગ કહી શકાય. જૈન શેઠીઆઓ એકાદ અંગ્રેજ અમલદારને ગાડીઘોડા આપે એથી કાંઇ રાજ તરફની વફાદારી બતાવી કહેવાય નહિ. તેમજ રાજ્યાભિષેક જેવા મહાન ઐતિહાસિક પ્રસંગે કૉન્ફરન્સ ઑફીસ બંધ રાખી અગર ૧૫ લાખ પૈકી ૧૦૦-૫૦૦ ઘરે વાવટા લગાવ્યા તેથી પણ કાંઇ

વફાદારી બતાવી કહેવાય નહિ દિલ્લી રાજ્યાભિષેક વખતે અંતરની ઉર્મિ બતાવવા માટે તમામ જૈનોએ ગામોગામ સંઘ એકઠો કરીને 'ધર્મ અને સુનેહના રક્ષક' નવા શહેનશાહના દીર્ઘાયુ માટે પ્રાર્થના કરવી અને એકંદર જૈન વર્ગ તરફનું એક માનપત્ર તે નામદારને એનાયત કરવું આ ઉપરાંત નામદાર શહેનશાહે બતાવેલી ઇચ્છા મુજબ લોકહિતનું કોઇ મહાભારત કામ આ પ્રસંગની યાદગીરીમાં કરવું, આ સર્વ જરૂરનું છે.

આ પત્રમાં આ હીલચાલ માટે અગાઉ થયેલી સૂચના બાદ શ્વે૦ સ્થાનકવાશી અને દીગંબરી જૈન વર્ગની કૉન્ફરન્સો તરફથી આ હીલચાલ શરૂ થઇ ચુકેલી જાણી મ્હને હર્ષ થયો છે દીગંબર મહાશયો મેસર્સ અર્જુનલાલજી શેઠી B A અને ચતનદાસજી B. A. જયપુર અને લલીતપુરથી અત્રે આ પત્રની ઑફિસમાં આ જ કામ માટે પધાર્યા હતા અને પછી શ્વે૦ મૂર્તિપૂજક વર્ગના અગ્રેસરોને મળ્યા હતા એમની અમદાવાદ તથા મુંબઇના આગેવાન શ્વે૦ મૂર્ત્તિપૂજક ભાઇઓની મુલાકાત છેકજ નકામી ગઇ નથી કારણ કે તે વર્ગની કૉન્ફરન્સે તે હીલચાલ ઉપાડી લીધી છે અને બીજા બે ફીરકાની કૉન્ફરન્સો સાથે તત્સંબંધમા પત્રવ્યવહાર શરૂ કર્યો છે એટલે ત્રણે કોંફરન્સોના સંયુક્ત પ્રયાસથી સમસ્ત જૈન કોમ તરફનું માનપત્ર આપવામા આવશે એ તો લગભગ નક્કી જ છે

પરન્તુ આ સવાલ ઉભો રહે છે કે, માત્ર કાગળીઉં આપીને શહેનશાહને રાજી કરી દેવા છે કે શું? આપણા નવા શહેનશાહ બુદ્ધિશાળી અને પ્રજાવત્સલ તથા વિદ્યાપ્રેમી હોવાથી એમને માનપાનના બાહ્ય દેખાવો કરતા અંતરના માન તરફ વધારે પ્રેમ છે. અંતરનું માન આપનારા તો 'થુંકે પૂળા' બાંધે જ નહિ એ તે નામદાર બરાબર જાણે છે. એક સામાન્ય સાધુ વ્યાખ્યાન વાંચે ત્હેના શબ્દે શબ્દે

રૂપા મહોર અર્પણ કરવામાં આવે અને એ પ્રમાણે એક શાસ્ત્ર સાંભળવાની ફી તરીકે લાખ-બે લાખ રૂપીઆ ખર્ચી નાખે એવા ઉદાર જૈનો, પોતાના માલીક અને રક્ષક શહેનશાહના માનમાં માત્ર કાગળીઉં આપી આવ્યા રહે તો એમની રાજભક્તિ માટે ઉંચો મત બંધાવવાનો દાવો તેઓ ભાગ્યે જ કરી શકશે. અમારી કોમમાં ત્રણે ફીરકામાં પુષ્કળ શ્રીમંતો છે, તેઓ એક અંગ્રેજ લૉર્ડ કરતાં પણ વધુ ખર્ચ લગ્નાદિ પ્રસંગે અને પોતપોતાના માની લીધેલા ગુરૂઓના માનમાં કરે છે. અમારામાં કેટલાક ' રાય બહાદૂર ' છે, કેટલાક ' રાયશેઠ ' છે, કેટલાક ઑનરરી મેજીસ્ટ્રેટો છે, કેટલાક સરદારો છે અને કેટલાક ' નગરશેઠ ' છે. આ બધાં માન શું તેઓ સરકાર પાસેથી મફતના જ લેવાના કે ? સરકારે જ્યહારે ત્હેમને અમો સામાન્ય પ્રજા ઉપર રોફ કરવાની સ્થિતિમાં લાવી મૂક્યા ત્યહારે તેઓ સરકારની તરફ વફાદારી બતાવવાનું આટલું પણ કામ ન કરે તો તેઓ તે માનને કેટલા લાયક છે તે ખ્યાલ કરવાની પ્રજાને અને રાજાને તક મળશે સરકાર પોતાને માટે કાંઇ ચાહતી નથી, જે કાંઇ સ્મારક થાય તે જૈન કોમના હિતાર્થેજ થાય એમ તે ઇચ્છે છે અને સાંપ્રત જમાનાને બરતું કામ તો કેળવણીના પ્રચાર સિવાય બીજું કાંઇ છે જ નહિ. માટે જૈનોએ આ શુભ પ્રસંગની યાદગીરીમાં " **કૉરોનેશન જૈન ઍજ્યુકેશનલ ફંડ**" એટલે "**રાજ્યાભિષેક સ્મારક જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ**' સ્થાપવું એ પોતાની વફાદારી બતાવી આપવાનો સર્વોત્તમ રસ્તો છે. કોઇ કોઇ સાધુઓ કહેશે કે અમને તો આવા ઉપદેશ કરતાં પાપ લાગે; પણ અમે જૈનો એવા સાધુને દોઢું નહિજ આપવાના. એમને પોતાના ચેલાઓ કરવામાં ખર્ચ કરાવતાં-એવા સંસારી મામલામાં પડતાં પાપ નથી લાગતું અને જેની શીતળછાયા તળે રહી

પોતાનો સંયમ સુખેસમાધીએ પાળી શકાય એવી સગવડ છે તેવા નરેશ તરફની એક ઉત્તમ ફરજ અદા કરવામાં પાપ મનાય તો એવુ બોલનારા ગણ્યા ગાંઠયા સાધુઓને અમે તો રાજદ્રોહી જ માનીશુ જેમાંત્હેમા પાપ ઘોચી ઘાલીને જેઓ જૈનોને ઘણી પછાત દશામાં દાબી રાખે છે ત્હેમને એકાદ આવા રાજકીય સવાલમાં પાપ ઘુસાડતાં વખતે ભારે કિમત ન ભરવી પડે એ માટે બહુ ચેતવાનું કામ છે સાધુઓના હિત અર્થે આપણે ઇચ્છીશુ કે તેઓએ બને તો 'કૉરોનેશન ઍજયુકેશનલ ફંડ'ને ઉત્તેજન આપવુ અને ન જ બને તો મુગા પડયા રહેવુ, પણ એની વિરૂદ્ધ કોઇ પાસે હોઠ ફફડાવવો નહિ, કારણ કે તેમ કરવું તે રાજદ્વારી ગુન્હા જેવુ થાય છે. 'જૈનસમાચાર' નો ગુન્હો હોત તો તે ચાલ્યો જાત કે વખતે ત્હેના સામે 'ઉલટો ચોર કોટવાળને દંડે' એમ પણ કરી શકાત, પણ રાજ્યનો ગુન્હો કાંઇ ઓર જ ચીજ છે. જેમને અનુભવ કરવો હોય તે ભલે કરી જુએ

જૈનના દરેક ફીરકામાથી રૂ. ૫૦,૦૦૦ એ પ્રમાણે સમસ્ત જૈન વર્ગ તરફથી રૂ. ૧॥ લાખનુ 'વિદ્યોત્તેજક ફંડ' થવુ જોઇએ, તો જ ખરી અને અંતઃકરણની વફાદારી બતાવી કહેવાશે. બાકી મનમાં ભરી રાખેલી વફાદારીથી શુ રોટલા થવાના હતા? મનમાં હજારવાર "અમે જ સાચા મહાવીરપુત્ર છીએ" એમ બોલનારા ખુદ જૈન અગ્રેસરો અને સાધુઓ બહારથી **વ્યવહારમાં** (in ptactice) તો એક બીજાને પાયમાલ કરવાના કામમા લાગેલા આપણે નથી જોતા શુ? આજે હવે '**માન્યતાઓ**' ની કાંઇ કિમત નથી, "**કૃત્યો**" ની કિમત છે. સરકારના અમે વફાદાર છીએ એવી '**માન્યતાઓ**' નહિ, પણ સરકાર તરફની વફાદારી બતાવવાને થતાં ઉદાર કામો એ જ આજે દુનીઆને જોઇએ છે. બ્રીટીશ ઇતિહાસમાં આ પહેલો જ દાખલો

છે કે જ્યહારે શહેનશાહ આ દેશમાં જાતે પધારીને તખ્તનશીન થાય છે તેવે વખતે પણ જો અમો જૈનો કાંઇ ન કરી શકીએ તો અમારી વફાદારી માટે શું મત બાંધી શકાય તે વાચકોએજ વિચારી લેવું.

ઘણું ખુશ થવા જેવું છે કે અમારા એક આગેવાન રાય શેઠ ચાંદમલજી સાહેબે અમારો આ અભિપ્રાય પસંદ કર્યો છે અને ઉક્ત ફંડ ખોલ્યાનું સત્તાવાર રીતે જાહેર કર્યું છે એટલુંજ નહિ પણ પોતા તરફની સારી રકમ આપવા ઇચ્છા પણ પ્રગટ કરી છે. 'રાય સાહેબ' જેવા એક ક્રોડપતિને મન પાચ-દશ હજાર રૂપૈડી એક નિર્માલ્ય ચીજ છે, અને અમારા રાયબહાદુર શેઠ ઉમેદમલજી સાહેબે તો થોડાજ વખત ઉપર અમુક કામમા રૂ ૫૦૦૦ ખર્ચ્યાં હતા, તો આ મ્હોટા અને સર્વોત્તમ પ્રસંગે ૧૦,૦૦૦ કહાડવા એ એમને મન કાંઇ ચીજ નથી. જૈન પ્રજાને સરકાર પાસેથી હજી ઘણી મહેરબાનીઓ માગવાની છે અને અત્યાર આગમચ અનેક પ્રસંગે જૈનોએ એવી મહેરબાનીઓ માગી પણ છે. તો આ સર્વ બાબતો લક્ષમા લઇ જૈન શ્રીમંતો નામદાર શહેનશાહની આંખમાં એકંદર જૈન કોમ માટે ઉચ્ચતમ અભિપ્રાય બંધાય એવું કરવા નહિજ ચુકે એમ આપણે આશા રાખીશું જૈન જેવી ડાહી અને સમયસૂચક કોમને વધારે શબ્દોની જરૂર હોય જ નહિ પેપરોવાળાને પણ સીધી શીખામણ દઇ શકે એવી એ ઠરેલી કોમ છે. પરમાત્મા એમની એ એ કીર્તિ કાયમ રાખે!

તા. ૩-૭-૧૧.

---

(૧૨) નામદાર શહેનશાહના રાજ્યાભિષેકના સ્મરણાર્થે 'જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ'ના રૂપમાં જૈનોએ બજાવવાની ફરજ.

કોઇ બ્રિટિશ રાજા હિંદમાં તખ્તનશીન થવાને પધાર્યા હોય તો તે આપણા હાલના નવા શહેનશાહ પંચમ જ્યૉર્જ પહેલવહેલા જ છે. એ અદ્વિતીય પ્રસંગને ચીરસ્મરણીય બનાવવાને દરેક આર્યે પોતાથી બનતું કરવાની ફરજ અદા કરવી જોઇએ છે. ધર્મ અને રાજ્યભક્તિ એ બે પરસ્પરવિરોધી નહિ પણ એક બીજાને પુષ્ટિદાતા છે, તેથી ધર્મની દરકારવાળા દરેક પુરૂષે—દરેક ઉપદેશકે તેમજ દરેક ગૃહસ્થે—'ધર્મના રક્ષક'નો ખીતાબ વંશપરંપરાથી ધરાવતા શહેનશાહના રાજ્યાભિષેકના સ્મરણાર્થે મ્હોટા પાયા પર કાંઇક કરવાની જરૂર છે. અને એવું 'કાંઇક' સૂચવવાના અનેક રસ્તાઓમાં 'વિદ્યોત્તેજક ફંડ' એ શ્રેષ્ટ રસ્તો છે, કારણ કે બ્રિટિશ પ્રજાને જે એક વસ્તુ અતિપ્રિય છે તે કેળવણી જ છે. અને નામદાર શહેનશાહ પોતાની હિંદી પ્રજાને કેળવણીમાં આગળ વધતી જતી જોઇ જેટલો આનંદ પામે તેટલો આનંદ બીજા કોઇ બાહ્ય દેખાવો કે ભભકાથી તેઓ પામે તેમ નથી જ, એ તો તે નામદારની મુંબઇખાતેની પધરામણી વખતની ત્હેમની સાદાઇ ઉપરથી ક્યારનું એ જણાઇ આવ્યું છે. નામદાર ઘણા કેળવાયલા અને સાદા નરેશ હોઇ પ્રજામાં ખરૂં સત્વ—કેળવણી વધતી જોવા ઘણાજ ઇન્તેજાર છે અને તેથી જ આ પત્રમાં વારંવાર સૂચન કરવામાં આવ્યું છે કે તે નામદારના દિલ્લી રાજ્યાભિષેકની શુભ યાદગિરિમાં જૈનોએ એક 'જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડ' સ્થાપવું. આ સૂચના જૈન વર્ગના કેટલાક સુશિક્ષિત સજ્જનોએ પસંદ કરીને પોતાની દીલસોજી સૂચવ-

નારા લેખો આ પત્રમાં પ્રસિદ્ધ કરાવ્યા હતા, એટલુ જ નહિ પણ જ્યહારે આ પત્રના અધિપતિએ પોતા તરફનો રાંક ફાળો મોકલી આપીને ફંડ ખુલ્લુ મુકવા અજમેર કૉન્ફરન્સ ઑફિસને અરજ કરી તે વખતે તે રકમ સ્વીકારવા, ફંડ ખુલ્લુ મુકાયલુ જાહેર કરવા અને જૈન પબ્લીક-ને તે ફંડને પુષ્ટિ આપવાનો જાહેર અપીલ કરવા ખુદ કૉન્ફરન્સ ઑફિસે આગેવાની લીધી હતી અને કૉન્ફરન્સના નેતા રાય શેઠ ચાંદ-મલજી સાહેબે રૂ ૧૧૦૦) ની રકમ તે ખાતે ભરવા ઇચ્છા પ્રગટ કરી હતી. ત્યારબાદ પરચુરણ રકમો દર અઠવાડીએ આવ્યા કરે છે અને તે સ્વીકારનાર કૉન્ફરન્સ ઑફિસ તે રકમોની પહોચો બારોબાર તે તે સખસોને મોકલી આપવા ઉપરાંત આ પત્ર દ્વારા પણ પહોંચ પ્રગટ કરાવે છે. જો કે આ પત્રના કેટલાક શત્રુઓએ લોકોમાં એવી ગપ્પ ઉડાવી હતી કે આ ફંડ આ પત્રના માલીકનુ ખાનગી છે અને તે ખાઇ જવામાં આવનાર છે, વગેરે, વગેરે, અને એવા હડહડતા નીચ તહોમતની વાનગી હાલમાં આ પત્રના અધિપતિ ઉપર ચાલતા ડેફેમે-શન કેસમાં જોવામાં પણ આવી હતી, તથાપિ આભાર માનો સત્યના દેવનો કે, એ આરોપ ખોટો હોવા બાબત ખુદ ફર્યાદ પક્ષના જ સાક્ષીઓ-એ એકરાર કર્યા છે કે એ ફંડ કૉન્ફરન્સ ઑફિસમા જ રહે છે અને પહોંચો પણ ત્યહાંથી જ અપાય છે તથા એ ફંડ માટે આ પત્રનો અધિપતિ તો માત્ર પોતાના ખર્ચે વૉલંટીઅર તરીકે કામ બજાવે છે.

નામદાર શહેનશાહને જોવા માટે સુમારે પાંચથી ૭ લાખ માણસ મુંબઇ ગયા હતા અને એકેક માણસે સરેરાસ ૨૫) રૂપિયા ખર્ચ કર્યા હશે. અર્થશાસ્ત્રના નિયમથી વિચારતાં પૈસાનો આ વાજબી ઉપયોગ થયો ગણાશે નહિ, તેમજ રાજ્યભક્તિનો પણ એ ખરો રસ્તો ગણાય નહિ ના૦ શહેનશાહ તરફ રાજ્યભક્તિ ખરેખર જ બતાવવા ઇચ્છનાર

મનુષ્યે તો બે મીનીટ માત્ર નામદારનું મ્હોં જોવામાં ૨૫–૫૦ રૂ ખર્ચી નાખવા કરતાં તે નામદારના નામથી કોઇ મહાભારત હિતનું—પરમાર્થનું-જાતુના ઉપકારનું કામ કરવુ એજ વધારે ઇચ્છવા યોગ્ય છે એવુ કામ તે બીજુ કોઇ નહિ પણ 'કેળવણી ફંડ' છે જેટલા પ્રમાણમા એક રાજ્યભકત આર્ય આ ફંડમાં વધુ મ્હોટી રકમ રાજીખુશીથી ભરે તેટલા પ્રમાણમાં ત્હેની રાજભકિત અથવા વફાદારી વધારે સાચી અને વધારે મજબુત ગણી શકાય

અને એટલા જ માટે હુ તમામ આર્ય કોમોને અને ખાસ કરીને મ્હારી પોતીકી જૈન કોમને ભાર દઇને ભલામણ કરૂ છુ કે, પોતાના જાતિભાઇઓની આખી જીંદગી સુખી કરનાર એકના એક સાહિત્ય—'કેળવણી' નો વધારો થાય એ હેતુથી, નામદાર શહેનશાહના રાજ્યાભિષેકના સ્મરણ અર્થે ફંડો કરો અને એ ફંડોના વ્યાજમાથી તે ઉત્તમ કામ સદા ચાલ્યા કરે એવી વ્યવસ્થા કરો સ્થા૦ જૈન કોમ માટે જે ફંડ ખુલ્લુ મુકાયલુ જાહેર થઇ ચૂકયુ છે તે ફંડમાં ન્હાના મ્હોટા, ગરીબ શ્રીમત, અમલદાર તેમજ વ્યાપારી અને નોકર તમામે યથાશક્તિ સારી રકમ મોકલી આપીને પોતાની રાજ્યભકિત વ્યવહારૂ રીતે બતાવી આપવી જોઇએ. દેશમાં પૈસાનો દુકાળ નથી પણ બુદ્ધિનો દુકાળ છે, મનની ઉદારતાનો દુકાળ છે, ખરી-ખોટી જરૂરીયાતો સબધી સમજનો દુકાળ છે. માટે જૈન સાધુઓએ ખરી સમજ લોકોને આપવા આવે વખતે બહાર પડવુ જોઇએ છે

આખો દેશ જે વખતે પોતાના રાજ્યકર્ત્તાને લૌકિક દૃષ્ટિએ સત્કાર આપવા ઉદ્યુકત થયો છે, તે વખતે હું પણ એક ધાર્મિક પત્રકાર તરીરે લોકોત્તર દૃષ્ટિએ સત્કાર આપવાની જરૂર જોઉં છું.

ધાર્મિક વૃત્તિ અને ધાર્મિક કાર્યોને રક્ષણ અને પોષણ આપવામાં રાજાનો હાથ હોવાના સબબે ઇંગ્લંડના દરેક રાજાને "Protector of the Faith" એવો ખીતાબ મળેલો હોય છે તે યાદ કરીને અને નવા રાજામાં સહૃદયતા, સાદાઇ, નિર્દંભીપણું અને દયાળુપણું પ્રત્યક્ષ દૃષ્ટિગોચર થાય છે એમ જોઇને એવા નરેશને સત્કાર આપવાની લોકોત્તર ફરજ બજાવવી એને એક ધર્મકાર્ય જ હું માનું છું અને જેઓ સંસારનાં કાર્યોમાં ભાગ લેવામાં પાપ માને છે એવા જૈન સાધુઓ માટે પણ નિર્દોષપણે કહી શકાય કે ત્હેમણે નામદાર શહેનશાહના રાજ્યાભિષેકના અને ત્હેમની હિંદની મુલાકાતના સ્મરણાર્થે થતા જૈનવર્ગને હિતાવહ કાર્યને અર્થાત્ "વિદ્યોત્તેજક ફંડને ઉત્તેજન આપવા ઉચીત મર્યાદામાં રહીને ઉપદેશ આપવાનું કામ કરવા બહાર પડવું જોઇએ જ. [તા. ૧૧-૧૨-૧૧

*   ,   *   *   *

P. S—અત્રે કરેલી કેળવણીફંડની સૂચનાને વ્યવહારમાં મૂકવા-મૂકાવવા માટે અગત મહેનત લેવામાં આવી હતી. લખાણો, પત્ર વ્યવહાર, અને ખાનગી ખર્ચે કરવામાં આવેલી મુસાફરીઓ દ્વારા થોડાક હજારની રકમ કૉન્ફરન્સ ઑફિસમાં આ ફંડ ખાતે જમા કરાવરાવી હતી; અને પછી ગુજરાતમાં એક પાંચેક લાખની ધર્માદાની મિલ્કતને અમુક અમદાવાદી ટ્રસ્ટી ખાઇ જાય છે એવા ખબર મળતાં એ બાબત જાતે તપાસ કરવા મુસાફરી કર્યા બાદ એ સંબંધમાં 'જૈનસમાચાર'માં લેખ લખ્યા હતા, કે આ રકમ ના. "શહેનશાહ સ્મારક વિદ્યોત્તેજક ફંડ"માં નખાવવા જૈન અગ્રેસરો અને સરકારે લક્ષ આપવું જરૂરનું છે. આ લખાણો માટે અમુક સાધુઓ અને અમુક ગૃહસ્થો કે જેમને મ્હારી તીખ્ખી કલમ ઘણીવાર સ્વાર્થ અને પ્રમાદ સેવવા દેવામાં આડી

આવતી હતી ત્હેમની ઉશ્કેરણીથી મ્હારા ઉપર મુંબઇ ખાતે માનહાની-ની ફર્યાદ કરવામાં આવી હતી, જેમાં વકીલ-બૅરીસ્ટર વગેરેની એક ફોજ સામે મ્હારે જાતે એકલાએજ બચાવ કરવાની ફરજ પડી હતી અને છેવટ સુધી કેસ મ્હારા લાભમાં જ છે એમ સર્વ કોઈનુ માનવુ હોવા છતાં, સદ્‌ભાગ્યે, મ્હને એક નૂતન સ્થળનો અનુભવ કરાવી એક જાહેર સેવાનુ નવુ ક્ષેત્ર સૂઝાડવા ઇચ્છતી કુદરત માતાએ બે માસની આસન એટલે સાદી કેદની શિક્ષા કરાવવી ઠીક માની હતી! આ જેઇલયાત્રા-નો અનુભવ અને જૂદા જૂદા ધર્મના વિદ્વાનોનો મ્હારી જેઇલયાત્રા સંબંધી અભિપ્રાય એ વગેરે આ સ્થળે જણાવવાની હુ જરૂર જોતો નથી, કારણ કે એ માટે અલાયદુ પુસ્તક છપાય છે. અહીં તો માત્ર એ લેખમાંના જે શબ્દો મ્હારો ઉપલો આશય જણાવવાને જરૂર-ના છે તે જ ટાંકીશ—

જે પહેલા લેખ માટે ફર્યાદ કરવામાં આવી હતી તેમાંના શબ્દો.

"અમદાવાદના અમુક શ્રીમતે દોઢ લાખ રૂપીયાનુ એક ધર્માદા વીલ ખોટુ કરીને રકમ હોઇઆં કરી હતી તેજ જૈન જો આ પાંચ લાખની મિલ્કતનો પણ ટ્રસ્ટી હોય તો તે માટે લાગતાવળગતાવાળા-ઓએ તાકીદે ચેતવુ જોઇએ છે. વારસ વગરની આ મિલ્કત **ધર્મ અને દેશની સેવામાં** વપરાવી જરૂરની છે. અને તેટલી મ્હોટી રકમ ના. શહેનશાહના કૉરોનેશનના સ્મારકના હરકોઇ ઉમદા કામ માટે બસ થાય એવી હોવાથી સરકારી અમલદારોનું આ તરફ લક્ષ ખેંચ-વાની જરૂર જોવામાં આવે છે."

ફર્યાદવાળા બીજા લેખમાંના શબ્દો.

"એ મિલ્કતની એક પ્રસંગે યાદી થયેલી છે તે સરકાર મેળવી શકે એમ છે અને સરકારે આ મિલ્કત પોતાના સ્વાધીન કરી 'કૉરોનેશન સ્મારક ફંડ'માં હેનો ઉપયોગ કરવો જોઇએ છે. એક દિવસ પણ નકામો ન જવા દેતાં તથા ન્હાની પાયરીના સીપાઇઓને કાંઇ કામ ન સોંપતાં કલેક્ટરે પોતાના કોઇ ખાસ વિશ્વાસુ મ્હોટા અમલદાર મારફત આ મુડીના રક્ષણ માટે બદોબસ્ત કરી લેવાની જરૂર છે."

ગમે તેટલી વિસ્તૃત તપાસ બાદ અને શુભ નેષ્ટાથી લખાયલા આ લેખથી કાં તો માનવામાં આવેલી લાખોની રકમ કૉરોનેશન ઍજ્યુકેશનલ ફંડમાં કૉન્ફરન્સને મળી જાય છે, અને કાં તો (બચાવ માટે જોઇતા દ્રવ્ય વગરનો હોવાથી) મ્હારે જેલમા મ્હાલવાનો પ્રસગ આવે છે, એમ તો મ્હે મૂળથી જ ધાર્યું હતુ મ્હારા આ શબ્દોના પુરાવામા અત્રે એક ફકરો ફર્યાદ કરાયલા લેખમાંથી ટાંકીશ –

"દુખની વાત તો એ છે કે ધર્માદા કામ માટે કે પારકાના કામ માટે પોતાનો વખત કે પૈસા ખર્ચવા કોઇને આજે પસદ પડે તેમ નથી અને વળી પારકા માટે કોઇથી વૈર બધાય એ તો ઘણાજ થોડાઓ પસદ કરતા જોવામાં આવે છે પૈસા ખાઇ જનારાઓને તો **હરામના** લાખો આવ્યા હોય તે જ્યાં ત્હાં ગણિકાની પેઠે કોથળીનાં મ્હોં ખુલ્લાં કરી ઉભા રહે પણ પરોપકાર માટે લડનારને એમ કરવુ ક્યહાંથી પાલવે ? ન્યાય આજે ઘણો મોંઘો થઇ ગયો છે. 'હૃદયવાચનકલા' (The Science of Heart-reading) આજે અદ્રશ્ય થઈ ગઇ છે અને બાહ્ય સાધનો અને કલ્પના કે તર્ક-

ના આધારે ઇન્સાફ નહિ કરતાં બનેલા બનાવો આંતર્દષ્ટિ (Psychic power) થી પોતાની આખ આગળ હવામાં પાછા બોલાવી ગુન્હેગારને એમાંથી શોધી કહાડનાર પૂર્વના મનુઓ આજે રહ્યા નથી. મ્હોટા મ્હોટા બૅરીસ્ટરો પાછળ મ્હોટાં ખર્ચ કરી, મુકદ્દમા લબાવી લબાવીને, પરોપકાર માટે પોકાર ઉઠાવનારને પજવી થકવી ગુન્હેગારો ફાવી જાય અગર કાયદાની વાળ ચીરવા જેવી બારીકીઓ વડે બચી જઇ મુછો મરડે એવા આ જમાનામા કોઇ બદમાશોની–પ્રજાના રિપુઓની વાત ખુલ્લી કરવી એ પણ જોખમભર્યું થઇ પડયું છે ત્હાં બીજું તો થાય જ શુ ? તથાપિ આપણે એ સજોગો બદલી શકીએ તેમ નથી, માટે 'જે **નિવારી** શકાય તેમ નથી તે **નિભાવી** લેવું જોઇએ' એ કહેવત મુજબ આપણે એટલો પણ સતોષ લઇશુ કે આજે સુભાગ્યે ઇનિસાફના પ્રેમી અને શબ્દોને વળગી નહિ રહેતાં વાકયોનો આશય શુ છે અને બોલનાર કેવા ઇરાદાથી બોલે છે એ જોવા તરફ તે ન્યાયી સરકાર હમેશાં લક્ષ આપે છે એક દેશી રાજ્યમા કોઇ શ્રીમત સામે પોકાર ઉઠાવવો એનો શુ અર્થ થાય છે, એને શ્રીમતોની રૂશવત શુ જુલમનો ભોગ બનાવે છે એ આપણે સર્વ ઘણીવાર જોતા આવ્યા છીએ. અગ્રેજી રાજ્યમાં આટલો પોકાર ઉઠાવી શકાય છે, નામદાર સરકાર તે પર લક્ષ આપે છે અને ખોડાઢોરના આખલા જેવા–મહાજનીઆ પાડા જેવા હરામખાઉ શાહુકારોની વચ્ચે રહેવા છતાં આપણા જાન–માલની સલામતીને વાંધો આવતો નથી એ બ્રીટીશ સત્તાનો પ્રતાપ કાઇ જેવો તેવો નથી."

જેઇલમાંથી છૂટયા બાદ જે પહેલોજ અંક 'જૈનસમાચાર' નો બહાર પાડવામાં આવ્યો ત્હેનો અગ્ર લેખ નીચે પ્રમાણે હતોઃ—

સ્નેહી જનોની સેવામાં.

શ્રી પરમ પિતાની કૃપાથી બે માસની આશાએશ લેઈ આજે પુન હું મ્હારા સ્નેહી જનોની સેવામાં જોડાવા ભાગ્યશાળી થાઉછું. મ્હારાં પેપરો અને પુસ્તકોના વાચકો અને ભાષણ પ્રસંગે કે વાતચીત પ્રસંગે મ્હારા સહવાસમાં આવવા પામેલા આત્મબંધુઓ એમને હું 'સ્નેહી જન'ના વર્ગમાં ગણુંછું, અને મ્હને પહેલીજ વાર જાણીને હર્ષ થાય છે કે એ વર્ગ મ્હારા ધારવા કરતાં ઘણો મ્હોટો છે. જે બનાવથી મ્હને નુકસાન કરતાં લાભ ઘણો થયો છે એવા એક બનાવને મ્હારા સ્નેહી જનોએ મ્હારા માટે દુ:ખનો વિષય માની લેઇ ઘણી ચિંતા કરી છે અને મ્હારા છુટકારા પ્રસંગે મ્હોટા આશ્ચર્ય જેવો આનંદ વર્તાવ્યો છે, એ ખરેખર એમની લાગણીઓની ઉંડાઇ માપવાનું અચૂક ધોરણ છે. સંખ્યાબંધ સાધુરત્નો, મ્હારા ગ્રાહક મહાશયો, મ્હારા અન્ય વાચકો, મ્હારા સગાંસંબધીઓ અને મ્હારાથી કોઇ જાતનો સંબંધ ધરાવતા નહિ હતા એવા પણ સંખ્યાબંધ પ્રેમી આત્માઓએ તારો, પત્રો અને મુલાકાતો-દ્વારા નિર્મળ પ્રેમનો ઝરો મ્હારા ઉપર વહેવડાવીને મ્હને ન્હવડાવી દીધો છે અને મ્હારા જેવા એક ક્ષુદ્ર છદ્મસ્થના હ્રદયમાંના તુચ્છ વિચારોને ધોઇ નાખી મ્હને પહેલાં કરતાં વધારે હિમતવાન, વધારે કર્તવ્યપરાયણ, વધારે સહનશીલ અને વધારે ક્ષમાવાન બનાવ્યો છે. આ પ્રેમી આત્માઓએ આ પ્રમાણે આડકતરી રીતે મ્હને આપેલા શિક્ષણ માટે હું ત્હેમનો જેટલો આભાર માનું તેટલો થોડો છે.

જગતમાંની અનેક અનુભવશાળાઓમાં ઉચ્ચ પ્રતિની એક, એવી એક જેઇલમાં મ્હને પ્રભુ પ્રતાપે બે માસ નિર્ગમન કરવાનો શુભ અવસર તા. ૧૬ મી ડિસેમ્બરે પ્રાપ્ત થયો હતો. એ અનુભવશાળાથી

મ્હેં મેળવ્યુ છે ઘણુ, કાંઇ ગુમાવ્યું હોય તો તે માત્ર મ્હારા સ્વધર્મી બંધુઓની સેવા કરવાની તક. પણ તે માટે મ્હને ખેદ થતો નથી; કારણ કે સ્વધર્મી બંધુઓ પ્રત્યે મ્હારાં પેપરો કે પુસ્તકો કે ભાષણોદ્વારા જે કાંઇ કર્ત્તવ્ય બજાવવાનુ હતુ તેવી જાતનુ કર્ત્તવ્ય ખીસાકાતરૂઓ, દારૂડીઆઓ, કોકીનબાજો અને બીજાં કુકર્મો કરનારા કેદીઓ પ્રત્યે ઉપદેશદ્વારા બજાવવાની મ્હને જે અનુપમ તક જેઇલમાં દરરોજ મળતી હતી તે કાંઇ મ્હને ઓછો આનંદ આપતી નહોતી.

જેઇલમાં જવાનો લાભ મ્હને કેમ પ્રાપ્ત થયો, મ્હારા ઉપર જે કેસ ચાલતો હતો તે કેસનું સ્વરૂપ કેવુ હતુ, હુ જેઇલને કેટલો લાયક હતો, બાસઠ દિવસ કાંઇ પણ કામકાજ સિવાય મ્હે કેવી રીતે ગુજાર્યાં, જૂદી જૂદી જાતના આરોપથી જેઇલમાં આવેલા સંખ્યાબંધ માણસો સાથે છુટથી વાતચીત કરવાથી મ્હને શુ શું શિખવાનું મળ્યું, 'જેઇલ' નામની સંસ્થા જે હેતુથી સ્થાપવામા આવી હશે તે હેતુ કેટલે અંશે ફળીભૂત થાય છે, જેઇલમાં કરવા યોગ્ય સુધારા મ્હને કયા કયા જણાયા, ઇનસાફ આપનારા અમલદારોએ કોઇને જેઇલની સજા કરવા પહેલાં કઇ બાબતનો વિચાર કરવો જરૂરનો છે, હિંદુસ્તાન અને વિલાયતની જેલોની સરખામણી, જેઇલ અને જેઇલમાં રહેવા પામતા કમનશીબ કેદીઓ કે જ્હેમના પ્રત્યે લોકસમાજની ભલી લાગણીઓ બીજા કરતાં વધારે ખેંચાવાની જરૂર છે તેઓ તરફ સામાન્ય રીતે ત્હેમનો ઉલટો તિરસ્કાર અને બેદરકારી હોવાથી જનસમાજને થવા સંભવતુ મ્હોટુ નુકશાન, વિદ્વાનો અને શ્રીમંતોના એક નિયમિત મંડળદ્વારા જેલસુધારા માટે પ્રયાસ થવાની જરૂર, જેઇલમાં બેઠાં બેઠાં મ્હેં કરેલી કેટલીક યોજનાઓ અને વિચારો, મુક્ત થતાં સ્થાનકવાશી, દેરાવાશી અને અન્ય-

ધર્મ-પ્રેમીઓએ બતાવેલા પ્રેમથી ઉપજેલા વિચારો આ સર્વ બાબતો પર ઘણું ઘણું લખવા જેવું છે, પરન્તુ હાલ તુરતમાં આંચકીનું દરદ લાગુ પડેલુ હોવાથી સ્વસ્થ ચિત્તે લખવાનુ મુસ્કેલ છે તે કારણથી તેમજ પેપર કરતાં અલાયદા પુસ્તકમા એ સર્વ બાબતોનો સગ્રહ થાય તો વધારે ઠીક એમ મ્હારૂ માનવું હોવાથી અત્રે તો માત્ર થોડીક લીટીઓ જ મ્હારા સ્નેહી જનોની સેવામાં અર્પણ કરીને સતોષ માનીશ.

તા. ૧૬મી ડિસેમ્બરે જ્યહારે હુ ઇનસાફ સાંભળવા કોર્ટમાં ગયો ત્યહારે સંપૂર્ણ વિજયની માત્ર મ્હનેજ સંપૂર્ણ આશા હતી એમ નહિ પણ કેટલાક મૅજીસ્ટ્રેટો અને કેટલાક વકીલ-બૅરીસ્ટરોએ પણ આખો કેસ વાચીને અને મ્હારી છેવટની દલીલો વાંચીને વિજયની જ આશા આપી હતી. ઘણા મહિનાઓથી ઘસાઇ ગયેલા શરીરવાળાને એકાંત અને આશાએશ આપી ઉપકાર કરનાર મૅજીસ્ટ્રેટ સાહેબે પણ જજમેન્ટમાં મ્હારા માટે માનભર્યાં શબ્દો ઉચ્ચાર્યાં હતા તેમજ વળી તેઓ સાહેબ જેઇલમાં મુલાકાતે પધારતાં, પહેલા પ્રેસીડેન્સી મૅજીસ્ટ્રેટને મ્હારૂ ઓળખાણ કરાવતાં મ્હારા માટે ઉચા શબ્દો વદ્યા હતા વળી જેઇલમાં જતાં કે જેઇલની અદર વખત કાપતાં મ્હને જરા પણ ખેદ કે શરમ કે દુ:ખ કાંઇજ થયુ નહતુ. આ બધાં કારણોથી મ્હારૂ જીગર એમ માને છે કે, હુ બે માસની આશાએશ, નવીન અનુભવ જ્ઞાન, જૂનાં પાપ કાપવાની પ્રયોગશાળા અને પ્રજાપ્રેમ વધારે પ્રમાણમાં રળવાની દુકાન માત્ર જ પામ્યો હતો, નહિ કે જેઇલ

જેઇલમાં રહ્યાં રહ્યાં પેપર લખવાની છુટ અપાતી ન હોવાથી તેમજ નવો પ્રૅસ ઍક્ટનો કાયદો બીજાના હાથે પેપર પ્રગટ થવા દેવામાં વાંધો લેતો હોવાથી તેટલો વખત આ પત્ર તેમજ મ્હારૂ માસિક પત્ર

મુલ્તવી રાખવાની જરૂર પડી હતી, જો કે તેટલા અંકોને બદલે અમુક પુસ્તકો છપાવીને મોકલી આપી ગ્રાહકોના મગજને તેટલો ખોરાક તો પુરો પાડવામાં આવ્યો હતો જ. છુટયા બાદ આંચકીના કારણથી મ્હારે પાંચ સાત દિવસ મુંબઈમાં રોકાઇ જવુ પડયુ હતું, અને જો કે સહજ આરામ મળતાં તુરતજ આ અંક પ્રગટ કર્યો છે તો પણ હાલની શારીરિક સ્થિતિ મ્હને લગભગ થોડાક માસ સુધી બરાબર કામ કરવા દે એ બનવુ લગભગ અશક્ય છે

મ્હારા ઉપરનો સર્વ કોઇનો આટલો બધો પ્રેમ જોવાની આ પહેલી તક મળવા માટે હું ખરેખર ખુશી થયો છું અને એ પ્રસગ જેમને લીધે મળ્યો તે દરેક પુરૂષનો આત્મા વિશેષ નિર્મળ થાઓ એમ શ્રી પરમાત્મા પ્રત્યે પ્રાર્થના કરૂ છુ. જેના નામથી ફર્યાદ કરવામાં આવી હતી તે બાઈનો કોઇ જાતનો હુ દોષ જોતો નથી, બલ્કે ત્હેની તો દયા ઉપજ્યા વગર રહેતી નથી ત્હેનુ આ ભવનુ તેમજ પરભવનુ બીગાડ-નાર ત્હેના પોતાનજ અમુક માણસો હતા, જેમાના તમામને કુદરને થોડો કે વધુ માર આપી સત્યાસત્યની હાજરાહજુર પરીક્ષા કરી બતાવી છે સૌથી વધારે ગર્વ કરનાર સખસ, જે વખને મુંબઈથી અમદાવાદ માટે ઉપડી ચૂક્યાનો મ્હારો તાર અમદાવાદ પુગ્યો તે જ વખને એકા એક કર્મ દેવની કચેરીમાં જવાબ આપવા માટે ચાલ્યો ગયો હતો બીજાને સજ્જડ નુકશાની લાગી હતી લગભગ દરેકને થોડી યા વત્તી શિક્ષા કુદરને ખુલ્લી રીતે કરીને શિખવ્યુ છે કે, મનુષ્યકૃત કાયદા અને મનુષ્યદત્ત ઇનસાફ કદી સમ્પૂર્ણ ન પણ હોય, પરન્તુ કુદરતનો કાયદો અને કર્મ દેવનો ઇનસાફ કદી-કદી ભૂલ કરતો નથી. મ્હને લાગેલી સજા પણ વ્યાજબી હતી, કોઇ પૂર્વજન્મનાં પાપનું દેવું ચુકવવા માટે

તે જરૂરની હતી અને મ્હેં તે દેવું હસતે મુખે અને ફાયદેમંદીથી ચુકવ્યું છે; પરન્તુ નવું દેવું બાંધનાર આત્મબન્ધુઓને તે ચુકવતાં જે વેદના થશે ત્હેનો ખ્યાલ પણ મ્હને જેઇલમાં આંસુ ઢળાવતો અને હું ત્હેમના પાપોના નિવારણ માટે દરરોજ સ્હવારમાં પહેલી પ્રાર્થના કરતો હતો.

ફર્યાદણ બાઈ તરફ મ્હારા લેખોમાં તેમજ કેસ વખતે અને છેવટ બચાવના મ્હારા ભાષણમાં પણ મ્હે કેવી વર્તણુક ચલાવી છે એ કહી બતાવવાનુ કામ મ્હારૂં નથી ભાષાજ્ઞાન સાથે હ્રદયબળ ધરાવતા ઉત્તમ પુરૂષો જ એ ભાવોની કદર બુઝી શકશે. કેટલાક બાળજીવો એ પ્રેમભાવનાને ગુન્હાની કબુલાત અને ક્ષમા તરીકે ઠરાવવા મથે છે, એ જોઇ મ્હને માત્ર હસવુજ આવે છે

કેસ તેમજ જેઇલ બન્ને હવે સ્વપ્નની વાતો બની છે, એટલે આપણે રમુજ ખાતર એ વાતો યાદ કરીશું તો તેથી કાંઈ દુ ખ થવાની જરૂર નથી આ કેસનું મૂળ કારણ, ભાઇબન્ધ 'આનદે' અગાઉ ઇસારો કર્યો હતો તેમ, અમુક સાધુ જ છે, અને સાધુ પણ સ્થાનકવાશી જૈન-ધર્મના, તેમાં પણ જે ગચ્છમાં મ્હારો જન્મ છે તેજ ગચ્છના. અમુક સાધુ અને અમુક અગ્રેસરે મળીને આ સઘળી હીલચાલ કરી હતી અને કાયદેસર તેમજ ગેરકાયદેસર દરેક જાતની સામગ્રી સજી આપી હતી, એટલુ જ નહિ પણ જેઇલની સજાના સમાચાર પાટ ઉપર ઉભા થઇને લોકોને સભળાવી ખુશાલી જાહેર કરવા કૃપા કરી હતી! સિવાય બીજા એક મારવાડી સાધુ કે જેણે નસાડેલા ચાર વિદ્યાર્થીઓને પાછા કૉલેજ-માં મેળવી આપવાનો પ્રયાસ કરતાં મ્હારે ત્હેમના શત્રુ તરીકે ગણાવાનો વખત આવ્યો હતો તે મારવાડી સાધુએ પણ જેલ માટે ખુશાલી

દર્શાવનારો પત્ર પાઠવ્યો હતો એ સિવાયના તમામ સ્થા૦ જૈન સાધુ મુનિઓ અને શ્રાવકો વધતા યા ઓછા ખેદિત થયા હતા અને સુમારે ૫૦૦ પ્રેમીઓએ તારો અને કાગળોદ્વારા પોતાની લાગણીઓ દર્શાવી હતી એટલુંજ નહિ પણ કેટલાંક ન્યુસપેપરોએ પણ લાંબા લેખો લખી કદર બુઝી હતી.

આ સર્વ પ્રેમી આત્માઓ (Sympathisers) ની ભલી ભાવનાઓના પ્રતાપે જ જેલમાં મ્હારી તનદુરસ્તી જળવાઇ રહેવા પામી હતી અને મ્હારૂ મન પણ ઉત્સાહ અને ધૈર્ય જાળવી શક્યુ હતુ. જીદગીમાં પહેલી જ વાર હુ જોવાને ભાગ્યશાળી થયો છુ કે ,મ્હારા ધારવા કરતાં ઘણા વધારે સજ્જનો મ્હારા તરફ પ્રેમ ધરાવે છે અને નિસ્વાર્થી પ્રેમદ્વારા મ્હને ઘણુ શિક્ષણ, હિમત અને આરોગ્ય બક્ષે છે. કેટલાક મુનિરત્નોની મ્હારા પરની કૃપાનો તો બદલો વાળવાને હુ કદી સમર્થ થઇશ નહિ.

આ કેસમાં મદદ તરીકે નાણાં કોઇએ મોકલવાં નહિ, એમ તો મ્હેં કેસની શરૂઆતમા જ પેપરદ્વારા અરજ ગુજારી હતી, તે છતાં માંગરોળનિવાસી શ્રીયુત નેમચદભાઇ વસનજીએ મ્હારા છુટકારાના દિવસે તાર દ્વારા રૂ ૫૦) મોકલ્યા હતા. કેસને અંગે ચાલુ સાલના અડધા ‘લવાજમ’ જેટલું ખર્ચ અને નુકસાની થવા છતાં પેપર ચાલુ રાખવાનો વિચાર રાખ્યો છે.

મ્હારા કેસના ગુણ દોષ પર પુરતો વિચાર કરવા ઇચ્છનારે મૅજીસ્ટ્રેટ સમક્ષ કરાવલી મ્હારી છેવટની દલીલો (ભાષણ) વાચવાની જરૂર છે અલબતાં કુદરતે તો ગેરવાજબી ઉશ્કેરણી કરનાર તમામ માણસોને એક યા બીજા રૂપમાં તુરતાતુરતજ ફળ આપ્યું છે અને એ રીતે કુદરતનું જજમેન્ટ તો જણાઈ ચુકયુ છે.

ફર્યાદ કરનાર તરફ હમેશની માફક અને કેસના વખતની માફક હજી પણ હું બંધુભાવ ધરાવુંછું અને ત્હેના તરફ મ્હને લેશ માત્ર ક્રોધ નથી, જો કે ત્હેને પોતાનું હથીઆર બનાવનારાઓ ત્હેને નુકસાન કરે છે તે માટે ખેદ તો અલબત થાય છેજ મ્હને વિશ્વાસ છે કે, કુદરત હજી પોતાનો ઇનસાફ પુરેપુરો ચુકવી બતાવીને દુનિઆને સત્યમાં વધારે દૃઢ રહેવાનું શિક્ષણ આપવાની તક અવશ્ય લેશે.

તા. ૨૬-૨-૧૯૧૨.

***

જેલમાં જવા **પહેલાં** વિદ્યોત્તેજક ફંડ ખાતે જૂદા જૂદા પ્રાંતોમાંથી છુટક છુટક રકમો કૉન્ફરન્સ ઑફીસમાં આવ્યા કરી હતી અને ત્હેની પહોંચ ઑફિસ તરફથી આ પત્ર દ્વારા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી. જેલમાંથી મુક્ત થયા **બાદ પણ** તે ફંડ માટે પ્રયાસ ચાલુ જ હતો તે નીચેના એક જ લેખ ઉપરથી સમજાશે. એ લેખ તા. ૨૦ મે ૧૯૧૨ નો છે—

કદરદાનીનો અદ્ભૂત દાખલો.

ગયા અઠવાડીઆમાં 'જૈનસમાચાર' ઑફિસને પોષ્ટદ્વારા એક પત્ર પ્રાપ્ત થયો છે, જે ખોલતા ત્હેમાંથી રૂા. ૬૫) ની નોટો સાથે નીચે મુજબનો લેખ વાંચવામા આવ્યો—

મુંબઇ તા ૬—૫—૧૨

મહેરબાન વાડીલાલ મોતીલાલ શાહ.

જયેજિનેન્દ્ર બાદ લખવાનું કે, આ સાથે રૂ. ૬૫) ની નોટ નંગ ૭ મોકલી છે તે પહોંચેથી પહોંચ 'જૈનસમાચાર' માં પ્રસિદ્ધ કરશો

એટલે હું સમજીશ કે પહોંચી ગઇ. તમો અમૂલ્ય પુસ્તકો મુફત ફેલાવવાના કામમાં જે વખત, પૈસા તેમજ મહેનતનો ભોગ આપો છો તે કામમાં શાંતિનાથ ભગવાનના નામથી આ રકમ મોકલુ છું તે સ્વીકારશો. મારૂ નામ આપવાની જરૂર નથી વળી તેવીજ રીતે આજે રૂ. ૧૦૦ ની નોટ અજમેર ખાતે રાયશેઠ ચાંદમલજીને મોકલી છે છે અને તે **તમારા પ્રિય** જૈન વિદ્યોત્તેજક ફંડમાં નાખવા લખ્યુ છે.

તમને સુખી જોવા ઇચ્છતો,

આપનો સેવક,

શાંતિનાથ ભગવાનનો દાસ.

મુંબઇ શહેર કે જ્યહાં મ્હારા વિરૂદ્ધ ખટપટ કરનારા, મ્હારા નિર્મળમાં નિર્મળ આશયો પર પણ મલીન પોશાક પહેરાવી લોકોમાં તિરસ્કાર ઉત્પન્ન કરવાની કોશીશ કરનારા અમુક સ્વધર્મીઓએ વાતાવરણ મલીન કરવામાં કાંઇ કમીના રાખી નથી—એવા શહેરમાં આવી અજાયબ રીતે અને આવી લાગણીવાળો પત્ર લખનાર મહાશય કોણ હશે તે જાણવાને મ્હેં થોડા દિવસ રાહ જોઇ; પરન્તુ નામનો કાંઇ પત્તો મળ્યો નથી આ સખાવત 'જૈનસમાચાર' ઑફિસ પ્રત્યેની જ હોવાથી ધન્યવાદના શબ્દો છાપવા એ માત્ર ભાટાઇ કરવા જેવુ જણાય તેથી વિશેષ લખવુ મોકુફ રાખું છું. પરન્તુ એટલુ તો અવશ્ય કહીશ કે બે વર્ષ ઉપર જ્યહારે 'પ્રેસ ઍકટ' ની મુશીબતને લીધે આ પેપર બંધ કરવાનો સંભવ આવી પુગ્યો હતો ત્યહારે રૂ. ૫૦૦) ની ગુપ્ત મદદ મોકલનાર લુધીઆનાવાળા મ્હારા પરમ મિત્ર શ્રીયુત લાલા **મીઠીમલ** બાબુલાલે જે હૃદયનો ઉમળકો બતાવ્યો હતો તેવોજ આ ઉમળકો જોઇ મ્હને મ્હારા લુલાલંગડા પ્રયાસોને સુખે–દુખે પણ નીભાવી

રાખવાની હિંમત મળે છે. અમારા સ્થા જૈન વર્ગમાં આવી કદર ('આવી' એ શબ્દ રૂપીઆની રકમને ઉદ્દેશીને અહી વપરાતો નથી, પરન્તુ જે **ભાવથી** કદર કરાય છે તે ભાવને ઉદ્દેશીને વપરાયો છે) —આવી કદર થતી જોઇ કોમના ભવિષ્ય માટે કાંઇક આશાઓ બંધાવા લાગે છે અને મ્હારા પછીના સુધારકોને મ્હારા જેવી શુષ્ક-લુખ્ખી અને હાડહાડ થતી જીંદગી ભોગવવી નહિ પડે એટલે સુધી વસ્તુસ્થિતિ બદલાઈ જવા પામશે એમ અટકળ બાંધવાનુ કારણ મળે છે

શાંતિનાથ પ્રભુના આ શાન્તિપ્રિય પુત્રે મ્હારા માનીતા 'કેળવણી ફંડ'માં રૂ. ૧૦૦ ની જે ગુપ્ત મદદ મોકલી તે માટે તો તે મહાશયને ખુલ્લી રીતે હજારો ધન્યવાદ આપવાને હું હક્કદાર છુ જ. ગરીબ બિચારૂં કેળવણી ફંડ! હમણાં તે લાંબું થઇને નિદ્રા લે છે. ત્હેના સ્થાપકને બે માસની સજા ફરમાવનાર મૅજીસ્ટ્રેટે જજમેંટમાં સ્પષ્ટ લખ્યુ હતુ કે, આરોપી પોતે જૈન કૉન્ફરન્સમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લે છે અને કૉન્ફરન્સ તરફના કેળવણી ફંડમાં રૂપીઆ મેળવવા માટે આ દોષિત લખાણ કર્યું છે એમ મ્હને લાગવાથી આ સજા કરૂ છું. લખાણ ખોટું હતુ કે ખરૂ તે બાબત પર ચર્ચા કરવાનો આ વખત નથી પણ ખુદ મૅજીસ્ટ્રેટ જ્યહારે આ શબ્દો વાપરે છે ત્યહારે ખેદ તો એટલોજ થાય છે કે સ્થા૦ જૈન વર્ગના કેળવાયલા ગૃહસ્થો તેમજ કૉન્ફરન્સના નેતાઓએ એ શુભ તકનો લાભ લેવા કાંઇજ પ્રયાસ કર્યો નથી. જે વખતે મ્હને જેલમાં જવાનો રૂડો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો તે વખતે જ જો બે ચાર ગ્રૅજ્યુએટોએ કે કૉન્ફરન્સ ઑફીસે જૈન વર્ગને અપીલ કરી હોત કે આ ફંડ કે જ્હેના હિતાર્થે ત્હેના જન્મદાતાને જેલમાં જવું પડયું છે, તે ફન્ડમાં ત્હમારે મ્હોટો આત્મભોગ નહિ તો થોડા 'કુકા'નો પણ ભોગ આપવોજ જોઇએ,—જો આવી રીતની અપીલ

કરવામાં આવી હોત તો થોડાક હજાર રૂપીયા એકઠા થવા મુશ્કેલ ન હતા. પરંતુ અમારા ગ્રેજ્યુએટો અને અમારા કહેવાતા ભણેલાઓ કોઈ પણ જાહેર કામમાં ખરા મનથી આગળ પડવાના અખાડા કરે છે અને કામ કરનારાઓને નિંદવામાં તો પોતાની સઘળી શક્તિનો ભોગ આપવા તૈયાર રહે છે !

કેળવણી ફંડમાં હજી સુધી, અગ્રેજી કેળવણી પામેલા સારી સ્થિતિના જૈનો તરફથી કશી રકમો આવી નથી. શું અગ્રેજી ભણતર એમ શીખવે છે કે પારકાં છોકરાઓને જતિ કરવાં ને પોતાનાં છોકરાંને ઘરમાં સંતાડી રાખવાં ? કર્ત્તવ્યનો પાઠ બાળપણથીજ શીખનારા અંગ્રેજોની ભાષા ભણવા છતાં જેઓ પોતાના વર્ગનો ઉદ્ધાર કરવાના કામ માટે થોડા ટુકા પરનો મોહ ઉતારી ન શકતા હોય અને માત્ર શેઠીઆઓએ જ જાણે કે કોમનું દેવું કર્યું ન હોય એમ શેઠીઆઓને ઝાટકવામાં જ જેઓ પોતાની પંડીતાઇને સમાપ્ત થતી માનતા હોય ત્હેમને આપણે નમ્રતાપૂર્વક અરજ ગુજારીશું કે મગજની કેળવણી કરતાં હૃદયની કેળવણી ઘણીજ અમૂલ્ય છે, માટે તે શિખો-તે શિખો-તે શિખો; અને શુષ્કવાદ છોડી કાંઇક શુભ કરવાની શરૂઆત કરવા લાગો. ત્હમારા અજ્ઞાન દશામાં સડતા સ્વધર્મી બંધુઓને ઉત્તેજન આપીને ભણાવો, એ પ્રમાણે આસ્તે આસ્તે આખી કોમને સુશિક્ષિત અને દીર્ઘ દૃષ્ટિવાળી બનાવવાના આશયથી ખુદ આપણી કૉન્ફરન્સ ઑફિસ તરફથી ખોલાયલા " કેળવણી ફંડ " માં યથાશક્તિ રકમ અવશ્ય મોકલો.

' કેળવણીફંડ ' ના પ્રોગ્રેસમાં જે કાંઇ અપૂર્ણતા જોવામાં આવે તે માટે હું તો રાયશેઠ ચાંદમલજી સાહેબને જ પ્રથમ નબરે દોષીત ઠરાવીશ; કારણ કે ત્હેમણે હજી પોતાની ક્ષુદ્ર રકમ જાહેર કરીને ભરી

દીધી હોય એમ જાહેર થયુ નથી. એ ગૃહસ્થ પાસેથી ઓછામાં ઓછી ૧૦–૨૦ હજાર રૂપીઆની રકમની આશા રાખવાનો દરેક જૈનને હક્ક હતો, ત્હેને બદલે ૧૧૦૦) રૂપડી મહામુશીબતે બોલાઇ છે ! શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક અને દીગબર જૈન લખપતિઓની ગજાવર ઉદારતાઓના દાખલા આ પેપરમા હુ અનેકવાર આપી ગયો છુ, અને આજના અકમાં જોવાશે કે ગુર્જર કારીગર વર્ગની પહેલી કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ મી. હુરીચદ્ર મંછારામે રૂ ૨૦,૦૦૦ ની એક રકમ તથા મહોને રૂ ૧૫૦) ની આવક થાય તેટલી બીજી રકમ કેળવણી ખાતે આપી છે અને કેળવણી ફડ માટે ઘેરેઘેર અને ગામોગામ ૦–૮–૦ નો ટેક્ષ લાગુ પાડી દીધો છે. મ્હારી નમ્ર સૂચનાની કિમત અમારા જૈનભાઇઓ બીજી કોમોની હીલચાલો વાંચવાથી કરી શકતા હોય તો હજી કાઇ બગડી ગયું નથી. ચાતુર્માસ નજદીકમા આવે છે. વૃષ્ટિ તો સારી થવાની જ છે, તે સાથે અમારા શ્રીમતો જો કેળવણી ફડના સુકાઇ ગયેલા ક્ષેત્રપર વૃષ્ટિ કરશે તો ઘણુ પુણ્ય ઉપાર્જન કરશે

તા. ૨૦–૫–૧૨.

કેળવાયલા જૈનો, તથા જૈન અગ્રેસરો અને નરકના ખોટા ડરમાં નહિ સપડાયલા અધ્યાત્મી મુનિરત્નોને છેવટની અરજ.

મહાશયો,

વિદ્યોત્તેજક ફંડ શરૂ થઇ ચૂકયુ છે. કૉન્ફરન્સ ઑફિસ જેવી સહીસલામત જગાએ તે રાખવામા આવ્યું છે. અલબત તે ઘણી

ન્હાની રકમ છે, પણ પરમાત્માનો આભાર માનો કે એટલી પણ શરૂ-આત થઈ છે. પાયા ઉપર ઇમારત ચણવાનું કામ હવે આપ મુરબ્બી-ઓને સોંપી હુ થોડા વખતને માટે રૂખસદ લઉં છું, કારણ કે સ્વ-પર સબધી અનેક દૃષ્ટિબિંદુએ વિચારતાં મ્હને અમુક સજોગો ઉત્પન્ન કરવા માટે જાહેર જીંદગીમાંથી થોડા વખતને માટે રાજીનામુ આપ્યા વગર ચાલે તેમ નથી.

આપ મુરબ્બીઓ પ્રત્યે મ્હારી છેવટની અરજ છે કે, મ્હારા પ્રિયતમ એવા આ ફડને જેટલુ પોષણ અપાય તેટલુ આપવા આપ કમર કસો. એ ફડને લાખ-બે લાખ કે પાંચ લાખ જેટલી હદ સુધી લઇ જાઓ. એ ફડ આખા વર્ગને અધકારમાંથી પ્રકાશમાં લાવશે વ્હેમો, અશ્રદ્ધા, અધશ્રદ્ધા, સકુચિત વૃત્તિ, અજ્ઞાન, ઇર્ષા, મિથ્યાભિમાન, કાયરતા, પ્રમાદ આદિ અનેક બલાઓને હાંકી કહાડવાનુ કામ એ ફડથી જ બજી શકશે. માટે એને જેમ બને તેમ પુષ્ટિ આપો. કૉન્ફરન્સના દરેક મેળાવડા વખતે એ ફડને સૌથી આગળ ધરો ખાસ ડૅપ્યુટેશન મોકલીને ગામોગામથી એ ફડ માટે રકમો મેળવો. સાધુરત્નોના સમયોચિત ઉપદેશથી એ ફડને પોષણ મળે એમ કરો કોઇપણ રીતે આ ફંડને મ્હોટુ બનાવો અને જૈન કોમને એ વડે આગળ વધારો. ત્હમારા વચ્ચેથી અદૃશ્ય થતાં પહેલાં આ છેલ્લી અરજ છે, જે સ્વીકારશો જ એ ભરોંસા સાથે—

તા. ૩૧-૧૨-૧૯૧૨ { હું છું, ત્હમારો સદાનો સેવક,
વા. મો. શાહ.

જૈન સમાચાર ગદ્યાવલિના ૬ ખંડ ભેટ અપાઈ ગયા !

ખંડ ૧-૨ માં નીચેના વિષયો છે.—પ્રસ્તાવના, આત્મજ્ઞાન વિના સર્વ ફાંફાં, આપણું લડાઇનું મેદાન, સ્વાદના પચ્ચખાણ કરનારો મુનિવર્ગ અને વ્યસન, સુતા ભલા કે જાગતા, ધર્મનો ગાંસડો-પોટલો, લોકાશાહના ૩ પત્રો બે સુંદરીઓ: રહણીદેવી તથા કહણીદેવી, શ્રી સીમન્ધર સ્વામીને ૧૧ ખુલ્લા પત્રો, વર્ષ આખરે જયજીનેન્દ્ર.

ખંડ ૩-૪ માં—ધર્મ યુદ્ધની મોસમમાં વિશાળ કર્ત્તવ્યક્ષેત્ર, વ્યાખ્યાન કેમ વાચવુ, શ્રી પર્યુષણ પર્વ, શ્રી મહાવીરનુ જીવનચરિત્ર અને તેમનો ઉપદેશ પર્યુષણ માટે વગર પૈસાના ચિત્રો, દરીઆમા આગ !, ખમાવતા શરમાશો નહિ. પર્યુષણની પ્રભાવના, પૈસા પુરાણ, પૈસો વાવવાની વિધિ પર્યુષણમા આત્માને નિર્મળ બનાવવા માટે બાર ગુપ્ત દવાઓ અથવા બાર ભાવનાઓ, પર્યુષણ પર્વ અને આપણા કર્ત્તવ્ય.

ખંડ ૫-૬ માં:—આખો બંધ કરીને ના દોડો. શિર માટે સત્ય આચરો, મહાવીર જયન્તિ સ્થૂલની અપેક્ષાએ. કર્મની કઠીનતા, મહાવીર નિર્વાણ અને દીવાળી પર્વ, આપાજીનું ડગમગતુ આસન, હોલીકાનુ શિક્ષણ, ચુડા-ચુડીની કૉન્ફરન્સ, સંઘ બહારનુ શાસ્ત્ર, પક્ષીસમાજ અથવા પક્ષીઓની કૉન્ફરન્સ, 'જૈન સમાચાર'ના એક ખેરખ્વાએ 'તેત્ર થયા' પછી સૂચવેલી ધર્મોદ્ધારક યોજના.

'જૈન સમાચાર' ગદ્યાવલીના ખંડ ૯-૧૦ તૈયાર છે !

એમા ચક્રવર્તી રાજા બ્રહ્મદત્તની રસીલી અને ઉપદેશી કથા ૮૦ પૃષ્ટમાં પુરેપુરી આપી છે. ઉપરાત બાળકો, સ્ત્રીઓ અને પુરૂષોના સમ્પૂર્ણ આરોગ્ય [તનદુરસ્તી] સંબંધી કિમતી સૂચનાઓથી ભરપુર આઠ લેખો, અને વ્યવહાર તેમજ ધર્મને નામે થતા ફ્જૂલ ખર્ચા બંધ કરવાનો અસરકારક ઉપદેશ કરનારો લેખ-માળા જોવામા આવશે.

ખંડ ૯-૧૦ નુ પુસ્તક 'જૈન હિતેચ્છુ' માસિકના ગ્રાહકોને ઈ સ. ૧૯૧૩ની ભેટ તરીકે મફત મળે છે. માટે એ માસિકના ગ્રાહક થવા દરેક સજ્જનને ખાસ ભલામણ કરવામા આવે છે. એનુ વાર્ષિક મૂલ્ય પોષ્ટેજ, વી પી ખર્ચ, ભેટનું બુક પોષ્ટ ખર્ચ વગેરે મળીને માત્ર રૂ. ૧॥ ભરવો પડે છે

પત્રવ્યવહાર:—' જૈન હિતેચ્છુ ' ઑફિસ સારંગપુર-અમદાવાદ